ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLİA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHHED EVERY SIX MONTHS

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt/Volume:I Sayı/Issue:2 Ekim/October 2018

ARAŞTIRMA-İNCELEME

Hasan YILMAZYAŞAR: Bursa Eski Kaplıca: Mimar ve Yapının Orijini Meselesi /Bursa Old Thermal Spring: The Question of Origin for The Architect and Structure

Mahmut Halef CEVRİOĞLU: Lehistan Elçisi Mikolaj Bieganovski'nin İstanbul'a Getirdiği Mektuplar (1654) / Offical Letters Brought to The Porte by The Polish Ambassador Mikolaj Bieganowski (1654)

Kübra KARAKOÇ: XIV. ve XV. Yüzyıl Paleologos Hanedanı İçerisinde Gerçekleşen Evlilikler ve Bu Evliliklerin Değerlendirilmesi / The Marriages in the 14th and 15th Century Paleologos Dynasty and Their Evaluation

Yaşar UĞURLU: 16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı Devletinde Merkez Taşra İlişkileri ve Çirmen Örneği / Relations Between Centre and Province in The Ottoman Empire in The Late 16th Century and Çirmen Sample

İmge ALPAY: Yaşar Kemal "Hüyükteki Nar Ağacı" İle Cengiz Aytmatov "Beyaz Gemi" Üzerine Bir Ekoeleştiri Denemesi/ An Ecocritical Study on Yasar Kemal's The Pomegranate on The Knoll and Chingiz Aitmatov's The White Ship

Fatma ÖZARA: Osmanli Mahkemelerinde Rodosçuklu (Tekirdağlı) Kadınlar / Womens Of Rodoscuk (Tekidag) At Ottoman Courts

ÇEVİRİLER

Levent KAYAPINAR - Arslan KILIÇ: Selanik Şeriyye Sicilleri Kataloğu-2/The Catalog of The Ottoman Court Registers of Thessaloniki.

KİTAP TANITIMI

Mustafa ÇELEBİ: FEROZE A. K. YASAMEE, ABDÜLHAMID'IN DIŞ POLITIKASI DUVEL-I MUAZZAMA KARŞISINDA OSMANLI, Çeviren: Yusuf Selman İnanç, Hazırlayan: Adem Koçal, Kronik Kitap Yayınları, İstanbul 2018, 373 sayfa, ISBN:978-605-2430-34-1

Bahar OZVARDARLI: KELEMEN MIKES TÜRKIYE MEKTUPLARI Tercüme: Sadrettin Karatay Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, 270 Sayfa, ISBN: 978-975-16-2858-9.

BELGELER

Levent KAYAPINAR: Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2 / The Catalog of The Ottoman Court Registers of Thessaloniki-2

ISSN:2618-6004
e- ISSN:2636-8188
TEKİRDAĞ 2018

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

ISSN: 2618-6004
e-ISSN: 2636-8188

Uluslararası Hakemli Dergi
International Peer-Reviewed Journal

Cilt: 1 Sayı: 2 Güz 2018
Volume: 1 Number: 2 Autumn 2018

© Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Balkan Araştırmaları, Uygulama ve Araştırma Merkezi
©Namık Kemal University Balkan Researches, Application and Research Center
TEKİRDAĞ-2018

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAN / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

Cilt/Volume:1 Sayı/Number:2 Güz/Autumn 2018
ISSN: 2618-6004 e-ISSN: 2636-8188

ABAD - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar ve Güz olmak üzere yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

JABS - International Journal of Social Sciences is a double blind peer-reviewed international journal published twice a year Spring and Autumn.

SAHİBİ / OWNER
Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Adına Balkan Araştırmaları, Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Director of Balkan Researches, Application and Research Center On Behalf of Tekirdag Namık Kemal University

YÖNETİM MERKEZİ / MANAGEMENT CENTER
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Balkan Araştırmaları, Uygulama ve Araştırma Merkezi
Namık Kemal Mahallesi, Kampüs Caddesi, Nu.: 1
59030 Tekirdağ - TÜRKİYE
Tel: + (90)282 250 1192-93-94-
Elmek / Email: abad@nku.edu.tr
Genel Ağ / Web:
http://balkam.nku.edu.tr/ANADOLUVEBALKANARA%C5%9ETIRMALARIDERG%C4%B0S%C4%B0/0/s/11206/15737

BASKI YERİ / PRINTED BY
Toprak Ofset Matbaacılık
Ortacami Mah. Çınarlıçeşme Sk. No: 3/1A
Süleymanpaşa-Tekirdağ-Türkiye
Tel: + (90) 282 263 58 49
Elmek / Email: toprakofsetgrafik@gmail.com

KAPAK TASARIM / COVER DESIGN BY
Haci TANRIVERDİ

İNDEKSLER / INDEX

CEEOL-Index Copernicus-idealonline-

© Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Balkan Araştırmaları, Uygulama ve Araştırma Merkezi
©Namık Kemal University Balkan Researches, Application and Research Center
TEKİRDAĞ-2018

YAYIN YÖNETMENİ / EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

Doç Dr. H. Veli AYDIN

ALAN YAYIN YÖNETMENİ / FIELD EDITOR

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR

Dr. Öğr. Üyesi Egemen Çağrı MIZRAK

Doç. Dr. H. Veli AYDIN

Dr. Öğr. Üye. Mahmut Recep KELEŞ

Dr. İpek ÖZALP

YABANCI DİL YAYIN YÖNETMENİ / FOREIGN LANGUAGE EDITOR

İngilizce / English

Dr. Öğr. Üye. Cansu Özge ÖZMEN

Yunanca/Greek

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR

Bulgarca/ Bulgarian

Prof. Dr Ayşe KAYAPINAR

Fransızca/ French

Arş. Gör. Fatma ER

Almanca /Deutsch

Öğr. Gör. Harun GÖÇERLER

KİTAP İNCELEME YAYIN YÖNETMENİ / BOOK REVIEW EDITOR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

Arş. Gör. Elif BAKSI

SAYFA DÜZENİ YAYIN YÖNETMENİ / LAYOUT EDITOR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ / GENERAL MANAGER

Dr. Ökkeş NARİNÇ

YAZI İŞLERİ / EDITORIAL ASSISTANCE

Dr. Ökkeş NARİNÇ

BİLİM VE DANIŞMA KURULU / SCIENCE AND ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Alaaddin YALÇINKAYA- **Karadeniz Teknik Üniversitesi**

Prof. Dr. Ali EMİNOV-**ABD**

Prof. Dr. Ali YAMAN-**Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Prof. Dr. Arif BİLGİN-**Sakarya Üniversitesi**

Prof. Dr. Cezmi ERASLAN-**İstanbul Üniversitesi**

Prof. Dr. Cüneyt KANAT-**Ege Üniversitesi**

Prof. Dr. Çiğdem ÜNAL-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Prof. Dr. Dimitri KOROBEİNİKOV-**ABD**

Prof. Dr. Dragi GEORGİEV-**Üsküp Üniversitesi**

Prof. Dr. Evangelia BALTA-**Atina Ulusal Araştırma Merkezi**

Prof. Dr. Fehmi YILMAZ-**İstanbul Medeniyet Üniversitesi**

Prof. Dr. Hasan MERT-**Ege Üniversitesi**

Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR-**Yıldırım Beyazıt Üniversitesi**

Prof. Dr. İdris BOSTAN-**İstanbul Üniversitesi**

Prof. Dr. Mahir AYDIN-**İstanbul Üniversitesi**

Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN-**İstanbul Üniversitesi**

Prof. Dr. Mehmet ERSAN-**Ege Üniversitesi**

Prof. Dr. Mehmet HACISALİOĞLU-**Yıldız Teknik Üniversitesi**

Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN-**Uşak Üniversitesi**

Prof. Dr. Mustafa DAŞ-**Dokuz Eylül Üniversitesi**

Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR-**İstanbul Üniversitesi**

Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN-**Dokuz Eylül Üniversitesi**

Prof. Dr. Nuri KARAKAŞ-**Ege Üniversitesi**

Prof. Dr. Recep KARACAKAYA-**İstanbul Medeniyet Üniversitesi**

Prof. Dr. Süleyman ÖZKAN-**Ege Üniversitesi**

Prof. Dr. Turgut YİĞİT-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Hülya TAŞ-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Selda KAYA KILIÇ-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Neşe ÖZDEN-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Hamiyet SEZER-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Hülya BOYANA-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Zeynep ZAFER-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Melahat PARS-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Hüseyin MEVSİM-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Uğur DOĞAN-**Ankara Üniversitesi**

Doç. Dr. Serdar SARISIR-**Ankara Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Rüstem BOZER-**Ankara Üniversitesi**

Prof. Dr. Fatma ACUN-**Hacettepe Üniversitesi**

Prof. Dr. Mehmet ÖZ-**Hacettepe Üniversitesi**

Prof. Dr. Yunus KOÇ-**Hacettepe Üniversitesi**

Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ-**Hacettepe Üniversitesi**

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR-**Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Prof. Dr. Bahri ATA-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Bernard LORY-**İnalco Üniversitesi**

Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU-**Kastamonu Üniversitesi**

Prof. Dr. Ersin GÜLSOY-**Uludağ Üniversitesi**

Prof. Dr. Güray KIRPIK-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Hale ŞIVGIN-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Hamza KELEŞ-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. İlker ALP-**Trakya Üniversitesi**

Prof. Dr. İvan RUSEV- **Varna**

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR-**Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Prof. Dr. Turhan KAÇAR-**İstanbul Medeniyet Üniversitesi**

Prof. Dr. Ümit EKİN-**Sakarya Üniversitesi**

Prof. Dr. Yusuf AYÖNÜ-**Ege Üniversitesi**

Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK-**Sakarya Üniversitesi**

Doç Dr. Marinos SARIYANNİS-**Girit Akdeniz Araştırmaları Merkezi**

Doç. Dr. Aşkın KOYUNCU- **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi**

Doç. Dr. Emine DİNGEÇ-**Dumlupınar Üniversitesi**

Doç. Dr. Dritan EGRO- **Tiran Üniversitesi**

Doç. Dr. Fatma AKKUŞ YİĞİT-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Doç. Dr. Filiz ÇOLAK-**Uşak Üniversitesi**

Doç. Dr. Halil Saim PARLATIR-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Doç. Dr. Murat ÖZKAN-**Sakarya Üniversitesi**

Doç. Dr. Nilgün Nurhan KARA-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Doç. Dr. Nuray ÖZDEMİR-**Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Doç. Dr. Ömer METİN-**Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Doç. Dr. Paschalidis ANDROUDIS-**Aristotales Üniversitesi**

Doç. Dr. Sırcan KATİC-**Belgrad Tarih Enstitüsü**

Doç. Dr. Süleyman POLAT-**Dumlupınar Üniversitesi**

Doç. Dr. Tatjana KATİC-**Belgrad Tarih Enstitüsü**

Doç. Dr. Tülay METİN-**Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Doç. Dr. Ü. Gülsüm POLAT- **Dumlupınar Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan DİNÇER DAĞHAN-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Beycan HOCAOĞLU-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Bilge KAYA YİĞİT-**Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Fahri KILIÇ-**Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Prof. Dr. Mehmet Akif TURAL-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Mehmet YAVUZERLER-**Ondokuz Mayıs Üniversitesi**

Prof. Dr. Mustafa ALKAN-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Mustafa EKİNCİKLİ-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Mustafa TURAN-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Necdet HAYTA-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Necla GÜNAY-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Nenad MOACANİN-**Zagreb Üniversitesi**

Prof. Dr. Nicolas VATİN- **EPHE Üniversitesi**

Prof. Dr. Orlin SABEV-**Bulgar Bilimler Akademisi Sofya**

Prof. Dr. Refik TURAN-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Rositsa GRADEVA-**Bulgaristan Amerikan Üniversitesi**

Prof. Dr. Salim KOCA-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Svetlana İVANOVA- **Sofya**

Prof. Dr. Viorel DANAİTE-**Bükreş Üniversitesi**

Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN-**Gazi Üniversitesi**

Prof. Dr. Zeliha DEMİREL-**Eskişehir Anadolu Üniversitesi**

Prof. Dr. Erhan AFYONCU-**Milli Savunma Üniversitesi**

Prof. Dr. Mustafa TÜRKEŞ-**Orta Doğu Teknik Üniversitesi**

Doç. Dr. Emine ERDOĞAN ÖZÜNLÜ-**Hacettepe Üniversitesi**

Doç. Dr. Özlem SERT-**Hacettepe Üniversitesi**

Doç. Dr. Fatih YEŞİL-**Hacettepe Üniversitesi**

Doç. Dr. Akif KİREÇÇİ-**Bilkent Üniversitesi**

Doç. Dr. Aleksander FOTİC-**Belgrad Üniversitesi**

Doç. Dr. Alper ALP-**Gazi Üniversitesi**

Doç. Dr. Birten ÇELİK-**Orta Doğu Teknik Üniversitesi**

Doç. Dr. H. Veli AYDIN-**Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Doç. Dr. Mümin İSOF-**Trakya Üniversitesi**

Doç. Dr. Önder DUMAN-**Ondokuz Mayıs Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Güneş IŞIKSEL-**İstanbul Medeniyet Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ERSAL-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Meral ORTAÇ-**Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Neriman HACISALİHOĞLU-**İstanbul Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Nuri ADIYEKE-**Dokuz Eylül Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Özgür KOLÇAK-**İstanbul Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Selahattin BAYRAM-**İstanbul Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Sema KÜSKÜ-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Sıddık ÇALIK-**Yıldırım Beyazıt Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Sinan GÜZEL-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Şebnem PARLATIR-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Ünal ŞENEL-**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Dragana AMEDOSKİ-**Belgrad Tarih Enstitüsü**

Dr. Hristiyan ATANASOV-**Sofya Merkez Devlet Arşivleri**

Dr. Nevena NEDELÇEVA-**Tırnova**

Dr. Öğr. Üyesi Bülent AKYAY-**Trakya Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Egemen Çağrı MIZRAK-**Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Hasan DEMİRHAN-**Kırklareli Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Yılmaz YAŞAR-**Eskişehir Anadolu Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KELAĞA AHMET-**Trakya Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Kader ÖZLEM-**Uludağ Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Recep KELEŞ-**Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Türkan DOĞRUÖZ-**Kırklareli Üniversitesi**

Dr. Ökkeş NARİNÇ-**Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Dr. Stefka PIRVEVA-**Bulgar Bilimler Akademisi Sofya**

Dr. Anca POPESCU-**Bükreş Üniversitesi**

Dr. Georgi ZELENGORA- **Sofya**

Dr. Gergana GEORGİEVA-**Veliko Tırnova Üniversitesi**

Dr. Krasimira MUTAFOVA- **Veliko Tırnova Üniversitesi**

Dr. Nevena GRAMATİKOVA-**Sofya**

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLİA AND BALKAN STUDIES

Sayı-Number: 2 Güz/Autumn 2018
ISSN: 2618-6004 abad@nku.edu.tr
e-ISSN:2636-8188

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ARAŞTIRMA-İNCELEME / RESEARCH

Hasan YILMAZYAŞAR……3-43

Bursa Eski Kaplıca: Mimar ve Yapının Orijini Meselesi/ *Bursa Old Thermal Spring: The Question of Origin for The Architect and Structure*

Mahmut Halef CEVRİOĞLU……45-70

Lehistan Elçisi Mikolaj Bieganovski'nin İstanbul'a Getirdiği Mektuplar (1654)/ *Official Letters Brought to The Porte by The Polish Ambassador Mikolaj Bieganowski (1654)*

Kübra KARAKOÇ……...71-91

XIV. ve XV. Yüzyıl Paleologos Hanedanı İçerisinde Gerçekleşen Evlilikler ve Bu Evliliklerin Değerlendirilmesi/ *XIV. and XV. The Evidence and The Evaluation of These Marriages Regarded in Paleologos Hands*

Yaşar UĞURLU……..93-145

16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı Devletinde Merkez Taşra İlişkileri ve Çirmen Örneği / Relations Between Centre and Province in The Ottoman Empire in The Late 16th Century and Çirmen Sample

İmge ALPAY……..……...147-157

Yaşar Kemal "Hüyükteki Nar Ağacı" İle Cengiz Aytmatov "Beyaz Gemi" Üzerine Bir Ekoeleştiri Denemesi/ *An Ecocritical Study on Yasar Kemal's The Pomegranate on The Knoll and Chingiz Aitmatov's The White Ship*

Fatma ÖZABA……..159-173

Osmanli Mahkemelerinde Rodosçuklu (Tekirdağlı) Kadinlar / *Womens Of Rodoscuk (Tekidag) At Ottoman Courts*

ÇEVİRİLER / TRANSLATIONS

Levent KAYAPINAR-Arslan KILIÇ……..175-239

Selanik Şeriyye Sicilleri Kataloğu-2 / The Catalog of The Ottoman Court Registers of Thessaloniki-2.

KİTAP TANITIMI/ BOOK REVIEW

Mustafa ÇELEBİ……..241-248

FEROZE A. K. YASAMEE, ABDÜLHAMİD'İN DIŞ POLİTİKASI DÜVEL-İ MUAZZAMA KARŞISINDA OSMANLI, Çeviren: Yusuf Selman İnanç, Hazırlayan: Adem Koçal, Kronik Kitap Yayınları, İstanbul 2018, 373 sayfa, ISBN:978-605-2430-34-1.

Bahar ÖZVARDARLI……..249-256

KELEMEN MIKES TÜRKİYE MEKTUPLARI Tercüme: Sadrettin Karatay Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, 270 Sayfa, ISBN: 978-975-16-2858-9.

BELGELER / DOCUMENTS

Levent KAYAPINAR……...257-316

Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2 / TheCatalog of The Ottoman Court Registers of Thessaloniki-2

YAYIN İLKELERİ……...317-323

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLİA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAN / PERIODICAL PUBLISHMED EVERY SIX MONTHS

ABAD, 2018; 1(2): 3-43 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

BURSA ESKİ KAPLICA: MİMAR VE YAPININ ORİJİNİ MESELESİ*

Hasan YILMAZYAŞAR **

Öz: Bursa Eski Kaplıca'nın kesin inşa tarihini ortaya koyan her hangi bir belge bulunmamakla birlikte gerek Osmanlı kronikleri, gerekse arşiv belgelerinde yer alan bilgiler yapının I. Murad döneminde inşa edilmiş olduğunu ortaya koyar. Bursa Eski Kaplıca'nın "Yıldızvari Sıcaklıklı Tip" olarak tanımlanan ve antik dönem hamamları ile ilişkilendirilen sekizgen planlı sıcaklık bölümünün dört köşesinde yer alan yarım daire nişlerden ibaret mekan düzeninin öncül örnekleri Roma ve Geç Antik dönem Hamamlarında karşımıza çıkmaktadır. Bu plan şeması Roma Mauseliumları ile 6. yüzyıl Bizans vaftizhaneleri ve bazı kiliselerde de tercih edilmiştir. Söz konusu plan tipi ile yapının cephe düzeni ve malzeme teknik detaylarında karşımıza çıkan Geç Dönem Bizans Mimarisi'nde yaygın kullanımı gözlenen bazı unsurlar, Bursa Eski Kaplıca'nın özellikle yapıyı gören Avrupalı seyyahlar tarafından bir Bizans yapısı olarak tanıtılmasına sebep olmuş, bazı araştırmacılar seyyahlarla aynı görüşü savunmuş; bazı araştırmacılar ise kaplıcanın Türk mimar ve ustalar tarafından inşa edildiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Çok sayıda yayında değinilen bir yapı olmasına karşın Eski Kaplıca monografik bir çalışmaya konu olmamış, yapıya dair belge ve bilgiler kapsamlı bir değerlendirmede ele alınmamıştır. Yapının mimarı ve orijini hususunda ise farklı görüşler güncelliğini korumakta, bir fikir birliğine varılmadığı anlaşılmaktadır. Bu makalede yapının

*Bu makale Anadolu Üniversitesi tarafından 1002E51 nolu Bilimsel Araştırma Projesi olarak desteklenen *"Bursa'dan Kosova'ya: Hüdavendigar Dönemi (I. Murad) Osmanlı Mimarisi"* adlı Doktora Tezinde elde edilen verilerle şekillendirilmiş, makale içeriği ana hatları ile 2-5 Kasım 2016 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesi tarafından organize edilen *XX. Uluslararası Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumunda* bildiri olarak sunulmuştur. Bknz. H. Yılmazyaşar (2017). *Bursa'dan Kosova'ya: Hüdavendigar Dönemi (I. Murad) Osmanlı Mimarisi.* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.

** Dr. Öğr. Üyesi Hasan Yılmazyaşar, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü.

Başvuru/Submitted: 29.03.2018 Kabul/Accepted: 11.06.2018

tarihlendirilmesine dair yeni bazı tespitler ile birlikte, esas olarak yapının orijini ve mimarı konusu ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Erken Osmanlı, Mimari, Bursa, Kaplıca, I. Murad.

BURSA OLD THERMAL SPRİNG: THE QUESTİON OF ORİGİN FOR THE ARCHİTECT AND STRUCTURE

Abstract: Although there is no document indicating the accurate construction year of the Bursa Old Thermal Spring, Ottoman chronicles and archive documents have revealed that the structure was built during the reign of Murad I. The previous samples of the space layout, involving the semi-circle niche, located at the four corners of the heat section with an octagon plan and related with the ancient baths of the Bursa Old Thermal Spring are also observed in the Roman and Late Ancient Period Thermal Springs. It could therefore be understood that the pattern of the plan in question was followed during the constructions of the Roman Mausoleums, Byzantine Baptisteries and various churches in the 6th century. Some factors, which are seen commonly in the Late Period Byzantine Architecture, observed in the facade layout and material technical details of the structure and plan type, have led the European travelers to introduce the Bursa Old Thermal Spring as a Byzantine structure and some researchers even expressed the same opinions as the travelers in their publications; and some researchers also presented that thermal spring was built by the Turkish architects and craftsmen. Even though the Old Thermal Spring was mentioned in quite a lot of publications, there was no monograph on it and documents as well as information regarding the structure have not been evaluated comprehensively to date. There are still different opinions regarding the architect and origin of the building, and there is no consensus about it. This paper will mainly address the origin and architect of the building together with the current assessments regarding the date of the building.

Keywords: Early Ottoman, Architecture, Bursa, Thermal Spring, Murad I.

GİRİŞ

Bursa Eski Kaplıca Çekirge Mahallesinde, Çekirge Caddesi ile Zübeyde Hanım Caddesi'nin birleştiği köşede, güney yönde Eski Kaplıca Sokak ile sınırlanan alanda yer almakta ve Armutlu Hamamı olarak da tanınmaktadır. Sağlam ve bakımlı durumdaki kaplıca bugün kadınlar ve erkeklere ayrılmış birimleri ile Bursa Kervansaray Termal Otel tarafından işletilmektedir. (Gör. 1-2)

Yapının kesin inşa tarihini veren herhangi bir belgeye ulaşılamamasına karşın, Osmanlı kronikleri ile arşiv belgelerinde yer alan bilgiler, yapının I. Murad döneminde inşa edildiğine işaret eder. Cihannüma'daki bilgiler, yapının ismi ile I. Murad dönemi eseri olduğu yönünde veriler sunar: "*Sultan Murad şehrin batısındaki sıcak mineral sular üzerine bir kubbe ve bu kubbenin altına birçok havuz (Havza) yaptırdı; bu hamama (Banyo) Eski Kaplıca denir*".[1]Katip Çelebi'nin bu aktarımı, Bursa'nın fethinin hemen sonrasında İbn-i Batuta'nın sıcak su kaynaklarının üzerine hamamların inşa edildiği yönündeki gözlemlerinin I. Murad dönemindeki devamlılığını ortaya koyması açısından da önemlidir.[2] Ancak söz konusu veriler bahsi geçen yapının I. Murad'ın saltanatının hangi yıllarında inşa edildiği yönünde herhangi bir çıkarıma olanak vermez. Bu yöndeki en net ifade Tacü't Tevarih'te yer almaktadır:

"...Allah'ın mescidleri, kıyamet gününe ve Allah'a iman edenler tarafından bakılır, buyruğu gereğince evvela Saray-ı amire karşısında görkemli bir cami yaptırılması yolunda dünyalar kadar değerli fermanı çıktı. 767 (M. 1365-1366) yılında bu hayırlı işe başlandı. Şehrin arka yakasında hala Kapluca adiyle tanınan temizlik ve güzelliği ile övülen bir güzel hamam yaptırdı..."[3]

Aşıkpaşazade ve Neşri Kaplıca mevkiinde I. Murad tarafından inşa ettirilen yapıları H. 767 (M. 1365-1366) yılında gerçekleştiği belirtilen Sırpsındığı Savaşı sonrasında gerçekleşen imar faaliyetleri arasında tanımlar.[4] Oruç Bey ve Anonim Tevarih-i Ali Osman'da da Sırpsındığı

[1] Louis Vivien de Saint-Martin (1852). *Description historique et géographique de l'Asie Mineure comprenant les temps, anciens, le Moyen Age et les temps modernes, avec un précis détaillé des voyages qui ont été fiats dans la péninsule, depuis l'époque des Croisades Jusqu'aux temps les plus récent; précédé d'un Tableau de l'histoire géographique de l'Asie ...*, 21. Cilt II. Paris: Arthus Bertrand, Librarire de la Sociéré de Géographie., s. 720.

[2] *"Şehir dışında sıcak akan bir menba var; büyük bir göle dökülüyor. Onun üzerine iki hamam yapılmış, biri erkeklere, diğeri kadınlara ait. Hastalar uzak diyarlardan gelip bu kaplıcada şifa bulurlar. Burada yolcuların konaklayacağı bir zaviye vardır. Gelen üç gün kalır ve doyurulur. Orayı Türkmen hükümdarlarından biri yaptırmış.* Bknz. İbn Batuta. (2004*). İbn Battuta Seyahatnamesi I-II.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları / Kazım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi. s. 428.

[3] Sadettin Efendi. (1999). *Tacüt Tevarih I*(Haz. İ. Parmaksızoğlu). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları., s. 129-130.

[4] Atsız, (1992). *Aşıkpaşaoğlu tarihi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları., s. 53; Neşri. (1995). *Kitab-ı Cihanüma 1.* F. R. Unat ve Köymen, M.A. (Haz.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları., s. 203.

Savaşı'nın gerçekleştiği yıl H. 767 olarak belirtilir.[5] Osmanlı kroniklerde yer alan bu tarih ve bilgilerden çıkışlı olarak yapıya atıfta bulunan yayınlarda Eski Kaplıca'nın içinde olduğu I. Murad'ın inşa ettirmiş olduğu yapılar 1365-1366 yıllarına tarihlendirilmiştir.[6] Mevcut veriler ışığında yapının kesin inşa tarihini tespit etmek mümkün görünmese de, Sırpsındığı Savaşı'nın tarihinin Osmanlı kroniklerinde belirtildiği gibi 1365-66 olmadığı, son dönem tarih araştırmalarına göre 16 Eylül 1371 yılında gerçekleştiği[7] dolayısı ile Eski Kaplıca ve Kaplıca mevkiinde inşa edilmiş olan diğer I. Murad yapıları için en erken inşa tarihinin 1371 yılı olarak revize edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Eski Kaplıca'nın kadınlar bölümünün giriş kapısı üzerinde yer alan 1511 tarihli kitabe [8] II. Beyazıd döneminde yapıya eklenen soyunmalık bölümüne aittir. Bu tarihte soyunmalık ile birlikte mahzen ve kaplıcanın çevresine dükkanlar inşa edildiği bilinmektedir.[9] Dolayısı ile bugün mevcut olan kaplıca I. Murad döneminde inşa edilmiş olan mekanlar ve II. Beyazıd döneminde söz konusu mekanlara eklenen birimlerin temsilinde iki farklı dönemin mimari özelliklerini taşımaktadır.

[5] Oruç Bey (2009). *Osmanlı tarihi.* N. Öztürk (Sadeleştiren). İstanbul: Çamlıca Yayınları., s. 30; F. Giese (1992). Anonim Tevarih-i Ali Osman. N. Azamat (Haz.). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları., s. 26.

[6] E. H. Ayverdi (1966). *Osmanlı mimarisinin ilk devri.*İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları., s. 232, 267, 274; O. Aslanapa, (2004) *Osmanlı Devri mimarisi.* İstanbul: İnkılap Kitabevi., s. 17, 19; S. Çetintaş (1952). *Türk mimari anıtları - Osmanlı Devri - Bursa'da Murad I. Beyazıd I. binaları.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi., s. 1.

[7]L. S. Stavrianos (2000). The Balkans since 1453, London: C. Hurst & Co., s. 44; H. İnalcık (2010). *Kuruluş dönemi Osmanlı sultanları (1302-1481).* İstanbul: İSAM Yayınları., s. 87-90; F. Başar. (2010). Çirmen Savaşı'nın Balkan Tarihindeki Yeri. Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, (12), s. 53.

[8]**Transkripsiyon:**

Kaplucenin binası ve cümle yer yapıldı

San gülâb tıyneti oldu miskile tağmir

Feyyaz zulmenend-in feyz-i iyanet erdir

İt'mame dendi tarih kapluce oldu tamir H. 917. Bknz. N. Beşbaş ve H. Denizli. (1983). *Türkiye'de vakıf abideler ve eski eserler 3. Cilt.* Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları., s. 348. Bknz. Görsel 5. Kaplıca da ayrıca önceleri (mermer levha bu gün ılıklık mekanı ile sıcaklık mekanı arasında yere alan kapının solunda duvara yaslı vaziyette bulunmaktadır) sıcaklık mekanının güney duvarında içinde sıcak suyun aktığı aslan ağzı bulunan mermer levha üzerinde bir Osmanlıca yazı bulunmaktadır. Söz konusu yazı 1675 tarihli olup, kaplıcanın daima güzel/zarif olmasının niyaz edildiği bir beyitten ibarettir. Bknz. Ayverdi, 1966, **a.g.k.**, 283.

[9] E. Şehitoğlu (2008). Bursa hamamları. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları., s. 111.

Yapının banisini veren herhangi bir kitabe yoktur. Aşıkpaşaoğlu Tarihi'nde, I. Murad'ın Bursa'da yaptırmış olduğu eserler sıralanırken, I. Murad tarafından inşa edilen imaretin (Hüdavendigar/Kaplıca İmareti) bulunduğu yeri işaret eden bir yerleşim alanı olarak "Kaplıca" bahsi geçmektedir.[10] Neşri, I. Murad'ın eserlerini aktarırken, bir hamam ya da kaplıcadan bahsetmezken, "Kaplıca" ibaresini, Aşıkpaşaoğlu Tarihi'nde olduğu gibi bir yerleşim alanı olarak tanımlar.[11] Anonim Tevarih-i Osman'da da Aşıkpaşaoğlu ve Neşri tarihlerinde olduğu gibi Kaplıca, bir mevki/yerleşim alanı olarak kaydedilmiştir.[12] Bahsi geçen mevkide I. Murad tarafından bir kaplıca inşa ettirilmiş olduğu yönündeki bilgi Tacüt Tevarih'te karşımıza çıkmaktadır.[13] Söz konusu kayıtta bahsi geçen hamamın şehrin arka yakasında, imaretin (Hüdavendigar – Kaplıca İmareti) *"yanı başında"* tarif edilmesi tanımlanan yapının lokalizasyonunu ve dönemin bir diğer kaplıcası olan Kükürtlü Kaplıcası ile karıştırılma olasılığını bir ölçüde önlemektedir. Arşiv belgelerinde yapı "Kaplıca Hamamı" olarak tanımlanmış bir anlamda "Kaplıca", bahsi geçen hamamı/kaplıcayı niteleyen bir isim olarak kullanılmıştır ve Hüdavendigar Vakıfları arasında tanımlanmıştır.[14] Yapıya yakın konumdaki Hüdavendigar – Kaplıca İmareti'nin vakfiyesindeki veriler kaplıcanın I. Murad'ın Çekirge'deki külliyesinin bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır: *"ve vâkıf-ı zikr olınan Kapluca'ya nispet olunur havâliye vâkf eyledi"*.[15]

[10] *"Bursa hisarında kendisinin sarayı kapısında bir cuma mescidi yaptı. Kaplıca'da bir imaret, üzerinde bir medrese yaptı"*. Atsız, 1992, **a.g.k.**, 53.

[11] *"Ve Kapluca'da dahi bir imaret yapub üzerine medrese yapdı"*. Neşri, 1995, **a.g.k.**, 203.

[12] Giese, 1992, **a.g.k.**, 30.

[13] *"...Şehrin arka yakasında, hala kaplıca adı ile tanınan temizlik ve güzelliği ile övülen güzel bir hamam yaptırdı. Bunun yanı başında da "sizlere sofralar kurduğumuz, tek Allah hakkı içindir" emrinden aldığı duygu ile bir imaret ve misafirhane, mescit, mescidin üst katında medrese ve öğrenci hücreleri inşa ettirdi"*. Bknz. Sadettin Efendi, 1999, **a.g.k.**, 130.

[14] Bknz. B.O.A. C.BLD. 15/750 (17-07-1210); B.O.A. C.BLD. 64/3185 (20-11-1246); B.O.A. C.BLD. 254/12990 (29-03-1118).

[15] N. Topçu (2005). *Murat Hüdavendigar'ın Bursa Vakfiyesi ve Vakıf Köyleri,* Bursa Araştırmaları, 10, s. 48. Bursa Hüdavendigar İmareti vakfiyesi hakkında ayrıca bknz. T. Gökbilgin (1953). *Murad I. tesisleri ve Bursa İmareti vakfiyesi. Türkiyat Mecmuası, X,* s. 217-234; H. B. Öcalan (2012). *Murad Hüdavendigar'ın imaret vakfiyesi.* İ. Selimoğlu (Ed.). Sultan I. Murad Hüdavendigar ve Dönemi içinde (s. 397-413). Bursa: Osman Gazi Belediyesi Yayınları., s. 405-412.

1. Mimari Özellikler

Eski Kaplıca'nın mevcut mimari ve malzeme-teknik özelliklerinde, önceki satırlarda aktarılan verilerin işaret ettiği I. Murad ve II. Beyazıd dönemlerinin izleri takip edilebilmektedir. (Gör. 2)

Soyunmalık, soğukluk, ılıklık ve ılıklığın iki yanındaki birimlerden oluşan kaplıcanın, soyunmalık ve soğukluk kısımlarının II. Beyazıd döneminde inşa edildiği bilinmektedir.(Gör. 22) Farklı dönemlerdeki onarım ve ilaveler ile kadınlar ve erkekler bölümü olmak üzere iki kısma ayrılan kaplıcanın özgün girişi, bugün kadınlar kısmının girişi olarak kullanılan doğudaki soğukluk kısmının doğu duvarında yer alan bir kapı ile sağlanmaktadır. (Gör. 3) Erkekler kısmına ise söz konusu mekânın kuzey duvarındaki bir kapı ile girilmektedir. Ayrıca söz konusu birime batı yönde yer alan bir kapı ile de ulaşılır. Erkek ve kadınlar bölümlerinin girişlerinin ayrılması amacı ile mekân bir paravan ile ikiye bölünmüştür. Kadınlar kısmı; paravan bölmesi, doğu batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlı bir soyunmalık ve güneyde duvarda yer alan bir kapı ile ulaşılan kuzey güney doğrultusunda uzanan, iki yandan eyvanlarla genişletilmiş kubbe ile örtülü küçük bir mekândan ibarettir.[16]

Kaplıcanın erkekler kısmına giriş paravanla ikiye ayrılmış ilk soğukluk biriminin kuzey duvarındaki kapı ile sağlanmıştır. (Gör. 4) Kapının iki yanında birer pencere ile aydınlatılan mekândan, batı yönde soğukluk mekânına geçilmektedir. Kare planlı ve pandantif geçişli bir kubbe ile örtülü mekânın kuzey ve batı yönlerden yarım kubbeler ile genişlediği görülmektedir. Kubbe merkezinde yuvarlak bir fener açıklığı ile kuzey ve batı duvarlarda yer alan üçer pencere açıklığı mekânı aydınlatmaktadır. Mekânın ortasında sekizgen tabanlı ve fıskiyeli bir havuz yer alır.

Soyunmalık bölümünün güney duvar ekseninde yer alan bir kapı ile I. Murad döneminde inşa edildiği bilinen ılıklık mekânına girilir. Kare tabanlı bir alana oturan mekân, dört yönde ikişerden sekiz adet sütun tarafından desteklenen bir kubbe ile örtülüdür. (Gör. 13-14) Ilıklık mekânının batı duvar eksenindeki kapı ile kuzey güney doğrultusunda uzanan iki yanda eyvanlarla genişletilmiş dikdörtgen planlı bir mekâna girilmektedir. Söz konusu mekânın simetrisi ılıklık mekânının doğusunda yer almakta ve bugün kadınlar bölümünün sıcaklığı olarak kullanılmaktadır. Bahsi geçen mekânın özgün mimari kurguda ılıklık mekânının doğu duvarında yer alan bir kapı ile ulaşılması gerekirken söz

[16] Söz konusu mekân özgün yapıda Hüdavendigar döneminde inşa edilen birimlerdendir. Bknz. görsel 7 – 12.

konusu kapı günümüzde yoktur. Ilıklık mekânının güney duvar ekseninde yer alan kapı sıcaklığa açılmaktadır. Sekizgen bir plana sahip olan mekânın dört köşesinde yarım daire oylumlar bulunur.

Yapıda kullanılan ana inşa malzemesi moloz taş, yer yer kesme taş ve tuğladır. Cephelerin birleştiği köşeler ile kemerlerde duvar yüzeylerinden farklı olarak kesme taş kullanıldığı görülmektedir. Üç sıra tuğla iki sıra moloz taş değişkenliğinde uygulanan almaşık teknik tüm yapı cephelerinde aynı düzende karşımıza çıkmamaktadır. Yapıda kullanılan moloz taşların boyut itibari ile çok farklı ölçülerde olması bazı cephelerde tuğlalar arasında bir moloz taş sırası, bazı cephelerde iki ya da üç moloz taş sırasının kullanılmasına sebep olmuştur. (Gör. 19-21) Yapının ılıklık bölümünün doğu ve batı yönlerinde yer alan mekânların doğu ve batı cephelerindeki kemerler üç sıra tuğla bir sıra kesme taş değişkenliğinde almaşık teknik ile örülmüştür. Her iki cephe ekseninin kuzey yönünde yer alan kemerlerin kilit taşı çevresindeki tuğlaların ikişer sıra olduğu görülmektedir. Kaplıcanın tüm mekânları üstte iki sıra kirpi saçak ile son bulmakta, kirpi saçağı oluşturan testere dişlerinin tek sıra yatay tuğlalar ile sınırlandığı görülmektedir. Sıcaklık bölümünün doğu, batı ve kuzey cephelerinde saçakların altında üst üste sıralanmış ve yukarıdan aşağı doğru daralarak devam eden dört tuğladan ibaret bir tuğla bezeme dizisi kullanılmıştır. Ayrıca ılıklığı örten kubbenin saçak altında, kubbe boyunca devam eden tuğla kemer dizisi dikkat çekmektedir.

Cephelerde karşımıza çıkan almaşık teknik, kirpi saçak ve kirpi saçaklar altında yer alan kemer ve damla dizileri yapının cephesini hareketlendiren bezeme unsurları olarak tercih edilmiştir. En yakın ilişki bağlamında orta ve geç dönem Bizans mimarisinin cephe düzenlerinde sıklıkla uygulanan söz konusu tuğla süsleme öğelerinin benzer örnekleri, İstanbul ve Selanik'teki Bizans yapılarında karşımıza çıkmaktadır.[17]

2. Yapının Mimarı ve Orijini Meselesi

Bursa Eski Kaplıcayı inşa eden mimar ve yapının orijini hususu, üzerinde en fazla yorum yapılan ve farklı görüşlerle güncelliğini koruyan bir sorunsaldır.

Seyyahların anlatımlarında yapı çoğunlukla bir Bizans yapısı ya da kubbesi I. Murad tarafından örtülmüş bir hamam olarak tanımlanmıştır.[18] Örneğin Hammer, Bursa kaplıcalarını tanıtırken Eski Kaplıcayı en sıcak

[17] Bu hususta karşılaştırma örnekleri ve referanslar için bknz. dipnot 68.

[18] Seyyahların Eski Kaplıca'ya dair gözlemlerine dair detaylı bilgi için bknz F. Yıldırım (2014). *14. yüzyıldan Cumhuriyet Dönemi'ne kadar yabancı seyyahların gözünden Bursa ilindeki mimari eserler, C.1-2,* Bursa: Nilüfer Belediyesi., s. 344-350

kaplıca olarak nitelendirmekte ve kubbesinin I. Murad tarafından inşa ettirildiğini belirtmektedir.[19] Tournefort, Eski Kaplıca'yı *"suları çok sıcak; Bizans İmparatorluğu'nun altın çağlarında Rumların kullandıkları sıcak suların bunlar olduklarını gösteren birçok işaret var"* diyerek tanıtmıştır.[20] Texier ise *"...hepsinden eski olan Eski Kaplıca Hamamı, Bizanslı Etienne'in Bitinya krallarına ait diye söz ettiği hamamlardan biri..."* diye tanıtırken, "kubbesinin" I. Murad tarafından yaptırıldığım belirtmektedir.[21] Bursa Hamamlarını konu alan spesifik bir çalışma olan *"Les Bains de Brousse"* adlı eserde Bernard, yapının sıcaklık kısmının Osmanlı fethi öncesinde *"Yunan yapımı"* olduğunu, diğer bölümlerin 14. Yüzyıl ortalarında I. Murad tarafından inşa edildiğini ve ana giriş kapısındaki kitabenin bu veri ve tarihi gösterdiğini belirtmektedir.[22] V. Kandes esas yıkanma yerinin (sıcaklık) Bursa'nın fethi öncesinde Bizanslılar tarafından inşa edildiği, yapının diğer bölümlerinin farklı tarzda olduğu ve 14. yüzyılın ortalarında I. Murad tarafından yaptırıldığını ileri sürmektedir.[23] Walker hamamın temel ve zemininin antik dönem işçiliği olduğunu belirtmekte, Texier'de olduğu gibi üst yapısının I. Murad tarafından yaptırıldığını bildirmektedir.[24] Benzer algı/tespitler yakın dönem Türk seyyahlarının anlatılarında karşımıza çıkmaktadır. Mehmet Ziya yapının *"içindeki mermer sütunların başlıklarına dikkat edileverse buranın eski Rûmlar zamanında yapılmış olduğunu anlamakta müşkilât çekilmez"* şeklinde bir yorumda bulunurken[25], Ömer Subhi Bey Hamamı Bizans dönemi ile

[19] J. V. Hammer (1818). *Umblick auf einer Reise von Constantinopel nach Brussa und dem Olympos, und von da zurück über Nicäa und Nicomedien.* Pesth., s. 25.

[20] J. Tournefort (2005). Tournefort Seyahatnamesi, Ed. S. Yerasimos. İstanbul: Kitap Yayınevi., s. 238.

[21] C. Texier (2002*). Küçük Asya (coğrafyası, tarihi ve arkeolojisi) I.* (Çev: A. Suat). İstanbul: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı., s. 208. Texier'in Bizanslı Etienne olarak tanıttığı kişi Stephanos Byzantinus'tur. Eseri için bknz. Stephani Byzantii (1839). Ethnikon: Quae Supersunt (Ed. Antonius Westermann) Lipsiae : B. G. Teubneri.

[22] C. A. Bernard (1842). *Les Bains de Brousse, En Bithynie (Turquie D'Asie),* İstanbul: Imprimerie De Mille Préres, s. 22

[23] V. Kandes (2008). Kuruluşundan XIX. yüzyıl sonlarına kadar Bursa. İstanbul., 195-196. V. Kandes'in Eski Kaplıca'ya dair aktardığı bilgilerin nerede ise tamamı C. A. Bernard'a aittir. Karşılaştırma için bknz. Bernard, 1842, **a.g.k.**, 22.

[24] M. A. Walker (1886). *Eastern life and scenery with excursions in Asia Minor, Mytilene, Crete and Roumania. Vol. II.* London: Chapman and Hall Limited., s. 155.

[25] Mehmet Ziya, Bursa'dan Konya'ya Seyâhat, Konya Seyâhatı Hâtıratından, (Haz. A. Çaycı, B. Ürekli), Konya: Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları: 37, s. 37-38.

ilişkilendirmekte,[26] Mari De Lune'dan aktardığı bölümde yapıyı *"Bizans mimari üslubunda yapılmış nefis bir eser…. Şehit Hüdavendigâr Hazretleri'nin bu kaplıcayı tamir ettirdiği, nefis bazı bölümler ilave edildiği camgâhın kapısı üzerindeki yazılı kitabeden anlaşılmaktadır"* diyerek tanıtmaktadır. [27] İlginç bir şekilde yapıya dair bilgi veren seyyahların birçoğunun kaplıcanın üstünün I. Murad tarafından yaptırıldığı hususunda dil birliğinde olduğu anlaşılmaktadır.[28]

Söz konusu görüşlerin bir kısmı, yapıya dair bilgi veren araştırmacılar için çıkış noktası olarak kullanılmış; mimarın kimliği ve yapının orijini bağlamında tartışılmıştır. Bursa'ya dair ilk çalışmalardan birisini gerçekleştiren H. Wilde, Bursa'daki günümüze ulaşan kaplıcaların içerisinde en eskisi olarak nitelendirdiği Eski Kaplıca'nın, Çekirge'deki I. Murad Camisi'ni de yapan mimar - Christodoulos (?) tarafından 1389 yılında inşa edildiğini belirtmekte ve kaplıcanın olduğu yerde öncesinde de başka yapılar ile birlikte bir kaplıcanın olabileceği yönünde görüş bildirmektedir.[29]

Albert Gabriel ise Eski Kaplıca'nın yerinde bir Bizans Kaplıca'sı olmasının mümkün olduğunu belirtirken, bu hususta bir sonuca ulaşılabilmesi için kazıların yapılması ve sıvaların incelenmesi gerektiği yönünde görüş bildirmektedir. [30] A. Gabriel aynı zamanda yapıdaki Bizans dönemine ait mimari plastik parçaların varlığına dikkat çekmekte, ancak devşirme olan söz konusu parçaların kaplıcalara mı yoksa başka yapılara mı ait olduğunun bilinmediğini belirtmektedir.[31] Gabriel ayrıca

[26] Suphi Bey'in ulaştığı sonuç doğru olsa da, hatalı olarak Çekirge ile Pitya'yı (Pythia/Yalova) aynı yerleşim olarak adlandırmış ve buna bağlı olarak Bizans kaynaklarında Teodora'nın kalabalık bir grupla ziyaret ettiği Pitya'daki Kaplıcalarını (Pythia Thermae) Eski Kaplıca ile ilişkilendirmiştir. Bknz. Ömer Suphi (2007). Ömer Subhi Bey'in Bursa Seyahati, Hüdavendigâr Vilayeti'nde Bir Hafta Seyahat, İstanbul: Sentez Yayınları, s. 23-25

[27] Ömer Suphi, 2007, **a.g.k.,** 85. Yazarın I. Murad'ın ilave ettiğini bildirdiği ve camgâh olarak tanıtılan kısım (soğukluk) II. Beyazıd döneminde inşa edilmiş olup, kapı üzerindeki kitabedeki bilgi de bu yöndedir.

[28] F. Yıldırım söz konusu tasvirin, ilk kez Kâtip Çelebi tarafından kullanıldığı ve Hammer'in bu bilgiyi Kâtip Çelebi'den almış olmasının muhtemel olduğunu belirtirken, Texier, Bernard ve Jerningham gibi seyyahların da Hammer'dan almtı yaptığı hususunda görüş bildirmektedir. Bknz. Yıldırım, 2014, **a.g.k.**, 347. Hammer ile Texier'in söz konusu yapıya dair kaynaklarının aynı olduğu yönündeki ilk tespit Sedat Çetintaş'a aittir. Bknz. Çetintaş, 1952, **a.g.k.**, 12.

[29] H. Wilde (1909). Brussa; eine entwickelungsstäte Türkischer architektur in Kleinasien unter den ersten Osmanen. Berlin: E. Wasmuth A.-G., s. 93

[30] A. Gabriel (1958). Une Capitale Turque. Brusse. Paris., s. 166.

[31] Gabriel, 1958, **a.g.k.**, 166.

bugün Eski Hamam'ın bulunduğu yerde bir Bizans Hamamı'nın bulunduğu varsayılırsa, olasılıkla *"Türklerin"* söz konusu yapının temellerini kullanarak yeniden inşa etmiş olabileceklerini ileri sürmektedir.[32]

Koyunluoğlu'nun çok kısa bir tanım ile I. Murad ve II. Beyazıd'ın eseri olarak tanıttığı yapıyı, Türklere miras bir eser olarak nitelendirmesi Osmanlı öncesindeki mevcut bir yapının üzerine inşa edildiği yönünde bir algı oluşturur.[33] Kazım Baykal yapının Hüdavendigar vakfı olduğunu belirtirken asıl yapısının kesin olarak bilinmediğini, Traianus dönemindeki (M. Ö. 98-117) kaplıcanın, Eski Kaplıca'nın alt tarafındaki harabe olduğu yönünde görüş bildirirken, İbn Batuta'nın söz konusu mevkide büyük bir kaplıca olduğunu aktardığını yineleyerek herhangi bir tartışma ve değerlendirmede bulunmamaktadır.[34] K. A. Aru kaplıcanın I. Murat tarafından 1389 yılında Bizanslı *"Christodulos"* adındaki bir sanatkara yaptırdığını, göbek taşı ile Türk hamamlarında görülen küçük halvetlerin bu yapıda olmadığını belirtirken özellikle giriş holünün haçvari düzeninin Hristiyan bir usta tarafından yapıldığını açık bir şekilde gösterdiğini belirtmektedir. [35] Bursa Hamamlarına dair en erken çalışmalardan birisini gerçekleştirmiş olan K. Kepecioğlu Hüdavendigar evkafına bağlı bir yapı olarak tanıttığı Eski Kaplıca'nın Bursa'nın fethinden önce de var olduğu ve mimari özelliklerinin Bizans dönemine işaret ettiği yönünde bir görüş bildirmektedir.[36]

Yapıya dair detaylı bir analiz sunan S. Çetintaş, Eski Kaplıca'nın bir Bizans yapısı olduğu yönünde görüş bildiren kaynak ve araştırmalara şiddetle karşı çıkmakta, yapının planının Bursa Orhan Cami ile olan benzerliğinin (?) altını çizerek Türk devri eseri olduğunu

---

[32] Gabriel, 1958, **a.g.k.**, 166.

[33] M. T. Koyunluoğlu (1935). *İznik ve Bursa Tarihi.*Bursa: Vilayet Matbaası., s. 131.

[34] K. Baykal (1950). Bursa ve anıtları. İstanbul: Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayınları., s. 31.

[35] Bknz. K. A. Aru (1949). *Türk hamamları etüdü.*Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, s. 53-54. Aru'nun tespitlerindeki Christodulos adındaki sanatkara dair kesin bir yargı bildirmek mümkün değildir. Araştırmacının diğer tespitlerine ana hatları ile katılmakla birlikte, haçvari planlı olarak nitelendirdiği giriş bölümünün Hristiyan bir mimar tarafından inşa edildiği yönündeki tespite ihtiyatla yaklaşmak gerekir ki, kaplıcanın I. Murad dönemine tarihlenen kısımlarından farklı olarak ana inşa malzemesi kesme taş olan giriş bölümü II. Beyazıd döneminde inşa edilmiştir ve yapının mimarının kökenine dair çıkarımda bulunulabilecek herhangi bir mimari veri sunmamaktadır.

[36] K. Kepecioğlu (1935). Bursa Hamamları, Bursa Yeni Basımevi., s. 1-2.

vurgulanmaktadır. [37] Çetintaş ayrıca yapının içerisinde "Bizans motiflerinden uydurma" sütun başlıkları ve sütunlar ile kubbeye geçişteki *"düzlüklerin"* aldatıcı olmaması gerektiğini belirtirken, 19. yüzyılda Bursa Ulu Cami'sinin onarımında çalıştığı bilinen gayrimüslim ustaları örnek göstererek, *"cahil Rum ve Ermeni ustaların ehliyetsiz elleriyle yapılmış, tahrifçi tamirlerle"* olası zengin süsleme unsurlarının yok edilmiş olabileceği yönünde görüş bildirir. [38] Araştırmacı yapının bir Bizans eseri olamayacağı hususunda, sütun başlıklarının farklı yüzyıllara ait olduğunu ve olasılıkla yapının inşası sırasında farklı yerlerden toplanarak ikinci defa kullanıldığını, sütun, sütun başlıkları ve kemer üzengilerindeki orantısızlıklara dikkat çekerken bu yöndeki *"zorlama tertiplerin"*, yapının bir Bizans eseri olması durumunda karşılaşılmayacak unsurlar olduğu yönünde görüş bildirmektedir.[39]

Yapıya dair detaylı analizlerden bir diğerinin sahibi E. H. Ayverdi, S. Çetintaş'ın daha önce altını çizdiği gibi, yapıda Bizans parçalarının kullanılmasının bir şey ifade etmediğini, sütun başlıklarının yapı için tasarlanmış olmadığını ve devşirme olarak kullanıldıklarını, sütunların yüksekliklerinin yapının Bizans eseri olması durumunda yapının ölçülerine uygun olarak işleneceği gibi hususların üzerinde durmuştur.[40] Ayverdi ayrıca Hüdavendigar Camisi'nde karşımıza çıkan *"kemercikli silmenin"* bahsi geçen yapıda aynen kullanılmasıyla yapının I. Murad döneminde inşa edildiğinin anlaşıldığını belirtmiştir.[41]

Kaynaklar ve yayınlarda yer alan bilgilerle yapının orijini hususunda kesin bir yargıya ulaşmak oldukça güçtür. Ne yazık ki Eski Kaplıca ve detayda yapının orijini hususunda tespit ve görüşleri olan araştırmacıların büyük bir kısmının, argümanlarını destekleyen örneklem ve referanslardan imtina etmeleri, öne sürülen görüşlerin teyidi ve güvenirliği açısından soru işaretlerini de beraberinde taşımıştır.

Bursa Eski Kaplıca'nın *"Yıldızvari Sıcaklıklı Tip"* olarak tanımlanan[42] sekizgen planlı sıcaklık bölümünün, dört köşesinde yer alan yarım daire tabanlı oylumlardan ibaret mekân düzeninin öncül örnekleri, Roma ve Geç Antik dönem hamamlarında karşımıza çıkar. İtalya Baiae'deki

---

[37] Çetintaş, 1952, **a.g.k.,** 15-16.

[38] Çetintaş, 1952, **a.g.k.,** 16.

[39] Çetintaş, 1952, **a.g.k.,** 16.

[40] Ayverdi, 1966, **a.g.k.**, 281.

[41] Ayverdi, 1966, **a.g.k.**, 281.

[42] S. Eyice (1960). İznik'te "Büyük Hamam" ve Osmanlı Devri hamamları hakkında bir deneme. *Tarih Dergisi,* 11, s. 110-111.

Termo-mineral kompleks,[43] Tivoli'deki Hadrianus Villası içerisindeki küçük hamamlardan birisi (K) ile Roma Agrippa Hamamında Eski Kaplıca ile benzer planlara sahip birimler olmakla birlikte,[44] söz konusu mekânlar daire planlıdır. Roma'daki Constantinus Hamamları'nda[45] ise Eski Kaplıca'da olduğu gibi sekizgen mekânın köşelerindeki birer yarım daire oylum dikkati çeker. Adı geçen hamamlar Bursa Eski Kaplıca'nın sıcaklık planının farklı varyasyonlarıdır.

Antakya'da 3. yüzyıla tarihlenen "C" Hamamında [46] benzer bir varyasyonu tespit edilen Bursa Eski Kaplıca'daki plan tipinin en yakın örneği, Busra Güney Hamamı'nda uygulanmıştır. [47] Bahsi geçen hamamların 3. yüzyıla tarihlendirildikleri göz önüne alındığında Bursa Eski Kaplıca'nın plan tipi itibari ile Roma dönemi hamamlarında yaygın olarak tercih edilmiş bir plan tipini temsil ettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu plan tipinin Roma döneminde Split Diocletian Mausoleumu'nda(Gör. 29) da karşımıza çıkması farklı yapı türlerinde de tercih edildiğinin göstergesidir.[48]

Bu noktada, Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu coğrafyada bahsedilen plan tipinin bir devamlılığın ürünü olup olmadığının sorgulanması amaçtan ziyade bir zorunluluktur. Çünkü 3. yüzyıl mimari geleneğinde yaygın

[43] F. Yegül (2010). *Roma dünyasında yıkanma.* İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları., s. 94, Res. 35. Bknz. Görsel 26.

[44] Yegül, 2010, **a.g.k.**, 129, Res. 51; Bknz. Görsel 27.

[45] Yegül, 2010, **a.g.k.**, 142, Res. 59.

[46] Yegül, 2010, **a.g.k.**, 237, Res. 107; Bknz. Görsel 28.

[47] Yegül, 2010, **a.g.k.**, 239, Res. 108.

[48] Diocletian Mausoleum'un yanısıra benzer plan şemasını San Vittore Maximian (?) Mausoleum'u, Maxentius Mausoleum'u, Roma Helena Mausoleum'u ile Milan San Lorenzo Kompleksindeki Mausoliumda görmek mümkündür. Roma dönemi Mausoliumları hakkında detaylı bilgi bknz. M. J. Johnson (2009). The Roman İmperial Mausoleum in Late Antiquity, Cambridge University Press. Adı geçen örnekler için bknz. Johnson, 2009, **a.g.k.**, s. 61, 72, 91, 113, 159. Söz konusu örnekler Eski Kaplıca'nın sıcaklık bölümünde karşımıza çıkan plan tipinin kökeninin Roma dönemine kadar indiğini ortaya koysa da, Eski Kaplıca'nın Roma dönemine ait bir yapının üzerinde şekillendiğine dair her hangi bir veri yoktur. Yapıya dair en detaylı tasvirlerden birisini sunan John Covel'in kaplıcanın sıcaklık bölümündeki havuzun tabanında gördüğü Roma dönemine ait mezar yazıtı bu kalıntıların bir antik dönem yapısına ait olmadığına dair önemli bir veri olarak okunabilir. Bknz. J. Covel, Diary, British Museum, Mus., Add. 22.912, p. 250. Yazıt hakkında ayrıca bknz. P. Lucas (1714). Voyage Du Sieur Paul Lucas, Fait Par Ordre Du Roi Dans La Grece, L'Asie Mineure, La Macedoine Et L'Afrique: Bd. 1. Amsterdam: La Compagnie, s. 300, ins. 13; E. Schwertheim (1980). Die Inschriften von Kyzikos und Umgebung, Teil I: Grabtexte, (Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien, Band. 18.), Bonn: Habelt, s. 86

kullanımı olan bir plan tipinin bir süreklilik olmadan, yaklaşık 1100 yıl sonra farklı kültüre ait bir yapı tipinde yinelenme ya da yorumlanma olasılığı oldukça zayıftır.

Suriye'de 12. yüzyılda inşa edilmiş olan Buzuriye, Suruci[49], Sitti Adhrâ, Silsile, El-Jâze ve Ammoûne Hamamlarında benzer planlı birimlerle karşılaşılır.[50] Suruci Hamamı'nın planı hem sıcaklık bölümünün sekizgen formu ile dört köşedeki yarım daire nişler, hem de Eski Kaplıca'nın ılıklık biriminde olduğu gibi merkezde kubbe örtülü sekizgen tabanlı alan ve iki yanında, yanlarda tonozlarla genişletilmiş merkezi kubbeli mekânlar açısından, Bursa Eski Kaplıca ile oldukça benzer düzene sahiptir. 12. yüzyılda Suriye'de yaygın tercih edilen söz konusu plan tipinin, bölgede 14. yüzyıla tarihlenen Ez-Zên, Nâşiri ve es-Soultân[51] Hamamlarında da karşımıza çıkması bu tercihin 12. Yüzyıl ile sınırlı kalmadığını ortaya koymaktadır. [52] Bahsi geçen örnekler, Suriye üzerinden Anadolu'ya ve Osmanlı Beyliği'ne yansıyan bir aktarım olabilir mi sorusunu akla getirmekle birlikte, bu sürekliği açıklayabilecek herhangi bir örneğin Osmanlı öncesi Anadolu Türk İslam hamamlarında olmayışı bu ihtimali zayıflatmaktadır. Eski Kaplıca ile aynı zaman diliminde Suriye'deki bazı hamamlarda benzer plan tipinin tercihinin sürmesi, doğrudan Osmanlı'ya yansıyan bir aktarımı akla getirse de Eski Kaplıca'nın mimari özelliklerindeki bazı detaylar bu argümanın haricindeki olasılıklarının göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılar.

Roma kökenli söz konusu plan tipinin bahsettiğimiz olası sürekliliğini, değişen din haricinde Roma Uygarlığı'nın birçok olgusunun mirasçısı olan Bizans hamamlarında takip etmek te mümkün değildir.[53]

5. ve 6. yüzyıla tarihlenen Kos Hagios İoannes,[54] Albenga,[55] Riez,[56] Frejus,[57] Marseille,[58] Mailand,[59] örnekleri başta olmak üzere çok sayıda

[49] Plan için bknz. Görsel 31.

[50] Ecochard, M. ve C. Le Coeur (1943). *Les Bains De Damas.* Beyrut: Institut Français de Damas., s. 19, 26, 27, 31, 33, 40. Fig. IV, XV, XIX, XXV, XXVII, XXXV.

[51] Plan için bknz. Görsel 32.

[52] Ecochard ve Le Coeur, 1943, **a.g.k.**, s. 46. Örnekler için bknz. fig. XLIV, XLIX, LX.

[53]Hıristiyanlık ile birlikte Antik Çağ hamam kültürü önemli ölçüde değişmiş; yeni hamam inşası oldukça azalmış, var olan hamamların birçoğu işlev değiştirilerek farklı amaçlarla kullanılmıştır. Bu değişim 6. yüzyıldan yani Justinianus döneminden sonra daha belirgin bir hal almış, 8. ve 9. yüzyıllardan sonra ise kentlerdeki önemli hamamlar ya terk edilmiş ya da farklı işlevlerde kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin Pariste'ki Roma dönemi "Büyük Kuzey Hamamları"nın bir bölümü 357 yılında İmparator Julianus'un Konutu olarak kullanıldığı bilinmektedir. Benzer şekilde Roma'daki Diecletianus Hamamları da 6. yüzyıldan itibaren terk edilerek çürümeye bırakılmış, Erken Ortaçağ boyunca Diecletianus Sarayı olarak anılmıştır. Bknz. Yegül, 2010, **a.g.k.**, 249, 250.

vaftizhane [60] oktagonal planları itibari ile bu plan tipinin Bizans döneminde (5. ve 6. yüzyıllarda) vaftizhanelerde tercih edildiğini ortaya koymaktadır.[61]

Bosra (Sergios-Bacchos) (M. S. 512), Ezra St. Georg (M. S. 515), Vagharshapat St. Hripsime (M.S. 618) kiliseleri ise söz konusu plan tipinin vaftizhaneler ile sınırlı kalmadığı, bazı kilise planlarına da yansıdığına işaret etmektedir. İstanbul Segios Bacchos Kilisesi (M.S. 527) ile Ravenna St. Vitale Kilisesi (M.S. 526) bahsi geçen plan tipinin en gelişmiş ve tanınan varyasyonları olarak ön plana çıkmaktadır.[62]

Kronolojik olarak Osmanlı ile çağdaş geç dönem Bizans Hamamları ile ilgili bilgilerimiz yok denecek kadar azdır ve ele aldığımız Roma dönemine özgü plan tipinin bu döneme kadar devamlılığını açıklayabilecek herhangi bir hamam örneği tespit edilememiştir.

Bu veriler ışığında, bazı seyyah ve araştırmacıların belirttiği gibi Bursa Kaplıca İmareti'nin I. Murad döneminde tamamı ile yeni bir yapı olarak planlanıp uygulanmış olduğunu, en azından mimari süreklilik bağlamında iddia ve ispat etmek mümkün görünmemektedir. Özellikle S. Çetintaş[63]

---

[54] S. Ristow, (1998). *Frühchristlisce Baptisterien, Jahrbuch für Antike und Christentum,* Erganzungsband 27., s. 289

[55] Vaftizhane hakkında detaylı bilgi için bknz. Brandt, O. vd. (2014). Photomodelling as an Instrument for Stratigraphic Analysis of Standing Buildings: the Baptistery of Albenga, in Rivista di Archeologia Cristiana, 90 (2014), pp. 259-293.

[56] Ristow, 1998, **a.g.k.,**147.

[57] Ristow, 1998, **a.g.k.,**137.

[58] Ristow, 1998, **a.g.k.,**143.

[59] S. Giovanni alle Fonti Kilise Kompleksinde yer alan vaftizhane M. S. 386 yılına tarihlenir. Bknz. Ristow, 1998, **a.g.k.,**183.

[60] Söz konusu plana sahip vaftizhaneler ve Erken Hristiyanlık dönemi vaftizhaneleri hakkında detaylı bilgi için bknz. Ristow, 1998, **a.g.k.;**Örnekler için bknz. Görsel 33, 34.

[61] S. Ristow oktagonal planlı, özellikle nişli oktagonal planlı vaftizhanelerin büyük çoğunluğunun 5. ve 6. yüzyıla ait olduğunu belirtmektedir. Bknz. Ristow, 1998, **a.g.k.,**58.

[62] Örnekler için bknz. A. Hamilton (1956), *Byzantine Architecture and Decoration,* London: B.T. Bats Ford LTD., s. 45, 83, 144, 148; Kleinbauer, E. (1973). The Origin and Functions of the Aisled Tetraconch Churches in Syria and Northern Mesopotamia, *Dumbarton Oaks Papers, Vol. 27* s. 118, p. 9, 15; C. Mango (2006). *Bizans Mimarisi,* Çev: Mine Kadiroğlu., s. 75, 87, 106, 147, W. Sanderson (1993). *Early Christian Buildins (A Graphic Introduction).* Montreal: Astrion Publishing., s. 75, 76, 78, 80, R. Krautheimer (1979). *Early Christian and Byzantine Architecture,* Penguin Books, 625. New York., s. 88, 234.

[63] Çetintaş, 1952, **a.g.k.**, 16.

ve E. H. Ayverdi'nin[64] ısrarla vurguladığı gibi yapıda yer alan Bizans dönemine ait mimari plastik unsurların farklı dönem özellikleri taşıması,(?) [65] farklı ölçülerdeki sütunlar kullanılması, yapı için tasarlanmadıklarını, dönemin yaygın tercihi olarak farklı yapılardan devşirilerek Eski Kaplıca'da kullanıldıklarını düşündürmekle birlikte, bahsi geçen araştırmacıların iddia ettikleri gibi yapının Bizanslı bir usta tarafından antik dönem planı esas alınarak yeniden inşa edilmiş olma ihtimalini reddeden veriler olarak değerlendirilmemelidir.[66] Öyle ki adı geçen araştırmacıların belirtikleri gibi kaplıcanın ılıklık bölümündeki sütun başlıklarının[67] her biri farklı bir dönem ve üslup özellikleri taşısa da yapının plan tipini belirleyen sıcaklık bölümündeki sütun başlıklarının tümü 5. ve 6. yüzyılda çok sayıda örneği olan mimari plastik elamanlardır.[68] Önceki satırlarda belirtildiği üzere Eski Kaplıca ile benzer

---

[64] Ayverdi, 1966, **a.g.k.**, 281.

[65] Araştırmacıların belirtikleri gibi Ilıklık bölümündeki mimari plastik taşıyıcı elemanlar farklı dönem özellikleri gösterse de, sıcaklık bölümündeki sütun başlıklarının tümü 5-6. yüzyıl ve benzer üslup özelliklerine sahiptir.

[66] Bir sebeple harap olan yapıda zarar gören mimari unsurların yerine sağlam ve kullanılabilir durumdaki mimari plastik elemanların yeniden kullanımı gerek Bizans gerekse Erken Osmanlı döneminde yaygın tercih edilen bir durumdur. Bu tercihi yapı ile çağdaş ve aynı mevkide inşa edilmiş olan Hüdavendigar İmareti'nde de görmek mümkündür.

[67] Bknz. Görsel 49. Barsanti ılıklık bölümünün sütun başlıklarını 5. 6. yüzyıl ile 10. ve 11. yüzyıla tarihlenmekte, Wilde ise başlıkların 10. ve 14. Yüzyıla ait olduğunu ileri sürmektedir. Söz konusu sütun başlıkları, benzer örnekler ve tarihlendirme önerileri hakkında detaylı bilgi için bknz. C. Barsanti (2010). L'antico bagno (Eski Kaplica) di Bursa: ieri e oggi, *in "Alle gentili arti ammaestra". Studi in onore di Alkistis Proiou (Testi e studi bizantino-neoellenici),* Roma, s. 148-155. Wilde, 1909, **a.g.k.**, s. 95, fig. 119-123.

[68] En erken örneğinin Skripu Kilisesi'nin ana girişinde (Yunanistan) bulunduğu belirtilen, ion impost tipindeki sütun başlıkların 5. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren farklı coğrafyalarda farklı üsluplarda çok sayıda örneği olduğu, söz konusu başlık tipinin 5-6. yüzyıllarda Bizans Mimarisinde yaygın tercih edildiği ve bu tercihin Justinianus Döneminde zirveye ulaştığı belirtilmektedir. Eski Kaplıca'nın sıcaklık bölümündeki sütun başlıklarının biçim ve üslup açısından en yakın örnekleri Perge, Taşkasap, Korinth ile Selanik'te karşımıza çıkmakta ve 5. yüzyılın ikinci yarısı ve 6. yüzyıla tarihlenmektedir. Sıcaklık bölümündeki sütun başlıkları hakkında detaylı bilgi, analiz ve örnekler için bknz. Barsanti, (2010), **a.g.k.**, 155-161. Bilgi ve örnekler için ayrıca bknz. Wilde, 1909, **a.g.k.**, s. 96, 97, fig. 125-134; R. Kautzsch (1936). *Kapitellstudien.* Beiträge zu einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom vierten bis ins siebente Jahrhundert, Berlin: Verlang Von Walter De Gruyter & Co., s. 166, Taf. 33. F. K. Yegül, (1974). Early Byzantine Capitals From Sardis a Study on the Ioanic Impost Type, *DOP, Vol. 28.,* s. 268, fig. 25, V. Vemi (1989). Les Chapiteaux Ioniques à imposte de Grèce à l'époque paléochrétienne, *Bulletin de Correspondance Hellénique Supplément XVII,* Paris., s. 3. Pl. 19/54, Pl. 42/127. T. Zollt (1994). Kapitellplastik Konstantinopolis vom 4. Bis 6.

plana sahip vaftizhane ve kiliselerin de 5-6. yüzyıla tarihlenmesi, sıcaklık bölümündeki sütun başlıklarının özgün yapının unsurları olabileceğini düşündürmektedir ki bu olasılık kaplıcanın ilk inşasının 5. 6. yüzyılda gerçekleştiği yönünde bir çıkarımı beraberinde getirmektedir. Genelde moloz taş ve tuğla birlikteliği ile oluşturulan almaşık teknikli duvarlardan farklı olarak ılıklık bölümünün batısındaki mekânın batı cephesi alt kotunda düzgün kesme taş örgülü duvar bakiyelerinin varlığı iki farklı yapı evresine işaret etmektedir. (Gör. 22, 24, 25) Kaplıcanın duvarlarının her cephede yer yer değişmekle birlikte yaklaşık 1.5 m. dolgu zemin altında olduğu dikkate alındığında batı mekanın batı cephesindeki kesme taşlı özenli duvar işçiliğinin yapının diğer cephelerinde de devam etmesinin muhtemel olduğu varsayılabilir. Plan tipi ve sütun başlıklarının sunduğu veriler ile bahsi geçen duvardaki malzeme teknik farklılığı kesme taşlı duvar örgüsünün yapının ilk inşa evresine dolayısı ile 5. ve 6. yüzyıla ait olabileceğini düşündürmektedir. Ilıklık ve sıcaklık mekanlarının kubbe eteğinde yer alan ve Geç Bizans ile Erken Osmanlı döneminde benzer uygulamaları olan kemer dizisi ile damla dizileri yapının üst örtüsünün inşa edildiği dönemden sonra kapsamlı bir değişime maruz kalmadığını göstermektedir. Dolayısı yapının inşa edildiği I. Murad döneminden itibaren büyük oranda korunduğu anlaşılmaktadır. Yapının cephelerinde karşılaşılan almaşık teknikli duvar örgüsü ile saçak altındaki kemer ve damla dizilerinin 13. ve 14. yüzyıllarda yaygın tercih edilen unsurlar olması bu imar faaliyetinin I. Murad döneminde gerçekleşmiş olduğu yönündeki tarihsel verileri desteklemektedir. [69] Öncelikle Cihannüma sonrasında birçok seyahatnamede tekrarlanan ve I. Murad'ın *"sıcak suların üzerini kubbe*

Jahrhundert n. Chr. Mit einem beitrag zur unterzuchung des ionischen kämpferkapitells. *Asia Minor Studien 14,* s. 26, 279, A. Çaylak Türker (2014). Çanakkale'den Ion-Impost Sütun Başlıkları", *OLBA, vol. XXII,* pp. 340-341. Eski Kaplıca'daki başlıklar için bknz. Görsel 49-50.

[69] *"Lombard Band"* ve *"Corbel Table"* olarak ta adlandırılan kemer dizileri hakkında bilgi ve benzer örnekler için bknz. Y. Ötüken (1978). İstanbul Son Devir Bizans mimarisinde cephe süslemeleri. *Vakıflar Dergisi, 12,* Fot. 2, 3, 19, 33, 36, 37.; A. Ersen (1986). *Erken Osmanlı mimarisinde cephe biçim düzenleri ve Bizans etkilerinin niteliği.* İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları., s. 50; R. Ousterhout (1995). Ethnic identity and cultural appropriation in Early Ottoman architecture. *Muqarnas, 12*, s. 57; C. E. Armi (2000). The corbel table. *Gesta, 39(2),* 89-116; C. E. Armi (2004). *Desingn and construction in Romanesque architecture.* Cambridge: Cambridge University Press. 538; J. Trkulja (2004). *Aesthetics and symbolism of Late Byzantine church facades.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Princeton: Princeton Üniversitesi., s. 309, fig. 53; A. Botez (2013). The tectonics of Byzantine architecture. *First International Conference on Architecture and Urban Design.*, s. 200, fig. 8.

ile örttüğünü" bildiren aktarımlar, yapının kendinden önce var olan kalıntıların üzerine yükseldiğine işaret etmektedir.

Orhan Gazi ve I. Murad döneminde farklı yapılarda çok sayıda örneği olan bu değişim/dönüşümün ele aldığımız yapıda olmaması için herhangi bir sebep yoktur.[70]Aksine, kaplıcaların sıcak sular üzerine kurulu olduğu ve işlerliği için belirli bir alt yapı ihtiyacının varlığı göz önüne alındığında yeni bir yapı inşasından ziyade var olan yapıların ihtiyaçlar doğrultusunda elden geçirilip, gerekirse büyük oranda yeniden inşa edilerek kullanılması oldukça faydacı bir çözümdür ki bazı tarihsel veriler bölgenin Bizans dönemi boyunca önemli bir kaplıca merkezi olduğunu ortaya koymaktadır.[71]

Bursa'da ele aldığımız yapının bulunduğu Çekirge'deki sıcak su kaynaklarının Antik Çağ'dan itibaren kullanıldığını ortaya koyan bir yapı günümüze ulaşmamıştır. Bazı antik kaynaklar ve sınırlı sayıdaki yazıtların ışığında Antik Çağ'da Bursa'da hamamların inşa edilmiş olduğu ve *"İmparatorluk Thermaları"* olarak nitelenen kaplıcaların varlığı anlaşılmaktadır. Bu kaynaklardan birisi Bursa'daki Kaplıcalara dair en erken kayıt olarak nitelenen M. S. 82 yılı öncesine ait Dion Chrysostomos'a atfedilen ve Bursa'daki doğal kaplıcaların varlığını bildiren yazıttır.[72] Antik döneme ait bir diğer kayıt Hadrianus'a yazılan

[70] Osmanlı kroniklerinde bu yöndeki tercihin yaygınlığını ortaya koyan çok sayıda anlatı yer alır: *"Rivayet ederler ki, çünki İznik'i feth itdiler, içinde bir ulu kiliseyi Cuma mescidi idüb ve bir manastırı medrese kılup…"* Neşri, 1995, **a.g.k.,** 163; *'Osman Gazi, oğlı Orhan'a vasiyyet itdi-kim, 'ben vafat idicek, beni Bursa'da şol Gümüşlü kubbenün altında koyasın" didi. Ol vakit kafirler manastırı yini örtmüşlerdi..."; 'Osman Gazi dahi Söğüd'de dünya-yı faniden ahiret-i bakiye rihlet itdi. Dirler ki emanete kodılar. Ol vakıt Orhan Gazi Bursa'da idi. İşidüb Osman'ı vasıyyeti mücebince Manastır'da kubbenün altında defn itdiler".* Bknz. Neşri, 1995, **a.g.k.,** 145, *"Orhan Gazi, oğlu Süleyman Paşa'yı İzmit'e getirdi. Kiliseleri mescit yaptı. Bir kiliseyi dahi medrese yaptı. Şimdi dahi medresedir".* Bknz. Atsız, 1992, **a.g.k.,** 39.

[71] Benzer tercihler Selçuklu döneminde Yoncalı ve Ilgın Kaplıcaları, Osmanlı döneminde ele aldığımız Bursa Eski Kaplıca ile birlikte, Ankara Sey Köyü Kaplıcası'nda karşımıza çıkmaktadır. Bknz. Y. Önge (1988). Anadolu'da Türk Hamamları Hakkında Genel Bilgiler ve Mimar Koca Sinan'ın İnşa Ettiği Hamamlar, Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri I, (Ed. S. Bayram), İstanbul, s. 403-404. I. Murad Döneminde sadece Bursa Eski Kaplıca ile temsil edilen söz konusu plan tipinin Osmanlı mimarisindeki diğer örneklerini Yenişehir Çifte Hamamı'n erkekler kısmı, İzmit Orta Hamam, Bursa Yeni Kaplıca, İncirli Hamam, Davud Paşa Hamamı, İzmit Pertevpaşa Hamamı ile İstanbul Çardaklı, Kılıç Ali Paşa, Mahmut Paşa ve Vefa Hamamlarında görmek mümkündür. Bknz. Eyice, 1960, **a.g.k.,** 110-111; Önge, 1988, **a.g.k.**, 410-411.

[72] Corsten, T. (1991-1993). Die Inschriften von Prusa ad Olympum. Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien 39-40. 2 vols. Bonn: Habelt, s.65 ; Benedum, J. (1978). Der Badearzt Asklepiades und seine bithynische Heimat. Gesnarus 35, s. 26

bir mektupta karşımıza çıkmakta,[73] Plinus'un Traianus'a (M. Ö. 98-117) yazdığı mektuplarda ise Bursa'da bir hamamın inşa edilmesine ilişkin detaylı bilgi bulunmaktadır.[74] Söz konusu kaynaklar haricinde bazı mezar yazıtları ile Roma dönemine ait bir sikkede[75] Bursa'daki kaplıcalara dair sınırlı içerikte de olsa bazı bilgiler yer almaktadır.

Bizans kaynaklarında Bursa'daki kaplıcalara dair en erken atıf Anthologia Graeca'da karşımıza çıkmakta, kaplıcaların *"İmparatorluk Kaplıcaları"* olarak kaydedildiği anlaşılmaktadır.[76]

Doğrudan yapı ismi bildirmese de Bursa'daki kaplıcadan İmparatorluk Kaplıcası *"Basilika Therma"* olarak bahseden bir diğer Bizans kaynağı Stephenos Byzantinus'tur ve 6. yüzyıldan itibaren Bursa'da Bizans İmparatorları tarafından kullanılan kaplıcaların varlığını ortaya koymaktadır. [77]

Bursa'daki Kaplıcalara dair bilgi aktaran bir diğer Bizans kaynağı Theophanes Confessor Kroniği'dir. Kronikte Bizans İmparatoru *VI. Konstantinos, annesi ve imparatorluk maiyetinin Bursa'daki kaplıcalara gittiği belirtilir.*[78]

Theophanis Continuati'nin VII. Konstantinos'un Olympos'a (Bitinya) yaptığı hac ziyareti ziyareti sırasında Bursa'daki "Thermalara"

[73] Corsten, 1991-1993, **a.g.k.**, 65-66

[74] Bknz. Plinius (1999). Genç Plinius'un Anadolu Mektupları: Plinius, Epistulae, 10. Kitap, (Çev. Ç. Dürüşken, E. Özbayoğlu). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 30, 31, 54, 55.

[75] Atina'da Hermogenes'e ait bir mezar yazıtında Bursa'da Nymphe'lerin kullandığı banyo sularından bahsedilmekte; İmparatoriçe Julia Mamaea'nın (M. S. 232-235) bir sikkesi üzerinde Bursa'daki bir kaplıcaya ait olduğu düşünülen bir tasvir yer almaktadır. Bknz. Corsten, 1991-1993, **a.g.k.**, 66, 67. R. Merkelbach ve J. Stauber (Ed.) (2001). Steinepigramme aus dem griechischen Osten. Band 2. Die Nordküste Kleinasiens (Marmarameer und Pontos). München; Leipzig : Saur, s. 143-144; Benedum, 1978, **a.g.k.**, 26, 27. Sikkenin görseli için bknz. Benedum, 1978, **a.g.k.**, Abb. 2.

[76] Corsten, 1991-1993, **a.g.k.**, 67

[77] *"Therma, Sicilya'nın köyü, III. Philistus, milli thermalar. Bitinya therması gibi, Pythia gibi, diğer yandan Bursa bazilika (therması) olarak adlandırılan, Kapadokya gibi, Suriye gibi, Dorylaion (Eskişehir) gibi. Thermelerin evi (mekanı)." Bknz.* Stephani Byzantii (1839). Ethnikon: Quae Supersunt (Ed. Antonius Westermann) Lipsiae : B. G. Teubneri., s. 136.

[78] *"Bu yılın (796) eylül ayında, İmparator annesi ile birlikte Bursa'daki sıcak banyolarına gitti. 7 Ekim günü Leo adı verilen bir oğlu oldu. Bunun üzerine imparator annesini kaplıcalara bırakarak, bütün imparatorluk maiyeti ve komutanlarla birlikte acele ile şehre döndü".* The Chronicle of Theophanes Confessor, Byzantine and Near Eastern History, AD 284-813, Translated: Cyril Mango and Roger Scott, Clarendon Press, Oxford, 1997, s. 648.

gittiği yönündeki bildirimi Bursa Kaplıcaları'nın Bizans İmparatorları tarafın sıklıkla kullanıldığını ve 10. yüzyıldaki işlerliğini ortaya koyması açısından önemlidir.[79]

İbn-i Batuta'nın gözlemleri ise bölgedeki kaplıcaların Bursa'nın fethinin hemen sonrasındaki varlığını ortaya koymakta ve bir anlamda bölgede Antik çağdan itibaren var olan Kaplıcaların Osmanlı hakimiyetinin ilk yıllarındaki devamlılığına işaret etmektedir:

"Şehir dışında sıcak akan bir menba var; büyük bir göle dökülüyor. Onun üzerine iki hamam yapılmış, biri erkeklere, diğeri kadınlara ait. Hastalar uzak diyarlardan gelip bu kaplıcada şifa bulurlar. Burada yolcuların konaklayacağı bir zaviye vardır. Gelen üç gün kalır ve doyurulur. Orayı Türkmen hükümdarlarından biri yaptırmış".[80]

Bahsi geçen tarihsel ve mimari veriler Eski Kaplıca'da I. Murad dönemindeki inşa eyleminin var olan bir mimari dokunun üzerinde şekillendiğine, plan tipi ve sıcaklık bölümündeki sütun başlıklarının özellikleri ilk inşa evresinin 5. ve 6. Yüzyılda gerçekleşmiş olabileceğine işaret etmektedir.

Mevcut verilerin ortaya koyduğu ya da daha doğru bir ifadeyle araştırmacıyı yönlendirdiği güçlü olasılık Bursa Eski Kaplıca'nın 5. ve 6. yüzyılda inşa edilmiş bir Bizans Hamamı'nın temelleri üzerine, plan şemasının ana hatları ile korunarak, I. Murad döneminde ayağa kaldırıldığı, beden duvarlarının büyük ölçüde yeniden inşa edildiği ve üzerinin kubbe ile örtüldüğüdür.

[79] Theophanes Continuatus, Ioannes Cameniata, Symeon Magister, Georgius Monachus. (Ed. I. Bekker). Bonn: E. Weber, 1838, s. 464-465

[80] İbn Batuta, 2004, **a.g.k.,** 428. Söz konusu anlatıda şehrin dışı ile neresinin kastedildiği belirsizdir. Orhan Gazi döneminde kalenin dışında iki yerleşim alanı karşımıza çıkmaktadır. Aşağı şehir olarak adlandırılan alanda Orhan Gazi Külliyesi ile başlayan yerleşimin 1339 yılında şekillendiği bilinmekle birlikte, İbn-i Batuta'nın kenti gördüğü 1332 yılında söz konusu alanda herhangi bir imar faaliyetinin başlayıp başlamadığını hususunda kesin bir yargı bildirmek mevcut verilerin ışığında mümkün görülmüyor. Orhan Gazi döneminde Kale içerisinde Kaplıca Kapısı olarak adlandırılan bölgede kentin fethedilmesinin ardından hızla imar faaliyetlerine başlandığı ve dolayısı ile iskân edildiği bilinmektedir. Ancak söz konusu yapılaşmanın ve iskanın Kaplıca Kapısı yönünde sur dışına taşıp taşmadığı hususunda bilgilerimiz yok denecek kadar azdır. Bu hususta İbn-i Batuta'nın isim zikretmeksizin kaplıcalara yakın konumdaki bir zaviyenin varlığından bahsetmesi önemli bazı çıkarımlara kaynaklık edebilir. Çünkü Orhan Gazi döneminde Kükürtlü'de Alaadin Bey adına bir tekke/zaviye inşa edildiği bilinmektedir. Dolayısı ile sınırlı veriler çerçevesinde İbn-i Batuta'nın bahsettiği zaviyeyi Alaaddin Bey Zaviyesi ile ilişkilendirmek ve söz konusu zaviyenin kükürtlüde olduğunu dikkate alarak, Batuta'nın bahsettiği kaplıcaları I. Murad döneminde yeniden işlerlik kazandırılan Çekirge bölgesindeki kaplıcalar ile ilişkilendirmenin doğru olacağı kanısındayız.

Bursa Eski Kaplıca'ya dair çok tartışılan mevzulardan bir diğeri yapının mimarının kimliğidir. Mimar ismi veren herhangi bir kitabe olmamasına karşın kaplıcanın cephe düzeni ve malzeme teknik detayları bu faaliyetin gayrimüslim bir mimar ya da ustanın eli ile gerçekleştiği yönünde veriler sunmaktadır. Bursa Eski Hamam'da karşımıza çıkan ve biçim açısından Bursa Hüdavendigar İmareti'nde yer alan Lombard band dizileri ile benzeşen saçak altındaki küçük tuğla kemer ve damla dizileri, Bizans mimarisinde sıklıkla tercih edilmiş dekoratif öğelerdir. Bahsi geçen cephe süsleme elemanlarından damla dizilerinin benzer örneklerini, İstanbul'da Theotokos Pammakaristos ve Konstantin Lips Kiliselerinde; Selanik'te ise Prophitias Elias ve Hagia Apostoloi Kiliselerinde görmek mümkündür. (Gör. 37-42) Ilıklık kısmının doğu ve batı yönünde yer alan dikdörtgen mekânların cephelerinde yer alan kör kemer uygulamaları ise en yakın örnekleri, Mesebria Aleiturgetos Kilisesi [81] ile Nesebar Pantokrator Kilisesi'nde [82] karşımıza çıkan geç dönem Bizans mimarisinde çok sayıda yapıda tercih edilmiş uygulamalardır. (Gör. 43-48) Saçak altındaki küçük tuğla kemer dizileri her ne kadar Bursa Kaplıca İmareti'nden işçilik ve düzen olarak farklı olsa da mimarlık tarihi içerisinde kullanım alanları dikkate alındığında, Avrupa'dan Balkanlara, Balkanlardan dan Anadolu'ya ulaşan bir aktarım süreci içerisinde değerlendirmek ve en yakın ilişki bağlamında söz konusu biçimleri geçmiş deneyimlerinde sıklıkla kullanmış olan Bizanslı ustalar ile ilişkilendirmek, verilerin sunduğu en yalın çıkarımlardır.

Tacü't Tevarih ile Hacı Bektaş-ı Veli Vilayetnamesi'nde yer alan bilgiler, bu çıkarımın yazılı belgeleri olarak nitelendirilebilir. Öyle ki Hoca Saadettin Efendi, I. Murad döneminde gerçekleşen Yalova'daki savaş sırasında ele geçirilen esirler arasında yer alan "becerikli" bir mimarın azat edilerek, inşa edilen yapılarda mimar ve ustabaşı olarak görevlendirildiğini belirtmektedir.[83] Metinde, bahsi geçen mimara inşa

[81] J. Trkulja (2004). *Aesthetics and symbolism of Late Byzantine church facades.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Princeton: Princeton Üniversitesi., s. 309, fig. 53.

[82] A. E. Botez (2013). The tectonics of Byzantine architecture. *First International Conference on Architecture and Urban Design*., s. 200, fig. 8.

[83] "*Anlatıldığına göre bu mutlu günlerde İstanbul tekürü Yalova sahillerini yağmalamak ve İslam topraklarına zarar vermek için birkaç gemi ile asker göndermeye cesaret etmişti....*" *Savaşta ele geçenler arasında bazı sanatçılar da tutulmuş, öteki ganimetler ve eşyalar ile birlikte bunlarda bağlı olarak yüce padişahın otağına gönderilmişlerdi. Bunların içinde bir de becerikli mimar bulunduğu anlaşılınca, onun azat ederek hayır binalarına mimar ve ustabaşı tayin etmişti. "....Şehrin arka yakasında hala Kapluca adiyle tanınan temizlik ve güzelliği ile övülen bir güzel hamam yaptırdı..."* Sadettin Efendi, 1999, **a.g.k.**, 130.

ettirilen yapılar arasında Kaplıca'daki Hamam'ın da yer aldığı açıkça ifade edilmektedir.

Hacı Bektaş-ı Veli Vilayetnamesi'nin 1625 tarihli kopyasında Kaplıca mimarı olarak ün yapmış Yanko Madyan adında bir mimardan bahsedilmekte, bu mimarın sonra iman ettiği ve adının Derviş Sadık olduğu belirtilmektedir.[84] Bu noktada önemle altı çizilmesi gereken husus, kaplıca mimarı olarak zikredilen Yanko Madyan'ın, Osmanlı kronikleri ile Evliya Çelebi'de adı geçen efsanevi bir kimlik olduğu ve velayetnamelerde bu ve benzeri efsanevi kişiliklere sıklıkla atıflarda bulunulduğudur.[85] S. Faruqhi'nin belirttiği gibi, Yanko ibn Madyan ismi Hacı Bektaş'ın türbesinin yanı sıra, İstanbul'daki büyük Bizans eserlerini yapan mimar olarak ta tanımlanmış; söz konusu kişinin ayrıca Fatih'in İstanbul'u devletin yeni başkenti yapma kararının hatalı bulunarak eleştirildiği anonim hikayelerde yer bulmuştur.[86] Bir Anonim Osmanlı Kroniği'nde padişah olarak karşımıza çıkan Yanko ibn Madyan,[87] aynı kronikte İstanbul'u kuran ve o kente kendi adını veren kişi olarak tanıtılmıştır.[88] Söz konusu örnekleri artırmak mümkündür. Bu bağlamda açık olan şu ki, Vilayetname'de bahsi geçen ve Kaplıca Mimarı olarak ün yapmış bir kişinin varlığı kabul edilebilir bir bilgi olmakla birlikte, Yanko Madyan ismi efsanevi bir kişiliktir[89] ve Hacı Bektaş Türbesi ile Bursa Eski Kaplıca mimarının ismi olarak kabul etmek mümkün değildir. Dolayısı ile Sadettin Efendi'nin aktarımında bahsi geçen gayrimüslim mimar ve sanatçıların, Kaplıca mevkiinde inşa edilen yapılarda

[84] A. Gölpınarlı (2005). *Vilâyet-nâme (Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli)*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi., s. 90.

[85] Oruç Bey (2009). Osmanlı tarihi. N. Öztürk (Sadeleştiren). İstanbul: Çamlıca Yayınları., s. 89, 91, 93-95, 99, 114, 124; Y. Özay (2012). *Evliya Çelebi'nin acayip ve garip dünyası.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi., s. 200-203; Oruç Bey, 2009, **a.g.k.**, 74, 75, 77, 80, 82, 86, 94, 95, 197-200, 204- 206, 208-212, 216, 223. Faroqhi, S. (2010). *Osmanlı kültürü ve gündelik yaşam Ortaçağ'dan yirminci yüzyıla* (Çev: E. Kılıç).İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

[86] Faroqhi, 2010, **a.g.k.**

[87] "*...Çün Süleyman Peygamber aleyhi's-selam dünyadan nakl itti. Nice padişahlar gelüp gidiler. Akibet Yunan vilayetinde Kayser'i Rum diyarında bir ulu padişah kodı. Adına Yanko ibn Madyan dirlerdi...*" Bknz. Öztürk, 2000, **a.g.k.**, 89.

[88] "*Çün şehir tamam oldı, şehrün adını Yanko İbn Madyan kodılar. Ve hem ol şehri evvel ol bina itdi.....Yanko ibn Madyan ol zaman kim Konstantiniyye'yi bünyad itmişlerdi...*" Bknz. Öztürk, 2000, **a.g.k.**, 94-95.

[89] Bu hususta ayrıca bknz. S. Yerasimos (2014).*Türk Metinlerinde Kostantiniye ve Ayasofya Efsaneleri,* Çev. Şirin Tekeli, İstanbul: İletişim Yayınları; S. Küskü (2011). Bursa Orhan Zaviyesinin cephe düzenlemeleri ve çevre kültürlerle ilişkileri. *Uluslararası Orhan Gazi ve Dönemi Sempozyumu*, 8-10 Nisan 2011., s. 539

görevlendirildiği yönündeki bilgi ile Vilayetname'de Kaplıca Mimarı olarak ün yapmış bir kişinin varlığı ve bu bilginin önemini kabul etmekle birlikte, bazı yayınlarda tartışılmaksızın bahsi geçen mimarın ismi olarak kaydedilen Yanko Madyan ismine ihtiyatla yaklaşılması gerektiğini düşündürmektedir.

Bursa Eski Kaplıca'nın dönem mimarisi içerisindeki yeri, banisi, inşa tarihi ile mimarı ve yapının orijini hususunda önceki satırlarda detayları ile aktarılmaya çalışılan veriler şöyle bir tablo sunmaktadır:

Bursa Eski Kaplıca, Kaplıca İmareti (I. Murad / Hüdavendigar Cami) ile birlikte I. Murad'ın vakıfları arasında olup, 1371 yılı sonrasında (1371-1389) I. Murad tarafından yaptırılmıştır.[90]

I. Murad döneminde bilinen 2 kaplıca örneği de Bursa'da bulunmaktadır. Bursa haricinde aynı dönemde iskana sahne olmuş başka bir yerleşimde örneği olmayan iki kaplıcanın da I. Murad'a ait olması ve her iki yapının Bizans geçmişi, ele geçirilen kentlerde mevcut yapıların yeniden kullanımında inisiyatifin hanedan üyelerinde olduğuna, bahsi geçen iki kaplıcanın da I. Murad'ın vakıfları olması, bu inisiyatifin sadece sultan ile sınırlı olduğunu düşündürmektedir. Hüdavendigar döneminde kiliseden camiye dönüştürülen 3 yapının da I. Murad'ın adı ile anılması, bu tespiti desteklemektedir.[91]

Yapının sıcaklık bölümündeki sütun başlıklarının, form ve süsleme özellikleri açısından benzer özellikler taşıyan ve aynı döneme yani 5. ve 6. yüzyıla ait parçalar olması (Gör. 49), söz konusu plan tipinin Erken Bizans döneminde farklı yapı tiplerinde de olsa tercih edildiğine işaret eden örneklerin varlığı ve bölgede imparatorluk mensuplarınca kullanılan hamamların olduğu yönündeki veriler göz önüne alındığında, olasılıkla zaman içerisinde harap olmuş, Roma hamam geleneğini devam ettiren Erken Bizans dönemine ait bir kaplıcanın, I. Murad döneminde ana plan şeması korunarak yeniden ayağa kaldırıldığını düşündürmektedir. Yapının cephe düzeni, malzeme teknik ve tuğla süsleme özellikleri geç dönem Bizans mimarisinde sıklıkla tercih edilen uygulamalardır ve söz konusu veriler ile bazı Osmanlı kaynaklarında yer alan bilgiler bu uygulamanın gayrimüslim bir mimar ya da usta tarafından I. Murad Döneminde gerçekleştirildiğine işaret etmektedir.

Bursa Eski Kaplıca Antik çağdan Bizans'a, Bizans'tan Osmanlı'ya yansıyan plan özellikleri ile mimaride sürekliliği, mimar/ustanın kökeni itibari ile 14. yüzyıl Osmanlı Beyliği'nin toplum yapısındaki çoğulculuğu

[90] İnalcık, 2010, **a.g.k.**, 87-90.

[91] Bknz. Yılmazyaşar, 2017, **a.g.k.**, s. 143, 376, Tablo 1, 2.

temsil eden, 14. yüzyılın en özel Osmanlı eserlerinden birisi olarak ön plana çıkmaktadır. Eski Kaplıca sonraki yüzyıllarda çok sayıda hamamda uygulanan bir plan tipinin Osmanlı Mimarisindeki ilk örneği olması açısında da Osmanlı mimarlık tarihi içerisinde son derece önemli bir yere sahiptir.

Kaynakça

Armi, C. E. (2004). *Desingn and construction in Romanesque architecture.* Cambridge: Cambridge University Press.

---------- (2000). The corbel table. *Gesta, 39(2),* 89-116.

Aru, K. A. (1949). *Türk hamamları etüdü.* Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Aslanapa, O. (2004) *Osmanlı Devri mimarisi.* İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Atsız, (1992). *Aşıkpaşaoğlu tarihi.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ayverdi, E. H. (1966). *Osmanlı mimarisinin ilk devri.* İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları.

Barsanti, C. (2010). *L'antico bagno (Eski Kaplica) di Bursa: ieri e oggi,* in "Alle gentili arti ammaestra". Studi in onore di Alkistis Proiou (Testi e studi bizantino-neoellenici), Roma, s.125-161

Başar, F. (2010). Çirmen Savaşı'nın Balkan Tarihindeki Yeri. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, (12),* 51-55.

Baykal, K. (1950). *Bursa ve anıtları.* İstanbul: Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayınları.

Bekker, I. (1838). *Theophanes Continuatus, Ioannes Cameniata,* Symeon Magister, Georgius Monachus. Bonn: E. Weber.

Benedum, J. (1978). Der Badearzt Asklepiades und seine bithynische Heimat. *Gesnarus 35,* s. 20-43

Bernard, C. A. (1842). *Les Bains de Brousse,* En Bithynie (Turquie D'Asie), İstanbul: Imprimerie De Mille Préres.

Beşbaş, N. Ve H. Denizli. (1983). *Türkiye'de vakif abideler ve eski eserler 3. Cilt.* Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Botez, A. E. (2013). The tectonics of Byzantine architecture. *First International Coniference on Architecture and Urban Design*. s. 189-204.

Brandt, O. vd. (2014). Photomodelling as an Instrument for Stratigraphic Analysis of Standing Buildings: the Baptistery of Albenga, in *Rivista di Archeologia Cristiana, 90* (2014), pp. 259-293.

Corsten, T. (1991-1993). *Die Inschriften von Prusa ad Olympum. Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien 39-40. 2 vols.* Bonn: Habelt.

Covel, J. Diary, *British Museum*, Mus., Add. 22.912.

Çaylak Türker, A. (2014). Çanakkale'den Ion-Impost Sütun Başlıkları, *OLBA, vol. XXII*, pp.337-368.

Çetintaş, S. (1952). *Türk mimari anıtları - Osmanlı Devri - Bursa'da Murad I. Beyazıd I. binaları.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Ecochard, M. ve C. Le Coeur (1943). *Les Bains De Damas*. Beyrut: Institut Français de Damas.

Ersen, A. (1986). *Erken Osmanlı mimarisinde cephe biçim düzenleri ve Bizans etkilerinin niteliği.* İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Eyice, S. (1960). İznik'te Büyük Hamam ve Osmanlı Devri hamamları hakkında bir deneme. *Tarih Dergisi,* 11, 99-120.

Faroqhi, S. (2010). *Osmanlı kültürü ve gündelik yaşam Ortaçağ'dan yirminci yüzyıla* (Çev: E. Kılıç). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Gabriel, A. (1958). *Une Capitale Turque.* Brusse. Paris

---------- (2010). *Bir Türk başkenti Bursa, C. I-II.* (Çev: N. Er, H. Er ve A. Kazancıgil) İstanbul: Osmangazi Belediyesi Yayınları.

Giese, F. (1992). *Anonim Tevarih-i Ali Osman.* N. Azamat (Haz.). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

Gölpınarlı, A. (2005). *Vilâyet-nâme (Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velı).* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Gündüz Küskü, S. (2011). Bursa Orhan Zaviyesinin cephe düzenlemeleri ve çevre kültürlerle ilişkileri. Uluslararası Orhan Gazi ve Dönemi Sempozyumu 8-10 Nisan 2011. s. 524-554. İ.Selimoğlu (Ed.).

Hamilton, A. (1956), *Byzantine Architecture and Decoration,* London: B.T. Bats Ford LTD

Hammer, J. V. (1818). *Umblick auf einer Reise von Constantinopel nach Brussa und dem Olympos, und von da zurück über Nicäa und Nicomedien.* Pesth.

İbn Batuta. (2004). *İbn Battuta Seyahatnamesi I-II.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları / Kazım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi.

İnalcık, H. (2010). *Kuruluş dönemi Osmanlı sultanları (1302-1481).* İstanbul: İSAM Yayınları.

Johnson, M. J. (2009). *The Roman İmperial Mausoleum in Late Antiquity*, Cambridge University Press.

Jerningham, Hubert E.H. (1873). *To and from Constantinople.* London: Hurst and Blackett Publishers.

Kandes, Vasileios I. (2008). *Kuruluşundan XIX. yüzyıl sonlarına kadar Bursa.* İstanbul.

Kautzsch, R. (1936). *Kapitellstudien.* Beiträge zu einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom vierten bis ins siebente Jahrhundert, Berlin: Verlang Von Walter De Gruyter & Co.

Kepecioğlu, K. (1935). *Bursa Hamamları*, Bursa Yeni Basımevi.

Kleinbauer, E. (1973). The Origin and Functions of the Aisled Tetraconch Churches in Syria and Northern Mesopotamia, *Dumbarton Oaks Papers, Vol. 27 (1973),* pp. 89-114

Krautheimer, R. (1979). *Early Christian and Byzantine Architecture,* Penguin Books, 625. New York

Koch, G. (2007). *Erken Hıristiyan Sanatı,* Çev. Ayşe Aydın, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Koyunluoğlu, M. T. (1935). *İznik ve Bursa Tarihi.* Bursa: Vilayet Matbaası.

Kula Say, S. (2007). *Erken Dönem Osmanlı hamamlarında eğrisel örtüye geçiş sistemleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Lucas, P. (1714). *Voyage Du Sieur Paul Lucas, Fait Par Ordre Du Roi Dans La Grece, L'Asie Mineure, La Macedoine Et L'Afrique: Bd. 1.* Amsterdam: La Compagnie

Louis Vivien de Saint-Martin (1852). *Description historique et géographique de l'Asie Mineure comprenant les temps, anciens, le Moyen Age et les temps modernes, avec un précis détaillé des voyages qui ont été fiats dans la péninsule, depuis l'époque des Croisades Jusqu'aux temps les plus récent; précédé d'un Tableau de l'histoire*

Mango C. ve R. Scott (1997). The Chronicle of Theophanes Confessor, Byzantine and Near Eastern History, AD 284-813, Oxford: Calderon Press.

Mango, C. (2006). *Bizans Mimarisi,* Çev: Mine Kadiroğlu.

Mehmet Ziya (2010). *Bursa'dan Konya'ya Seyâhat, Konya Seyâhatı Hâtıratından,* (Haz. A. Çaycı, B. Ürekli), Konya: Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları: 37

R. Merkelbach ve J. Stauber (Ed.) (2001). *Steinepigramme aus dem griechischen Osten. Band 2. Die Nordküste Kleinasiens (Marmarameer und Pontos).* München; Leipzig : Saur

Neşri. (1995). *Kitab-ı Cihanüma 1.* F. R. Unat ve Köymen, M.A. (Haz.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Oruç Bey (2009). *Osmanlı tarihi.* N. Öztürk (Sadeleştiren). İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Ousterhout, R. (1995). Ethnic identity and cultural appropriation in Early Ottoman architecture. Muqarnas, 12, 48-62.

Ömer Suphi (2007). *Ömer Subhi Bey'in Bursa Seyahati, Hüdavendigâr Vilayeti'nde Bir Hafta Seyahat,* İstanbul: Sentez Yayınları.

Önge, Y. (1988). Anadolu'da Türk Hamamları Hakkında Genel Bilgiler ve Mimar Koca Sinan'ın İnşa Ettiği Hamamlar, *Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri I,* (Ed. S. Bayram), İstanbul 1988, s.403-428

Özay, Y. (2012). *Evliya Çelebi'nin acayip ve garip dünyası.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.

Ötüken, Y. (1978). İstanbul Son Devir Bizans mimarisinde cephe süslemeleri. *Vakıflar Dergisi, 12,* 213-233.

Plinius (1999). *Genç Plinius'un Anadolu Mektupları: Plinius, Epistulae, 10. Kitap,* (Çev. Ç. Dürüşken, E. Özbayoğlu). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ristow, S. (1998). *Frühchristlisce Baptisterien,* Jahrbuch für Antike und Christentum, Erganzungsband 27.

Sanderson, W. (1993). *Early Christian Buildins (A Graphic Introduction).* Montreal: Astrion Publishing

Sadettin Efendi. (1999). *Tacüt Tevarih I*(Haz. İ. Parmaksızoğlu). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Schwertheim, E. (1980). *Die Inschriften von Kyzikos und Umgebung, Teil I: Grabtexte, (Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien, Band. 18.)*, Bonn: Habelt.

Stavrianos, L. S. (2000). The Balkans since 1453, London: C. Hurst & Co.

Stephani Byzantii (1839). *Ethnikon: Quae Supersunt* (Ed. Antonius Westermann) Lipsiae : B. G. Teubneri.

Şehitoğlu, E. (2008). *Bursa hamamları.*İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Texier, C. (2002). *Küçük Asya (coğrafyası, tarihi ve arkeolojisi) I.* (Çev: A. Suat). İstanbul: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.

Topçu, N. (2005). Murat Hüdavendigar'ın Bursa Vakfiyesi ve Vakıf Köyleri, *Bursa Araştırmaları, S. 10,* 46-53

Tournefort, J. (2005). *Tournefort Seyahatnamesi,* Ed. S. Yerasimos. İstanbul: Kitap Yayınevi

Trkulja, J. (2004). *Aesthetics and symbolism of Late Byzantine church facades.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Princeton: Princeton Üniversitesi.

Walker, M. A. (1886). *Eastern life and scenery with excursions in Asia Minor, Mytilene, Crete and Roumania. Vol. II.* London: Chapman and Hall Limited.

Wilde, H. (1909). *Brussa; eine entwickelungsstäte Türkischer architektur in Kleinasien unter den ersten Osmanen.* Berlin: E. Wasmuth A.-G.,

Vemi, V. (1989). Les Chapiteaux Ioniques à imposte de Grèce à l'époque paléochrétienne, *Bulletin de Correspondance Hellénique Supplément XVII,* Paris.

Yegül, F. (1974). Early Byzantine Capitals From Sardis a Study on the Ioanic Impost Type, *DOP,* fig.25, s.268.

---------- (2010). *Roma dünyasında yıkanma.* İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, F. (2014). *14. yüzyıldan Cumhuriyet Dönemi'ne kadar yabancı seyyahların gözünden Bursa ilindeki mimari eserler*, C.1-2 Bursa: Nilüfer Belediyesi.

Yılmazyaşar, H. (2017). *Bursa'dan Kosova'ya: Hüdavendigar Dönemi (I. Murad) Osmanlı Mimarisi.* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.

T. Zollt (1994). Kapitellplastik Konstantinopolis vom 4. Bis 6. Jahrhundert n.Chr. mit einem beitrag zur unterzuchung des ionischen kämpferkapitells. *Asia Minor Studien 14*, s. 279.

Ekler

Görsel 1. Bursa Kalesi ve Çekirge (Kaplıca Bölgesi) Genel Görünüm

Görsel 2. Bursa Eski Kaplıca Genel Görünüm

Görsel 3. Bursa Eski Kaplıca Doğu (Kadınlar Bölümü) Giriş Kapısı

Görsel 4. Bursa Eski Kaplıca Kuzey (Erkekler Bölümü) Giriş Kapısı

Görsel 5. 1511 Tarihli Kitabe

Görsel 6. Soğukluk Bölümü - Batı

Görsel 7. Kadınlar Bölümü Kuzey Batı

Görsel 8. Kadınlar Bölümü Güney Batı

Görsel 9. Kadınlar Bölümü Güney

Görsel 10. Kadınlar Bölümü Kuzey

Görsel 11. Ilıklığın batısında yere alan mekân

Görsel 12. Ilıklığın batısında yere alan mekân

Görsel 13. Eski Kaplıca Ilıklık Bölümü – Güney

Görsel 14. Eski Kaplıca Ilıklık Bölümü - Kuzey

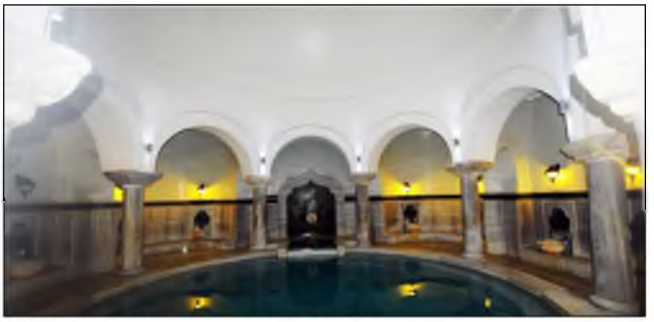

Görsel 15. Eski Kaplıca Sıcaklık Bölümü - Kuzey

Görsel 16. Eski Kaplıca Sıcaklık Bölümü - Güney

Görsel 17. Eski Kaplıca Sıcaklık Bölümü - Doğu

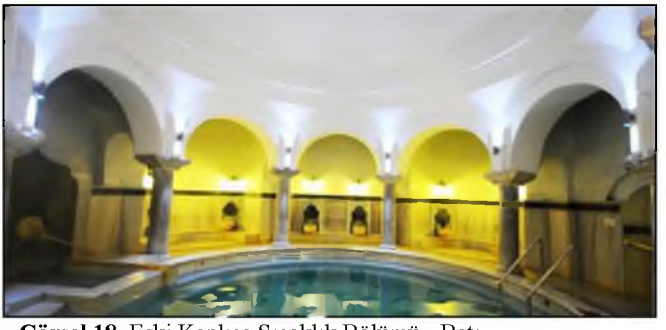

Görsel 18. Eski Kaplıca Sıcaklık Bölümü - Batı

Görsel 19. Eski Kaplıca Ilıklık Bölümü Batı Cephe

Görsel 20. Eski Kaplıca Ilıklık Bölümü Doğu Cephe

Görsel 21. Eski Kaplıca Sıcaklık Bölümü Güney Doğu Cephe

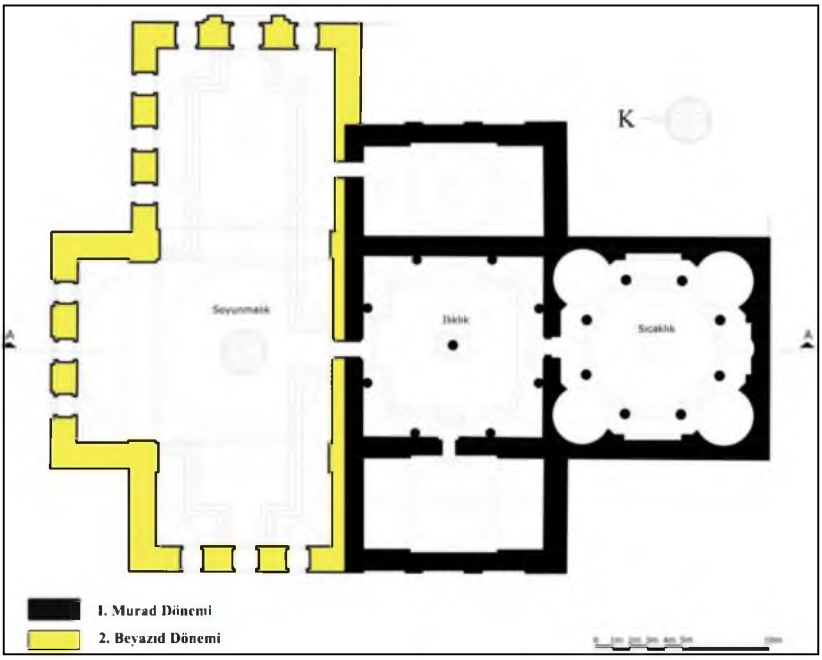

Görsel 22. Bursa Eski Kaplıca – Plan (Plan Verileri Gabriel, 1958, a.g.k., fig. 112 ve Şehitoğlu, 2008, a.g.k., s.110'dan alınarak çizilmiştir)

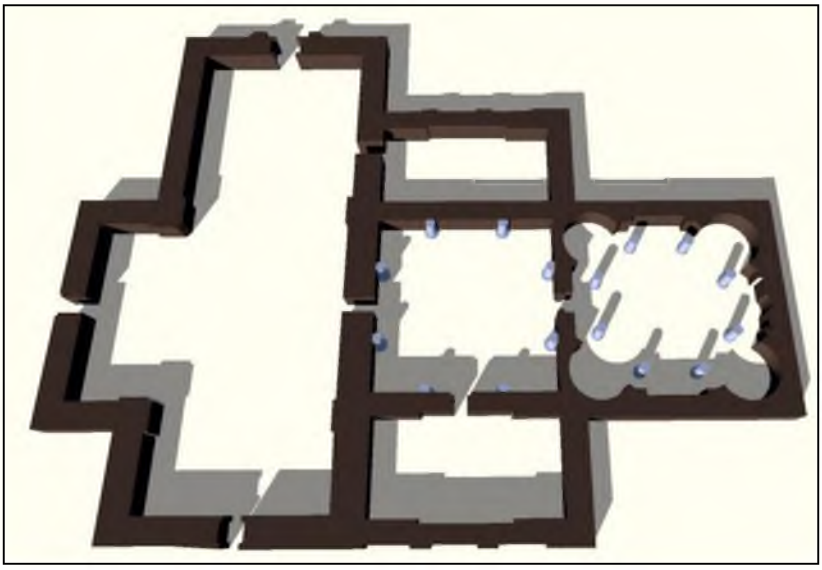

Görsel 23. Bursa Eski Kaplıca Plan / 3D Model (Çizen: M. C. Uzun)

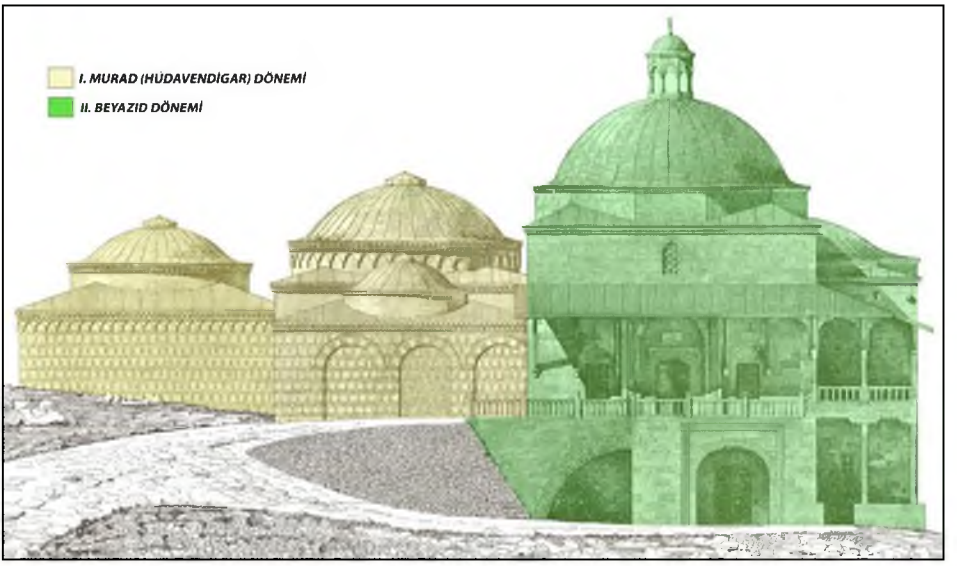

Görsel 24. Bursa Eski Kaplıca – Doğu Cephe (Çetintaş, 1952, **a.g.k.,**Levha 19'dan işlenerek)

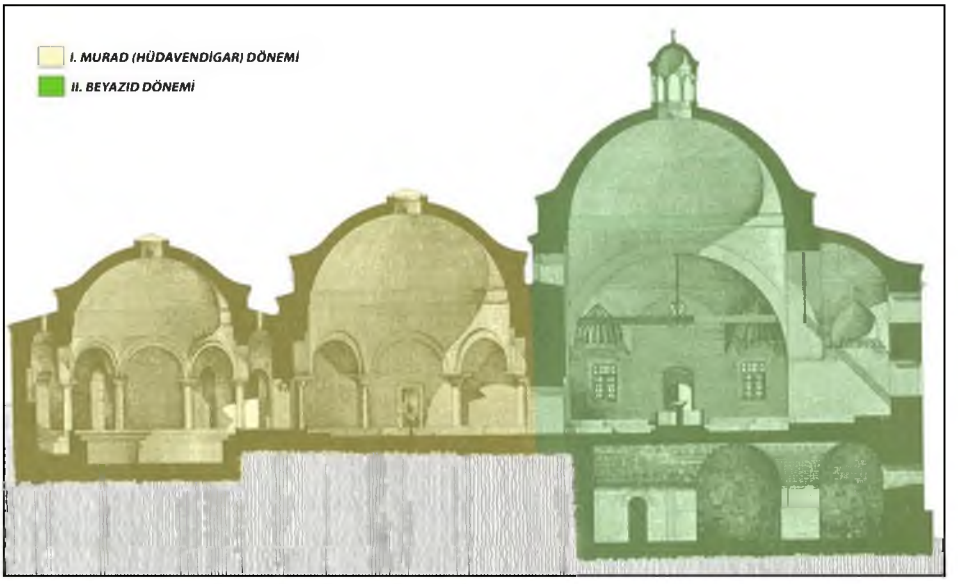

Görsel 25. Bursa Eski Kaplıca A-B Kesiti (Çetintaş, 1952, **a.g.k.,**Levha 24'den işlenerek)

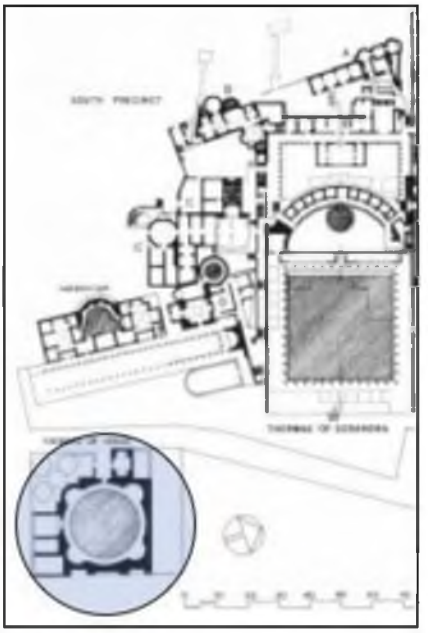

Görsel 26. İtalya - Baiae Termo Minarel Kompleks (Yegül, 2010, a.g.k., s. 66, r. 13)

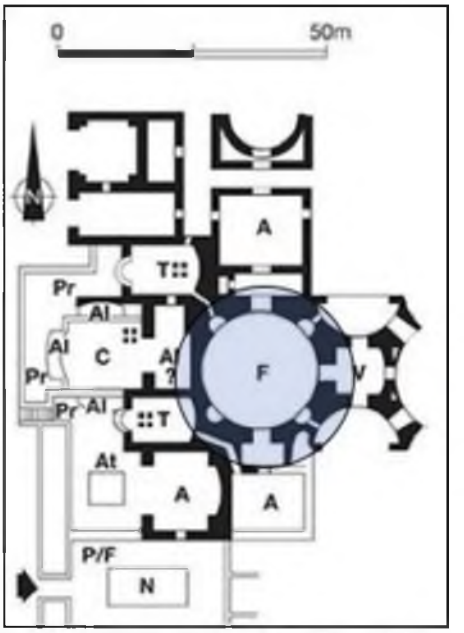

Görsel 27. İtalya - Tivoli Hadnanus Villası - Küçük Hamam (http:/ /vwhl.soic. indiana.edu/villa/smallbaths.php)

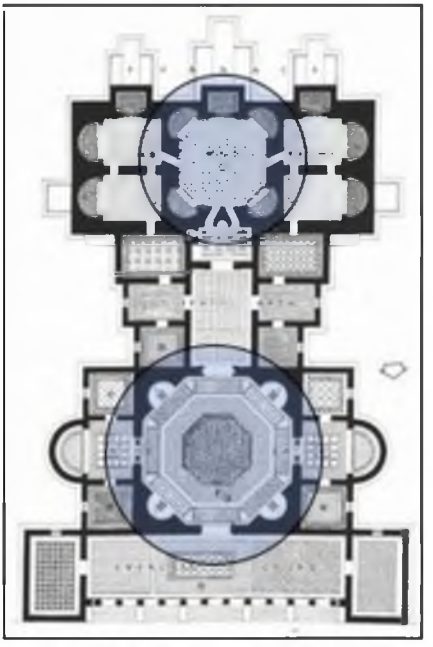

Görsel 28. Antakya Hamam "C" (Yegül, 2010, a.g.k., s. 237, r. 107)

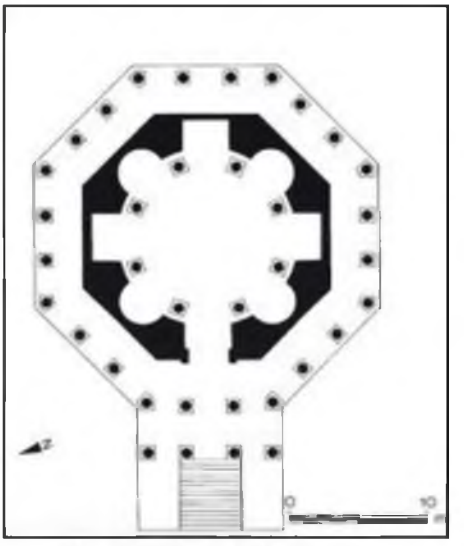

Görsel 29. Split – Diocletian Mausoleumu (Johnson, 2009, a.g.k., s. 61)

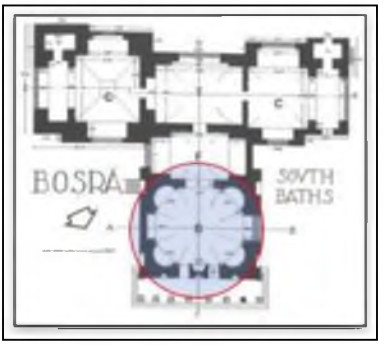

Görsel 30. Busra Güney Hamamı (Yegül, 2010, a.g.k., s. 239, r. 108)

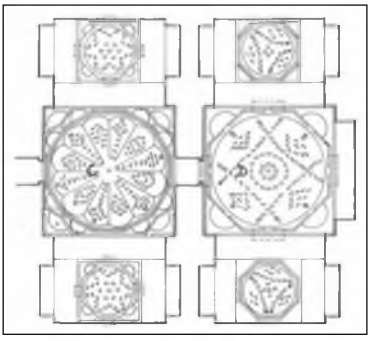

Görsel 31. Suriye Suruci Hamamları

(Ecochard ve Le Coeur, 1943, **a.g.k.**, s. 28, Fig. XIX)

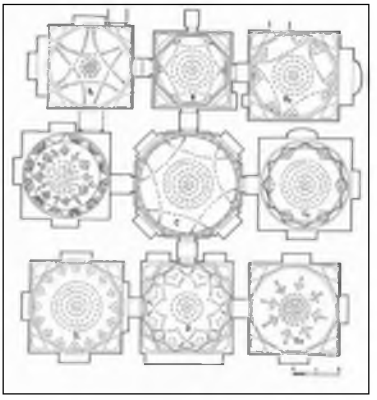

Görsel 32. Suriye Sultan (Es-Soultân Hamamı

(Ecochard ve Le Coeur, 1943, **a.g.k.**, s. 52, Fig. XLIX))

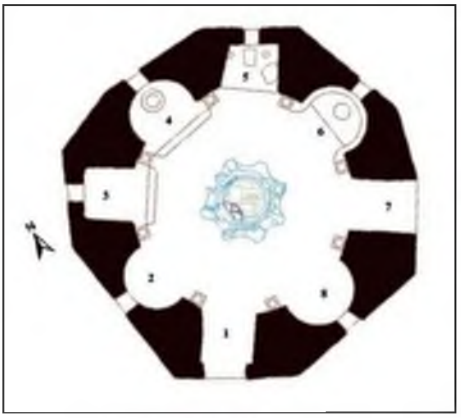

Görsel 33. Albenga Vaftizhanesi
(Brant, 2014, a.g.k., 218, fig. 18)

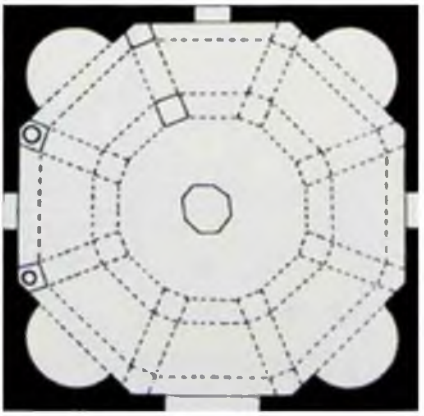

Görsel 34. Marsilya Vaftizhanesi
(Ristow, 1998, a.g.k., Taf. 6a)

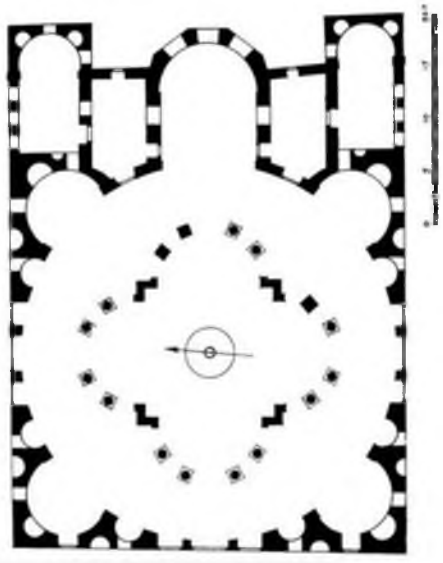

Görsel 35. Bosra Kilise/Katedral
(Kleinbauer, 1973, a.g.k., s. 118, p. 9)

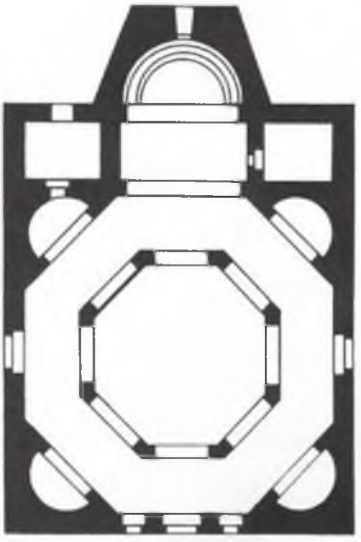

Görsel 36. Ezra St. Georg Kilisesi
(Koch, 2007, a.g.k., 48, res. 24)

Görsel 37. Bursa Eski Kaplıca**Görsel 38.** Bursa Eski Kaplıca

Görsel 39. İstanbul Theotokos Pammakaristos Kilisesi

Görsel 40. İstanbul Konstantin Lips Kilisesi

Görsel 41. Selanik Prophitias Alias Kilisesi

Görsel 42. Selanik Hagia Apostoloi Kilisesi

Görsel 43. Bursa Eski Kaplıca

Görsel 44. Bursa Kaplıca İmareti

Görsel 45. Kemalpaşa Lala Şahin Paşa Türbesi

Görsel 46. İstanbul Surları-Marchebeus 1839'dan (http: //tr.travelogues.gr/item.php?view=38799)

Görsel 47. Nesebar Pantokrator Kilisesi (http://www.ancient-nessebar.com)

Görsel 48. Mesembria John Aleiturgitos Kilisesi (Trkulja, 2004, a.g.k., fig. 204)

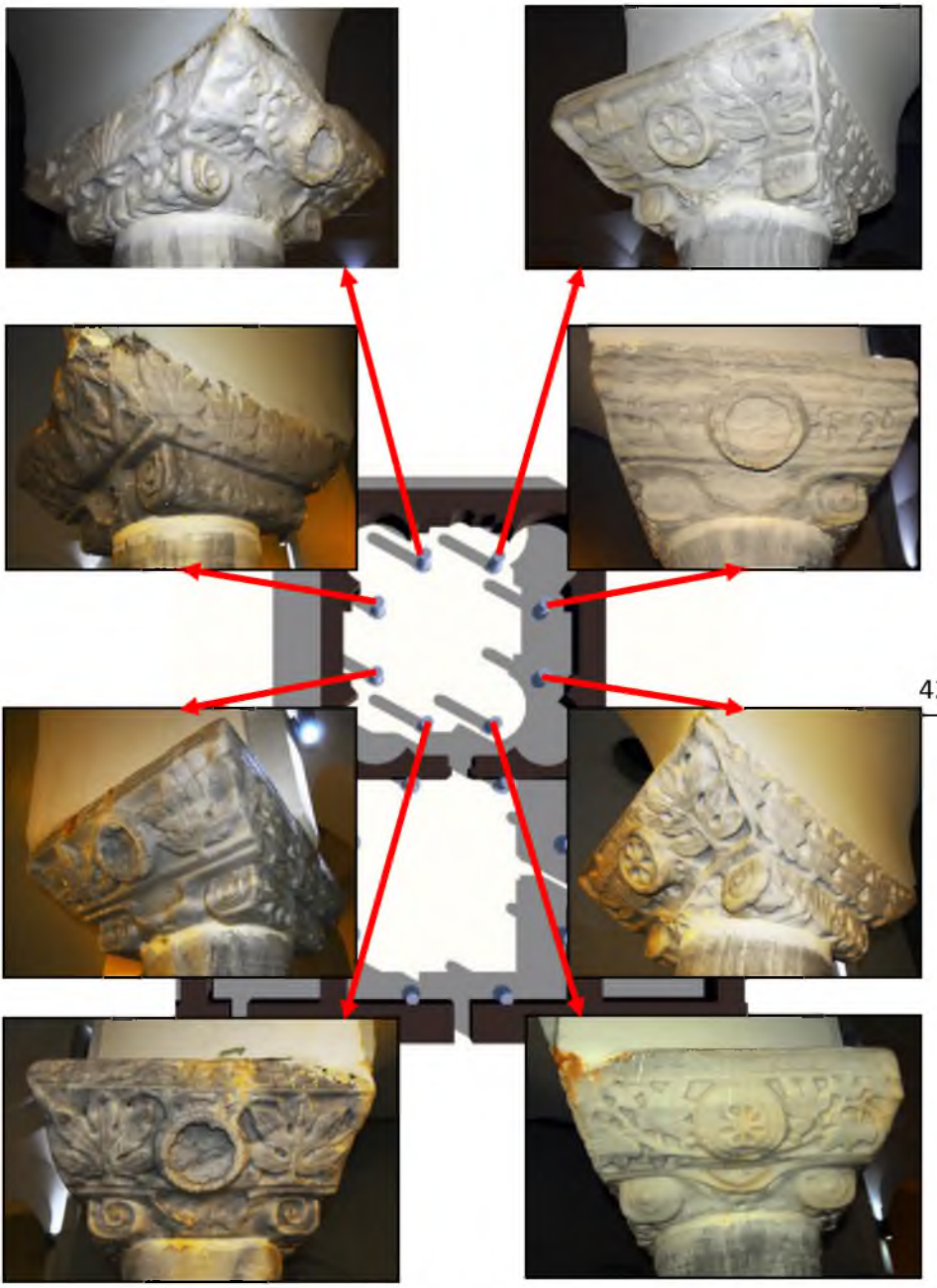

Görsel 49. Sıcaklık Mekanı Sütun Başlıklarının Dağılımı

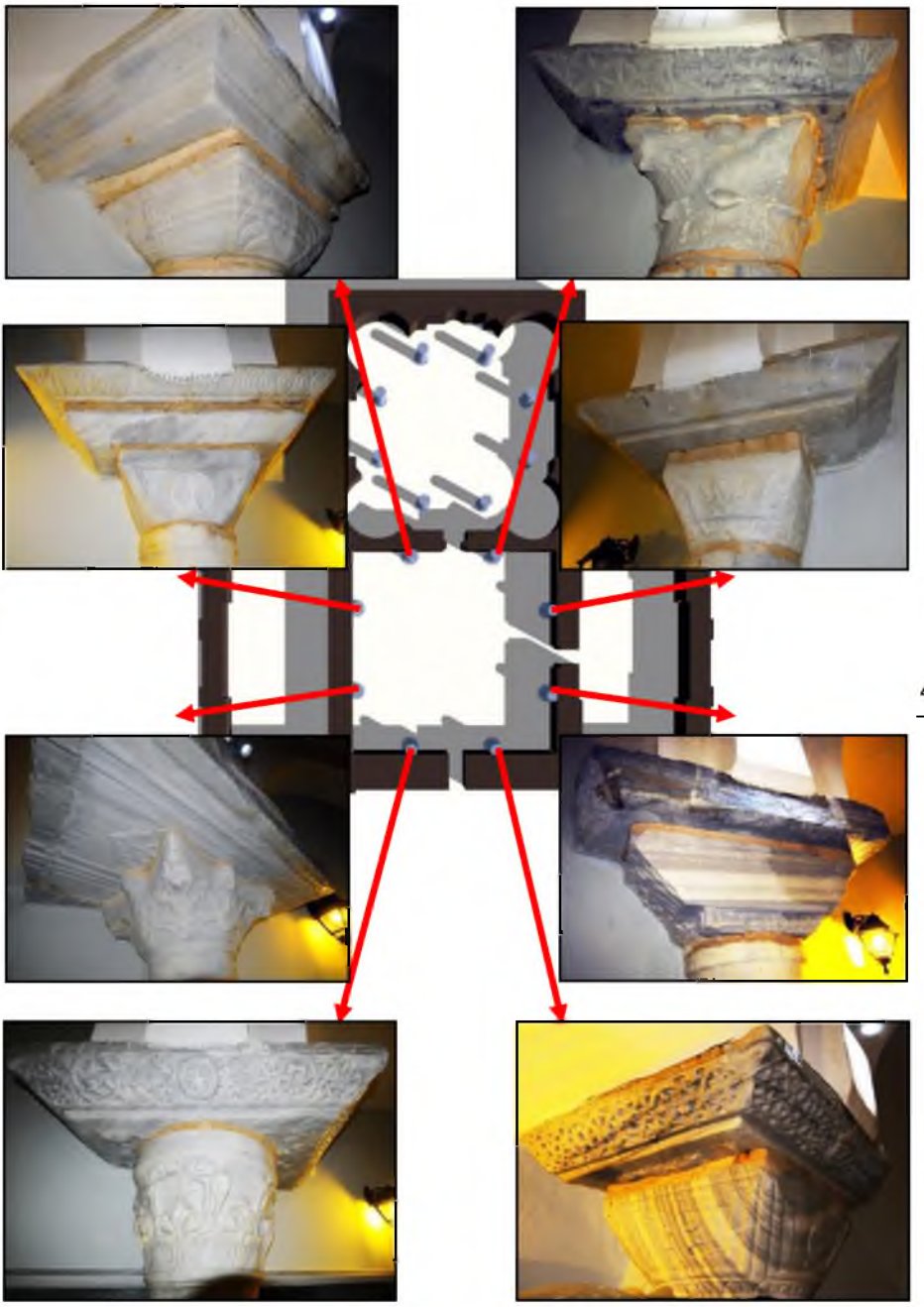

Görsel 50. Ilıklık Mekanı Sütun Başlıkları ve Taşıyıcı Mimari Plastik Parçaların Dağılımı

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES

ABAD, 2018; 1(2): 45-70 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

LEHİSTAN ELÇİSİ MİKOLAJ BİEGANOVSKİ'NİN İSTANBUL'A GETİRDİĞİ MEKTUPLAR (1654)

Mahmut Halef CEVRİOĞLU*

Öz: Mevcut çalışma Yeniçağ döneminde Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan arasındaki ilişkilerin çok da fazla çalışılmayan bir dönemine, kısaca mevcut Türkçe literatürün yoğunlaşma noktaları olan Sultan II. Osman'ın 1621 tarihli Hotin ve Sultan IV. Mehmed'in 1672 tarihli Kamaniçe Seferleri arasında kalan süreçten bir kesite odaklanmaktadır. 1654 yılında Katolik inancın ön plana çıktığı Lehistan'a karşı Ortodoks tabanlı Kazak-Moskova ittifakı kurulmadan hemen önce tehlikeyi sezmiş olan Lehistan'ın, Osmanlılar ve Kırım Tatarları nezdinde girişmiş olduğu destek arayışına binaen tesis etmeyi hedeflemiş olduğu diplomatik teması aydınlatmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 1654 yılında İstanbul'a gönderilen Lehistan elçisi Mikolaj Bieganowski'nin [Nikola Bieganovski] diplomatik heyetine, Osmanlı başkentini ziyaretine ve dönemin Doğu Avrupa'sının siyasi konjonktürüne dair o vakit İstanbul'da bulunan Avrupalı mukim elçilerin takrirlerine, kronik yazarlarına ve ikinci literatüre dayanarak bilgi de verilmiştir. Ancak çalışmanın asıl ağırlık noktasını Lehistan elçisinin getirmiş olduğu üç mektup nüshası teşkil etmektedir: Ossolinski Milli Enstitüsü'nde muhafaza edilen bir mecmuada yer alan mektup nüshalarının, çevriyazıları ve Türkçe tercümeleriyle okurlara sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lehistan, Diplomasi Tarihi, Osmanlı-Lehistan İlişkileri

OFFICIAL LETTERS BROUGHT TO THE PORTEBY THE POLISH AMBASSADOR MIKOLAJ BIEGANOWSKI (1654)

Abstract: The present study aims to study an extract from a relatively under-studied period of Ottoman-Polish relations,

* Doktora Öğrencisi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tarih Bölümü, halefcevrioglu@gmail.com

Başvuru/Submitted: 29.03.2018 Kabul/Accepted: 11.06.2018

namely the overlooked period between Sultan Osman II's Khotin Campaign of 1621 and Sultan Mehmed IV's campaign against Kamaniets in 1672. Shortly before an Orthodox alliance of the Muscovite Tsardom and the Cossacks was forged against the majorly Catholic Polish-Lithuanian Commonwealth, the latter duly undertook a search for military support from the Crimean Tatar Khanate and tried to establish diplomatic contacts both with Istanbul and Bahkcisaray in 1654. In that year, the Commonwealth sent its representative Mikolaj Bieganowski on an extraordinary mission to the Ottoman capital, which is the main concern of this study along with the details relating to his retinue, his visit and a brief overview of the international political circumstances of the Eastern Europe of the time. The focal point, however, is the examination of the copies of three royal letters brought by Bieganowski to the Ottoman Porte, which have been transcribed and translated to Turkish.

Keywords: Polish-Lithuanian Commonwealth, Diplomatic History, Ottoman-Polish Relations

Giriş

Kaderin pek veciz bir cilvesi sonucu on yedinci asrın ikinci yarısı, Osmanlı siyasi gücünün hem doruğa tırmanışına hem de zirveden aşağı inişine tanıklık etmektedir. 1672'de Kamaniçe'nin Osmanlı topraklarına katılması ile İmparatorluk kuzeydeki en geniş sınırlarına ulaşmış, ancak 1683'te Jan Sobieski'nin Hıristiyan dünyasının imdadına koşması sonucu yüz elli yılda kazanılan topraklar on beş yılda kaybedilmişti. Lehistan'ın Osmanlılara pahalıya patlayan bu misillemesine giden yoldaki münasebetlerden bir kesit, mevcut çalışmanın odağını oluşturacaktır.

Osmanlı Devleti'nin ve Tuna vasallarının kuzey sınırını büyük ölçüde çevreleyen Lehistan Krallığı, Avrupa'da eşine az rastlanır bir siyasal yapıyı temsil etmekteydi. 1569 yılında Lehistan ve Litvanya tahtlarının birleşmesiyle meydana gelen Lehistan-Litvanya Birliği, 1572'den beri krallarını Sejm denen bir soylu meclisinin oyuyla seçmekte, [1] kısaca ırsi monarşi ilkesi benimsememekteydi. Gerek bu istisnai anayasal terkibi gerekse Doğu Avrupa'nın ortasındaki coğrafi konumundan ötürü Krallık tarih boyunca komşu devletlerle mücadele halinde kalmıştı. Genel itibariyle XVII. yüzyılda ise bir yandan Eflak ve Boğdan'ın iç meselelerine müdahil olurken, diğer yandan Tatar ve Kazak akınlarıyla mücadele etmekteydi. Osmanlılarla bu asırdaki birebir temasları ise 1620

[1] Hacer Topaktaş, *Dersaadet'te Son Leh Elçisi: Franciszek Piotr Potocki'nin Elçiliği Ekseninde Osmanlı-Leh Diplomatik İlişkileri ve Uluslararası Boyutu (1788-1793)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2012. ss. 37-38.

Çeçora Muharebesi ve Sultan II. Osman'ın 1621 Hotin Seferi ile kesafet kazanmıştı. Selefinin yarım bıraktığı işi tamamlamak isteyen Sultan IV. Murad da 1634 yılında bir sefere teşebbüs etmiş, ancak Lehistan'dan elçi gönderilip sulh istenmesi üzerine teklif kabul edilmiş ve Sultan Murad dikkatini doğu cephesine çevirmeye karar vermişti. Bu vesileyle 1634'te Lehlilere verilen *ahdname*, 1640 yılında yenilenmişti.

Sultan Murad'ın seferinden sonra gelen kırk yıllık süreçte ilişkiler gerek askeri gerek siyasi olarak düşük bir profil çizmekteydi. Bu dönemdeki yegâne gerginlik noktaları iki devletin vasalları konumundaki Kazakların ve Tatarların düzenledikleri sınır ötesi akınlar ve hercai sadakatleriydi. Zira 1644'te Osmanlı İmparatorluğu'na yollanmış olan Leh elçisi Mikolaj Chimielecki Tatar akınlarından şikayetçi olmuş, dönemin sadrazamı da Tatarların, Osmanlılar ve Lehistan arasındaki barışa gölge düşürmeyeceğini telkin edip, "Kırım ve Nogay Tatarlarının akınlarının sulha zerre halel getirmeyeceğini" belirtmişti.[2] Keza 1646 senesinde Lehistan'a yazılan bir name- i hümayununun, yine Tatar akınlarına karşı Leh krallığının şikayet etmek üzere yolladığı bir mektuba cevaben kaleme alındığını görüyoruz.[3] Avrupalı devletlerin yeniçağ boyunca İstanbul'a gönderdiği elçilerin kısa açıklamalarla detaylı bir dökümünü yapan Alman şarkiyatçı Bertold Spuler, bizi 1648'de gelen elçinin de yine aynı sebepten şikâyetçi olduğu hususunda aydınlatmakta ve o tarihten 1654'e kadar Lehistan'dan Osmanlı İmparatorluğu'na yollanmış hiçbir diplomatik temsilci olmadığını ifade etmektedir.[4]

1648 ile 1654 arasındaki süreç, özellikle Lehistan açısından oldukça hareketli bir dönemi ifade ediyordu. Katolik kimliğin ön plana çıktığı Lehistan'a tabi olan Ortodoks Kazak Atamanı Bogdan Hmelnitskiy, önce Kazakları 1649'da kendileri gibi Ortodoks olan Moskova Çarlığı'na bağlamak istemiş, ardından da Lehistan egemenliğini reddetmek adına 1651, 1652 ve 1653 yıllarında açıkça isyan etmişti.[5] 1654 Ocak'ında Hmelnitskiy'nin, Moskova Çarlığı'yla Pereyeslav Antlaşması'nı imzalatmayı başarıp açıkça bir Ortodoks ittifakı kurdurması ise Lehistan aleyhine atılabilecek son adımdı. Bu sıkıntılı zamanında bir de Tatar

---

[2] Axel Sparre, *Axelii Sparre Legatio in Poloniam A. MDCXLV Ejusque de Statu Poloniae Relatio*, haz. J.H. Schröder ve J.A. Wennberg, Uppsala 1854. S. 27: "Vezirus contenderit, propter Crimensium et Nohaiensium Tartarorum incursiones, pacem minime disturbari"

[3] Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 133, *Yoldaki Elçi: Osmanlı'dan Günümüze Türk-Leh İlişkileri*, İstanbul 2014. s. 137.

[4] Bertold Spuler, "Die Europaische Diplomatie in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad (1739) 5.Teil," *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, Jahrg.* 1, H. 3 (1936), ss. 383-440, s. 401.

[5] Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar,* Ankara 1987, ss. 229-231.

akınlarıyla uğraşmak istemeyen Lehistan Krallığı'nın Mikolaj Bieganowski'yi [Nikola Bieganovski] elçi olarak İstanbul'a yollaması oldukça anlaşılabilir bir durumdu. Ayrıca, Leh idarecileri işlerini şansa bırakmayıp, aynı zamanda ikinci bir elçiyi de (Maryusz Jaskolski) Kırım Hanı İslam Giray'a yolluyor, haraçlarını ödeme garantileri karşılığında Tatarların kendilerine olası bir Rus saldırısına karşı destek olmasını ve Zaporok Kazaklarının Lehistan aleyhine faaliyetlerine destek olmamalarını talep ediyordu.[6]

1. Bieganovski ve Misyonuna Dair

Mektupların muhtevasına geçmeden önce onları getiren elçiye ve sefaretinin arka planına dair bilgi vermek faydalı olacaktır. Mikolaj Bieganovski'nin İstanbul'a gerçekleştirdiği diplomatik misyona dair en kapsamlı çalışma, XVII. yüzyıl Osmanlı-Leh diplomatik ilişkileri üzerine uzmanlaşan Ukraynalı araştırmacı Tetiana Grygorieva'nın ilgili makalesidir.[7] Yine bu çalışmaya gerekli biyografik malumatı elde etmek için de başvurmak mümkündür.

Grygorieva çalışmasının giriş sayfasında bizlere Bieganovski'nin 1654'te sefaretle görevlendirilmeden önce gerek savaş alanında gerekse diplomatik sahada tecrübeli bir kimse olduğundan bahsetmektedir: İsveçlilere, Türklere ve Tatarlara karşı daha önce seferlere katılmış, hatta 1634'te Lehistan generali Koniecpolski ile Osmanlı temsilcisi Şahin Ağa arasındaki barış görüşmelerine de iştirak etmiştir. Yine Grygorieva'nın belirttiğine göre 1643'te İstanbul'a bir diplomatik misyon ile küçük elçi olarak gönderilmişti. [8] Bu doğrultuda Nisan 1653'te Lehistan'dan İstanbul'a bir büyükelçilik heyeti gönderilmesi gerektiği kararlaştırıldığında, sefaretin başına Bieganovski'nin atanmasından daha doğal bir şey olamazdı.

[6] Л.В. Заборовский, "Порта, Крымское ханство и государства Центральной и Восточной Европы в 1648—1654 гг.,[Bab- ı Ali, Kırım Hanlığı ve Merkezi – Doğu Avrupa Devletleri, 1648-1654]" *Османская Империя Страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в. - Част I [XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı İmparatorluğu, Merkezi-Doğu-Güneydoğu Avrupa Devletleri- I. Kitap]*, Moskova 1998, ss. 190-224, s. 215.

[7] Тетяана Григор'ева (Tetiana Grygorieva), "Велике посольство Миколая Бегановського у Стамбулі: чи існував договір між Річчю Посполитою та Османською імперією у 1654 році – «за» і «проти» [Mikolaj Bieganovski'nin İstanbul Büyükelçiliği: 1654 Senesinde Lehistan ve Osmanlı İmparatorluğu Arasında Bir Antlaşma İmzalandı mı – «Lehte» ve «Aleyhte» Görüşler]," *Записки Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. – Праці Історично-філософської секції. – 2008, CCLVI*, ss. 101–113.

[8] A.g.e., s. 101, dipnot 2. Alıntıladığı yer, *Polski slownik biograficzny,* Krakow 1935, C.I, s. 26-27.

Bieganovski'ye inceleyeceğimiz mektuplarla birlikte verilen 11 Ocak 1654 tarihli talimatnamede, ahidnameyi yenilemesi ve Kırım Tatarlarının Kazaklara yardım etmesini kesinlikle yasaklatması hususları ön plana çıkıyordu.[9] Maiyetinde götürdüğü kimseler arasında yer alan iki isim de Osmanlı tarihi açısından hayati önem taşıyordu: 1683'te Türkleri bozguna uğratacak olan müstakbel Leh Kralı Jan Sobieski ile sefaretin kâtiplik ve tercümanlığını yapmakla görevli ve ileride yazacağı kapsamlı Türkçe sözlükle tanınacak olan Franciszek Mesignen Meninski!

Bieganovski ve heyeti Lviv'den [Lwow/Lemberg/Leopolis/İlbav] çıktıkları yolculuğa Eflak üzerinden devam edip ilk olarak Silistre valisi Siyavuş Paşa ile temasa geçtiler. Bieganovski ile paşa arasında gerçekleşen sohbet müstakil bir çalışmanın konusu olmuştur.[10] Paşa Bieganovski'nin ağzından sefaretin amacını almaya çalışmış, ancak elçi Bieganovski resmi olarak bir şey söyleyemeyeceğini, yine de "sulh üzere" İstanbul'a gittiğini belirtmiştir.[11]

Bieganovski misyonuİstanbul'a 29 Mart 1654'te varmış ve beş gün gibi nispeten kısa bir süre içinde önce sadrazam Derviş Mehmed Paşa'nın, sonra da Sultan IV. Mehmed'in huzuruna çıkmıştır.[12] Dönemin Leh vakanüvislerinden Temberski'ye kulak verecek olursak, Sultan Bieganovski'yi muhabbetle karşılamış ve neden onca zamandır hiçbir Leh elçisinin Divan'a gelmediğini sormuştur.[13] O da cevaben veba ve iç savaştan muzdarip olduklarını, zira denizden Osmanlı topraklarına akın düzenlemeye cüret edemeyen Kazakların kendilerini taciz ve meşgul ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, Kazak Atamanı Bogdan Hmelnitskiy'nin Moskova'yla ittifakının sonuçlarının Osmanlıların da aleyhine olacağına dair sultanı uyarmıştır. Bunun üzerine sultan, Tatar hanına mektup gönderip kendisini Hmelnitskiy ile ittifaktan men edeceği ve bilakis Lehlere yardım etmesi için görevlendireceği sözünü vermiştir.[14] Temberski'nin bu ifadeleri çok şüphe uyandırıcı bir şekilde bizlere

[9] A.g.e., s. 105.

[10] Tadeusz Korzon, "Rozmowa baszy Silistryskiego Szausz baszy z Je[go] M[os]cia Panem chorazym Iwowskim (Bieganowskim)," *Kwartalnik Historyczny, XXII,* 1908, s. 396-401.

[11] Tetiana Grygorieva, "Zur Selbstdarstellung polnisch-litauischer Botschafter im frühneuzeitlichen Istanbul," *Die Audienz: Ritualisierter Kulturkontakt in der Frühen Neuzeit,*P. Burschel ve C. Vogel (ed.), Köln, Weimar, Wien: Böhlau Verlag 2014, s. 81-99. s. 84.

[12] Grygorieva 2008, s. 102.

[13]Stanislav Temberski, *Scriptores Rerum Polonicarum, Tomus XVI: Stanislai Temberski Annales 1647-1656,* Victor Czermak (haz.), Krakow 1897, s. 281.

[14] A.g.e., s. 281-82.

aşağıda vereceğimiz mektupların muhtevasını anımsatmakta ve sanki metni bu mektuplardan oluşturmuş olduğu hissini uyandırmaktadır. Bu şartlar altında dönemdeş sair kaynaklara kulak kabartmak elzem olmaktadır.

İstanbul'daki *corps diplomatique*'in dönemin diğer Avrupa başkentlerini aratmayacak zenginlikte olması bu hususta işimizi kolaylaştırmaktadır. Görüşmeler sırasında İstanbul'da görevli bulunan Hollanda elçisi Levinus Warner'in aktardığına göre, 1654'te Hmelnitskiy'nin Divan'a gönderdiği elçi Lehistan'a karşı Osmanlı himayesi ve desteğini istemişti. Her ne kadar Kazaklar Divan'ın başta verdiği olumlu cevaptan dolayı ümitvar olmuşlarsa da, Bieganovski'nin yollarına taş koyması üzerine pek öfkelenmişlerdi. [15] Osmanlıların neden fikir değiştirmiş olduğunu bilemesek de, sıklıkla değişen sadrazamların sebep olduğu istikrarsızlık ve Venedik'e karşı süregelmekte olan savaştan neşet eden güvensizlik ortamında Osmanlıların Bogdan Hmelnitskiy gibi muhtemelen başlarına çorap örecek bir vasal istemedikleri düşünülebilir.

Leh heyetinin İstanbul'a gelişine şahsen tanıklık eden başka bir figür olan Habsburg mukim elçisi Simon Reniger ise daha ilginç detaylar aktarmaktadır: Mektuplarda da göreceğimiz üzere, Bieganovski'nin Sultan Mehmed'in cülusunu tebrik ettiğini ve daha da mühim olarak "ahidnamenin yenilenmesi için müzakerede" bulunduğunu Reniger bildirmektedir. Buna ek olarak, Bieganovski'nin başka bir talebinin de Kazaklardan gelecek bir elçinin Divan'da kabul edilmemesi olduğunu yazmaktadır. Reniger burada, Warner'den farklı olarak Divan'ın cevabının, Lehistan'a olası bir Tatar yardımının yasaklanmasını Osmanlılardan talep eden Kazakların doğrudan soğutulmak yerine oyalanmasına yönelik olduğunu belirtmiştir. Zira hem Bieganovski hem de Kazaklar "güzel sözler ve muhabbet dolu mektuplarla" geri yollanmış, ancak fiiliyatta Bieganovski'ye verilen sözlere dair herhangi bir hüküm çıkarılmamıştır. Ayrıca Reniger, Divan'dan Tatar hanına hangi taraf işine geliyorsa onu tutması gibi bir serbestlik verildiğini bildirmektedir.[16]

[15]Levinus Warner, *De Rebus Turcicis Epistolae Ineditae,* G.N. Du Rieu (haz.), Brill: Leiden 1883, s.15: (Mektup # XIII - 19 Ocak 1655, Pera) "Causa huius non ordinariae commotionis, quod iniuriam non ferendam se a Turcis accepisse obtendant anno praeterito, cum exacerbati contra Polonos Legatum huc mitterent, qui proponerent: Cosacos spretis Polonis exoptare protectionem Turcarum, et cum iis coniungi cupere: quo quidem tempore Legatum illum plena spe dimissum fuisse dicunt, sed postea a Legato Polonico hic consilia illa disiuncta et primam spem contra promissa desperatam redditam fuisse indignantur."

[16] Simon Reniger von Reningen, "Die Hauptrelation des kaiserlichen Residenten in Konstantinopel Simon Reniger von Reningen: 1649-1666," Veltzé (haz.), s. 76-151, *Mittheilungen des K. und K. Kriegsarchivs,* C. XII, Viyana 1900, s. 89-90.

Fransız *Gazette*'inde yer alan Varşova menşeli bir habere göre ise Bieganovski "Lehistan'ın Moskova Çarlığı ve Kazaklara karşı ihtiyaç duyduğu yardımı alacağına dair Sultanın sözünü" aldıktan sonra Nisan ayı sonlarına doğru (kesinlikle 21 Mayıs 1654'ten evvel bir tarihte) geri dönüş yolculuğuna başlamıştı.[17] İstanbul'da takriben bir ay kadar zaman geçirmiş olan Bieganovski, getirdiği mektuplarda sürekli temenni edildiği gibi kısa sürede geri yollanmıştı. Ancak, Leh vakanüvis Kochowski'den öğrendiğimize göre, şehirde kaldığı süre boyunca tebdil- i kıyafetle İmparatorluk başkentini gezip Osmanlıların adetlerini ve hikmet- i hükümetlerini gözlemlemek isteyen Jan Sobieski için ayrılmak pek zor gelmişti. [18] Meninski ise şehri hiç terk etmeyip, Habsburg mukim elçiliğinin hizmetine girmiş ve iki yıl boyunca Türkçesini ilerletmiştir. [19]

[17] *Acta Historica: Res Gestas Poloniae Illustrantia Tomus II- Acta Joannis Sobieski, Tomus I Pars I, 1629-1671*, Franciscus Kluczycki (haz.) Krakov 1880 , s. 134: "21 Mai 1654, Varsovie … Le Sieur Bieganowski, notre Ambassadeur, est partis de Constantinople pour s'en revenir…"

[18] Vespasianus Kochowski, *Annalium Poloniae Ab Obitu Vladislai IV Climacter Primus*, Krakov 1688, s. 409: "Ioannes Sobiescus Iaworoviensis Praefectus, heroicæ ad videndam Aulam illam indolis impulsus, vel quod satius crediderim, indito desuper stimulo, ad introspicienda eius imperij arcana… Tum quo securius iret rediretq[ue]; ore & habitu dissimulatis, alium se non qui esset, dici sustinuit… Sobiesco tamen retentantibus Turcis e nassa illa evolui, nimis arduum fuit."

[19] Grygorieva 2008, s. 102.

Bieganovski şehirden ayrıldığı zaman, kendisinden beklendiği üzere yanında Lehistan'a yeni bir ahidname getiriyor olduğuna dair ne elçi raporlarında ne de Polonya arşiv kataloglarında herhangi bir malumata rastlanmaktadır. Ancak, Reniger'in bahsettiği şekilde "güzel sözler ve muhabbet dolu" ve *evail- i cemaziyelahir 1064* [19-28 Nisan 1654] tarihli üç cevap mektubu Bieganovski'yle birlikte Lehistan'a ulaşmış, günümüze kadar da muhafaza edilebilmiştir.[20] Bunlardan ilki olan Sultan IV. Mehmed'in Leh Kralı Jan Casimir'e yolladığı *name- i hümayûn*da, padişah namına gönderilen mektubun muhtevası özetlendikten sonra Tatarların kontrol altında tutulup gerekirse Lehistan'ın yardımına yollanması için hüküm yazılacağı sözü bir koşula bağlanarak verilmiştir: Lehistan Krallığı Tatarlara ödemesi gereken haracı vermeye devam etmelidir. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün 133 numaralı yayınında bu namenin kısmen faksimilesini, sadeleştirilmiş Türkçe muhtevasını ve Lehçe çevirisini görmek mümkündür. [21] Bu mektuplardan ikincisi Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'nın Lehistan Kralı'na yazdığı, üçüncüsü ise yine sadrazamın bir bakıma mevkidaşı sayılabilecek kançılar Stefan Korycinski'ye yazdığı mektuplardır.

Şayet Habsburg elçisi Reniger'e kulak verecek olursak, Bieganovski'nin misyonu Osmanlıların oyalama senaryosuna kurban gitmiştir. Keza Zaborovskiy de misyonun resmi mahiyetinin başarılı geçtiği, ancak sonuçlarının pek de etkili olmadığı görüşündedir. Zira Lehistan'a verilen taahhütlerin arkası gelmemiş, Divan'ın Kazaklara karşı tutumu tarafsız kalmış ve son söz Kırım Hanı İslam Giray'ın kararına bırakılmıştı.[22] Zaten bu durumun Osmanlı teşrifatının belki de devrin diplomatik mütekabiliyet teamülüne tevfiken izlediği mutat bir uygulaması olduğunu, zira diplomatik misyonun keyfini sürdüğü itibarla siyasi

---

[20] Zygmunt Abrahamowicz (haz.), *Katalog Dokumentow Tureckich: Dokumenty do Dziejow Polski i Krajow Osciennych w Latach 1455-1672*, Varşova 1959, ss. 335-337 (Belge # 349, 350 ve 351).

[21] Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 133, *Yoldaki Elçi: Osmanlı'dan Günümüze Türk-Leh İlişkileri,* s. 140-142, (Belge # 53). Polonya (Varşova) arşivlerinde bulunmakta olan belgenin kodu AGAD[Archiwum Główne Akt Dawnych], PL_1_3_34-75-408_707 olarak verilmiştir.

[22] Л.В. Заборовский, *Россия, Речь Посполитая и Швеция в середине XVII В.[XVII. Yüzyıl Ortalarında Rusya, Lehistan ve İsveç],* Moskova 1981, s. 47.

kazançlarının birbirini dengelemediğini, bu asrın diğer sefaret misyonlarında da gözlemlemek mümkündür.[23]

Uluslararası arenaya odaklanacak olursak, daha Lehistan elçilik heyeti Osmanlı topraklarını terk etmek üzere yoldayken, korkulan başa gelmişti: Mayıs ayında Ruslar hızla Lehistan topraklarını istila etmeye girişmiş, Hmelnitskiy'nin Kazak kuvvetleri de onları desteklemek adına hücuma geçmişti. Bieganovski eve dönmekte olduğu sıralarda Lehistan'ın işgali başlamış, şehirleri bir bir kuşatılıp düşmekteydi.

Geri dönüş yolculuğuna Nisan ayı sonlarında çıkan heyet böylece karışıklıklar içindeki Lehistan'a 10 Temmuz'da varmış ve iki gün içinde mektupları Kral Jan Casimir'e sunmuştur.[24] Kralın ve soylular meclisinin aldıkları cevaptan tatmin olup olmadığı tartışmaya açıktır. Ancak, Osmanlı Sultanının emri olsun ya da olmasın, Bieganovski'yle aynı anda Kırım'a yollanan elçi Maryusz Jaskolski'nin görevi olumlu sonuç vermişti: Jaskolski'nin girişimini müteakip Varşova'ya gelen Tatar elçisi Süleyman Ağa ile Lehistan kralı ve Lehistan soylular meclisi arasında 18 Temmuz'da merasimle dostluk akdedilmiş [25] ve Lehistan'a istediği yardım vaat edilmişti.[26] Lehistan yıllık 40 000 altın ödeme sözü vermiş, Tatarlar da 40 000 süvarilerini Lehistan'a karşı yollamama kararı almıştı. [27] Kasım ayında Leh Kralı huzuruna gelen başka bir Tatar büyükelçisi de yeni Kırım Hanı IV. Mehmed Giray'ın cülusundan sonra yenilediği ahidnameyi getirmekteydi. [28] Tatar kuvvetleri, 23 Kasım'da harekete geçti ve Lehistan'a 1654/1655 kışı sırasında Ukrayna toprakları üzerinde askeri destekte bulundular.[29] Kołodziejczyk bu harekat ile Kırım ile Lehistan arasında 1666'ya kadar sürecek ve modern Polonya

[23] Özgür Kolçak, "Habsburg Elçisi Walter Leslie'nin Osmanlı Devlet Yapısına Dair Gözlemleri (1665)," *Tarih Dergisi*, (54) 2011, ss. 55-89, s. 64.

[24] Temberski, s. 281-2.

[25] A.g.e., s. 284.

[26] Varılan mutabakat ile Lehistan Kralı ve önde gelenlerinin ettikleri yeminlerin metinleri yakın zamanlı bir çalışmada İngilizce tercümeleriyle birlikte okurlara sunulmuştur. Dariusz Kołodziejczyk, *The Crimean Khanate and Poland-Lithunia: International Diplomacy on the European Periphery (15th – 18th Century) A Study of Peace Treaties Followed by Annotated Documents*, Brill: Leiden & Boston, 2011, ss. 964-973.

[27] Г.А. Санин, *Отношения России и Украины с Крымским Ханством в Середине XVII Века [XVII. Asır Ortasında Rusya ve Ukrayna'nın Kırım Hanlığı ile Münasebetleri]*, Moskova 1987, s. 56-77.

[28] *Gazette (1654)*- "Novvelles Ordinaires du me 26 Décembre 1654, N. 166," Paris, s. 1377. Ayrıca, Kołodziejczyk kitabında bu ahidname metnine de Tatarca çeviriyazısı ve İngilizce çevirisi ile yer vermiştir, bkz.: Kołodziejczyk, a.g.e., ss. 974-981.

[29] Л.В. Заборовский 1981, s. 73-74.

tarihçileri tarafından minnetle yad edilen "Uzun İttifak" döneminin başladığına dikkat çekmiştir. [30]

Bieganovski'ye dönecek olursak, Lehistan'ın Osmanlı nezdindeki diplomatik girişimleri tam da istedikleri sonucu vermemişti diyebiliriz. Retorik olarak sarf edilmiş iyi dilekler ve sözlerle geri dönen heyetin başaramadığını siyasi konjonktür sağlamıştı: Tatar Hanlığı, Kazakların Ruslarla ittifakından çekinmiş, bu birlikteliğin önüne geçmek için Rus topraklarını tecavüzden kaçınarak da olsa askeri harekata başvurmuşlardı. Nihayetinde Lehistan'ın Tatarlardan beklentisi karşılanmış olmaktaydı.

2. Mektup Suretleri

Aşağıda neşrini yapacağımız mektuplar, ne yazık ki Bieganovski'nin İstanbul'a getirdiği mektupların orijinali değil, temize çekilmiş suretleridir. Erişim sağladığımız kaynakta "Kopiariusz akt dotyczących stosunków dyplomatycznych Polski 1654-1656. XVII w. K. 57" başlığıyla kullanıma sunulan defterde, 1654 ve 1656 yılları arasında Lehistan kançılaryasından çıkan diplomatik yazışmalarının suretleri bulunmaktadır. İstifadeye "Lower Silesian Digital Library" altında "02. The Ossolinski National Institute" kategorisinde dijital olarak açık tutulmakta olan defterin menşei olarak "V. Stefanyk Lviv Bilimler Kütüphanesi" (Manuscripts from V.Stefanyk Lviv Scientyfic Library) gösterilmektedir ki defterin ön kapağında sol üst köşeye cilt üzerine yapıştırılmış olan Ukraynaca etiket de "Yazmalar Departmanı, Tasnif 5, Alt-tasnif 1, II-227(Львівська Наукова Библиотека ім. В. Стефаника Ан УРСР Відділ Рукописів Фонд: 5, Опис: 1, Од. Зб.: II, 227)" koduyla bunu doğrulamaktadır. Defterin oluşturulma tarihi verilmemekle beraber, kataloglamayı yapan yetkililer tarafından XVII. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Defterin Osmanlı tarihçiliği açısından önemi bu yıllar arasında Lehistan Krallığı, Osmanlı İmparatorluğu, Kırım Hanlığı, Kazak Atamanı Hmelnitskiy ve İsveç Krallığı arasındaki münasebetlere bir nebze ışık tutabilecek mahiyette resmi belgelerin suretlerini içermesidir. Keza 1654 yılında Osmanlı başkentine gelen mevzubahis elçi Bieganovski'nin resmi talimatnamesi, onunla aynı sıralarda Bahçesaray'a yollanan Jaskolski'nin ilgili muhaberatı ve 1656 yılında İstanbul'a yollanan Albert Bienievski'nin getirdiği mektupların kopyaları da yine bu defter içinde yer almaktadır. Yaklaşık yüz sayfalık (49 varak) defterin içerdiği metinlerin çok büyük bir kısmı Lehçe olmakla beraber, Abrahamowicz'in

[30] Kołodziejczyk, a.g.e., s. XV.

de bahsettiği üzere Lehistan'dan Osmanlı İmparatorluğu'na gönderilen mektuplar Latincedir.[31]

Aşağıda vereceğimiz metinlerden ilk üçü Kral Jan Casimir Vasa'nın Sultan Mehmed'e, sadrazama ve sadaret kaymakamına (Melek Ahmed Paşa[32]); diğer ikisi ise Leh Kançılar Stefan Korycinski'nin sadrazam ve kaymakama mektuplarıdır. Mektupların muhtevasına gerek yukarıda değinildiği gerekse de aşağıda çevirileri verildiği için burada temas etmeye lüzum görmüyoruz. Ancak yine de dikkat çekmek gereken bir iki nokta bulunmaktadır.

Leh Krallarının o dönemde İsveç tahtına da hak iddia etmekte olduklarından ötürü kullandıkları "Suecorum, Gothorum Vandalorumque Rex" tabirinde "Suecorum" kısmını "İsveç" olarak çevirmek yerine, İsveç milletinin kökenini teşkil ettiği varsayılan üç antik kavimden biri olduğunu belirtmek adına "Süekler" olarak tercüme ettik. Ayrıca, yine karışıklığı önlemek için üzerinde durmak gerekir ki, "Palatinus Russiae" ifadesindeki "Russia"nın, Lehistan'ın Lviv şehrini de içinde barındıran bir idari bölgesi olduğunu yukarıdaki haritada da fark etmek mümkündür.

Yerleştirdiğimiz ilk imaj defterin etiketli ön kapağı, ikincisi defterin içine yerleştirilmiş matbu "içindekiler" bölümünün ilgili sayfası ve üçüncüsü ise ilgili ilk mektup suretinin imajıdır. Üçüncü sayfadan sonra, önce metnin transkripsiyonu sonra çevirisi şeklinde ilerlenecek, sonraki imajlar da aynı sırayla verilecektir. Çeviride kullanılan üslubun dönemin diline olabildiğince yakın olabilmesi adına, heyet üyelerinden biri olan Meninski'nin yıllar sonra hazırladığı Türk dili kitabında bulunan, bir tarafı Latince diğer tarafı Osmanlıca resmi belgelerde kullanılan ifade biçimine başvurulacaktır.[33]

Kaynakça

Kopiariusz akt dotyczących stosunków dyplomatycznych Polski 1654-1656. XVII w. K. 57, Львівська Наукова Библіотека ім. В. Стефаника Ан УРСР Відділ Рукописів Фонд: 5, Опис: 1, Од. Зб.: II, 227. [Zespół 5 dział 1 rkps 227]

(Erişim için aşağıdaki link kullanılabilir: http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/docmetadata?id=4331&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI=28CE125E0E8E1B0D75EBD9F010B57F6F-1)

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 133, *Yoldaki Elçi: Osmanlı'dan Günümüze Türk-Leh İlişkileri*, İstanbul 2014.

[31] Zygmunt Abrahamowicz, "Four Turkish Letters to the King and Chancellor of Poland at the Svenska Riksarkivet in Stockholm," *Acta Orientalia* (Budapest), 13 (1961), ss. 63-70, s. 65.

[32] Zeynep Aycibin, "Kâtib Çelebi, Fezleke. Tahlil ve Metin," Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, 2007, s. 1101 [306a] .

[33] Franciszek (a Mesgnien) Meninski, *Institutiones Linguæ Turcicæ cum Rudimentis Parallelis Linguarum Arabicæ & Persicæ,* C. 2, Viyana 1756.

Dönem Kaynakları

Acta Historica: Res Gestas Poloniae Illustrantia Tomus II- Acta Joannis Sobieski, Tomus I Pars I, 1629-1671, Franciscus Kluczycki (haz.), Krakov 1880.

Axel Sparre, *Axelii Sparre Legatio in Poloniam A. MDCXLV Ejusque de Statu Poloniae Relatio*, haz. J.H. Schröder ve J.A. Wennberg, Uppsala 1854.

Gazette (1654)- "Novvelles Ordinaires du me 26 Décembre 1654, N. 166," Paris, 1654.

Kâtip Çelebi, "Kâtib Çelebi, Fezleke. Tahlil ve Metin," (haz.) Zeynep Aycibin, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, 2007.

Levinus Warner, *De Rebus Turcicis Epistolae Ineditae,* G.N. Du Rieu (haz.), Brill: Leiden 1883.

Simon Reniger von Reningen, "Die Hauptrelation des kaiserlichen Residenten in Konstantinopel Simon Reniger von Reningen: 1649-1666," Veltzé (haz.), ss. 76-151, *Mittheilungen des K. und K. Kriegsarchivs,* C. XII, Viyana 1900.

Stanislav Temberski, *Scriptores Rerum Polonicarum, Tomus XVI: Stanislai Temberski Annales 1647-1656,* Victor Czermak (haz.), Krakow 1897.

Vespasianus Kochowski, *Annalium Poloniae Ab Obitu Vladislai IV Climacter Primus*, Krakov 1688.

Literatür

ABRAHAMOWICZ, Zygmunt (haz.), *Katalog Dokumentow Tureckich: Dokumenty do Dziejow Polski i Krajow Osciennych w Latach 1455-1672*, Varşova 1959.

_____ "Four Turkish Letters to the King and Chancellor of Poland at the Svenska Riksarkivet in Stockholm," *Acta Orientalia* (Budapest), 13 (1961), ss. 63-70.

GRYGORIEVA, Tetiana, "Велике посольство Миколая Бегановського у Стамбулі: чи існував договір між Річчю Посполитою та Османською імперією у 1654 році – «за» і «проти»," *Записки Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. – Праці Історично-філософської секції. – 2008, CCLVI*, ss. 101–113.

_____"Zur Selbstdarstellung polnisch-litauischer Botschafter im frühneuzeitlichen Istanbul," *Die Audienz: Ritualisierter Kulturkontakt in der Frühen Neuzeit,* P. Burschel ve C. Vogel (ed.), Köln, Weimar, Wien: Böhlau Verlag 2014, ss. 81-99.

KOLÇAK, Özgür,"Habsburg Elçisi Walter Leslie'nin Osmanlı Devlet Yapısına Dair Gözlemleri (1665)," *Tarih Dergisi*, (54) 2011, ss. 55-89.

KOŁODZIEJCZYK, Dariusz, *The Crimean Khanate and Poland-Lithunia: International Diplomacy on the European Periphery (15th – 18th Century) A Study of Peace Treaties Followed by Annotated Documents*, Brill: Leiden & Boston, 2011.

KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar,* Ankara 1987.

САНИН,Г.А. *Отношения России и Украины с Крымским Ханством в Середине жыии Века*, Moskova 1987.

SPULER, Bertold, "Die Europaische Diplomatie in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad (1739) 5.Teil," *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, Jahrg.* 1, H. 3 (1936), ss. 383-440.

TOPAKTAŞ, Hacer, *Dersaadet'te Son Leh Elçisi: Franciszek Piotr Potocki'nin Elçiliği Ekseninde Osmanlı-Leh Diplomatik İlişkileri ve Uluslararası Boyutu (1788-1793)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2012.

ЗАБОРОВСКИЙ, Л.В.,"Порта, Крымское ханство и государства Центральной и Восточной Европы в 1648—1654 гг.," *Османская Империя Страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в. - Част I*, Moskova 1998, ss. 190-224.

____*Россия, Речь Посполитая и Швеция в середине XVII В.*,Moskova 1981.

Ekler:

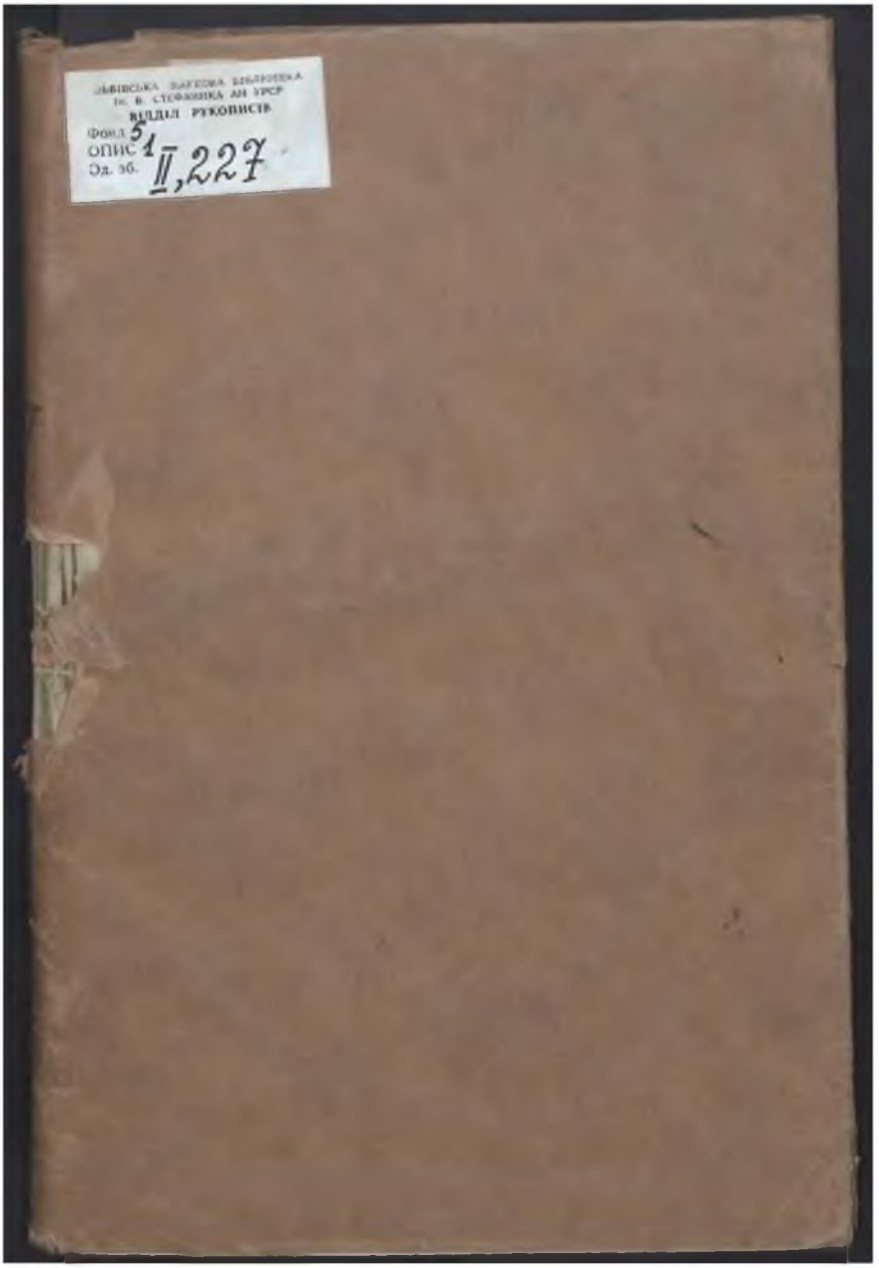
ЛЬВІВСЬКА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. В. СТЕФАНИКА АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
Фонд 5
Опис 1
Од. зб. II,227

227. Kodeks papierowy, pisany różnemi rękami w XVII wieku; fol.; k. 57.

1) Discorso del prencipe Piccolomini al decano di Varsovia Doni. 1656 Febraro. k. 1—1′.

2) Expedycya legacyey JMP. Bieganowskiemu, chorążemu lwowskiemu, posłowi wielkiemu od JKMci do porty Otomańskiey. dnia 11 Stycznia r. p. 1654 dana. k. 2—5′. — List do cesarza JMci tureckiego imieniem KJMci. Dat. Leopoli die 11 mensis Ianuarii 1654. k. 2. — List od tegoż do wezyra. Dat. ut supra. k. 2′. — List od tegoż do kaymakana. Dat. ut supra. k. 2′—3. — List do wezyra imieniem p. kanclerza [Stefana Korycińskiego]. Dat. ut supra. k. 3. — List od tegoż kanclerza do kaymakana. Dat. ut supra. k. 3′. — Instrukcya p. Mikołajowi Bieganowskiemu etc. dana. k. 3′—5′.

3) Instrukcya urodz. Maryuszowi Jaskólskiemu, strażnikowi woyskowemu, posłowi JKMci do hana krymskiego zesłanemu. w Warszawie dnia 20 miesiąca Lutego r. p. 1654 dana. k. 5′—6′. — Kredens temuż posłowi od JKMci. Dan ut supra. k. 6′. — List do wezyra hańskiego imieniem JMP. kanclerza kor. Dat. ut supra. k. 6′—7. — Do podskarbiego hańskiego imieniem tegoż kanclerza. k. 7.

4) List albo respons od Islam Giereja hana przez p. Jaskólskiego y przy wyprawie posła swego Suliman Agi, do JKMci pisany. Dan w Bakciszaraju. k. 7—7′.

5) Kopia listu p. Szumowskiego z Bakcesaraju do JMP. kanclerza kor. de data 27 Februarii 1656. k. 7′—10.

6) Kopia listu hańskiego do Chmielnickiego. k. 10—10′. — Kopia listu od wezyra do tegoż. k. 10′—11.

7) Kopia listu od Chmielnickiego do Soltan Galgi, z Czehryna 22 Ianuarii 1656 pisanego. k. 11. — Kopia listu od tegoż do hana krymskiego z Czehryna 31 Ianuarii pisanego. k. 11—11′. — Cedula przy tym liście od Wyhowskiego. k. 11′—12.

8) Copia literarum regis Succiae Caroli Gustavi ad chanum Tartarorum. Dabamus in regia nostra residentia Stocolmensi a. 1655 die 30 Maii. k. 12—13.

9) Dyskurs o szwedzkich z królem JMcią y koroną polską postępkach y dalszych zamyslach p. Żytkiewica, instygatora kor.; 1656 Februarii 16. k. 13—17.

Cevriloğlu, M. H. (2018). Lehistan Elçisi Mikolaj Bieganovski'nin İstanbul'a Getirdiği Mektuplar (1654), ABAD, 1(2), 45-70.

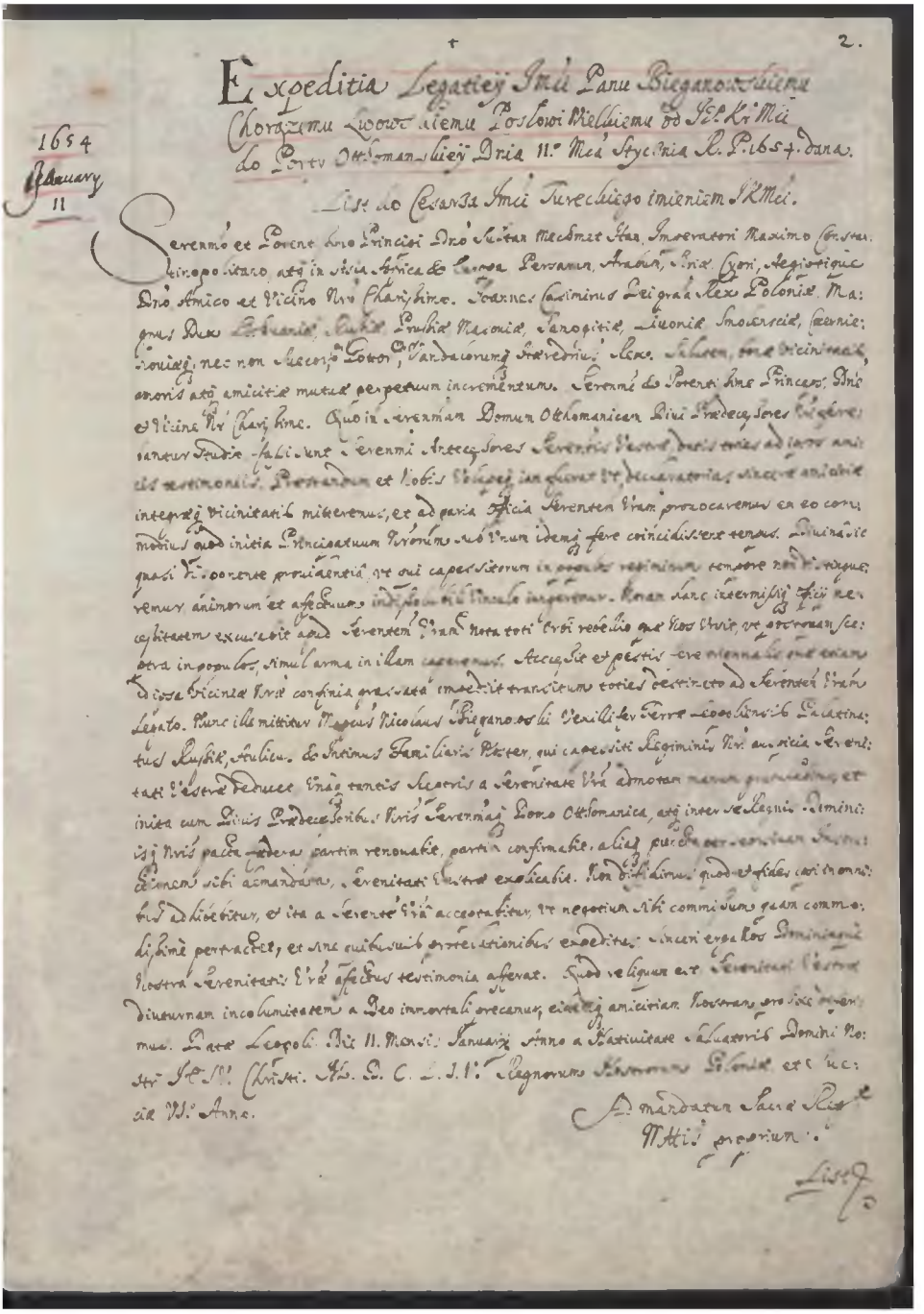

1654
January
11

60

[2]

Expeditia Legatiey Jmci Panu Bieganowskiemu
Chorazemu Lwowskiemu Poslowi Wielkiemu od JKMci
do Porty Ottomanskiey Dnia 11 Mea Stycznia R. P. 1654 dana.
List do Cesarza Jmci Tureckiego imieniem JKMci.

[1]Seren[issi]mo et Potentissimo Principi D[omi]no Sultan Mechmet Han, Imperatori Maximo Constantinopolitano, atq[ue] in Asia, Africa & Europa Persarum, Arabum, Siriae, Cypri, AegiptiqueD[omi]no, Amico et Vicino N[ost]ro Charissimo.
Joannes Casimirus Dei gra[ti]a Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Caernieho[5]viaeq[ue], nec non Suecorum, Gottorum, Vandalorumq[ue] Haeredius Rex.
Salutem, bonae vicinitatis, amoris atq[ue] amicitiae mutuae perpetuum incrementum. Seren[issi]me & Potentissime Princeps, D[omi]ne et Vicine N[oste]r Charissime. Quo in Seren[issi]mam Domum Otthomanicam Divi Praedecessores N[ost]ri ferebantur Studio fassi sunt Seren[issi]mi Antecessores Seren[ita]tis Vestrae datis toties ad ipsos amicis testimoniis. Praestandum et Nobis Volupeq[ue] iam fuerat ut declaratorias sincerae amicitiae [10] integraeq[ue] vicinitatis mitteremus, et ad paria officia Seren[ita]tem V[est]ram provocaremus ex eo commodius quod initia Principatuum N[ost]rorum sub Unum idemq[ue] fere coincidissent tempus. Divina sic quasi disponente providentia, ut qui capessitorum in populos regiminum tempore non distingueremur, animorum et affectuum indissolubili Vinculo iungeremur. Moram hanc intermissiq[ue] oficii necessitatem excusabit apud Seren[ita]tem V[est]ram nota toti Orbi rebellio quae Nos ursit, ut postquam sce[15]ptra in populos, simul arma in illam caperemus. Accessit et pestis fere triennalis quae etiam ad ipsa vicinia N[ost]rae confinia grassata impediit transitum toties destinato ad Seren[ita]tem V[est]ram Legato. Nunc ille mittitur Mag[ist]rus Nicolaus Bieganowski Vexillifer Terrae Leopoliensis Palatinatus Russiae, Aulicus & Intimus Familiaris Noster, qui capessiti Regiminis N[ost]ri auspicia Serenitati Vestrae deducet, Unaq[ue] tantis Sceptris a Serenitate V[est]ra admotam manum gratulabitur, et [20] inita cum Divis Praedecessoribus N[ost]ris Seren[issima]que Domo Otthomanica, atq[ue] inter se Regnis Dominisq[ue] N[ost]ris pacta faedera partim renovabit, partim confirmabit, aliaq[ue] puncta per seorsivam Instructionem sibi demandata, Serenitati Vestrae explicabit. Non difidimus quod et fides ipsi in omnibus adhibebitur, et ita a Seren[ita]te V[est]ra acceptabitur, ut negotium sibi commissum quam commodissime pertractet, et sine quibusvis protelationibus expeditus, sinceri erga Nos Dominiaque [25] Nostra Serenitatis V[est]rae affectus testimonia afferat. Quod reliquam est, Serenitati Vestrae diuturnam incolumnitatem a Deo immortali precamur, eidemq[ue] amicitiam Nostram prolixe deferimus.
Data Leopoli Die 11. Mensis January Anno a Nativitate Salvatoris Domini Nostri JESU. Christi. M. D. C. L. I. V. Regnorum Nostrorum Poloniae, et Sueciae VI.o Anno.

Ad mandatum Sacrae Reg[i]ae
M[ajesta]tis proprium.

[2]Majesteleri Kral'ın Sefiri olan İlbav Sancakdarı Büyükilçi Bieganovski'nin

Kral Hazretleri'nden Dersaadet- i Osmani'ye Sefareti, tahriren 11 Ocak 1654

Osmanlı Padişahı Hazretlerine Kral Majestelerinin Namesi

Haşmetlü ve Şevketlü Hükümdar Sultan Mehmed Han; Padişah- ı Kostantiniyye ve Hükümdar- ı Memalik- i Rum, Afrikiyye ve Rumeli ve İran ve Arabistan ve Suriye ve Kıbrıs ve Mısır, Dostumuz ve Aziz Konşumuz.

Yan Kazimir, Bi-inayetillahi Te'ala Lehistan Kralı;Litva ve Rusya ve Prusya ve Mazoviye, Samokicye, Livonya, İsmolinsko ve Çernekoviye Ulu Dukasıve keza Süeklerin, Gotların ve Vandalların Irsen Kralı.

Selamlar, eyü konşuluklar, muhabbet ve mabeynimizdeki dostluğun her daim ziyade olmasını niyaz ederiz. Saadetlü ve Haşmetlü Hükümdar, Aziz Konşumuz. Al- i Osman'ın Dersa'adet'ine ne zahmetlerle merhum Seleflerimizin taşınageldiğine Siz Haşmet-meablarının Saadetlü Selefleri sunmuş oldukları bunca dostluk nişanesiyle şehadet etmişlerdir. Muhlis muhabbetimiz ve dürüst konşuluğumuz beyanını gönderip, keza Siz Haşmet-meablarının da aynını bize yollamasını talep edebilseydik büyük hazz ve saadet duyacak idik; zira ikimizin de Hükümdarlığının başlangıcı aynı zamana tesadüf etmişti. Ancak kader öyleymiş ki tebaamız arasında o sırada bu kabiliyette kimseyi bulamayıp, iradeten ve ruhen bi-çare kaldık. Bu görevin ifasındaki tehiri mazur gösterecek olan, Siz Haşmet-meabları nezdinde malum olan külli isyan ahvalidir ki, bizi tebamız hakimiyeti fevkine cülus ettikten sonra tebaamıza karşı silaha sarılmaya mecbur etmiştir. Ayrıca, takribi üç yıldır süregelen veba ta konşularımız sınırlarına kadar yolları mürur u übura kapamış ve Siz Haşmet-meablarına ilçi yollamamıza mani olmuştur. Ancak şimdi Rusya Voyvodalığı İlbav Sancakdarı ve Sarayımız Musahiplerinden olan Nikola Bieganovski Efendi, Krallığımızın hayır dileklerini Siz Haşmet-meablarına sunmak üzere irsal kılınmıştır. Keza Siz Haşmet-meablarının cülusunu da tebrik edecek ve Merhum Seleflerimizle Saadetlü Al- i Osman arasında tesis edilmiş olan Devlet ve Hükümdarlarımız beynindeki sulh u salahı tashih ve tasdik ettirmek üzere Talimatnamesinde kendisinden müzakere etmesi talep edilmiş olan sair hususları Siz Haşmet-meablarına izah edecektir. [Bieganovski'ye] itimad edilebileceğinden ve keza Siz Haşmetlüleri tarafından da öylece makbul görüleceğinden şüphemiz yoktur ki, kendisine tevzi edilen meseleyi layıkıyle müzakere etsin ve herhangi bir mümanaatla karşılaşmadan Siz Haşmet-meablarının muhlis muhabbet nişanelerini Bize ve Memalikimize taşımak üzere geri yollansın. Bundan ma'ada, Allah Te'ala'dan niyaz ederiz ki canib- i şehriyarilerine imtidad- ı sıhhat müyesser eyleye ve kendisine bezl- i muhabbetimizi takdim ederiz.

İlbav nam şehirde, tarih- i veladet- i şefaatçimiz Hazret- i İSA'nın bin altı yüz elli dördüncü senesinde, mah- ı Ocak'ın 11. gününde, Lehistan ve İsveç Krallığımızın altıncı senesinde tahrir olunmuştur.

Mukaddes Kral Hazretlerinin
hükm- i şerifine tevfiken.

Cevriloğlu, M. H. (2018). Lehistan Elçisi Mikolaj Bieganovski'nin İstanbul'a Getirdiği Mektuplar (1654), ABAD, 1(2), 45-70.

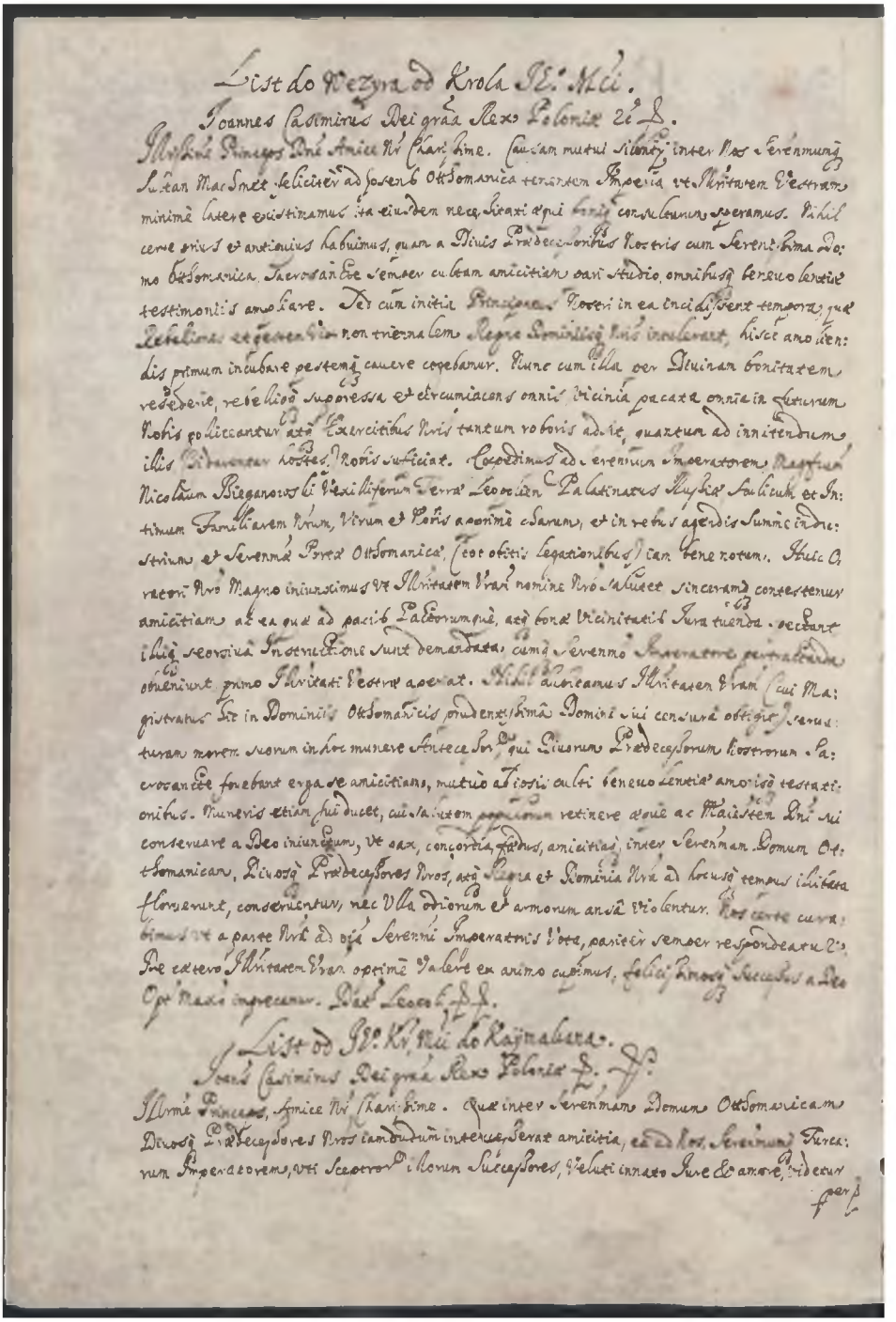

List do Wezyra od Krola JE. Mci.

Joannes Casimirus Dei grâa Rex Poloniæ &c.

Illustris Princeps Dne Amice Nr Charissime. Sanctam mutuæ Vitæ inter Nos & Serenissimum Sultan Mahomet felicitèr adhuc Ottomanica teneantem Imperia vt Fœderatam Pacem minimè latere existimamus, ita eiusdem nec Sacri apud Nos conservandæ curam deseramus. Nihil certe prius & antiquius habuimus, quam a Diuis Prædecessoribus Nostris cum Serenissimo Domo Ottomanica Fœderatæ semper cultam amicitiam eam studio, omnibusq; benevolentiæ testimoniis amplexare. Dei cum initio Principatus Nostri in ea excidia fuerit temerata, quæ Rebellium exercitum non tricennalem Regno Dominioq; Nro inuexerant, hisce annorum diebus primum incubare pestem cauere cœpimus. Nunc cum illa per Diuinam benignitatem recedente, rebellio suppressa et circumiacens omnis vicinia pacata omnia in securum Nobis polliceantur atq; Exercitibus Nris tantum roboris adhæ, quantum ad inniterendum illis Fœderatos hostes Nobis sufficiat. Decedimus ad Serenissimum Imperatorem Magnum Nicolaum Bieganowski Vexilliferum Terræ Leopolien. Palatinatus Russiæ Subcamk. et Intimum Familiarem Nrum, Virum et Nobis acceptissimum, et in rebus agendis sumnè idoneum, Strenuum et Serenmæ Portæ Ottomanicæ (per obitis Legationibus) iam bene notum. Hunc Oratorem Nrum Magno iniunximus vt Illustrem Vram nomine Nro salutet sinceramq; conservandæ amicitiam ac ea quæ ad pacis Fœderumq; aeq; bonæ vicinitatis Jura tuenda, accedant, illiq; seorsim à Negotiatione sunt demandata, cum Serenmo Imperatore pertractandum obveniunt, primo Illustri Vestræ aperiat. Nihil antecamus Illustrem Vram cui Magistratus Sit in Dominio Ottomanicis prudentissimâ Dominij sui conservandi obtigisse curam, turam rerum rerum in hoc munere Antecessorum qui Diuorum Prædecessorum Nostrorum Fœderatæ erga se amicitiam, mutuò affectu cultu benevolentiæ amoris testationibus. Munevis etiam qui ducet, cultu amicitiam retinere quæ ac Maiestatem Dni sui conservare a Deo iniunctum, vt pax, concordia, fœdus, amicitiæ inter Serenmam Domum Ottomanicam, Diuosq; Prædecessores Nros, atq; Regna et Dominia Nra ad hucusq; temporis illibata floruerunt, conserventur, nec Vlla odiorum et armorum area violentur. Nos certe curabimus vt a parte Nra ad ejus Serenmi Imperatoris Voti, pariterq; semper respondeatur Pacis exteræ Illustrem Vram optimè valere ex animo cupimus, felicis Regni successus a Deo Opt Max imprecamur. Dat Leopoli &c.

List od JKMci do Raynalusa.

Joannes Casimirus Dei grâa Rex Poloniæ &c.

Illustris Princeps, Amice Nr Charissime. Quæ inter Serenmam Domum Ottomanicam Diuosq; Prædecessores Nros tamdiu intercessit Sacra amicitia, ea ad Nos Serenissimi Turcarum Imperatoris, vti Seniorem Domum Successores, veluti innato Jure & amore videtur per

[2']

List do Wezyra od Krola JE: Mci

Joannes Casimirus Dei gratia Rex Poloniae etc.
Illustrissime Princeps Domine Amice Noster Charissime.

Causam mutui silenty inter Nos Serenissimumque [2] Sultan Machmet feliciter ad presentem Ottomanica tenentem Imperia ut Illustritatem Vestram [3] minime latere existimamus ita eiusdem necessitati aequi bonique consulturum speramus. Nihil [4] certe prius et antiquius habuimus, quam a Divis Praedeccesoribus Nostris cum Serenissima Do[5]mino Otthomanica, sacrasancte semper cultam amicitiam pari studio, omnibusque benevolentiae [6] testimoniis ampliare. Sed cum initia Principatus Nostri in ea incidissent tempora, quae [7] Rebelliones et pestem vix non triennalem Regno Dominiisque Nostris intulerant, hisce amolien[8]dis primum incubare pestemque cavere cogebamur. Nunc cum illa per Divinam bonitatem [9] resederit, rebellioque suppressa et circumiacens omnis, vicinia pacata omnia in futurum [10] Nobis polliceantur atque Exercitibus Nostris tantum roboris adsit, quantum ad innitendum [11] illis (si darentur hostes) Nobis sufficiat. Expedimus ad Serenissimum Imperatorem Magistrum [12] Nicolaum Bieganowski Vexilliferum Terrae Leopoliensis Palatinatus Russiae, Aulicum et In[13]timum Familiarem Nostrum, Virum et Nobis apprime charum, et in rebus agendis Summe in[14]dustrium et Serenissimae Portae Otthomanicae (tot obitis Legationibus) iam bene notum. Huic O[15]ratori Nostro Magno iniunximus ut Illustritatem Vestram nomine Nostro salutet, sinceramque contestemur [16] amicitiam ac ea quae ad pacis Pactiorumque, atque bonae vicinitatis Iura tuenda spectant, [17] illique seorsiva Instructione sunt demandata, cumque Serenissimo Imperatore pertractanda [18] obveniunt, primo Illustritati Vesta aperiat. Nihil dubitamus Illustritatem Vestram (cui Ma[19]gistratus hic in Dominiis Otthomanicis prudentissima Domini sui censura obtigit) serva[20]turam morem suorum in hoc munere Antecessorum qui Divorum Praedecessorum Nostrorum Sa[21]crosancte fovebant erga se amicitiam, mutuo ab ipsis culti benevolentiae amorisque testati[22]onibus. Muneris etiam sui ducet, cui salutem populorum retinere aeque ac Maiestatem Domini sui [23] conservare a Deo iniunctum, ut pax, concordia, faedus, amicitiaque, inter Serenissimam Domum Ot[24]thomanicam, Divosque Praedecessores Nostros, atque Regna et Dominia Nostra ad hoc usque tempus illibata [25] floruerunt, conserventur, nec Ulla odiorum et armorum ansa violentur. Nos certe cura [26]bimus ut a parte Nostra ad omnia Serenissimi Imperatoris Vota, pariter semper respondeatur. [27] De caetero Illustritatem Vestram optime Valere ex animo cupimus, felicissimosque Successus a Deo [28] Optimo Maximo imprecamur. Data Leopoli, " "

List od J. K. Mci do Kaymakama

Ioannes Casimirus Dei gra[ati]a Rex Poloniæ etc.

[1]Ill[ustrissi]me Princeps, Amice N[oste]r, Charissime. Qua inter Seren[issi]mam Domum Otthomanicam [2] Divesq[ue] Praedecessores N[ost]ros iamdudum intercesserat amititia, ea ad Nos, Seren[issi]mumq[ue] Turca- [3] rum Imperatorem, uti Sceptrorum illorum Successores, veluti innato iure & amore, videtur

[2']

Majesteleri Kraldan Vezire Name

Yan Kazimir, Tanrı'nın İnayetiyle Lehistan Kralı
Haşmetlü Prens, Aziz Dostumuz

Tarafımızla el-an Osmanlı İmparatorluğu'nu saadetle der-uhde eden Sultan Mehmed beynindeki sükûnetin sebebinin Siz Haşmet-meablarına malum olduğunu farz ediyor ve mukteza- yı adilane ve hayriyesinin ifa edileceğini umut ediyoruz. Şüphesiz ki Merhum Seleflerimiz ile Saadetlü Al- i Osman arasında müşterek mesai ile her daim idame ettirilmiş ve envai hayırhahlık nişaneleriyle tezyid edilecek olan mukaddes muhabbetten daha kadim bir şey yoktur. Ancak, cüluslarımızın vuku' bulduğu esnada, İsyanlar ve veba takriben üç sene boyunca Krallığımıza ve Memalikimize tasallut ettiler ki, isyanla iştigale ve vebadan sakınmaya mecbur kaldık. Lakin şimdi veba Tanrı'nın ihsanıyla yatıştı, isyan bastırıldı ve külli etvar ve ecanib sükun oldukta zahir oldu ki, Ordumuz kuvvetli olduğu kadar (şayet düşmanımız olursa) onu tedarik etmeye kudretimiz de vardır. Saadetlü Padişaha yarar ve mu'teber adamımız, (bunca sefaretin ardından) Dersaadet- i Al- i Osmanca da iyi bilinen, Sarayımız Musahiblerinden Rusya Voyvodalığı İlbav Sancakdarı Nikola Bieganovski Efendi'yi irsal ediyoruz. Büyükilçimize talim ettik ki, Haşmet-meablarını Bizimi namımıza selamlasın, muhlis muhabbetimize tanıklık etsin, sulh u salaha ve eyü konşuluğa müteallik hususata ve Haşmetlü Padişahla müzakeresi kendisinden Talimatnamesinde talep ettiğimiz maddeleri evvela Siz Haşmet-meablarına manzur kılsın. Şüphesiz ki (Memalik- i Osmaniye'de Efendisinin ihtiyatlı iradesini temsil edecek salahiyetteki) Haşmet-meablarınız da makamınızda Seleflerinizden mutad olduğu üzere, Merhum Seleflerimize bahşedilen meyil ve tarafeynin hayır ve dostluk nişaneleriyle tesis etmiş olduğu muhabbeti muhafaza edecektir. Keza, Tanrı tarafından halkın selametini idame ve Hükümdar Hazretlerinin sağlığını muhafaza etme görevi verilen makamınızdayken say ediniz ki, Saadetlü Al- i Osman ile Merhum Seleflerimiz ve Diyarlarımız ile Memalikimiz mabeyninde bugüne gelince bila-halel süregelen ahd, sulh, salah ve muhabbet ihya ve muhafaza olsun; kat'a nefret yahud şiddetle ihlal edilmesin. Zira Biz de Haşmetlü Padişahın muradı neyse keza her daim tedarike say ideceğiz. Bundan ma'ada, 'an samîmi'l- kalb Haşmet-meablarına Ulu Tanrı'dan sıhhat diler ve akıbetinin hayrolmasını niyaz ederiz. Be-makam- ı İlbav " ".

Majesteleri Kral'dan Kaymakama Name

Tanrı'nın İnayetiyle Lehistan vs. Kralı Yan Kazimir

Pek Haşmetli Prens ve Aziz Dostumuz. Saadetlü Al- i Osman ile Rahmetli Seleflerimiz beyninde uzun süredir varolan dostluğun, adl ve muhabet vechile devam etmesi hem bize hem de Saadetlü Padişaha (ve haleflerine) bağlıdır.

pertinere. Faciemus Nos ex parte Nra, ne in quoplam Violata agnoscatur. Faciet et Illtas Vra, ve pacis a Serenmo Imperatore fortenter. Et ideo Magno Oratori Nro Magco Rico: Leo Bieganowski Vexillifero Terrae Leopolien. Aulico et Intimo Familiari Nro Cum ad Sere: nmum Portam Ottomanicam expeditus, Imaderemus, ve Illtate Vra commendatum habeat, omnia Nobis politicae amicitia, quicquid ad retinendam proclivem mutuam pacem et tranquillitatem firmandam attinet, et sinceram inter Nos Serenmum Imperatorem amicitiam, cujus omnia, quae seorsim Instructione illi data continentur, Peragenda spectant, cum Illtate Vra pertractet. Non dubitamus, quin facilem sibi ille, rebus Vero et optatis Nris propensam reperturus sit Illtas Vra. Sollicitet id Fama prudentia, et dexteritate Illtatis Vrae ad Nos iam pridem allata; Exempla Antecessor. Illtatis Vrae, qui pacem semper Divis Praedecessoribus Nris fortebant faustes; et quae Sacrorum nexibus, quae fas retinent; Nostra denig per eam ve ad Illtatem Vram per hasce Literas illata recommendatio. Religio Illtati Vrae auspicati, Ima quae optamus, Diuq Viuere et bene Valere precamur. Datae Leopoli. [illegible].

List do Wesyra imienieniem Mci P. Kanclerza.

Illustrissime & Excellentissime Princeps
Domine, & Amice Observandissime.

Quo nexu Antecessores Nri in iis quibus nunc in Dominiis Principum Nrorum fungimur muneribus, inter se vixerint, testantur mutuo inter illos frequentes amicae correspondentiae Scilicet expediebat id ad salutem populor. maiestatumq Suorum Principum retinendam, ut qui pares Ministerii illor. fuerant, mutuo inter se consilia amicitiamq sociarent. Horum mihi nunc in Votis, ut regatem Illtatem Vram Velim, ne tali destituamur commercio, cui pari apud Dominos debitum Officii. A me certe nihil peromittendum expectet, quod ad sinceram amicitiae contestationem egeat pertinere. Vra Illtas Vero hanc primam erga Serenmum Dnum meum Clementissimum totamq Romanam Rpam, ac in his pro me Veri & amicii affectus te, Peram fobeat, ut Orator Magnus Sue Serenti Sti Dnus Nicolaus Bieganowski Vexillifer Terrae Leopolien. Palatinatus Lubc. Aulicus et Intimus Familiaris S.R.Mtis, sit, et a nostris Locis et a rei & exercitatae omnibus pari honoribus condigne apud Sere: nmam Portam Ottomanicam excipiatur, Quicquid vero in Instructione consentia ei mandatum sue Legationis felici et amico Illtatis Vestre moderamine accommodata, ad Nos quam citius remittatur. Illud Vero pacem amicitiae erga Nos Illtatis Vrae symbolum erit, si curaverit, ne Lex, quam Serenmi Regis mei benignitas Subditis suis indulsit quies, Societatem Javarov, iterum in Rebellionem (cornis ad eam a Naturae fecacis Jerupcat, firmatas potentia Excadationib, aliquando ipsi Imperio Ottomanico metuendam fore ostenderet. Quibus Lex, quam pernicacia et a longe providenti prudentia Illtatis Vrae egeat explicari. Vtinam Divis Opi Max prosperet consilia Illtatis Vrae, eamq in bono publico conservet. Cui ego interea mea commercia offero. Datae Leopoli.

66

pertinere. Faciemus Nos ex parte N[ost]ra ne in quopiam violata agnoscatur. Faciet et Ill[ustri] [2]tas V[est]ra, ut paria a Seren[issi]mo Imperatore p[rae]stentur. Et ideo Magno Oratori N[ost]ro Magister Nico- [3] lao Bieganowski Vexillifero Terra Leopolien[sis], Aulico et Intimo Familiari N[ost]ra (quem ad Sere- [4] nissimam Portam Otthomanicam expedivimus) mandavimus, ut Ill[ust]ritate V[est]ra nomine N[ost]ro Salutata, [5] omniq[ue] a Nobis pollicita amicitia, qui equis ad retinendam populorum mutuam pacem et tranquilitatem [6] firmandum amorem, et sinceram inter Nos Seren[issi]mumq[ue] Imperatorem amicitiam aliaq[ue] omnia (quae [7] seorsiva Instructione illi data continentur) perragenda spectant, cum Ill[ustri]tate V[est]ra pertractet. Non [8] diffidimus, quin facilem sibi ille, rebus vero et optatis N[ost]ris propensam reperturus sit Ill[ustrita]tem V[est]ram.[9] Pollicentur id, Fama, prudentiae, et dexteritatis Ill[ustri]tatis V[estr]ae ad Nos iam pridem allata; Exempla [10] Antecessor[u]m Ill[ust]ritatis V[est]rae, qui pares semper Divis Praedecessoribus N[ost]ris p[rae]stabant fauores; et [11] ipse Pactorum nexus, quae fas retineri; Nostra deniq[ue] pro ea re ad Ill[ust]ritatem V[est]ram per hasce Cras [12] illata recommendatio. In reliquo Ill[ustri]tati V[est]rae auspicatissima quaeq[ue] optamus, diuq[ue] vivere et bene [13] valere precamur. Datt[a] Leopoli et.

List do Wezyra imienieniem IMci. Pa. Kanclerza.

Illustrissime & Excellentissime Princeps.
Domine, & Amice Observandissime

[1] Quo nexu Antecessores N[ost]ri iniis quibus nunc in Dominiis Principum N[ost]rorum fungimur mune- [2] ribus inter se viverent, testantur mutuo inter illos frequentes amicae correspondentia, scilicet [3] expediebat id ad salutem populor[u]m Maiestatemq[ue] suorum Principum retinendam, ut qui pare Mini- [4] stri illor[u]m fuerant, mutuo inter se consilia amicitiamq[ue] sociarent. Id ipsum mihi nunc in votis, ut ro- [5] gatam Ill[ust]ritatem V[est]ram velim, ne tali destituamur commercio, qui paria apud Dominos laboramus [6] Officio. A me certe nihil p[ra]termittendum expectet, quod ad sincera amicitiae contestationem egeat [7] pertinere. V[est]ra Ill[ust]ritas vero hanc primam erga Seren[issi]mum D[omi]num meum Clement[issi]mum totamq[ue] Rempub[licam] [8] N[ost]ram, ac in his pro me veri & amici affectus tesseram soleat, ut Orator Magnus Suae Seren[ita]tis Il- [9]lustris D[omi]nus Nicolaus Bieganowski Vexillifer Terrae Leopoliensis Palatinus Russiae, Aulicus et Intimq[ue] [10] Familiaris S R M[ages]t[a]t[i]s, vir et a natalibus et a sua dexteritate omnibus par honoribus condigne apud Sere- [11] nissimam Portam Otthomanicam excipiatur, Punctaq[ue] o[mn]ia seorsiva in Instructione contenta ad mentem [12] sua Lega[ti]onis felici et amico Illustritatis Vestrae moderamine accommodata; :::::::::::::::::::: ad Nos [13] quam ocius remittatur. Illud vero p[rae]cipuum amicitia erga Nos Illustritatis V[est]rae symbolum erit, si cu- [14] raverit, ne haec, quam Seren[issi]mi Regis mei benignitas Subditis suis indulsit quies, Societate Tar- [15] taror[u]m, iterum in Rebellionem (pronis ad eam allatura Cozacis) erumpat, firmataq[ue] potentia Graecae [16] factionis, aliquando ipsi Imperio Otthomanico metuendam sese ostent. Fusius haec, quam perspicax [17] et a longe praevidens prudentia Ill[ustr]tatis V[est]rae egeat explicari. Utinam DEUS Opt[imus] Max[imus] prosperet [18] conatus Ill[ustrita]tis V[est]rae, eamq[ue] diu bono publico conservet. Cui ego interim mea commendo officia. Dat[a] Leopoli.

[3]

Bu dostluğa kat'a halel gelmemesi için say ideceğiz. Keza Siz Haşmetlüleri de Saadetlü Padişah'ın aynını yapmasını teşvik edin. Zira bu minval üzere Büyükilçimiz İlbav Sancakdarı ve Sarayımız Musahiblerinden olan (ve Der-sa'adet'e yolladığımız) Nikola Bieganovski Efendi'ye emrettik ki, Siz Haşmetlilerini bizim namımıza selamladıkta ve külli dostluğumuzu takdim ettikte; tarafeynin sulh ve salahının muhafazasına, muhabbetinin takviyesine, ve Bu Taraf ile Saadetlü Padişah beynindeki muhlis dostluğa ve musahabe edilmesi gereken (ve kendisine verilen Talimatnamenin muhtevi olduğu) sair her şeye dair Siz Haşmetlüleriyle müzakerede bulunsun. Şüphesiz ki konuşmak istediğimiz hususları Haşmet-meapları pek ala münasip bulacaktır. Haşmet-meaplarınızın irfan ve kabiliyetinin uzun süre önce bize ulaşan şöhreti; Haşmet-meaplarının, Merhum Seleflerimize her daim inayette bulunmuş seleflerinin teşkil ettiği emsal; muhafazası lazım gelen Sulh; ve ale'n- nihaye Haşmet-meaplarına bu vechile bundan sonra da duyulacak itimat böyle olacağına işaret etmektedir. Bundan ma'ada Haşmet-meaplarına her şeyin en hayırlısını diler, uzun ömür ve sıhhatine duacı oluruz. Be-makam- ı İlbav, vs.

Zat- ı Şahaneleri Kançıların Sadrazama Mektubu

Haşmetlü ve Şevketlü Prens.

Aziz Efendim ve Dostum

Şimdi makamlarını devralmış olduğumuz Seleflerimizin tesis etmiş olduğu rabıtaya, beynlerinde cereyan etmiş olan dostane muhaberat şehadet etmektedir; zira nazırları oldukları halkın ve Hükümdarlarının selameti adına beynlerinde vukubulan müşavere ve muhabbet vechile merbutlardı. Haliya benden beklendiği üzere , Siz Haşmet-meablarına rica ederim ki, Efendilerimiz nezdinde say etmiş olduğumuz böyle bir maslahattan ayrı düşmeyelim. Muhabbetimizin samimiyetini ispatlamak üzere yapılması gereken hiçbir şeyi ifadan hazer etmem. Siz Haşmet-meabları öncelikle Devletlü ve Merhametlü Efendim'e ve Devletimize meyletsin diye ve ayrıca benim hakiki ve dostane hissiyatımın bir nişanesi olarak, [Kral] Hazretlerinin İzzetli Büyükilçisi, Sarayımız Musahiblerinden Rusya Voyvodalığı İlbav Sancakdarı olup hem asaletinden hem de becerisinden ötürü her türlü şerefe müstahak Nikola Bieganovski Efendi Dersaadet'te makbul görülsün, Talimatnamesinde bildirilen hususları sefareti mantukunca Haşmet-meablarına saadet ve muhabbet üzere anlatsın ve tez avdet ettirilsin. Evvela tenezzül buyurup da Saadetlü Efendim Kral Hazmetlerinin tebaasına bahşetmiş olduğu huzurun tekrar bir Tatar isyanıyla (ki Kazaklar buna sebeb olmaya meyyaldir) bozulmasına engel olmanız ve Rumların [Ortodoksların] müttehid kuvvetine nihai takdirde Osmanlı İmparatorluğu'ndan korkmaları gerektiğini göstermeniz, siz Haşmet-meablarının nezdimizde dostluğunun en hass nişanelerinden biri olacaktır. Tafsilatını Siz Haşmetmeablarının basiretine izah eylesin. Yüce TANRI teşebbüslerinizi hayra kavuştursun ve halkın selameti adına her daim bâki eylesin. Siz Haşmet-meablarına ben de hizmetlerimi sunarım. Be-makam- ı İlbav ".

Cevriloğlu, M. H. (2018). Lehistan Elçisi Mikolaj Bieganovski'nin İstanbul'a Getirdiği Mektuplar (1654), ABAD, 1(2), 45-70.

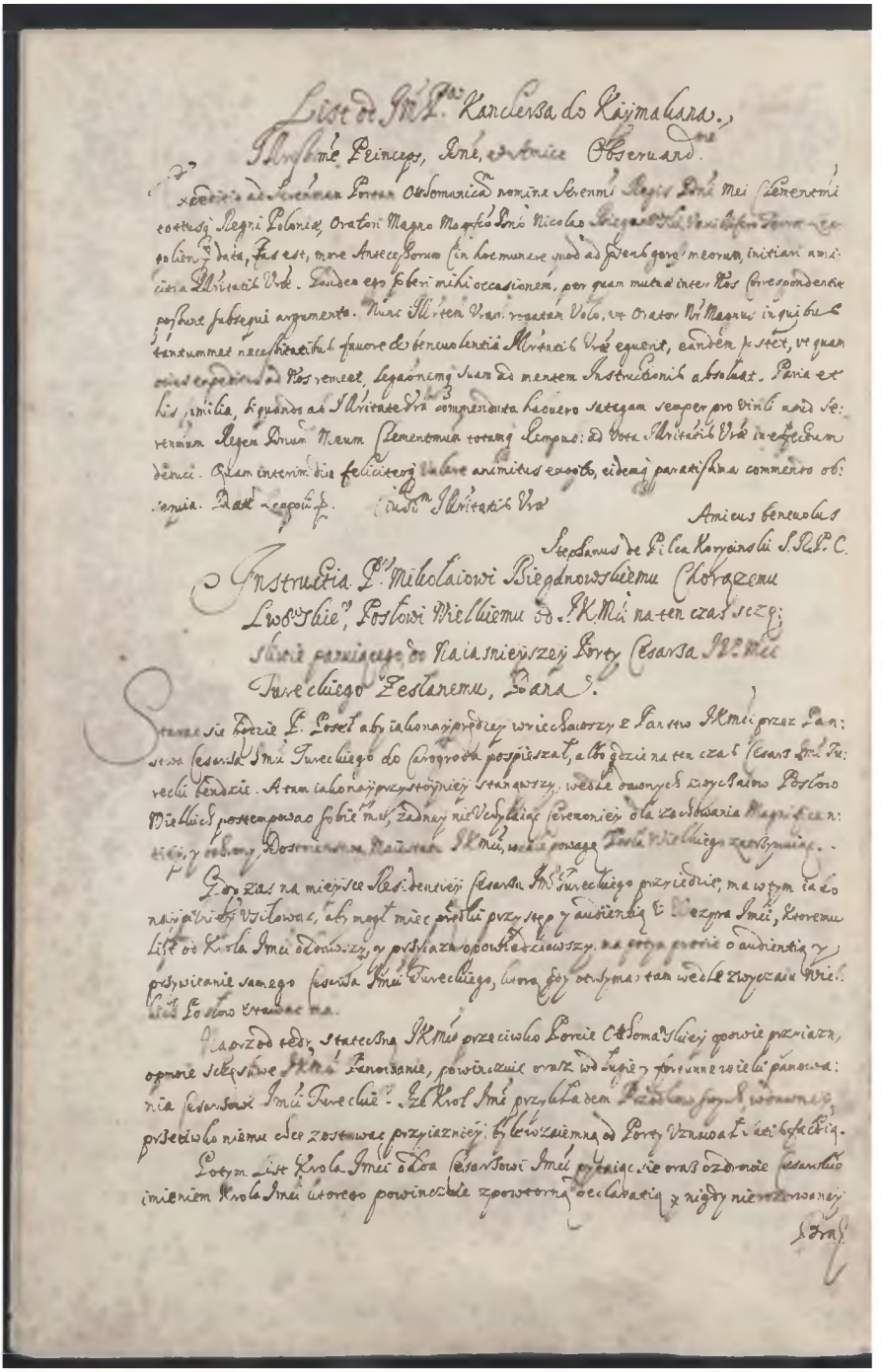

List do JKM. Kanclerza do Kajmakama.

Illustrissime Princeps, Amice, et Patrice Observande.

Instructia P. Mikolaiowi Bieganowskiemu Chorążemu Lwowskiemu, Posłowi Wielkiemu do J.K.Mci na ten czas szczęśliwie panuiącego do Najaśnieyszey Porty Cesarza JMci Tureckiego Zestanemu, Dana.

[3']

List od IMPa Kanclerza do Kaymakana.,

Ill[ust]rissime Princeps, D[omi]ne, et Amice Observand[issi]me.

[1] Expeditio ad Seren[issi]mam Portam Otthomanicam nomine Seren[issi]mi Regis D[omi]ni Mei Clement[issi]mi [2] totiusq[ue] Regni Poloniae, Oratori Magno Mag[is]tro D[omi]no Nicolao Bieganowski, Vexillifero Terrae Leo- [3] poliensis data, Fas est, more Antecessorum (in hoc munere quod ad p[rae]sent gero) meorum, initiari ami- [4] citia Ill[ust]ritatis V[est]rae. Gaudeo ego praeberi mihi occassionem, per quam mutua inter Nos Correspondentiae [5] possunt subsequi argumenta. Nunc Ill[ustrita]tem V[est]ram rogatam volo, ut Orator N[oste]r Magnus in quibus [6] tantummet necessitatibus favore & benevolentia M[ages]tatis V[est]rae eguerit, eandem p[rae]stet, ut quam [7] orius expeditus ad Nos remeet, Lega[ti]onemq[ue] suam ad mentem Instructionis absolvat. Paria et [8] his familia, si quando ab Ill[ust]ritate V[est]ra commendata habuero satagam semper pro virili apud Se- [9] ren[issi]mum Regem D[omi]num Meum Clement[issi]mum totamq[ue] Rempub[licam] ad vota Ill[ust]ritatis V[est]rae in effectum [10] deduci. Quam interim diu feliciterq[ue] valere animitus exopto, eidemq[ue] paratissima commendo ob- [11] sequia. Datt[a] Leopoli.

Eiusd[e]m Ill[ust]ritatis V[est]rae

Amicus benevolus

Stephanus de Pilca Korycinski S.R.P.C.

[3']

Majesteleri Kançılardan Kaymakama Mektup

Haşmetli Prens, Aziz Efendimiz ve Dostumuz.

Büyükilçimiz İlbav Sancakdârı Nikolaus Bieganovski Efendi, Dersaadet- i Âl- i Osmani'ye sefaret görevine tayin edildikte, (halihazırda der uhde ettiğim makamda bulunmuş) seleflerimin yaptığı gibi Zat- ı Şahanelerinizle dostluğa ibtidar olmak mümkün olmuştur. Bu vesileyle bana beynimizdeki muhaberatın idamesi fırsatı verilmesinden pek haz etmekteyim. El-an Zat- ı Şahanelerinize rica ederek dilerim ki Büyük Elçimiz ihtiyacı olan hususlarda inayet ve hayırhahlığınıza mazhar olsun, sefaretinden sonra geri dönsün ve müzakeratını kendisine verdiğimiz Talimatname mantukınca ifa eylesin. Keza siz Zat- ı Şahaneleri tarafından da şayet emsali bir teklif alırsam, Merhametlü Efendim Kral Hazretleri ve [Leh] Cemahiri nezdinde Zat- ı Alinizin dileğine mutabıken fiiliyatta bulunulacaktır. Ve'l- hasıl saadet ve sıhhatler diler ve hürmetlerimi sunarım. Be-makam- ı İlbav.

Keza Zat- ı Şahanelerinize

Hayırhah Dostunuz

Leh Cemahirinin Kançıları Stefan Korycinski

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES

ABAD, 2018; 1(2): 71-91 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

XIV. VE XV. YÜZYIL PALEOLOGOS HANEDANI İÇERİSİNDE GERÇEKLEŞEN EVLİLİKLER VE BU EVLİLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kübra KARAKOÇ[1]

Öz: XIV. ve XIV. yüzyıllarda Bizans İmparatorluğunu yöneten Paleologos Hanedanı ve hanedan ailesine mensup kişilerin yapmış oldukları evlilikler incelenmiştir. XIV. ve XV. yüzyıl Bizans Kronikleri ve telif eserlerden yararlanarak düğün olgusu gelenekleri ve inanışları gereği değerlendirilmiştir. Bizans İmparatorluğunda gerçekleşen evlilikler Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebine göre gerçekleşmekteydi. Bu amaçla din unsuru evlilik için önemli bir noktaydı. Bizans İmparatorluğun içerisinde gerçekleşen düğünlerin nasıl ne şekilde gerçekleştiği âdet ve gelenekleri değerlendirilmiştir. Evliliklerin siyasi, ekonomik ve diplomatik açıdan önemli olduğu aynı zamanda yerli ve yabancı hanedanlar arasında yapılan evlilikler saptanmıştır. İmparator ve imparatorluk içerisinde kimlerin ne sebeple kimin ile evlendikleri ve kurulan akrabalık ilişkileri belirtilmiştir. Kurulan akrabalık ilişkilerinin diplomatik açıdan ne denli önemli olduğu dikkat çeken bir unsurdur. XIV. ve XV. yüzyıllar içerisinde Bizans İmparatorluğunun yönetici hanedanı olan Paleologos Hanedanının ekonomik yahut diplomatik ilişkilerini düzeltmek adına evlilik yolunu tercih etmesi dikkate şayan bir konudur. Yapılan evliliklerin dini inanışları gereği kilise tarafından onay verilmesi ve yapılacak olan evliliklerin kilise tarafından onaylanması Bizans açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bizans İmparatorluğu, Paleologos Hanedanı, Evlilik, Düğün, XIV. ve XV. Yüzyıllar.

XIV. AND XV. THE EVIDENCE AND THE EVALUATION OF THESE MARRIAGES REGARDED IN PALEOLOGOS HANDS

[1]Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi (Mezun), nisankubra@gmail.com.

Başvuru/Submitted: 02.08.2018 Kabul/Accepted:03.09.2018

Abstract: XIV. and XIV. the Paleologos Dynasty, ruling the Byzantine Empire for centuries, and the marriages of members of the dynastic family. XIV. and XV. century Byzantine Chronicles and copyrighted works to evaluate the necessity of wedding ceremony traditions and beliefs. The marriages that took place in the Byzantine Empire were based on the Orthodox sect of Christianity. For this purpose, the religious element was an important point for marriage. The customs and traditions of how the weddings took place in the Byzantine Empire were evaluated. At the same time that marriages are important in political, economic and diplomatic terms, marriages between domestic and foreign dynasties were determined. In emperor and empire, the reasons for whom they married whom, and the relation of established kinship are mentioned. It is noteworthy how important the established kinship relations are in terms of diplomacy. XIV. VE XV. It is a matter of considerable importance that the Paleologos Dynasty, ruling dynasty of the Byzantine Empire in centuries, chose the marriage route in order to correct the economic or diplomatic relations. The approval of the church by the church for the religious beliefs of the marriages and the approval of the marriages by the church are important for Byzantium.

KeyWords: Byzantine Empire, Paleologos Dynasty, Marriage, Wedding, XIV. and XV. Centuries.

Giriş

Bizans İmparatorluğu 1261-1453 tarihleri arasında, Paleologos hanedanı tarafından yönetilmiştir. Osmanlı hanedanının karşılaştığı Bizans idarecileri Paleologos hanedanına mensuptur. İstanbul'un II. Mehmet tarafından fethi sırasında burada hayatını kaybeden XI. Konstantinos bu hanedanın son imparatorudur. Paleologos hanedanın kurucu VIII. Mihail'in imparatorluk tahtına geçip akabinde bırakmış olduğu ardılları ve onların ardıllarının XI. Konstantinos'a kadar yapılmış olan evliliklerin nasıl ne şartlarda ve ne şekilde yapıldığını Bizans kaynaklarına göre inceleyeceğiz. Ayrıca 1347-1354 yılları arasında Bizans tahtında İmparatorluk yapmış olan Kantakuzenos hanedanının evlilikleri de araştırılmıştır.

Bu yüzyıllar içerisinde yapılmış olan evliliklerin, Bizans yönetici hanedanının varlığını devam ettirmeye çalıştığı ve içerisinde bulundukları sosyal, ekonomik, askeri ve siyasi çöküntülerin etkisiyle evliliklerini genelde politik çıkarlarını doğrultusunda yapıldığını söylemek mümkündür. Bizans idareci hanedanı mensupları evliliklerini Sırp, Bulgar, Türk ve Latin gibi milletlerin idarecisi durumundaki yabancı

hanedan mensupları ile yaptıkları görülmektedir. Bu dönemde de Bizans toplumu her dönemde olduğu gibi ataerkil bir yapıya sahipti. [2] İmparatorluğun ilk yıllarında kadına çok önem verilmemekteydi. Bununla birlikte XIV. ve XV. yüzyıllarda insanlar kendilerini önceki kuşaklara göre nispeten daha özgür hissediyorlardı.[3] Zaman içerisinde kadınlar doğuştan ya da evlilik vasıtasıyla prenses, imparatoriçe, anne, rahibe gibi unvanlar almış ve bu unvanların getirmiş olduğu ayrıcalıklara da sahip olmuşlardır.

Paleologos Hanedanı İçerisinde Gerçekleşen Evlilikler

Bizans İmparatorluğunda XI. yüzyıldan beri en yüksek çevreler arasına girmiş olan Paleologos ailesi[4] 1261 yılından sonra sadece bir hanedan değil aynı zamansa imparatorluk mertebesine kadar yükselmiştir. Paleologos hanedanı mensupları yabancı hanedana üyeleri dışında da, Bizans içinde tarihin belli dönemlerinde imparator çıkarmış ailelerden Dukaslar, Angeloslar ve Komnenoslar hanedanları ile kız alıp vermişlerdir.[5]

Paleologos hanedanının ilk imparatoru olan VIII. Mihail 1259-1282[6] yılları içerisinde imparatorluğu yönetmiştir. VIII. Mihail'in zevcesi Theodora Dukas idi.[7] Mihail'in bu evliliğinin detaylarını bilmemekteyiz. Bu evlilik dışında VIII. Mihail Paleologos'un başka kadınlarla olan gayr-i meşru ilişkilerden de iki kız çocuğunun olduğu bilinmektedir.[8] Bizans imparatorluğunda resmi yasal eşin dışında başka birinden doğan çocuklar imparatorun öz evladı olmasına rağmen hukuken meşru sayılmıyorlardı. Bundan dolayı yaşanan gayri meşru ilişkiler neticesinde dünyaya gelen kız çocukları çoğu zaman diplomatik amaçlı evlilikler için

[2]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları- The Byzantine Lady* (1250-1500), Çev. Özden Arıkan, 2.Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2001, s. 3.

[3]Donald M. Nicol, *a.g.e.,s .3.*

[4]Alexsander P. Kazhdan, "Palaiologos", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1557.

[5]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453*), Çev. Bilge Umar, 2.Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2003, s. 5.

[6]Alice Mary Talbot, " Michael VIII Palailogos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1. Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1367.

[7]Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, 8.Baskı, Ankara, TTK Yayınları, 2015, s.533.;Paleologos Hanedanı şecereleri için bkz; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s.1558.

[8] Paleologos Hanedanı Seçereleri için bkz.,*The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K.,1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s.1559.

kullanılmaktaydı. Bu evlilikler daha ziyade Hıristiyan hanedanlar arasında oluyordu.

Bu kuralın hilafına VIII. Mihail iki kızını da Bizanslılar açısından inançsız olarak kabul edilen Nogay ve Abaga ile evlendirmekte tereddüt etmedi. [9] VIII. Mihail'in gayr-i meşru ilişkilerinden olan kızı Euphrosyne'yi diplomatik amaçlar için kullanarak, Kırım'dan gelen Altın Orda tehdidini azaltmak amacıyla Berke Han'a zengin hediyeler göndererek onun başkomutanı Nogay ile evlendirdi.[10] VIII. Mihail diğer gayr-i meşru kızı olan Maria'yı ise Moğol İmparatoru Cengiz Han'ın diğer torunu İlhanlı Han'ı Abaga ile evlendirerek XIII. yüzyılın en güçlü siyasi otoritesini temsil eden Moğollar ile akrabalık ilişkisi kurmuştur.[11] Bu evliliklerin gerçekleşmesi Hıristiyanlık adına doğru bulunmadığı ve kendi dinleri dışında evlilik olduğundan ötürü Batı'nın dünyevi ve manevi yöneticileri karşısında VIII. Mihail'in verdiği ödünler geleneğe aykırı bulunmuştur. [12] Bu sebep ile de kendisi Bizanslılıktan çıkmış Latinofron[13] lakabına layık görülmüştür. Çünkü Bizans İmparatorluğu varoluşundan beri Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebine inanmış bu nedenden ötürü ise Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebinden olmayanlar ile gerçekleşen evlilik kilise onay vermediği sürece gerçekleşemez gerçekleşse dahi bu evlilik kilise tarafından kabul edilmezdi. Son dönem Bizans İmparatorluğunu yöneten Paleologos Hanedanın içerisinde bulunduğu siyasi, ekonomik ve sosyal bunalımlardan kurtulmak için kilise kuralları gereği hoş karşılanmasa da bazı evlilikler devlet bekası için onaylanmıştır.

Komninos soyundan gelen Trabzon hükümdarlarına Paleologoslar'ın Bizans devletinin meşru hanedanı olduğunu kabul ettirmek ve Trabzon'un İstanbul'a bağlı olduğunu göstermek amacıyla VIII. Mihail, meşru kızı Eudokia'yı Trabzon hâkimi II. Ioannes ile evlendirildi.[14] Bu düğün 1282 yılının Eylül ayında İstanbul'da gerçekleşyi. Trabzon imparatoru şehre girmeden önce imparatorluğa özgü giysilerini çıkararak

---

[9]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453*), *a.g.e.*, s. 80.

[10]Enver Konukçu, " Berke Han- Altın Orda Hanı (1256-1266)", C.V, Türk Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, İstanbul 1992, s. 506.

[11]*The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1558.

[12]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453*), *a.g.e.*, s. 80.

[13]Latin kafalı lakabı bkz. Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453*), *a.g.e.*,s. 80.

[14]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453), a.g.e.*,s. 80.

kayınbabası tarafından verilen despot unvanını kabul etmiştir.[15] Bu unvan genellikle imparator hanedanına mensup kişilere verilirdi. Bu düğünden yaklaşık üç ay sonra VIII. Mihail 11 Aralık 1282 tarihinde ölür. Paleologos hanedanının kurucusu Mihail yaşamı boyunca yaptıklarıyla sadece Ortodoks geleneklerine aykırı değil Hıristiyan kaidelerine de muhalif hareketleriyle son dönem Bizans diplomasisine kalıcı izler bırakır. Paleologos hanedanı boyunca Hıristiyan olmayan Osmanlılar ile evlilik olayları Bizans kadar ondan etkilenen diğer Balkan devletleri için de sıklıkla icra edilen bir uygulama olarak görülür.

1272 yılından itibaren babası ile ortak imparatorluk sıfatına nail olan II. Andronikos tek başına imparator olduğunda 23 yaşında idi. II. Andronikos 46 yıl tahta kalarak 11 asırlık Bizans tarihinin en çok saltanat süren üçüncü imparatoru oldu.[16] II. Andronikos babası VIII. Mihail'in girişimleriyle Slav dünyası ile sıhriyet üzerinden bir yakınlık kurulmak istenmiştir. Ancak bu başarılı olmamıştır.[17] Bunun üzerine VIII. Mihail yapılacak bir evlilik ile Macaristan ile ittifak oluşturmak ister. Çünkü Bizans'a karşı Sicilya merkezli olarak Adriyatik sahillerini ele geçirmeye başlayan Anjou'lu hükümdarıyla müttefik halinde bulunan Sırbistan'a karşı bir denge politikası oluşturmak amacındadır.[18] Kendisinden sonra ardılı olan oğlu II. Andronikos'u 1273 yılında Macar Kralı V. Stephan'ın kızı Annaile evlendirir.[19] Bu birliktelikte olduğu gibi yapılan evliliklerin siyasi gücü arttırdığı ya da kadınların beraberinde getirmiş olduğu drahomalarının bu dönemde önemli bir meta olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde erkek ve kız evlatların diplomatik ya da ekonomik amaçlarla kullanılmadığı birbirine uygun ailelerden kişilerin anlaşarak ve gönül yolu ile birlikteliklerine ender rastlanırdı.[20] Bu tür evliliklerin en çok bilineni Bulgar Çar'ı Ivan Aleksandar'ın ikinci eşi Yahudi asıllı Teodora ile yaptığı izdivaçtır. Teodora evliliği için din değiştirip aynı zamanda Ortodoks mezhebine tabî olmuştur. Bu evlikten II. Ivan Şişman dünya'ya gelmiştir.[21]

[15] *A.g.e.*, s. 80.

[16] Alice Mary Talbot, " Andronikos II Palaiologos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1. Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 94-95.

[17] Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 423.

[18] A.g.e., s. 423.

[19] Alice Mary Talbot, " Andronikos II Palaiologos'', *a.g.e.*, s. 94-95.

[20] Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, a.g.e., s .6.

[21] Laonikos Chalkkondyles, The Histories, C.I, kitap 6-10, Çev. Anthony Kaldellis,1. Baskı, Harvard University Press Cambridge Massachusetts, London 2104, s. 58-59.

Bizans imparatoru II. Andronikos'un babası VIII. Mihail tarafından siyasi nedenlerden ötürü ayarlanmış olmasına rağmen Macaristanlı Anna ile yapılan mutlu bir evliliği vardı. 1281/2 yılında Anna öldü. Bizans imparatorluğu tarihinde Macaristanlı Anna olarak tarihi kayıtlara geçen imparatoriçe öldüğünde Mihail (IX. Mikhail) ile Konstantinos adında iki erkek çocuk bulunmaktaydı.[22] II. Andronikos Anna'nın ölümünden sonra bir diğer zevcesi ikinci karısı olan Lombardia'lı markiz Montferrat'ın kızı Yolanda ile evlendi.[23] Yolanda, Bizans sarayına gelin olduktan sonra İrena, ismi ile anıldı[24]. Onunda evliliği babası ve kocasının çıkarlarına uygun düşecek şekilde tasarlanmış diplomatik ve politik amaçlıydı. [25]Babası VII. Marki Guglielmo annesi ise Kastilyalı Beatrice idi.[26]VII. Marki dördüncü Haçlı Seferi sırasında elde etmiş olduğu Selanik Kralı unvanının kendisine miras kaldığı iddiasını savunmuş fakat kızını Bizans İmparatoru II. Andronikos ile evlendirince bu iddiasından vazgeçmiştir.[27]

Batı'nın idari yönetici sınıfları arasında mevcut bir düşünce bulunmaktaydı. Bizans imparatoru ile evlenmek genç kızlar için büyük bir kısmet algısı oluşturuyordu. Fakat Papalar bu tür evlilikleri onaylamıyordu, çünkü Roma kilisesinin dini düşüncelerini ve iddiaları reddediyorlardı. [28] Kastilya Kralı X. Alfonso, Konstantinopolis'e gönderebileceği bir kız evladı olamamasından ötürü diplomatik amaçlı mecburi olarak torunu Yolanda'yı üç Cenova gemisi eşliğinde gönderdi.Yolanda1284 yılında İstanbul'da Ortodoks töreniyle evlendi.[29] Yukarıda Hıristiyanlıkta ve Ortodoks mezhebindeki yapılan tören merasimleri ele alınmıştır. Bizans İmparatorluğunda evlilik gerçekleştiğinde bazı kadınların ismi değişmektedir. Yolanda da ismi değişen Bizans gelinleri arasındadır. Bizans'ın vermiş olduğu yeni isim ile artık İrena olarak kayıtlara geçmiştir. [30] Evlilik gerçekleştiğinde Yolanda 11 yaşında iken II. Andronikos 25-26 yaşlarındaydı. [31] XI.

[22]Timothy S. Miller, *The History of John Cantacuzenus (Book IV): Text, Translation, and Commentary,* Doctoral Dissertation of Philosophy, The Catholic University of America, Washington D.C. 1975, s.248.

[23]Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.449.

[24]Timothy S. Miller, *a.g.e.*, s.248.

[25]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.*,s.54.

[26]*A.g.e.*,s. 54.

[27] Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları , a.g.e.*, s.123.

[28]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.*,s. 55.

[29]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.*,s. 55.

[30]Timothy S. Miller, *a.g.e.*,s. 248.

[31]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, *a.g.e.*,s. 123.

yüzyıldan itibaren Bizans kültüründe düğünden önce hazırlanan evlilik anlaşması [32] bu dönemde gerçekleşen evliliklerin sermayesi konumundadır. Gelinin evlendiğinde ileriki zamanlarda güvencesi için beraberinde ailesi tarafından verilmiş olan drahoması [33] belki de diplomatik ve ekonomik açıdan çıkarıydı.

Bu evlilikte, Monferrato Markisi Selanik Krallığı üzerinde hak sahibiydi. Fakat kendisine hiçbir fayda sağlamadığını itiraf ediyordu, Andronikos ise Monferrato hanedanının, imparatorluğun ikinci büyük kenti üzerinde babadan oğla geçecek bazı haklara sahip olmasını siyasi bakımdan münasip bulmaktaydı. Yolanda ile yaptığı bu evlilik askıda kalan bu haklara çözüm getiriyordu. Evlilik öncesi yapılan anlaşma gereğinde Yolanda drahoma olarak bu toprakları getirmiş, Andronikos ise kayınpederi VII. Marki Guglielmo'nun Selanik üzerindeki miras iddiasından vazgeçmesi üzerine yüklü bir miktarda para ödeyerek Lombardiya'da sürekli olarak 500 askerden oluşan birlik oluşturmayı garantilemiştir. [34] Bu anlaşma imparatoru zarara uğratmış ve umduğu toprakları alamamakla birlikte ilerleyen yıllarda Yolanda'nın oğullarının çıkarları için devlet arazisinin bütün imparatorluk prensleri arasında paylaştırılması teklif ettiğinde II.Andronikos tarafından olumsuz cevabı alması üzerine karı- kocanın araları bozuldu. [35] Başkenti terk eden Yolanda Selanik'e gitti. İlk başlardaki ılımlı olan Yolanda değişerek yerine dış görünüşü Bizanslı fakat kültür itibariyle hep Batılı kalan Yolanda Selanik'i kendi mülkü gibi görmeye başlamış 1303 yılında ise buraya yerleşmiştir. [36] II. Andronikos, bu evliliğin ilk yıllarında Yolanda'dan Ioannes, Theodore, Dimitrios adında üç oğlu ve Simonis adında da bir kız evlada sahip olmuştur[37]. 1286 yılında ilk oğullarının doğumundan sonra Andronikos karısına imparatoriçe olarak taç giydirdi.[38]

[32]Tamara Talbot Rice, *Bizans'ta Günlük Yaşam: Konstantinopolis Bizans'ın Mücevheri*, Çev. Bilgi Altınok, 1.Baskı, Göçebe Yayınları, İstanbul 1998, s. 196.

[33] Çeyiz

[34]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.,* s. 123. ; Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.,* s. 55.

[35]Georg Ostrogorsky, *a.g.e.,*s. 443.

[36]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.,*s. 55.

[37] A. E. Laiou,"A Byzantine Prince Latinized: Theodore Palaeologus, Marquis of Montferrat" *Byzantion*38 (1968), s. 386.

[38]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları, a.g.e,* s. 56.

Sırp Nemanya[39] hanedanı zamanında başlamış olan Bizans'ın güneydeki topraklarındaki Sırp ilerleyişi II. Andronikos ve Sırbistan çarı Stephan Milutin ile bir anlaşma yapmaya itmiştir. Bu ise diplomatik açıdan yeni ve kilise tarafından pek hoş karşılanmayacak bir evliliğe sebep olmuştur. Bizans prensesleriyle evlenmek Sırp çarı Milutin için ağabeyi Dragutin ile mücadelesinde iyi bir kazanç olacaktı.[40] Bu evlilik için II. Andronikos dul kalmış kız kardeşini[41] öne sürmüştür. Eudokia bu evliliği reddetmesi Mulutin'i kızdırmış ve bu duruma çözüm bulmak ve imparatorluğun bekası için Andronikos henüz 5 yaşındaki kızı Simonis'i Sırp çarı ile evlendirmek zorunda kalmıştır.[42] Bu evliliğe İstanbul patriği tarafından itiraz edilmiştir. Çünkü Sırp kralı 50 yaşında ve daha önceki evliliklerinden ötürü ahlaki olarak uygun bulunmamıştır.[43] Diğer bir engel ise kilisenin onaylamış olduğu evlilik yaşı kızlar için 12, erkekler için ise 14 idi. Bu evlilik Nisan 1299 Selanik'de gerçekleşmiştir. Bu evlilik Bizans tarihçilerinin yorumuyla sağlık ve mutluluğu açısından felaket olmuştur. Paleologos hanedanının ikinci taç giyen imparatoru II. Andronikos'un gayri meşru en az iki çocuğu olduğu da bilinmektedir.[44]

Türklerin Anadolu'da yayılması Bizans devleti açısından bir tehdit oluşturmaktaydı. Diğer bir taraftan ise bütün Türk kabilelerini, Slav devletlerini ve Bizans'ı da itaat altına alacak olan Osmanlı ceddi mevcuttu. Bizans imparatorluğunun da içinde bulunduğu bu çember halkası II. Andronikos'u tedirgin etmişti. Türklerin Alanlar'ı yenmesi[45] ayrı bir korku yaratmıştı. Bu siyasi buhran içinde Türklere karşı mücadelede yardım teklifi Roger de Flor tarafından geldi. 1303 yılında 6500 savaşçı asker ile İstanbul'a gelen Roger'e II.Andronikos anlaşma gereği dört aylık ücretlerini peşin ödeyerek yeğeni Maria Asen'i zevce olarak vermiştir.[46] Yine bu evlilik sonucu *megasduk*'luğa tayin ve

[39] Jelisaveta Stanojevich Allen, " Nemanjid Dynasty" *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1451-1452.

[40]Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*,s. 451.

[41]Trabzon İmparatoru Ioannes'den dul kalmış Eudokia; Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 451.

[42]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, a.g.e., s.6. ; Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 451.

[43]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.*, s. 58. ; Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 451.

[44]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.*,s. 58.

[45]Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*,s. 454.

[46]Maria Asen, II.Andronikosun kız kardeşi İrene Paleologos'un kızı; Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*,s. 454-455.

sonradan da ona *Caesar* unvanını da verdi.[47] İmparatorluk tahtında uzun yıllar kalan II. Andronikos birçok problemler ile karşı karşıya kalmıştır. Bu problem imparatorluğun bekası için son derece büyük problemler idi. II. Andronikos döneminde hem diplomatik hem de ekonomik amaç taşıyan anlaşmalar ile evlilikler yapılarak akrabalık ilişkisi kurulmuştur.13 Şubat 1332 tarihinde ise II. Andronikos ölmüştür.[48]

Ermenistanlı Rita (Maria) ve IX. Mihail'in oğlu[49] III. Andronikos 1308-1313 yılları arasında ortak imparatorluk yapmıştır. Dedesi tarafından sarayda büyümüş olan III. Andronikos gençliğinde çok serkeş davranışlar sergilemesi akrabaları ve aile büyükleri tarafından durdurulmak istenmiş ve bu amaç için de evlilik yolu tercih edilmiştir.[50] Bağlantıları sağlam bir Alman hanımefendiyle evlenme ayarlanmış, bu hanım Brunswick-Grubenhagen Dükü Heinrich'in kızı Adelaidevon Brunswick olarak ayarlanmıştır. Bizanslıların tabiri ile Brunswick'li İrena idi.[51] Bu düğün 1317 yılının Ekim ayında yapıldı.[52] II. Andronikos'un torunu III. Andronikos'a bir ders vermek istemesi üzerine iki imparator arasında bir süre gergin zamanlar yaşanmıştı. Bu gerginlik akıbeti değiştirmemiş ve II. Andronikos torununa imparatorlukta kendi ortağı olmasına rıza göstermiştir. 2 Şubat 1325 tarihinde III. Andronikos Aya Sofia'da imparatorluk tacı giymiştir.[53]

Bizans imparatoru III. Andronikos iki evlilik yapmıştır. Diğer evliliği ise 1326 yılında Sovaie Kontu V. Amedeo'nun kızı Giovanna diğer bir deyişle Anna ile olmuştur. Bu evliliğin temelinde ise III. Andronikos'un ilk eşinin ölmesi ve imparatorluğa bırakabilecek bir ardılı bulunmaması idi. Bu amaç ile de ikinci evliliği yapması ön görülmekteydi. Bu evliliğin gerçekleşmesi için 1325 yılında İstanbul'dan elçiler gönderildi.[54] Giovanna'ya evlilik teklifi sunmaya giden elçilere eşlik

[47] GeorgOstrogorsky, *a.g.e.*, s. 455.

[48] John JuliusNorwich, *Bizans Erken Dönem (MS 323-802)*, C.I., 1.Baskı, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2013, s. 246.

[49] Alice Mary Talbot, " Andronikos III Palaiologos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s.95.

[50] Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.*, s.163.

[51] Paleologos Hanedanı Secereleri için bkz.,*The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s.1558.

[52] Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453*), *a.g.e.*, s. 163.

[53] Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 462.*;* Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.*, s. 168.

[54] Bizans sarayının deneyimli diplomatı Andronikos Tornikes ve Bizans ordusunda subaylık yapan Kıbrıs'ta Fransız hükümdarların akrabası olan Jean de Gibelet idi.

edilmesi için *şeref kıtası* verilmiştir.[55] 1325 Eylülünde bir evlilik sözleşmesi imzalanarak Giovanna (Anna) İtalya'dan dönmemek üzere ayrılmıştır.[56]Evlilik sözleşmesi tıpkı Osmanlı Devletin'de olduğu gibi kızın çeyizinin hazırlanıp kız ve erkek tarafının anlaşarak nişanlanma aşamasıydı. Kız[57] alma merasimini ve düğünü tarihçi Nicol, Giovanna' nın bu yolculuğu yanında özel rahibi, Fransisken keşişi, şövalyeler, beyler ve nedimeler eşliğinde gerçekleştirdiğini ve Şubat 1326 tarihinde İstanbul'a gelen ve yanında bulunan görevliler için görkemli bir karşılama töreni hazırlandığı söyler. Fakat Giovanna İstanbul'a geldiği sırada mevsimin kış olması gelinin hasta olmasına neden olduğu için düğün 1326 Ekim ayında yapılmıştır. Düğün İstanbul'da Bizans ayinleri geleneğine göre muhtemelen de patrik yönetiminde yapıldı. Fakat bu durum papayı rahatsız etmişti. Çünkü Giovanna'nın Katolik olmasından ötürü Katolik-Ortodoks mezhepleri arasında evlilik kilise kuralları gereği aykırıydı ve evliliğin gerçekleşmesi için de papalığın özel izni ve onayı olması gerekirdi." [58] Düğünden hemen sonra III. Andronikos Bizans geleneğinin bir parçası olarak eşine taç giydirmiştir.

Osmanlı Devletinde olduğu gibi Bizans Devletinde de evlilik sonucu kültürel alışveriş gerçekleşmiştir. Bizans halkı her ne kadar bu etkileşimi hoş görmese de III. Andronikos eşinin yanında getirmiş olduğu şövalyelerden at sırtında mızrak dövüşünü ve turnuvaları öğrenerek Bizans sarayına sokmuştur.[59]Aile büyükleri tarafından belli bir amaç için planlanan bu evlilik 18 Haziran 1332'de Dimotoka'da V.Ioannes'in dünya' ya gelmesine sebep olmuştur.[60] III. Andronikos, Gioavanna'dan olan kızı İrena'yı Bulgar çarının 15 yaşındaki oğlu III. Ivan Asen ile evlendirmiştir.[61] Bir diğer kızları Maria ise kardeşi V.İonnes'in siyasi amaçları doğrultunsan Cenovalı Francesso Gattilusio adında bir korsanla

[55] Devlet adamlarının yüksek aşamadaki devlet adamlarıyla komutanların karşılanmalarında ve uğurlanmalarında hazır bulunan tören kıtası. Bkz. Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları,a.g.e.,* s. 91.

[56]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.,*s. 92.

[57] Fransiskanlar 24 Şubat 1209 tarihinde Assisili Frencesco tarafından merkezi İtalya olmak üzere kurulmuş dini bir tarikattır.

[58]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.,*s. 92.

[59]John Julius Norwich, *a.g.e.*, s. 246.

[60] Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.,*s. 92-93.

[61]Paleologos Hanedanı Seçereleri için bkz.,*The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K.,1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s.1559. ; Georg Ostrogorsky, *a.g.e.,*s. 459.*;* Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.,* s. 92.

evlendirilir.[62] Bu evliliğinde temelinde ise Bizans iç savaşında VI. Ioannes Kantakuzenos'un tahtan feragat etmesi içindi. Bu yardımlaşma karşısında Maria'yı zevce olarak vermiş çeyiz olarak ise Midilli'yi vermiştir.[63] Bu çift düğün törenini yaptıktan sonra İstanbul'dan ayrılarak Midilli'ye gitmişlerdir. Buradan anlaşıldığı gibi düğünleri İstanbul'da yapılmıştır.1462'de adanın Türkler tarafından alınmasına kadar ada Gattilusio hâkimiyetinde kalmıştır.[64]

III.Andronikos'un 15 Haziran 1341'de ölmesiyle Bizans Devleti büyük bir kriz ile karşılaştı.[65] Varisi V. Ioannes, henüz dokuz yaşındaydı. Ve otoritesini kullanma sorunu henüz çözülmemişti. Andronikos'un karısı Anna ve patrik Ioannes Kalekas, V. Ioannes adına iktidarı kullanma hakkına sahip olduğunun iddia etmiştir. Ancak Aydınoğlu Umur Bey'in desteğini alan Kantekuzenos bu düşünceye karşı çıkmıştır.[66] III. Andronikos'un sağ kolu olan Ioannes Kantekuzenos, imparatorun saraydaki düşmanları tarafından imparatoriçe Anna'ya rakip gösterilmesi üzerine15 Haziran 1341 tarihinde III. Andronikos'un vasiyeti bu diyerek kendini ortak imparator ilan etmiştir.[67]

Bu gelişmelerden önce bilinmesi gereken bir diğer evlilik ise VIII. Mihail'in İrena adlı kızının 1279 yılında o dönemin Bulgar çarı III. Ivan Asen ile evlendirmiştir. Bu evlilikten doğan Andronikos'un İrena Asen adını verdiği kızı dünya'ya gelmişti.[68] III. Andronikos'un sağ kolu olan VI. Ioannes Kantekuzenos 1318 yılında 23 yaşında İrena Asen ile evlenmiştir.[69] Yeni evli çift Gelibolu'da yaşamıştır. II. Bulgar çarlığının kurucu hanedanı olan Asen veya Asanis ailesi Kuman asıllı Türklerden olup 1186-1368 yıları arasında varlıklarını sürdürmüşlerdir.[70] Asen

[62]Georg Ostrogorsky, *a.g.e.*,s. 488.

[63]Mikhael Doukas, *Tarih: Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, Çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2008, s. 39.

[64]GeorgOstrogorsky, *a.g.e.*,s. 488.

[65]Nicephorus Gregoras, *Romaikes Istorias*, Bon 1829, s. 579-560.

[66]Ioannis Cantacuzeni, *Istorion BiblionI V*, cilt II, Bon 1831, s. 55.

[67]Mikhael Dukas, *a.g.e.*,s. 11.

[68]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları,a.g.e.*, s. 79.

[69]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.*,s. 79.

[70]Ayşe Kayapınar, " Kumanlar ve İkinci Bulgar Devleti (1187-1370)", *Türkler*, C.II, Ankara 2002, s. 810-819.

ailesinin birçok üyesi Bizans İmparatorluk ailesiyle evlilik yoluyla akraba olup Rumlaşmışlardır.[71]

Bizans Ordusunda Türklerden oluşan askeri birlik için "Tourkopouloi" ifadesi kullanılarak XI. yüzyıl sonu ile başlayıp XIII. ve XIV. yüzyıllarda Bizans ve Doğu Frenk kuvvetlerinde Müslüman ve daha sonradan Hıristiyanlaştırılmış Türklerden ve bunların Grek kadınlar ile evliliklerinden doğan çocukların paralı askerlik yaptığı da bilinmektedir.[72]

Lakin bu serüven içerisinde V.Ioannes ile VI. Ioannes Kantakuzenos arasında düşmanlık oluşmuştur. Ioannes Kantakuzenos bu durumu çözmek için kızı Helena'yı[73] imparator Ioannes ile evlendirmek istedi. Bu duruma Ayan Meclisi içerisindeki kişilerden tepkiler gelerek imparatoriçe Anna'ya "töre niteliği kazanmış bir adet gereğince Rumların hükümdarına Almanlardan yahut Germen'lerden biri eş verilir. Böylece ihtiyaç zamanında bu devletten destek ve yardım alabiliriz" dediler.[74] Bu sözlerden de anlaşılacağı gibi imparatorluğun son yüzyılı içerisinde yapılan yahut yapılacak evlilikler Bizans toprakları bekası için önemli bir olaydı. Evlenilecek kızın kime ne amaçla gelin olarak verilmesi üzerine de yorumlar yapılmaktaydı.

Kantakuzenos tarihine göre [75]imparotoriçe İrena kızı Helena'yı nişan için Edirne'den getirmeye gönderilmiştir. [76] Böylece düğün hazırlıklarına başlanmıştır. V. Ioannes Blakhernai kutsanmış olan Helena'ya Bizans geleneğine uygun olarak eşine 21 Mayıs 1347 tarihinde imparatoriçe tacını giydirmiş hem de düğün yapılmıştır.[77] Törende ilahiler okunmuştur. Ayrıca "Büyük saygıya layık hükümdar ve Rumların İmparatoru Ioannes Paleologos ile büyük saygıya layık İmparatoriçe Helena uzun yıllar yaşasın."[78] Diyerek haykırıldı. İç savaşı yaşıyor olan Kantakuzenos ile

[71] Yorgios Sfrancis, *Yorgios Sfrancis'in Anıları- Chronicon Minus*, Çev. Levent Kayapınar, 1.Baskı, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009, s. 54-55.

[72] Yusuf Ayönü, "Bizans Ordusunda Ücretli Türk Askerler (XI. - XII. Yüzyıllar)", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları, 2009, s. 64.

[73]Helena Katakuzenos

[74]Mikhael Dukas, *a.g.e.,* s. 12.

[75]IoannisCantacuzeni, *Istorion Biblion IV*, Cilt III, Bon 1832, s. 30.

[76]Alice Mary Talbot, "John V Palaiologos", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K.,1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1050.

[77]Alice Mary Talbot, "John VI Kantakouzenos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı,Oxford University, New York-Oxford 1991,s.1050.; Mikhael Dukas, *a.g.e.,* s. 31.

[78]Mikhael Dukas, *a.g.e.,*s. 31.

Paleologos hanedanlarının bir düğün ile barış noktasına gelmesinde Ioannis Kantakuzenos'un Osmanlı sultanı Orhan'dan aldığı desteğin payı büyüktü. [79] Dukas bu düğünün bir bayram şölenine benzediğini nice imparator ve imparatoriçelerin despot ve despinaların katıldığını söyleyerek ilkçağın 12 tanrısı gibi benzetme yapmaktadır.[80] Bu düğün vesilesi ile Kantakuzenos ve Paleologos hanedanı arasında barış ortamı oluşmuştu. 1347'de Aziz Konstantinos ile Azize Helena'nın yortu gününde Ioannes Kantakuzenos ve karısı İrena'nın ikinci kez taç giymesinin ardından aynı ayın sonunda yeni çiftlerin evliliği kutlandı.[81]Düğün gerçekleştiğinde V. Ioannes 15 yaşında Helena ise 13 yaşına basmıştı.[82]

Bu düğünde dikkati çeken diğer bir önemli olay ise imparatoriçe Giovanna'nın iç savaş sırasında para toplamak adına bütün mücevherlerini Venediklilere rehin olarak vermişti ve taç giyme töreni sonrası düzenlenen ziyafet yemeğinde kutlamalar için beş taht yapılmıştı. [83] Lakin törende bulunan misafirlerin dikkatini taçların üzerindeki mücevher yerine cam parçalarının olduğu ve ziyafet için çıkarılan tabakların altın ve gümüş yerine kurşun alaşımı ve kilden yapıldığı dikkat çekmekteydi. Bizans imparatorluğu geleneğinde yapılan evlilik törenlerinde yahut devlet törenlerinde en iyi kaplar, çatal bıçaklar kullanılırdı. Fakat bu durum XIV. yüzyılın sonlarına doğru değişmiş ve ekonomik nedenlerden toprak kaplar kullanmak zorunda kalmışlardır.[84]

Ioannes Paleologos ve Helena Kantakuzenos'un oğlu IV.Andronikos 1376-1379 yılları arasında imparatorluğu yönetmiştir. [85] IV. Andronikos'un evliliği konusunda bilgi veren kaynak Halkokondilis'dir. IV. Andronikos Bulgar çarının kızı Maria (Kyratza) ile evlenmiştir.[86] Bu evlilik 1355 yılında ikisi de çocuk iken kararlaştırılmış ve 1366 yılından

[79]Ioannis Cantacuzeni, *IstorionBiblion IV*, Cilt III, Bon 1832, s. 32.

[80]Mikhael Dukas, *a.g.e.*,s. 31.

[81]Alice Mary Talbot, " John V Palaiologos'', *a.g.m.*, s. 1050.

[82]Mikhael Dukas, *a.g.e.*,s. 31.

[83]Tamara Talbot Rice, *Bizans'ta Günlük Yaşam: Konstantinopolis Bizans'ın Mücevheri*, Çev. Bilgi Altınok, 1.Baskı, Göçebe Yayınları, İstanbul 1998, s. 54.; Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.*, s. 83.

[84]Tamara Talbot Rice, *a.g.e.*,s. 54.

[85]Alice Mary Talbot, "Andronikos IV Palaoilogos", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı,Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 95.

[86]Laonikos Chalkkondyles, The Histories, C.I, kitap 1-5, Çev. Anthony Kaldellis, 1. Baskı, Harvard UniversityPress Cambridge Massachusetts, London 2104, s.56-59.

önce de bu düğün yapılmıştır.[87] Bu evlilikten VII. Ioannes Paleologosd ünya'ya gelmiştir.

Diğer oğulları I. Theodoros, 1370 yılında Nerio'nun Eğriboz lordlarının kızlarından biri olan Sareceno de Saraceni'nin kızıyla evlenmiştir. Bu evlilikten iki kızı doğmuştur. Kızlarından biri Botolomea 1384 yılında Theodoros Paleologos ile evlenmiştir.[88]Francesca adlı kızı ise I. Corlo Tocco ile evlendirilmiştir.

Ioannes Paleologos ve Helena Kantekuzenos'un ikinci oğlu II. Manuel babasının 16 Şubat 1391 tarihinde ölümü üzerine [89] yeğeni VII. Ioannes'ten önce davranarak İstanbul'a gelmiş ve 1391 yılında tek başına imparatorluk tacını giymiştir.[90] II. Manuel Sırp asilzadesi Konstantin Dragaş'ın kızıyla 10 Şubat 1392 tarihinde evlendi.[91]Bu evlilik tamamen siyasi ilişki üzerine kurulmuştur. Sultan Bayezid'in ordugâhında bulunan Manuel'in ordugâhtan kaçması üzerine sultanın divanında bulunan matbu hükümdarlar kendi aralarında bir daha divana katılmama kararı aldılar. Orada söz veren tek adam Zarko'nun oğlu ve Dragaş'ın erkek kardeşi Konstantin'di. Zarko öldüğünde görüşme ve savaş konusunda çok yetenekli bir adam olan ve bu konularda akranların hepsinden daha iyi olan Dragaş, Arnavut ve Sırp düşmanlarına karşı savaşarak önemli topraklar elde etmişti.[92] Ölümünden sonra kardeşi Konstantin toprakların sahibi oldu ve sultanın divanına katıldı. İsyan konusunda anlaşmaya varmak için Yunan kralına, kız kardeşini onunla evlendirme sözü verdi.[93] Evlilik gerçekleştiği sırada II. Manuel 42 yaşındaydı. Bu evlilik gerçekleştiğinde Manuel ve kayınbabası Osmanlı sultanı Yıldırım Bayezid'in vaselleri idiler.[94] Bu evlilik iki tarafça Ortodoks halkının çıkarlarını birleştirmek için siyasal neden olarak düşünülmüş olabilir.[95] Çift evlilik neticesinde Bizans geleneği doğrultusunda taç giymiştir.

[87]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*,s.56-59.

[88]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*,s. 342-347. / 4.Kitap 531. -532. dipnotlar

[89]Peter Schreiner, *Die Byzantinischen Kleinchroniken,* Cilt I, Viyana 1975, s. 69.

[90]Alice Mary Talbot, "Manuel II Palaoilogos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed.A.P.K., 1.Baskı,Oxford University, New York-Oxford 1991 , s.1291.

[91]Laonikos Chalkkondyles, The Histories, C.I, kitap 1-5, Çev. Anthony Kaldellis,1. Baskı, Harvard UniversityPress Cambridge Massachusetts, London 2104, s.128-130.

[92]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*,s.128-130.

[93]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*,s. 128-130.

[94]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.*, s. 319.

[95]*A.g.e.*,s. 319.

Düğünün ertesi günü imparatora Ayia Sofia'da Patrik Antonios tarafından taç giydirildi. Bu törene İstanbul'da bulunan Smolensk'li Rus arşimandriti törene tanık olmuştur.[96] Taç giyme töreni bitince imparator ve imparatoriçe at üzerinde kiliseden saraya geçmişler ve burada bulunan tahta oturmuşlardır. Genelde bu taht altından olur ve imparator bu tahta oturduktan sonra herkes öncelik sırasına göre imparatora saygılarını sunardı.[97] İmparator ve imparatoriçe için perde arkasında bulunan herkes "yaşasın" diyerek perde kapanmış ve çift kendilerine yüksek mertebeli devlet görevlilerin hizmet ettiği sofraya oturmuşlardır.[98] İmparatorluk düğünlerinde yeni evli çiftler taçları başlarında olarak zifaf odasına ilerler orada konuklarını kabul ederek onların huzurunda taçlarını zifaf[99] yatağının üzerine koyarlardı. Buradan herkes Ondokuz Klineli Yemek Salonu'na geçer ve giysilerini değiştirerek daha sade bir şekilde konuklarıyla birlikte düğün kahvaltısına otururlardı.[100] Bizans toplumunda kadın da her ne kadar daha özgür olsa eskiden beri var olan gelenek devam ederdi. Kadın evli dahi olsa belli bir ölçüde etkinliklerde yer alabilirdi. Sokağa çıkarken yanlarında biri olmadan çıkmaları yakışıksız sayılırdı.[101] Düğünlerde kadınlar da partiye alınır sadece saçlarını propoloma[102] şeklinde taramalarına izin verilmezdi. İmparatoriçeler Bizans'ın ileri gelen soylu kadınlarıyla daha çok kendi dairelerinde büyük harcamalar yaparak kutlamalar yaparlardı.[103] Genel olarak taç törenleri ve imparator ailesine ait düğünler bu şekilde gerçekleşmekteydi.

II. Manuel ve Helena Dragaş'ın evliliği siyasi sebeplere dayansa da altı çocukları olmuştur. Bu durum evliliğin daha sora mutlu bir evliliğe dönüş düğünün de kanıtıdır. Bu evlilikten VIII. Ioannes, II. Theodoros, Andronikos, XI. Konstantin, Dimitrios ve Tomas Paleologoslar dünya'ya gelmiştir.[104] II. Manuel'in evlilik dışı gerçekleşen ilişkisinden doğan

---

[96] *A.g.e.*, s. 319.

[97] Tamara Talbot Rice, *a.g.e.*, s. 35.

[98] Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.*, s. 320.

[99] Gerdeğe girme, gerdek.

[100] Tamara Talbot Rice, *a.g.e.*, s. 41.

[101] Donald M. Nicol, *Bizans'ın Soylu Kadınları*, *a.g.e.*, s. 4.

[102] Bizans İmparatorluğunda soylu kişilerin kullanmış olduğu saç modeline verilen isimdir.

[103] Tamara Talbot Rice, *a.g.e.*, s. 41.

[104] Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*, s. 38, 19. dipnot ; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1559.

Isabella adında bir kızı da bulunmaktadır. Bizans İmparatorları veya Paleologos İmparatorluğunun gayr-i meşru ilişkileri sıkça görülmektedir. II. Manuel'in gayri meşru kızı Isabella (Zampia) Ilario Doria ile evlendirilmiştir. [105] 21 Temmuz 1425'te II. Manuel'in ölümüyle 30 yaşlarında olan VIII. Ioannes imparatorluğa devam etmiştir.

Manuel'in en büyük oğlu VIII. Ioannes 1425-1448 yılları arasında Paleologos hanedanlığını yönetmiştir. İmparatorluk dönemi boyunca üç evlilik yapmış olan VIII. Ioannes'in ilk evliliği Moskova Büyük Dukası I.Vasil'in kızı Anna ileydi. Ancak Anna 15 yaşında iken dört yıl evli kaldıktan sonra 1418 yılında ölmüştür.[106]VIII. Ioannes'in ikinci eşi ise Monferrato Markiz'in kızı Sofia idi. Sofia 1420 yılının Kasım ayında İstanbul'a gelmiş ve 19 Ocak 1421 yılında İmparator Ioannes ile evlendirilmiştir. [107] İmparator Aya Sofia 'da taç giymiş ve bu evlilik nedeni ile panayırların panayırı bayramların bayramları yapılmıştır. [108] Fakat Sofia görünüş itibariyle çok çirkin olduğu için Ioannes'in ondan tiksindiği ve birlikte uyumadığı için ondan nefret etmeye başladığı anlatılmaktadır.[109] 1426 yılının Ağustos ayında Sofia kocasının ona kötü davrandığını ve kocasının artık ondan tiksindiğini düşünerek ülkesi İtalya'ya geri dönmüştür.[110]

VIII. Ioannes'in üçüncü evliliği ise Trabzon İmparatoru Aleksios Komninos'un kızı Maria Komninos ile olan evliliği idi. Bu evlilik ise Ioannes'in Osmanlı ilerlemesine karşı onları Anadolu'da zorlayacak müttefik arayışına girmesinden ötürü olmuştur. Bu amaçla Ioannes, tarihçi Sfrancisi elçi olarak Trabzon imparatoruna göndermesiyle evlilik için çalışmalar yapılmıştır. 29 Ağustos 1427 tarihinde Trabzon'dan kadırgalar ile Maria İstanbul'a getirilmiştir. Eylül 1427'de ise evlilik gerçekleşmiştir. [111] Böylece IV. Aleksios Komninos'un kızı Maria ile evlenerek Bizans Rumlarıyla tekrar ittifak kurulmuştur.[112] Maria çocuk doğurmadan 1439'da ölmüştür.

[105]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*,C.II, s. 280-283.

[106]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*, C.II, s. 338-339.; Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları,a.g.e.*, s. 354.

[107]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*, s. 50-51.

[108]*A g.e.*,s. 50-51.

[109]Laonikos Chalkkondyles,*a.g.e.*, C.II, s.338-339.

[110]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*, C.II, s.338-339.; Yorgios Sfrancis,*a.g.e.*, s. 82-83.

[111]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*,s. 82.

[112]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*, C.II, s. 304-307.

Kiliseler arası ilişkileri (Ortodoks- Katolik) düzeltmek ve Mora Korintos'daki Eksamilon surunun yapılmasına yönelik düşünce ile imparator ailesinden bazı kişilere Katolik prensesler ile evlenmesine izin verilmiştir. Bu amaçla II. Manuel'in oğlu II. Theodoros da 1420 yılında Venedik'ten İstanbul'a getirilen gelinlerden Rimini Kontunun kızı Cleope Malatesta[113] ile 25 yaşında evlenmiştir.[114]

Manuel'in üçüncü oğlu Andronikos'un 4 Mart 1429 tarihinde öldüğü kaynaklarda geçmektedir.[115]

II. Manuel'in dördüncü oğlu XI. Konstantinos'un ilk evliliği siyasi anlaşmazlık üzerine olmuştur. Epir bölgesinin ve Kefalonya adasının İtalyan hükümdarı Carlo Tocco, Mora yarımadasının kuzeybatısındaki Glarentza'yı[116] ve Elis ovasını işgal etmiş ve Theodoros ile yapmış olduğu ateşkesi 1426 yılında bozmuştur.[117] Konstantinos ise olaya müdahale etmek için 26 Aralık 1427tarihinde Mistra'ya ulaşan ordu Glarentza'ya geçerek şehri kuşatma altına almayı planlıyordu. Carlos Tocco yenilgiyi kabul ederek anlaşma yolunu seçmiştir. Bu amaçla yeğeni Maddelena'yı yani daha sonraki ismi ile Teodora'yı Konstantinos'a yasal eş olarak vermeyi ve çeyiz olarak ise Morada'ki kaleleri vermeyi teklif etmiştir.[118] Glarentza 1 Mayıs 1428'de teslim edilmiş, 1 Temmuz da Patras yakınlarında düğün ile Konstantinos, Maddalena Tocco ile evlenmiştir.[119]Maddelena-Theodoro Kasım 1429'da ölmüş ve bu evlilik on altı ay sürmüştür.[120]

XI. Konstantinos'un ikinci evliliği ise DorisPaleologosGateliuzi'nin kızı Ekatarina ile olan evliliğidir. Bu evliliğin gerçekleşmesi için yanında çalışan Sfrancis'i 6 Aralık 1440 tarihinde Midilli Adası'na dünür için göndermiş ve Gateliuzin kızı Ekaterina ile Kontantanos'un evlilik yapması için söz kesmiştir.[121] Daha önce bu aile ile Paleologos ailesi

---

[113]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.,* C.II, s. 340-341.

[114]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.,*s. 354.

[115] Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*, s.100.

[116] Bugünkü adı κυλληνη/ Kilini olan Γλαοέντζα/ Gleranca Mora Yarımadasının kuzeybatısında İllia bölgesinde Pirgos şehrin bağlı bir limandır.

[117] Donald M Nicol, *Konstantinos Paleologos,* Çev. Efe Kurtoğlu, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 2013, s. 8.

[118]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*, s. 92-94.

[119] Donald M. Nicol, *Konstantinos Paleologos, a.g.e.,*s. 8.

[120]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.,*s. 154-155.

[121]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.,*s. 198-199.

arasında evlilikler gerçekleşmiştir. Düğün Ağustos ayında Mitilini şehrinde gerçekleşmiştir.[122]

Siyasi ilişkilerden ötürü evliliklerin gerçekleşmesi Bizans'ın son yüzyıllarında da oldukça yaygındı. XI. Konstantinos Paleologos'un ikinci eşinin ölmesi üzerine imparatorun tekrar evlenmesi yönünden baskılar yapılmıştır. İmparatorun kendisine oğul doğurması için eş aranmaya başlamış ve bu doğrultu da Yorgios Sfrancis'i Gürcistan Krallığı veya Trabzon İmparatorluğunu idare eden hanedanlardan birisinin üyesi ile evlilik anlaşması yapmak üzere göndermiştir.[123] Gürcistan Kralı VIII. Georgiy kızını vermek için yüklü miktarda para ödemesini istemesi üzerine teklif geri çekilmiştir.[124] II. Murat'ın ölümü üzerine yerine oğlu II. Mehmed'in geçmesi ile de II. Murat'ın dul eşi Mara Brankoviç ile Konstantinos'un evlenmesi gerektiğinin siyasi açıdan iyi olacağını düşünülereköneri yapılmıştır. Fakat bu evlilik için Sfrancis dört engel ileri sürmüştür. Bunlar Mara'nın ailesinin avam olması, akrabalıktan dolayı Kilise engelinin olması, daha önce evlenmiş ve yaşından ötürü tıbbi olarak çocuk doğuramayacak konumda olması[125] idi. Şunu belirmek gerekir ki II. Mehmet'in tahta çıkması ve imparator Konstantinos'un annesinin vefatı bütün bu önerilen evlilik planlarını suya düşürmüştür.

II. Manuel'in beşinci oğlu Mora Despotu Demetrios Paleologos[126] ise Paraspondilos'un kızı Zoi ile İstanbul'da 25 Mart 1436 yılında evlenmiştir. 17 Ocak 1440 tarihinde Zoi'nin ölmesi üzerine ikinci evliliğini 16 Nisan 1441 tarihinde yapmıştır.[127]Eşi Pavlos Asanis'in kızı Theodora idi. Pavlos Asanis kızını İstanbul'dan alarak ayrıldı ve

[122]Donald M. Nicol, *Konstantinos Paleologos*, *a.g.e.*,s. 17.

[123]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*,s. 224-227.; bkz. XI. Konstantinos için önerilen evlilikler, Donald M .Nicol, *Konstantinos Paleologos*, *a.g.e.*, s. 43 .

[124]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.*,s. 400.; Gürcistan Kralının Sfrancis ile olan konuşması için bkz. Yorgios Sfrancis'in Anıları, *a.g.e.*, s. 240-241.

[125]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*, s. 234-235.

[126]Bu isim 1444'te Varna Savaşını ayrıntılı bir şekilde anlatan ve günümüze ulaşan şiirin yazarı da Zotikos Paraspondils ismini taşımaktadır. Bu aile devlet hayatında üst derece de görev alan bu aileye Bizans kaynaklarında 1057 yılından itibaren rastlanmaktadır. Bknz. Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*,230. Dipnot.

[127]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*,s.200-201.;Paleologos hanedanı şecereleri için bkz. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K.,1.Baskı,Oxford University, New York-Oxford 1991, s.1559.

Mesembria'ya[128] geldi ve kızını Despot Dimitrios'a yasal eş olarak verdi.[129] Bu evlilikten Helena adlı kızları dünya'ya gelmiştir.[130]

II. Manuel'in en küçük oğlu Thomas Paleologos Eylül 1429'da son Akea Prens II. Kentirio Zaharia Asanis'in kızı Ekatarina ile evlendi. Evlilik işlemlerini kardeşleri despotlar yapmıştır.[131]Morada'ki toprakları eşinin çeyizi olarak kontrol altına almıştır.[132] Paleologos hanedanı 1453 yılından sonra Thomas Paleologos'un soyundan devam etmiştir. Bu evlilikten doğan kızları Helena Sırp çarı George Bronkoviç'in[133] üçüncü oğlu Lazar ile evlenmiştir.[134] Helena, Lazar'dan üç çocuk doğurmuştur. Bunlardan Maria, Bosna hükümdarı Stefan Tomaseviç ile evlendi. İkinci kızı Milica, Kefalonia beyi Leonardo Tocco ile evlendi; İrena da Arnavutluk hükümdarı İskender Bey'in oğluyla evlenmiştir.[135] Thomas'ın küçük kızı Zoe 1472'de Moskova Büyük Prensi III. Ivan ile evlenmiştir.[136] Bu evlilik için nişanlanma aşamasında Papa IV. Sixtus düğünü kutsamış geline çeyiz sağlanarak nikâh Moskova'da kıyılmıştır.[137] Rusya'ya yerleşir yerleşmez Ortodoks inancına geçmiş ve Ruslar ona Sofia adını takmışlardır.

Sonuç

Bizans İmparatorluğunu XIV. ve XV. yüzyıllarda hakimi olan Paleologos hanedanı içerisinde gerçekleşen evliliklerin birden fazla sebebi vardır. Evliliklerin gerçekleşmesindeki en önemli nedenlerden biri imparatorluğun ayakta kalması amacıyla siyasi amaçlı yapılan evlilikler ve yine imparatorluğun bekası için tahtı yöneten imparatorun kendinden sonra bir ardıl bırakmak istemesidir.

İmparatorluğun içerisinde gerçekleşen evliliklerin Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebine göre yapıldığı görülmektedir. Dini bir ritüel olan

---

[128] Modern Nesebar, Bulgarista'nın Karadeniz kıyısında Trakya'da Antik bir Yunan kentidir.

[129]Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*,C.II, s. 326-329.; Yorgios Sfrancis,*a.g.e.*, s. 200-201.

[130]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*,s. 314./ XXXIX Bab / 467. Dipnot. ; Laonikos Chalkkondyles, *a.g.e.*,C.II, s. 326-329 ./ 9.Kitap 47. Bab.

[131]Yorgios Sfrancis, *a.g.e.*,s. 152-153.

[132]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, a.g.e., s. 371.

[133]Laonikos Chalkkondyles,*a.g.e.*, C.I, , s. 102-103.

[134]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.*, s. 429.

[135]*A g.e.*,s. 429.

[136]*The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991 ,s.1 559.

[137]Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları, a.g.e.*,s. 429.

evliliklerin gerçekleşmesinde kilise onayı olmazsa olmazdı. Kilisenin onay vermediği evliliklerin gerçekleşmesi hoş karşılanmaz idi. Fakat bu durum Paleologos Hanedanı içerisinde esneklik göstermiştir. Çünkü yapılan evliliklerin aşk'tan ziyade imparatorluğun bekası ve kötü giden siyasi koşulları iyileştirmek adına yapıldığı dikkat çekmektedir. Nikahsız gayr-i meşru ilişkilerin yaşanması Bizans İmparatorluğunda sıkça rastlanmaktadır. Özellikle de bu ilişkilerden dünya'ya gelen kız çocukların Hıristiyan olmayan hükümdarlar ile siyasi amaçlı evlendikleri görülmektedir.

Bizans İmparatorluğuna gelin gelen kadınların isimlerinin evlendikten sonra değiştiğini görülmektedir. Evlilik sözleşmesinin Bizans İmparatorluğunda XI. yüzyıldan itibaren uygulandığı ve bu sözleşme gelinin geleceği açısından önem arz etmektedir. Bu konuyu ilişkin önemli bir gelenek ise drahoma'lar (çeyiz) idi. İmparator ile evlenen kadınların taç giyerek imparatoriçe unvanı aldıkları dikkat çekmektedir. Evliliklerin gerçekleşmesi ile çiftler arasında kültürel etkileşimin gerçekleşmesi yadsınamaz bir gerçekti. İmparatorluk düğün törenlerinde altın ve gümüş çatal, bıçak ve kapların kullanıldığı, düğün töreni için kurulan tahtların mücevherler ile süslenmesi bir gelenekti. Bu durum XIV. yüzyıl itibari ile ekonominin bozulmasından ötürü toprak kaplar ve camdan yapılan mücevherler kullanılmıştır.

Kaynakça

Allen Jelisaveta Stanojevich, " Nemanjid Dynasty" *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1451-1452.

AyönüYusuf, "Bizans Ordusunda Ücretli Türk Askerler (XI.XII. Yüzyıllar)", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları, 2009, s. 64.

Cantacuzeni Ioannis, *Istorion Biblion IV*, cilt II, Bon 1831.

----------, *Istorion Biblion IV*, Cilt III, Bon 1832.

Chalkondyles Laonikos, The Histories, C.I,- II Kitap 6-10, Çev. Anthony Kaldellis,1. Baskı, Harvard University Press Cambridge Massachusetts, London 2104.

Gregoras Nicephorus, *Romaikes Istorias*, Bon 1829.

Kayapınar Ayşe, " Kumanlar ve İkinci Bulgar Devleti (1187-1370)", *Türkler*, C.II, Ankara 2002, s. 810-819.

Kazdan Alexsander P., "Palaiologos", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1557.

Konukçu Enver Konukçu, " Berke Han- Altın Orda Hanı (1256-1266)", C.V, Türk Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, İstanbul 1992, s. 506.

LaiouA. E., "A ByzantinePrinceLatinized: Theodore Palaeolugus, Marquis of Montferrat" *Byzantion*38 (1968), s. 386.

Miller Timothy S.,*The History of John Cantacuzenus (Book IV): Text, Translation, and Commentary,* Doctoral Dissertation of Philosophy, The Catholic University of America, Washington D.C 1975.

Nico lDonald M.,*Bizans'ın Soylu Kadınları- The Byzantine Lady* (1250-1500), Çev. Özden Arıkan, 2.Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2001.

----------,*Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453*), Çev. Bilge Umar, 2.Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2003.

----------, *Konstantinos Paleologos,* Çev. Efe Kurtoğlu, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 2013.

Norwich John Julıus, *Bizans Erken Dönem (MS 323-802)*, C.I., 1.Baskı, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2013.

Ostrogorsky Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, 8.Baskı, Ankara, TTK Yayınları, 2015.

Rice Tamara Talbot, *Bizans'ta Günlük Yaşam: Konstantinopolis Bizans'ın Mücevheri*, Çev. Bilgi Altınok, 1.Baskı, Göçebe Yayınları, İstanbul 1998.

SchreinerPeter, *Die Byzantinischen Kleinchroniken,* Cilt I, Viyana 1975.

SfrancisYorgios, *Yorgios Sfrancis'in Anıları- Chronicon Minus*, Çev. Levent Kayapınar, 1.Baskı, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009.

Talbot Alice Mary, "John VI Kantakouzenos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı,Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1050.

----------, " Andronikos II Palaiologos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1. Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 94-95.

----------, " Andronikos III Palaiologos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s.95.

----------, " Michael VIII Palailogos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1. Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1367.

----------, "Andronikos IV Palaoilogos", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K., 1.Baskı,Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 95.

----------, "John V Palaiologos", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. A.P.K.,1.Baskı, Oxford University, New York-Oxford 1991, s. 1050.

----------, "Manuel II Palaoilogos'', *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed.A.P.K., 1.Baskı,Oxford University, New York-Oxford 1991 , s.1291.

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLİA AND BALKAN STUDIES

ABAD, 2018; 1(2): 93-145 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

16. YÜZYIL SONLARINDA OSMANLI DEVLETİNDE MERKEZ TAŞRA İLİŞKİLERİ VE ÇİRMEN ÖRNEĞİ *

Yaşar UĞURLU**

Öz: Osmanlı, XIII. yüzyılın sonlarında Anadolu Selçukluları ile Bizans sınırları arasında kendisini *gaza*'ya adamış küçük bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıkmıştır. Bu gaza faaliyetlerinin merkezini Balkanlar oluşturmuştur. Osmanlı fetihlerinin Balkanlar'da hızla yayılmasıyla *sancak* denilen idari birimler oluşturulmuştur. Bu bağlamda, Rumeli'de Gelibolu ve Vize'den sonra Çirmen Sancağı kurulmuştur. Çirmen'in sancak merkezi olmasında Meriç Vadisi'ne hâkim ve Edirne'yi koruyacak stratejik bir konumda olması etkili olmuştur. Çirmen Sancağı, stratejik konumu sebebiyle Osmanlı'nın ilk askeri zümresini oluşturan *yaya* ve *müsellem* teşkilatının merkezlerinden biri olarak, askeri üs vazifesi gören bir *uç sancağı* olarak gelişmiştir. Bu özelliğini 16. Yüzyıl sonlarına kadar korumuştur.Bu çalışma ile Osmanlı Devletinin Balkanlar'daki fetihlerinde önemli bir üs görevi gören Çirmen Sancağının merkez ile olan ilişkileri ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda, Çirmen'e ait şu ana kadar tespit edilmiş yegâne şeriyye sicil defteri olan, 15. Numaralı Çirmen Şeriyye Sicil Defteri kullanılmıştır. Bu sicil defterinde yer alan ve merkezden gönderilen ferman ve berat belgeleri esas alınmıştır. Bu suretle, merkez ile taşra arasındaki bürokratik ilişkinin hangi yollarla sağlandığı ve merkez ile taşra arasındaki ilişkilerin hangi konular üzerinde yoğunlaştığı tespit edilerek, Çirmen örneği üzerinden, Osmanlı idare tarihi çalışmalarına mütevazı bir katkı sunulmak istenmektedir.

* Bu makale, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan *16. Yüzyıl Sonunda Merkez Taşra İlişkilerinde Çirmen Örneği (15 Nolu Çirmen Şeriyye Sicilinde Padişaha Ait Vesikaların Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi)* adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

**Öğr. Gör., Bingöl Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO, yugurlu@bingol.edu.tr.

Başvuru/Submitted: 26.07.2018 Kabul/Accepted:09.11.2018

Anahtar kelimeler: Osmanlı, Çirmen, Balkan, Merkez-Taşra, XVI. Yüzyıl.

RELATIONS BETWEEN CENTRE AND PROVINCE IN THE OTTOMAN EMPIRE IN THE LATE 16th CENTURY AND ÇİRMEN SAMPLE

Abstract: The Ottomans first appeared as a small frontier principality which dedicated itself to holy war for Islam between the border of Anatolian Seljuks and Byzantine in the late 13th century. These holy war activities centred in the Balkans. By spreading of the Ottoman conquests in the Balkans, administrative units called as Sancak (district) were constructed. Within this context, Sancak of Çirmen was generated in Rumelia after Gallipoli and Vize sancaks. That Çirmen possessed Meriç (Maritza) valley and that it had a strategic role to protect Edirne province became effective for being central Sancak of Çirmen. Because of its strategic position, it was developed as a frontier principality which worked as a military station becoming one of the centres of Yaya (pedestrian) and Müsellem (apodictic) corps, the first military corps of Ottoman.

By this study, it will be endeavoured to reveal the relations of the Sancak of Çirmen, which had a significant impact being a military station in the conquests of the Ottomans in the Balkans with the central government. Within this context, Çirmen Court Record registration document numbered as 15, which is the unique identified Şeriyye register that belongs to Çirmen, was used in the study. It will be tried to make a small contribution to the studies about the history of Ottoman administration by way of Çirmen sample based on enactments and certificates sent by the centre and seen among these registration documents, and determining how the bureaucratic relationships were provided and on which subjects the relations were centred.

Key Words: Ottoman, Çirmen, Balkan, Centre-Province, 16th Century.

Giriş

16. yüzyılda Osmanlı'ya bağlı bir sancak olan Çirmen, bugün itibariyle Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan sınırlarının kesiştiği noktada Yunanistan sınırları içerisinde (bugün Yunanistan'ın Ormenion beldesi)

yer alır[2]. Türkiye'yi Avrupa'ya bağlayan bu bölgenin kuzeyinde Balkan, güneyinde Rodop, batısında Istranca Dağları vardır ve bu sıradağların arasında geniş Meriç Vadisi yer almaktadır. Meriç Vadisi'nden geçen Meriç Nehri ve onun kolları olan Tunca ve Arda ırmakları bölge coğrafyasının önemli unsurlarıdır.[3]

Çirmen'de geçişli karasal iklim ve kısmen de Akdeniz iklimi görülmektedir. Etrafının dağlarla çevrili olması nedeniyle karasal iklim bölgede hâkim olmuştur. Balkan Dağları, soğuk havanın kuzeyden geçmesine engel olurken; Rodop, Rila ve Osopova güneyden ve güney-batı yönünden gelecek sıcak havanın geçişini engellemektedir. Bu yüzden bölgede hava sıcaklıklarının -30'lara kadar düştüğü de gözlenmiştir. Karsal iklim hâkim olduğu yerler Kızanlık, Çırpan, Hasköy ve Yeni Zağra'dır. Akdeniz iklimi ise Çirmen, Harmanlı ve Cisr-i Mustafa Paşa ve çevresinde daha etkindir.[4]

Çirmen ve çevresinin bitki örtüsü de coğrafi konumu itibariyle zengindir ve bitki örtüsü bakımından Anadolu ile benzerlikler göstermektedir. Çirmen ve çevresinin iklim yapısı ile bitki örtüsü idarî ve iktisadî yapıyı büyük ölçüde etkilemiştir.

Çirmen'in bu coğrafi konumu, tarihi gelişimi üzerinde de önemli etki yapmıştır. Anadolu ve Balkanlar arasında önemli geçiş yolu üzerinde olması, bu bölgeye Traklardan itibaren hâkim olmak isteyen milletlerin hâkimiyet mücadelelerine sahne olmuştur. Bu bölge önemli bir tampon bölge olma özelliğini Osmanlı hâkimiyetine kadar sürdürmüştür.[5]

1. Osmanlı Öncesi Çirmen Tarihi

Çirmen, Osmanlı öncesi sırasıyla Traklar, Makedonlar, Roma ve Bizans, Türklerin hâkimiyeti altına girmiştir.Kısaca bu coğrafyada hâkimiyet kuran medeniyetlerden kısaca bahsetmek gerekirse:

Traklar: Traklar M.Ö. 2000'lere kadar bu bölgede hâkim olmuşlar ve Trakya'ya adlarını vermişlerdir. Traklar genellikle kabile halinde yaşamışlardır. Bu kabilelerden bazıları; *Getler,* Dobruca ve Deliorman

[2] Levent Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hâkimiyetinin Kurulması (1361-1461)", *Türkler,* c. IX, Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul, 2001, s. 187.

[3] Sıddık, Çalık, *Çirmen Sancağı Örneği'nde Balkanlar'da Osmanlı Düzeni (15.16. Yüzyıllar)*, Bosna-Hersek Dostları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005, s.13

[4] Çalık, *a.g.e.* s.13-14

[5] Çalık, *a.g.e.* s. 14

civarında *Tinler*, Istranca ve Karedeniz arasında *Bes'ler,* Rodop Dağları'nda *Odrisler* Meriç Irmağı boyunca yaşam sürmüşlerdir. Odrisler, Trakları ilk kez birleştirme çabasında bulunmuşlardır. Odrisler'in Kralı Teres (Toros) M.Ö. 480 yılında Karadeniz'den Çanakkale'ye kadar hâkimiyeti altına almıştır. Traklar en parlak dönemlerini Toros'un torunu Sevets döneminde yaşamışlardır. Ancak Sevets'in M.Ö 402'de ölmesinden sonra parçalanmışlardır.

Makedonlar:Makedon Kralı II. Filip, M.Ö. IV. yüzyılda Trak ve İlir kavimlerini hâkimiyeti altına alarak M.Ö II. yüzyıla kadar bölgede varlıklarını sürdürmüşlerdir. Hatta Filip bu bölgede kendi adıyla Filibe şehrini kurmuştur. Ölümünden sonra halk ayaklanmış ancak daha sonra Büyük İskender'e tabi olmuşlardır. İskender'in ölümünden sonrada bölge Adriyatik'ten gelen Keltlerin 30-40 yıl süreyle istilasına altında kalmıştır. II. Yüzyılın ortalarında ise dağınık Trak kavimleri Roma egemenliğine girmişlerdir.

Roma ve Bizans:Romalılar, M.Ö. II. yüzyılın ortalarından itibaren bölgede hâkim olmuşlardı. Kavimler Göçü ile M. S. 395'te ikiye ayrılan Roma'nın Doğu kesimi olan Bizans (Doğu Roma) Balkanların önemli bir bölümüne hâkim olmuştur. V. Yüzyıldan itibaren Slav, Avar, Bulgar ve diğer Türk kavimleri tarafından çoğu kez saldırıya uğraması nedeniyle XIV. yüzyıla kadar bölgede güçlükle hâkim olabilmiştir. Bizanslıların Balkanlar'da askerî, idarî, demografik ve dini açıdan büyük etkileri olmuştur.[6]

Slavlar: Slavların V. yüzyıl ortalarında itibaren birçok grup halinde kuzeyden Balkanlar'a akın etmişler ve bugünkü Yunanistan'ın kuzey kısımları dâhil Balkanlar'ın büyük bir kısmına hâkim olmuşlardır. [7] 626'da Slavlar, Avarların İstanbul'u kuşatması sırasında Avar ordusu içerisinde yer almışlardır.[8]

Türkler:Orta Asya'dan Balkanlar'a akın eden ilk Türk Kavmi Hunlardır. Hunlar 378'de Tuna'yı geçerek hiçbir engelle karşılaşmadan Trakya'ya

[6] Bu coğrafyada yaşayan kavimlerle ilgili daha geniş bilgi için bkz; Ayşe Doğan (Kayapınar), *Bulgaristan'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması (XIV-XV Yüzyıl),* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1998, s. III-XVII'dan ve Sıddık Çalık'ın, *a.g.e.*, s.15-19.

[7] Kemal H. Karpat, " Balkanlar" , *DİA*, c. III s. 28.

[8] Çalık, *a.g.e.*, s. 16.

kadar yayılmışlardır.[9] Ancak, Balkan tarihçileri Hunların Balkanlar'a gelişinden pek söz etmezler. Oysaki Hunların bu tarihlerdeki gelişleri Slavların daha sonraki hâkimiyetlerinden daha önemlidir.[10]

Türk kavimleri VI. yüzyıldan itibaren Balkanlar'ı bir yurt haline getirmişlerdir. Atlı göçebe Türk kavimleri Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlar'a göç etmişlerdir. Bu göçler esnasında ya Slav, Trak, Dac aslından yerli halk ile karışarak kaybolmuşlar ya da askerî hâkim sınıf olarak Kuzey-Doğu Balkanlar'da Türk boyu olan *Kutrigur*ların VII. Yüzyılda Bulgar Hanlığını kurmuşlardır.[11] Bulgarlar Asparuh liderliğinde Karadeniz'in kuzeyinden gelerek Tuna Havzası'na yerleşmişlerdir. 670 yılında Bizans ile yapılan savaşta Bizans ordusu ağır bir yenilgiye uğratılmıştır. Bu tarihten sonra Tuna Bulgar Hanlığı olarak Tuna Nehri ile Kocabalkan Dağları arasında hüküm sürmüşlerdir. Ancak Bulgarlar da Slav ve Bizans ile yoğun mücadeleler sonucunda 864 Hristiyan dinini kabul ederek yerli halk arasında asimile olarak Osmanlı dönemine kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir.[12]

Bulgarlardan sonra XI ve XII. Yüzyıllarda Peçenek, Kuman (Kıpçak) ve Uz Türkleri Balkanlar'a göç etmişlerdir. Özellikle Kumanlar bu bölgede etkin olmuşlardır. Kumanlar ile ticaret yapan Avrupalılar için 2500 kadar kelimeyi içeren Kumanca lügat (*Codex Cumanicus)* hazırlamışlardır.[13] Kumanlar önceleri Kuzey Bulgaristan'a daha sonraları bugünkü Makedonya'nın doğusu ve Rodoplar da varlıklarını sürdürmüşlerdir. Kumanlar, Peçenek Türkleri ile birlikte 1087 yılında Bulgaristan'dan, Makedonya'ya, Kosova, Bosna, Yeni Pazar, Arnavutluk'u içine alan *''Kuman-Peçenek Türk Federasyonu'*nu kurmuşlardır. Ancak, 1090'lı yıllarda Bizans'ın etkisiyle federasyon dağılmış Kuman ve Peçenekler zamanla Hıristiyanlaşarak etnik kimliklerini kaybetmişlerdir.[14]

[9] Çalık, *a.g.e*, s.17.

[10] Karpat, a.g.m., s. 28.

[11] Halil İnalcık, " Türkler ve Balkanlar", *Balkanlar*, Eren Yayınları, İstanbul, 1993, s. 9.

[12] Ayşe Kayapınar, "Bulgarların Balkanlara Göçü ve Tuna Bulgar Devleti", *Balkanlar El Kitabı,* der. O. Karatay-B. A. Gökdağ, c. I, Karam Vadi Yayınları, Çorum-Ankara, 2006, s. 105-128.

[13] Karpat, *a.g.m*. s. 29.

[14] Ayşe Kayapınar, "II. Bulgar Krallığı", *Balkanlar El Kitabı,* der. O. Karatay-B. A. Gökdağ, c. I, Karam Vadi Yayınları, Çorum-Ankara, 2006, s.232-251.

Anadolu'dan Türkler, Balkanlar'a güneyden gelip 1260'lardan itibaren yerleşmeye başlamışlardır. Kuzeyden gelen Türkler zamanla Hıristiyanlığı kabul ederek etnik kimliklerini yitirmişlerdir. Ancak, Anadolu'dan gelen Müslüman Türkler yalnızca kendi din ve kültürlerini yaşatmakla kalmamışlar, kendi din ve kültürlerini de yaymışlardır. Anadolu'dan Balkanlar'a yapılan en önemli Türk göçlerinden biri, 1261'de Moğol baskısından kaçan Anadolu Selçuklu Sultan'ı II. İzzeddin Keykâvus tarafından gerçekleştirilmiştir. [15] II. İzzeddin Keykâvus Bizans'a kaçıp sığınmıştır. Bizans İmparatoru VII. Mihail Palaeoglogos ona ve askerlerine yerleşmek üzere Dobruca İlini vermiştir. Bunun üzerine Anadolu'dan bir göçebe grubu Sarı Saltuk öncülüğünde 30-40 oba ile 2-3 kasaba teşkil ederek Dobruca'ya yerleşmişlerdir. [16] Türkmenler burada Sarı Saltuk'un ölümüne kadar (1293) kalmışlardır. Daha sonra Ece Halil komutasındaki bir kısım Türkmenler Karesi' ye, bir kısmı güneye inerek Meriç Havzası'nın yer aldığı Doğu Balkanlar'a, bir kısmı ise Hıristiyanlaşarak Dobruca'yı yurt edinmişlerdir.[17]

XII. yüzyılın ikinci yarısında Altın-Ordu Hanı Berke ve ondan sonra emir Nogay Dobruca'daki Müslüman Türkleri himaye ettiler. Hatta Nogay Aşağı Tuna üzerinde Müslüman bir şehir olarak tasvir edilen Sakçı (İsakçı)'da bir karargâh dahi kurmuştur.[18]

Osmanlı öncesi, Balkanlar'a en önemli akınlar Anadolu Beylikleri döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu akınlar ile Osmanlı'nın Balkanlar'daki fetih faaliyetlerinin yolu açılmış oluyordu. Anadolu Beyliklerinden Aydınoğlu, Saruhanoğulları ve Karesioğulları Balkanlar'a akınlar düzenlemişlerdir. Bu akınlar içerisinde en önemli olanı da Aydınoğlularından Gazi Umur Bey'in düzenlediği akınlardır. Gazi Umur Bey'in Bizans ile ittifak ederek Balkanlar'a yaptığı akınlarda özellikle Batı Trakya ve Rodoplar'da Türk hâkimiyeti kurulmaya çalışılmıştır.[19]

2. Osmanlı Dönemi Çirmen Tarihi

Osmanlılar 1261'de Mudanya'yı aldıktan sonra ilk defa Marmara Denizi'ne ulaşarak Rumeli ile karşı karşıya gelmişlerdir. Küçük guruplar

[15] İnalcık, ''Balkan'', s. 9.

[16] Halil İnalcık, " Rumeli", *İslam Ansiklopedisi (MEB)*, c. IX, s. 767.

[17] Çalık, *a.g.e.*, s. 18.

[18] İnalcık, *a.g.m.* , s. 767.

[19] Çalık, *a.g.e.*, s. 19 ; İnalcık, *a.g.m.*, s. 767.

halinde Bizans'ı püskürtmek maksadıyla Rumeli'ye geçişler yaparak bölgeyi tanımaya çalışmışlardır.[20]

Osmanlılar, Orhan Bey zamanında 1329'da Bizans ile ittifak kurarak Tekirdağ bölgesine yaptığı sefer ilk askeri harekât niteliğindedir. Osmanlılar Gelibolu Kalesi'nin 1354'de fethedilmesine kadar Rumeli'de kimi zaman bağımsız olarak kimi zaman da Bizans ile ittifak halinde akınlar düzenlemişlerdir.[21] 1345-46 yılında Osmanlı Karesi Beyliği'ni topraklarına katarak küçük bir deniz kuvvetine sahip oldular. 1352'de Çimpi ve 1354'de Gelibolu'yu fethederek Balkanlara yerleşmiş oldular.[22] Süleyman Paşa, Anadolu'dan getirttiği kuvvetleri boşalan yerlere iskân ederek Gelibolu'da askeri bir üs kurmuştur.[23] Süleyman Paşa, ölümüne[24] kadar fetih hareketlerini organize ederek Doğu Trakya'yı fethetmiştir.[25]

Osmanlı'nın hızla bölgede ilerlemesi üzerine Bizans imparatoru Kantakuzenos, Orhan Bey'e haber göndererek para karşılığında alınan yerlerin iade edilmesini teklif etmiştir. Orhan Bey ise ittifak karşılığı verilmiş olan Çimpi kalesini 10 bin altın karşılığında iade edebileceğini ancak Gelibolu ile diğer fethedilen yerlerin iadesinin mümkün olmadığını bildirmiştir.[26] Osmanlı Gelibolu'nun fethinden sonra üç koldan uç teşkil edilmek suretiyle fetihlere devam ettiler. Birinci uç, sahilden Tekfurdağı (Tekirdağ), Çorlu, İstanbul yönünde; ikinci uç, ortadan Konrudağ (Kurudağ) üzerinden, Malkara, Hayrabolu ve Vize yönünde; üçüncü uç ise İpsala, Dimetoka ve Edirne yönünde yapılan fetihlere üs olmuştur. Orhan Bey zamanında Gelibolu merkez olarak bütün Balkanlar'daki fetihler için adeta bir uç bölgesi haline gelmiştir.[27]

[20] Mehmet İnbaş, "Balkanlar'da Osmanlı Hâkimiyeti ve İskân Siyaseti", *Türkler*, c. IX, Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul, 2001, s. 155.

[21] Çalık, *a.g.e*, s. 19.

[22] Levent Kayapınar, " Yunanistan'da Osmanlı Hâkimiyetinin Kurulması", s. 187.

[23] İnbaş, *a.g. m*. s.155.

[24] Süleyman Paşa'nın ölüm tarihi 1358 veya 1359 dur.

[25] Çalık, *a.g.e*., s. 20.

[26] İnbaş, *a.g.m*. s.156.

[27] İnalcık, "Rumeli", s. 768-769.

Osmanlıların, Çirmen ve çevresini fethettikten sonra 1361'de Edirne'yi fethetmeleri [28] bir dönüm noktası olmuştur. [29] Nitekim Edirne'nin fethinden dört yıl sonra devletin merkezi buraya nakledilmiştir.[30] Filibe ve Eski Zağra'nın da Edirne'nin fethinden sonra Osmanlı topraklarına katılması ile Osmanlı'nın Balkanlardaki konumunu daha da sağlamlaşmıştır.[31]

Osmanlı kuvvetleri 1371'de Çirmen Savaşı'nda[32] Bizans-Sırp ittifakını mağlup ederek, Sırp kralı Ugleşa ve Vulkaşin'de öldürülmüşlerdir. Çirmen Savaşı'ndan sonra Osmanlı'nın Balkanlar'daki ilerleyişi önünde bir engel kalmamıştı. Osmanlılar 1372'de Köstendil, 1380'de Vardar'ın sol sahilindeki İştip, 1382'de Manastır ve Pirlepe ve 1385'de Ohri'yi hâkimiyetleri altına almışlardı.[33]

Osmanlılar, 1389'da Kosova Savaş'ında Sırplar ve müttefiklerini ağır bir yenilgiye uğratarak Rumeli'deki ilerleyişlerine hızla devam etmişlerdir. Osmanlılar, 1396'da Niğbolu Savaşı'nda Haçlı ordusunu mağlup ederek, Balkanlar'da güçlü bir devlet olarak yerini almıştır.[34] 1444'de Varna ve 1448'de II. Kosova savaşlarından da galip ayrılan Osmanlılar, Balkanlar'daki hâkimiyetlerini iyice sağlamlaştırdı. [35] Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethederek Bizans İmparatorluğu'na son vermiştir. Yine bu dönemde Mora, Sırbistan, Karadağ, Bosna-Hersek ve Arnavutluk'u fethederek sadece Balkanlar'da değil, Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde yer alan tüm bölgede güçlü bir merkezi sistem kurulmuştur.[36] Kanuni Sulatan Süleyman döneminde Rodos, Belgrat ve Macaristan hâkimiyet altına alınmış, Viyana ve Malta ise kuşatılmıştır.

[28] Edirne'nin fethi tarihinde çeşitli görüşler olmakla beraber biz Halil İnalcık'ın verdiği tarihi esas aldık. Edirne'nin fethi tarihi ile ilgili diğer görüşler için bkz. Çalık, *a.g.e.*, s. 20.

[29] İnalcık, ''Balkanlar'', s. 14.

[30] İnbaş, *a.g.m.*, s. 156.

[31] Çalık, *a.g.e.*, s. 21.

[32] Çirmen Savaşı, Osmanlı kaynaklarında 1363'deki Sırp Sındığı Savaşı ile karıştırılmıştır. Bu yüzden 1371'deki Çirmen savaşı, ikinci Çirmen Savaşı olarak da adlandırılmıştır.. Bu iki savaşın aynı yerlerde, aynı kuvvetler ile yapılması karışıklığa neden olduğu söylenebilir. Daha geniş bilgi için bkz. Çalık, *a.g.e.*, s. 22.

[33] İnbaş, *a.g.m.* s. 156.

[34] Çalık, *a.g.e.*, s. 23.

[35] İnbaş, *a.g.m.* s. 157.

[36] Çalık, *a.g.e.*, s. 23.

16. yüzyıl sonlarına kadar bölgede bazı küçük çaplı başarılar devam etmiştir.[37]

Çirmen'in Meriç Vadisi'ne hâkim ve Edirne'yi koruyacak stratejik bir konumda olmasının etkisiyle Gelibolu ve Vize'den sonra, ilk teşkil edilen sancaklardan biri olarak Osmanlı idari yapılanmasında yer almıştır. Çirmen Paşa Livası olarak da anılmaktaydı.[38] Çirmen coğrafi konumu ve kuruluşundaki şartlar gereği bir uç sancağı olarak gelişmiştir. Çirmen bu stratejik konumuyla Rumeli'deki fetihler için önemli bir hareket merkezi olmuştur. Çirmen Sancağının oluşum sürecinde en önemli unsur, Osmanlı'nın ilk askeri zümresini oluşturan yaya ve müsellemlerdi. Ancak fetihlerin genişlemesiyle Kanuni Sulatan Süleyman döneminden itibaren Çirmen bu konumunu yitirmiş ve askeri teşkilatlanma yeni feth edilen uç bölgelere kaymıştır.[39]

Çirmen Sancağı 16. yüzyıl sonlarında Tekirdağ, Akçakızanlık, Hasköy, Yenice-i Zağra, Cisr-i Mustafapaşa, Yenice-i Çırpan, İnepazarı ve Çirmen vilayetlerinden oluşmaktaydı.[40] Çirmen 1632'den sonra Özi Eyaleti'nin bir sancağı olarak Osmanlı idari teşkilatlanmasında yer almıştır.[41] 1830 yılında yapılan genel nüfus sayımı ile oluşturulan yeni eyalet merkezleri çerçevesinde Çirmen Sancağı da Silistre Eyaleti'ne bağlı bir sancak merkezi olarak yer almıştır.[42]

Çirmen Fatih Sultan Mehmet zamanında mir-i âlem hassı, II. Bayezit devrinde sancakbeyi hassı olarak yer almıştır. 16. yüzyıldan itibaren bazı köyler Bayezit Külliyesi Vakıflarına dâhil edilmiştir. 17. yüzyıldan itibaren ise mazul Kırım Hanlarına arpalık olarak verilmiştir.[43]

---

[37] İnbaş, *a.g.m*. s. 157.

[38] Yusuf Halaçoğlu, '' Çirmen'', *DİA*, s.341 ve Yusuf Halaçoğlu, '' XVI. Yüzyılda Sosyal ve Ekonomik ve Demografik Bakımdan Balkanlar'da Osmanlı Şehirleri'', *Belleten*, c. LIII, sy. 206-208, s. 637-679.

[39] Çalık, *a.g.e.*, s. 29.

[40] Çalık, *a.g.e.*,s.74-98

[41] Halaçoğlu, ''Çirmen'', s. 541.

[42] Mehmet Esat Sarıcaoğlu, *Mali Tarih Açısından Osmanlı Devletinde Merkez Taşra İlişkileri (II. Mahmut Döneminde Edirne Örneği)*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 11-12.

[43] Halaçoğlu, ''Çirmen'', s. 541.

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Çirmen mutasarrıfları Edirne'yi korumak vazifesi ile görevlendirilerek Çirmen, idari bakımdan Edirne'ye hâkim olmuştur. Ancak 1829'dan itibaren görevlendirilen memurlar Edirne mutasarrıfı unvanıyla Edirne'de ikamete memur edilmeleriyle Çirmen, Edirne Vilayeti'ne bağlı bir kaza haline gelmiştir.[44] Çirmen'de 1890'da nahiye olarak yer alırken, günümüzde ise Çirmen küçük bir köy olarak Bulgaristan-Yunanistan sınırı üzerinde yer almaktadır.[45]

3. Merkez İle Çirmen Arasındaki Diplomatik İlişki Biçimleri ve Konuları

Osmanlı Diplomatikası, yüzyılların getirdiği bürokratik tecrübeden kaynaklanan zengin içeriği ile merkezden çıkan yazılar, devrine ışık tutması bakımından önemli kaynaklardır.[46] Özellikle merkez ile taşra arasındaki bürokratik işleyişi anlayabilmek için bu tür belgelerin iyi incelenmesi gerekmektedir. Biz de bu çalışmamızda Edirne Şeriyye Sicil Defterleri içerisinde yer alan Çirmen'e ait şuana kadar tespit edilebilmiş tek şeriyye sicili olan 15. Numaralı Çirmen Şeriyye Sicilinde yer alan merkezden gönderilen belgeleri esas alarak Osmanlı Devleti'nin merkezi ile Çirmen arsındaki bu bürokratik ilişkiye konu olan meseleler incelenmek istenmiştir. Yani taşra ile merkez arasındaki bürokratik ilişkinin hangi yollarla sağlandığı, hangi konularda ''*arz*'' sunulduğu, merkezden bunlara ne şekilde karşılık verildiği, merkezin taşradan ne gibi beklentilerinin olduğu daha doğrusu merkez-taşra arasındaki karşılıklı beklentilerin ne olduğu gibi sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak taşradan merkeze resmî müracaat kimler tarafından yapıldığı sonrasında bu resmî yazışmalara sebep olan meselelerin neler olduğu açıklanarak, merkez ile taşra arasındaki ilişkiler ağı ortaya konmaya çalışılacaktır.

3.1. Merkez İle İletişime Geçme Biçimleri

[44] Sarıcaoğlu, *a.g.e.*, s. 14.

[45] Halaçoğlu, ''Çirmen'', s. 542.

[46] Yusuf Oğuzoğlu, ''Osmanlı Devletinde Taşra İle Merkez Arasındaki Bürokratik İşleyiş Hakkında Bazı Bilgiler (XVII. ve XVIII. Yüzyıllar)'', *Osmanlı-Türk Diplomatiği Semineri (30-31 Mayıs 1994)*, İ.Ü.E. Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, İstanbul, 1995, s.31.

Osmanlı devleti, klasik İslam düşüncesi temeli ekseninde şekillenen adalet anlayışı[47] çerçevesinde, adalet düzenini sağlayabilmek için taşrada herhangi bir problem ortaya çıktığı zaman, çeşitli yollarla devlet görevlilerine ve oradan da merkeze bildirebilecekleri iletişim kanallarını her zaman açık tutmaya büyük önem vermiştir.

Taşrada herhangi bir zarar veya zulme uğrayan kişi veya kişiler, ilk önce yerel mahkemelere müracaat ederlerdi. Bu müracaatları dinleyen ehl-i şer bazen ehl-i örf, bu müracaatları arz, mahzar, mektup ve adam göndermek suretiyle ya da zulme maruz kalan kişi veya kişiler merkeze giderek bizzat Divân'a durumu arz ederlerdi. Divân'a yapılan müracaat veya dava hakkında bir karar verildiği zaman bu karar ilgili mahkeme kadısına bildirilir ve defterlere kaydedilirdi.

İncelediğimiz belgelerde, Divân'a yapılan bu müracaatların kimler tarafından ve hangi yollarla yapıldığı görülebilmektedir. Örneğin:''... *Edirne'de vâki' olan Sultan Murad Hantâb-sarâh İmâret Evkâfı mütevellî-i sâbıka dergâh-ı mu'allama arz gönderip ...*''[48], ''... *Sultân dâmet ismetuhânın evkâfı mütevellîsi südde-isa'âdetime mektûb gönderüb ...*''[49] ''... *Livâ-yı Tırhala ve Eynence Sancağı beyi Osman Bey bundan akdem dergâh-ı mu'allama adam gönderip ...*''[50], ''... *Hace Gül Ahmer nâm hatun dergâh-ımu'allana gelip...* ''[51], "... *kıdvetü'l- emâcidü'l-ekârim Aşçıbaşı olân Davud Zide Mecidihu tarafından şöyle i'lâm olundu ki ...*" [52], ''... *Şehzâde Sultan Muhammed tâb-sarâhın mahrûse-i İstanbul'da olan İmâretEvkâfı mütevellîsi dergâh-ı mu'allama gelüb...* ''[53], ''... *erbâb-ı tımardanMuhammed nâm sipâhi dergâh-ı mu'allama gelib...* ''[54], ''... *Ruscuk ve İncekkâdîlıklarında vâki' olan beytü 'l-mâl-ı hâssa ve mevkûfat mukâbelerine ber-vech-iiltizâm emîn olan Hatib nâm*

[47] Halil İnalcık, ''Adâletnameler'', T.T.K, Belgeler Dergisi, c.II, sy.3-4, Yıl, 1965), 49-145

[48] ÇŞS, s.38-39

[49] ÇŞS, s. 16

[50] ÇŞS, s.4

[51] ÇŞS, s.8

[52] ÇŞS, s.113a

[53] ÇŞS, s.42-43

[54] ÇŞS, s. 136-137

kimesne kapuma adam gönderüb ... ''[55] gibi kayıtlar bize müracaatı yapanlar ve müracaatın yapılış biçimi hakkında bilgi vermektedir. Aşağıdaki Şekil 1 ve Şekil 2'de yer alan bilgiler incelendiğinde, müracaatı yapanların kimliği ve müracaatın yapılma biçimi açık bir şekilde görülebilmektedir.

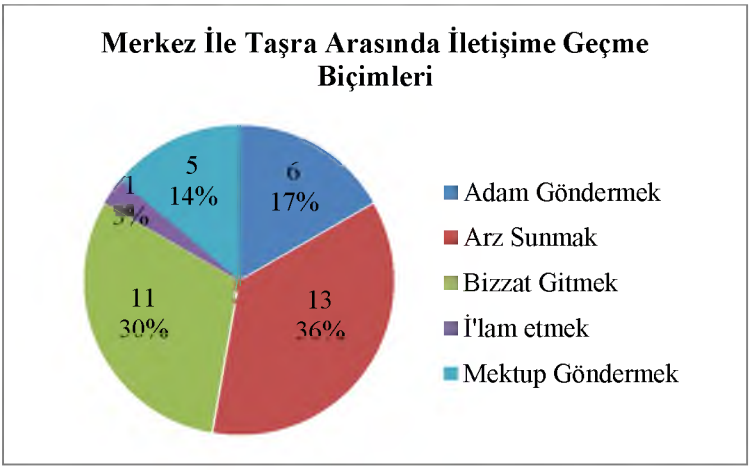

Şekil 1: Merkez İle Taşra Arasında İletişime Geçme Biçimleri

Şekil 1'de görüldüğü üzere[56] merkeze müracaat etme biçimlerine baktığımızda %36'nın arz sunularak, %30'nun bizzat Divân'a gidilerek, %17'sinin adam gönderilerek, %15'inin mektup gönderilerek ve son olarak da %3'ünün i'lâm edilmek suretiyle yapıldığı görülmektedir.

Şekil 2'de yer alan veriler incelendiğinde merkeze müracaat edenlerin kimlikleri açıkça görülmektedir. Nitekim bu verilere göre, müracaatı yapanların %39'unu mütevelli, %11'ini reâyâ, %11'ini tımarlı sipahi, %8'ini kadı, %8'ini mültezim/emin, %6'sını müsellemler ve son olarak da %17'sini diğer görevliler oluşturmaktadır.

[55] ÇŞS, s.180

[56] İncelediğimiz defterde, merkezden çıkan 56 belge vardır. Bunlardan 36'sı taşradan merkeze yapılan müracaatlara karşı verilen, bir nevi cevap niteliğindeki, emir ve fermanlardır. Diğer 20 belge ise doğrudan merkezden gönderilen çeşitli emir veya görev tevcihlerine ait berat kayıtlardır.

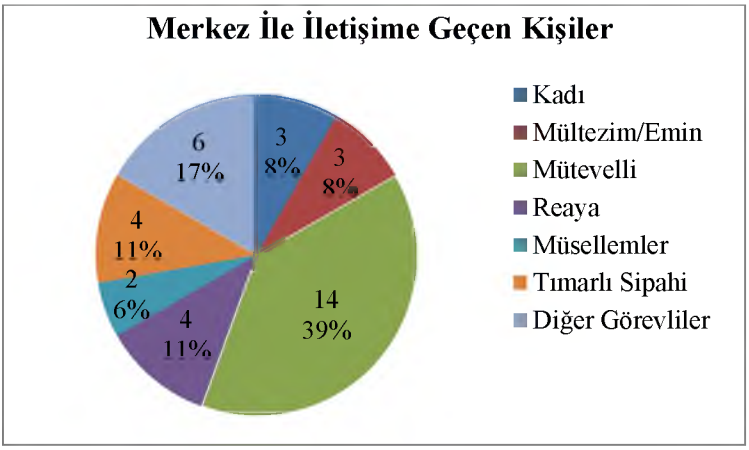

Şekil 2: Merkez İle İletişime Geçen Kişiler

Yukarıdaki verilerde de görüldüğü üzere taşradan merkeze (divân-ı hümâyûna) müracaat, gerek reâyâ tarafından gerekse askeri, idari ve adli organizasyonda yer alan yetkililer tarafından arz, mektup ve adam göndererek ya da bizzat giderek yapılmaktaydı.

3.2. Merkez İle Çirmen Arasındaki Diplomatik İlişkinin Konuları

Osmanlı Devletinde merkez ile taşra arasında bürokratik ilişkinin çok çeşitli konuları vardı. Bu bürokratik ilişkinin kaynağını kimi zaman merkezin taşradan talepleri kimi zamanda taşrada yaşanan bir huzursuzluğun giderilmesine yönelik taşranın talepleri oluştururdu. Bu başlık altında merkez ile taşra arasındaki bürokratik ilişkinin konuları ele alınacaktır.

Aşağıdaki şekil 3'de verilen bilgiler incelendiğinde, %54 ile taşrada yaşanan huzursuzluklar, merkez ile taşra arasındaki bürokratik ilişkinin en önemli nedenlerinden birini oluşturduğu görülmektedir. Taşra ile merkez arasındaki bürokratik ilişkilerin diğer konularına bakıldığında %18 ile merkezin vergi talebi, %12 ile tımar ve iltizam tevcihi, %7 ile merkezin askeri talepleri, %5 ile bürokratik yanlışlıklar, %4 ile diğer görevlere tayinler oluşturduğu görülmektedir.

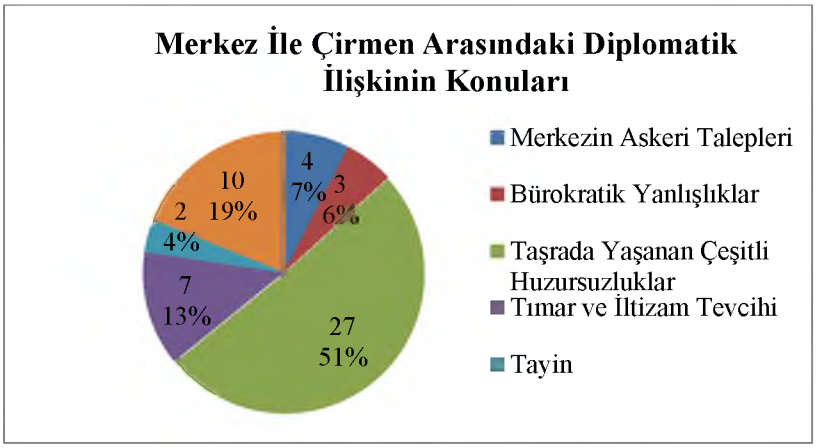

Şekil 3: Merkez İle Çirmen Arasındaki Diplomatik İlişkinin Konuları

Aşağıdaki Şekil 4 incelendiğinde, taşrada yaşanan huzursuzlukların ve yapılan şikâyetlerin neler olduğu açıkça görülmektedir. Buna göre: %50 ile vakıf arazilerine haksız müdahale taşrada yaşanan en önemli sorun olarak görülmektedir. Yine, %10 tımar gelirlerine müdahale, %10 ile asayiş ve güvenlik sorunu, %7 ile müsellemlere ve diğer görevlilere haksız yere müdahale edilmesi, merkeze yapılan şikâyetlerin konularını oluşturmaktadır.

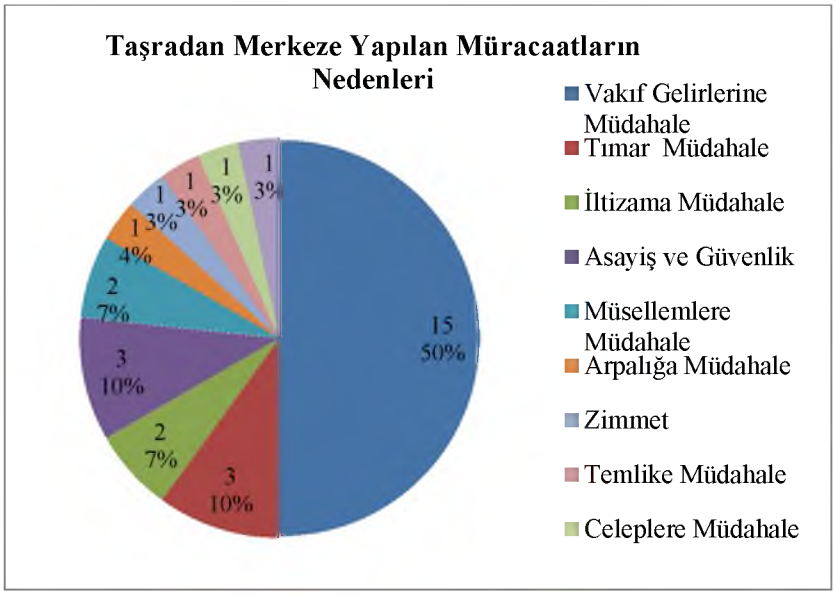

Şekil 4: Taşradan Merkeze Yapılan Müracaatların Nedenleri

3.2.1 Güvenlik ve Asayiş İle İlgili Meseleler

Taşrada yaşanan yol kesme, adam öldürme veya başka türlü saldırı olayından sonra mağdur olan taraf merkeze ''arz'' da bulunarak durumu bildirir ve yardım talebinde bulunurdu. Merkezden, olayın meydana geldiği mahallin kadısına, sancakbeyine veya beylerbeyine hitaben bir ferman gönderilir, bazen de kapıkulu askerleri arasından seçilmiş bir mübaşir tayin edilerek, olayın teftişi ve tahkikatı yapılırdı[57]. Örneğin: Hace Gül Ahmer Hatun, bizzat divâna gelip arzda bulunması üzerine 30 Ağustos 1576'da bir ferman yayınlanmıştır. Buna göre, Hace Gül Ahmer Hatun'un eşi Hacı Nasuh nam kimse Dimetoka'da ticaret yaparken, Manastır Deresi demekle ma'rûf mahalde, Çirmen Kazasından karye-yi Devedüzden İskender oğlu Murad ve Dimitoka Kazasında Karye-i Tepe'den Süleyman oğlu Nuri nâm ve on nefer yoldaşlar tarafından katledilmiştir. Yanlarında bulunan çerçilik malzemelerini yağmalamışlardır. Daha sonra katlettikleri Hacı Nasuh'a ait eşyaları mezkûrların elinde bulunmuştur. Meselenin soruşturulması için Mustafa Çavuş mübaşir tayin olunmuştur. Mübaşir marifetiyle yapılan teftiş ve

[57] Oğuzoğlu, *a.g.m.*,s. 32.

tahkikatta, 15 yıl mürur etmemişse, zikredilen malların kendilerinden tahsil edilerek gerekenin yapılması için dair hüküm verilmiştir.[58]

Tarihi belli olmayan bir başka belgede ise, Çirmen kazalarında bazı eşkıya ve ehl-i fesadın cemiyet içinde tüfek ve yaralayıcı aletler ile gezip evler basıp yollar keserek halkın can ve mal güvenliğini tehdit ettikleri duyulmuştur. Bunun üzerine dergâh-ı mualla kapıcılarından Ahmet ve Yahya yanlarında sipahi ve hisar erleri ile gidip iyi bir kimsenin de yiğit başı tayin edilmesi, yiğit başı ve il-erleri birlikte eşkıyaların üzerlerine gidilmesi ve eşkıyanın def edilmesi emredilmiştir. Aksi halde bir yerde eşkıya toplanacak olursa kusuru olanlar azille değil, bedel-i siyasetle cezalandırılacakları bildirilmiştir.[59]

Bir diğer bir belge de Osman Zade Validesi Hanım Sultan Vakfı'na bağlı vakıf karyelerden Körüklü nam karye sabıkan mamur ve şenlikli olup şimdiki zamanda ise tenha olması ve de ekser zamanlarda gelip gidenlerin öldürülmesi olaylarının yaşanması üzerine, bey ve kadılar buralara köy kondurularak derbend olunması ricasında bulunmuşlardır. Bunun üzerine Darüssade Ağası Muhammed, mezkûr durumu bildirir bir mektubu dergâh-ı muallaya göndermiştir. Bunun üzerine zikredilen mahalde köy kurulup ve isteyenlerin gelip yerleşmeleri ve temlik etmeleri ve kaç nefer oldukları kaydedilerek derbend olmalarına dair hüküm verilmiştir.[60]

3.2.2 Askerî Meseleler

Sefer-i hümâyun veya donanma-yı hümâyun zamanında gerekli olan yardımcı kuvvetler ve parasal kaynak için taşraya fermanlar gönderilmekteydi. Bu dönemde özellikle donanma için kürekçi ihtiyacının ön planda olduğunu görülmektedir. Bu bağlamda, Çirmen'de yaya ve müsellemlerin donanma-yı hümâyuna katılmaları, kürekçi ihracı ve kürekçi karşılığı bedel akçesinin talebine dair fermanların yayınlandığı

[58] ÇŞS. s. 8a2

[59] ÇŞS. s. 107b

[60] ÇŞS, s. 36b. Tarih 20-29 Şaban 987/21-30 Ekim 1579. Yine, 24 Temmuz 1579 tarihli diğer bir kayıtta ise, Hanım Sultan Evkafı'ndan Gürlengid nam karye önceleri mamur ve şenlikli olup şimdiki zamanda ise tenha ve ekser zamanda katl olayları önceden arz olunup gedüklü fermân ile derbend olup, defter mucebince derbendçilik hizmeti için tayin olunup mezkür yerin imarı için gereken gayretin gösterilmesi ve bu hizmetlerin karşılığı olarak da tekâlif-i örfiyyeden muaf olunmalarına dair bir fermân yayınlanmıştır.. ÇŞS, s. 120b

görülür. Örneğin: Bahar ayında yapılacak donanma-yı hümâyun için kürekçi ve avarız teklifi ve eğer kürekçi sağlanmasında sıkıntı çekilirse 1000 akçe kürekçi başına bedel akçesi acilen Nevruz'dan evvel alınması ve bedel akçesi diye ziyade akçe alınmaması için bir ferman yayınlanmıştır. [61] 31 Ağustos 1580 tarihli donanma-yı hümâyun için yayınlanan diğer bir fermanda, kürekçi yerine 50 akçe bedel akçesi istenmesine karşılık acilen kürekçiye ihtiyaç olması üzerine donanma-yı hümâyuna kürekçi temini için Mehmet Çavuş tayin olunmuştur. Vardığında da bir an önce 900 akçe hesabı üzere akçe toplanmasının yeterli olacağı eğer toplanmamış ise 20 haneden bir kürekçi ihraç edip 900 akçe verip geri kalan 100 akçe ile de kürekçi tutup tersâne-i âmireye gönderilmesi kürekçi bulunmadı diye akçe vermekten sakınılmasına dair ferman yayınlanmıştır.[62]

24 Mart 1579 tarihli Çirmen Sancakbeyi Mustafa Bey'e gönderilen fermanda, Karadeniz'e yapılacak donanma-yı hümâyun için Çirmen Sancağındaki sipahi ve zeametlerin tam teçhizatla hazır olmaları, 3705 Çirmen müselleminin de yaya ve çeribaşları ile birlikte İstanbul'a gelerek, Nevruz'dan evvel donanmaya dâhil olmaları istenmiştir.[63]

3.2.3. Tayin

Genellikle sicillerde vakıf görevlileri veya esnaf temsilcilerinin berat talepleri kadı tarafından yapılırdı. Bu talepler de merkezde değerlendirildikten sonrada ilgili kimseye berat gönderilirdi. Beratın bir örneği ise sicile kaydedilirdi. 2 Ağustos 1575 tarihli beratta Saruca Paşa Evkâfı'nın senelik 5000 kuruş mahsul ile mütevellisi olan Ahmet'in vefatı üzerine Mustafa bin Ali'nin yevmi öşr mahsule mutasarrıf olup avârız vergisinden ise muaf olmamak üzere mütevelli olarak tayin olunmuştur. [64] Bir başka kayıtta ise, vilâyet-i Silivri yağcıları ve kürekçilerinin 2 Ağustos 1577 senesinden 2 Ağustos 1578 senesine kadarki bir yıllık vacip olan rüsumları toplanmak için silahtar cemaatinden 182. bölükten yevmî 20 akçeye mutasarrıf Bekir bin İdris

[61] ÇŞS, s. 66b

[62] ÇŞS, s. 163a. Mehmet Çavuş'un kürekçi ihtiyacını karşılayamaması üzerine 19 Nisan 1580 gönderilen başka bir fermânda donanma-yı hümayun için acil olan kürekçi ihracı için Seca Çavuş'un tayin edildiği bildirilmiştir. ÇŞS, s.165b

[63] ÇŞS, s. 75b

[64] ÇŞS, s. 8a1

emin ve kâtip olarak tayin olunmuştur.[65] Son olarak da, 1 Kasım 1579'da yayınlanan belgede ise, 4 Eylül 1575 ile 3 Ağustos 1579 yılları arası vacip olan cizye vergisinin toplanması için silahtar cemaatinden 176. Bölükten Recep yevmi 24 akçe ile emin ve yine aynı bölükten yevmi 13 akçe ile Kadri kâtip olarak tayin olunmuştur.[66]

3.2.4. Tımar Tevcihi

Osmanlı Devleti'nde bir kısım asker ve memurlara geçimlerini veya hizmetlerine ait masrafları karşılamak üzere belirli bölgelerden kendi nam ve hesaplarına tahsili yetkisiyle birlikte vergi kaynaklarının (dirlik) tahsis edilmesine tımar ismi verilmektedir.[67] Osmanlı tımar sistemini, ulaşım imkânlarının sınırlı, malî ve bürokratik organizasyon vasıtalarının yetersiz olduğu ve gelirlerin küçük bir bölümünün nakde dönüştüğü bir zamanda, geniş bir alana yayılmış bir devletin[68] ziraî, malî, idarî, askerî ve ictimaî teşkilatı ve vergi düzenini de içerisine alacak şekilde kullanmıştır.[69]

Tımar sistemi Osmanlılardan öncede değişik ad ve şekillerde mevcut idi. Çünkü Ortaçağda para darlığı genel bir durumdu ve devletler nakdi olarak ödeyemedikleri hizmetlerin karşılığını aynî olarak bir bölgenin gelirlerini görevlilere tahsis etmek suretiyle bu durumun üstesinden gelmekteydiler. Bu sistem İslam ülkelerinde *ikta* Bizans'ta ise *pronoia* Osmanlılarda da *tımar* olarak kullanılmıştır. Osmanlı, bu sistemi kendi devlet geleneği ile birleştirerek devrinin en önemli kurumu olarak kullanmayı başarmıştır.[70]

İnceldiğimiz defterde tımar tevcihi ile alakalı 6 belge tespit edilmiştir. Örneğin, 14 Mart 1576 tarihli bir kayıtta[71], mahlûl olan bin akçelik *çakır*

[65] ÇŞS, s. 135ab

[66] ÇŞS. S.155b-156a

[67] Ömer Lütfü Barkan, "Tımar", *İslam Ansiklopedisi*, c. X, MEB Yayınları, Ankara,1945 s. 286-287.

[68] Mehmet Genç, *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*, Ötüken, İstanbul, 2002, s. 99.

[69] Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2007, s. 173.

[70] İnalcık, *Klasik Çağ*, s. 111-112.

[71] ÇŞS, s.23b

götürücülüğü tımarı[72] için İsaoğlu, 19 Mayıs[73] tarihli diğer bir kayıtta ise mahlûl olan bin akçelik *çakır götürücülüğü tımarı* için Abdi oğlu çakırcıbaşı Hasan'ın tezkiresi mucibince *çakır götürücülüğü tımarına* tevcih olunmuşlardır.[74]

5 Temmuz 1579 tarihli diğer bir kayıtta ise Çirmen Sancağı ve nahiyesinde Salih mutasarrıf olduğu tımardan feragat etmesi üzerine Köstendil Sancağı'ndan 5999 akçelik ma'zûl tımar, Memi'ye tevcih olunmuştur.[75] 1579 Haziran ayı başlarında gönderilen diğer bir fermanda ise bu defa Hüseyin Oğlu Memi'den boşalan 3000 akçelik tımara için Bastuyon Muharebesi'nde [76] yararlılık gösteren Abdullah oğlu (…),

[72]*Çakır*: Doğan cinsinden pençesi iri ve keskin bir kuştur. *Çakırcı* da avda doğanı elinde götüren kimseler için kullanılan bir tabirdir. Ayrıca Çakırcı yeniçeri teşkilâtından bir sınıfın adıdır. *Çakırcıbaşı* Osmanlı sarayında av işleriyle uğraşan yüksek rütbeli çakırcılar ve şikâr ağalarının âmirine verilen addır. Çakırcılar sarayda hizmetli bir sınıfı olmakla beraber diğer avcı teşekkülleri gibi, taşrada hizmet eden tımarlı, zeametli, vergi ve tekâliften muaf olanları da vardı. *Çakır götürücülüğü tımarı*; Padişahların avlanmaları için saraya çakır getirenlere bu hizmetlerinden dolayı verilen tımarlar hakkında kullanılır bir tâbirdir. Mehmet Zeki, PAKALIN,*Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB, 2004, c. I, s. 322.

[73] ÇŞS, s.17b. çakır götürücülüğü tımarına tevcih olunanlar varız vergisinden muaf değillerdi. *"...vezâif-i hıdemât çâkır götürücüğü müeddi kıla hâne-i avârızadan ise avârızın vireler ..."*

[74] Bu tımar tevcihi ile ilgili kayıtlar, Nicoara Beldiceanu'nun tespitlerini desteklemesi bakımından önemlidir. Nitekim, Nicoara Beldiceanu, *Osmanlı Devletinde Tımar* adlı çalışmasında tımarların sadece askerî hizmetlerde bulunan kimselere verildiğini iddia etmenin yanıltıcı olduğunu askeri hizmette olmayan kimselerinde tımarlar aldığını ifade etmektedir. Bunların; şehrin iktisadî hayatını düzenleyen muhtesip, yine şehrin ya da kazanın adli ve idari düzeninden sorumlu kadı, askeriyükümlülüğü olmasa da tımara sahip olabilmekte ancak muafiyetine karşılık yerine adam göndermekteydi. Yine orman muhafızı gibi ve *sayyadlık* hizmetini yerine getiren balıkçı ve avcılar gibi kimselere de tımar almaktaydılar. Yine dini bir takım hizmet gören imam, müezzin padişaha yırtıcı kuş yetiştirmekle görevli *doğancı,* defterdarlar, hatta kadın da nadir olsa tımar aldığını söyleyerek tımarın sadece askerî gayelere münhasır bir sistem olarak düşünülmemesi gerektiğini belirtmektedir. Nicoara Beldiceanu, *14 Yüzyıldan 16 Yüzyıla Osmanlı Devletinde Tımar*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Teori Yayınları, Ankara, 1985, s. 34-43.

[75] ÇŞS, s. 100b

[76] Muhtemelen bu muharebe, Osmanlıların 1574 yılında yaptığı Tunus seferi esnasında Tunus'a yakın Basduyan/Bastiyon/Bastion Kalesi'nin alınmasıdır. Tunus seferi ve Halkulvad Kalesi ve Büyük, Küçük Bastiyon Kalelerinin fethedilmesi hakkında bizzat sefere iştirak etmiş bir müşahidin anlatımları için bknz; Veysel Göger, Hüseyin Sarıkaya, Fetihname-i Akl-i Vadi-i Serhengi, Bir Müşahidin Dilinden Osmanlıların 1574 Tunus Seferi, Nizamiye Akademi, 2015,

Rumeli beylerbeyi Siyavuş Paşa tezkeresi[77] mucibince tevcih edilmiştir.[78] Yine Çirmen'de Akpınar ve sair yerlerde 10000 akçe tımara sahip olan Memi bin Hüseyin hakkından feragat edip beratını vermesi üzerine tımar Divane Hüseyin nam kimseye tevcih olunmuştur.[79]

Osmanlı, devrin imkânları nispetinde tımar sistemini en iyi şekilde uygulamış ve tımar sistemi devletin en önemli kurumlarından biri olmuştur. Ancak, 16. Yüzyılın sonlarında itibaren tımar sistemi Osmanlı Devleti'nin ihtiyacını giderecek bir yapıdan giderek uzaklaşmaya başlamıştı. Tımarlı sipahiler birbirlerinin arazilerine ve gelirlerine müdahale etmeye başlamışlardı. Bir köy veya bölge bir tımarlıya bütünüyle bırakılmayıp farklı yerlerden gelirler sağlanmasına karşın şimdilerde bu gelir kaynakları tek elde toplanmaya başlıyordu. Hatta savaşlara gitmedikleri halde dirlikleri ellerinden alınmıyordu.[80] Beyler görevlerini kötüye kullanarak ehil olmayan kimselere tımar tevcih etmeye başlamışlardı.[81] Yine bu dönemde tımar işleriyle meşgul memurlar, görevlerini layıkıyla yapmadıkları için tımar yoklama ve ruznamçe defterlerinde türlü karışıklıklara ve tımar tevcihlerinde usulsüzlüklere sebep olabiliyorlardı.[82] Ayrıca bu dönemde baş gösteren kuraklıklar ve

[77] Tımarlar veriliş şekillerine göre *tezkereli tımarlar* ve *tezkeresiz tımarlar* olarak iki kısma ayrılırdı. *Tezkiresiz tımarlar* beylerbeyinin merkeze bildirmeden kendisitarafından tevcih edilen küçük ölçekli (genellikle 3 bin akçeden az olan) tımarlardır.*Tezkireli tımarlar* ise beylerbeyinin sipahiye tezkire vermek suretiyle merkezebildirip merkez tarafından uygun bulunması halinde tımarın tevcih edilmesi halindebuna da tezkireli tımar denmektedir.

[78] ÇŞS, s. 44b

[79] ÇŞS. S.103b, Tarih evasıtı Rebiülahir 987/7-17 Haziran 1579

[80] İlber Ortaylı, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedit Yayınlar, Ankara, 2007, s. 130. Ayrıca bknz, Ünal, *Müessese*, s. 202.

Mehmet Ünal'ın Defter-i Hakanî Emini Aynî Ali Efendi'den aktardığına göre; bu dönemde Rumeli 22 sancaktan müteşekkildi ve cebelüler ile birlikte 33 bin civarında sipahi olmasına rağmen savaş zamanlarında ancak 2000 sipahi Anadolu beylerbeyinin maiyetinde olan 18 bin 700 sipahiden de ancak 1000 kadarı sefer zamanı orduya katılmaktaydı.

[81] İnalcık, *Klasik Çağ*, s. 120.

[82] Ünal, *Müessese*, s. 203.

üretimdeki düşüş tımar düzenini bozmuş yoksullaşan köylü sipahi topraklarını terk etmeye başlamışlardı.[83]

3.2.5. İltizam Tevcihi

Osmanlı Devleti, 16. Yüzyılın sonlarında yaşanan bu gelişmeler üzerine merkezi ordu ve bürokrasinin maaşlarını karşılayabilmek için vergi kaynaklarının nakit olarak alınması ya da nakde çevrilerek merkezî hazineye intikali ve ihtiyaçların karşılanması için tımar sistemi dışında iltizam sistemini geliştirmiştir.

Osmanlı Devleti, erken dönemlerden itibaren mukataa denilen devlete ait arazi veya gelirin tür ve miktarları maliye tarafından belirlenmiş vergi kaynaklarının tahsil edilmesi işini iltizam sistemiyle gerçekleştirmekteydi.[84] Bu mukataa gelirleri daha çok büyük şehirlerdeki her türlü iktisadî vergiler, maden işletmeleri, ticarî tekel maddelerinden sağlanan gelirlerdi. Ve bunlar devlet hazinesinin en önemli kaynakları oluşturmaktaydı. Fatih zamanında da İstanbul'un imarı ve şenlendirilmesi için mülk isteyenlere parasız verilmiş ancak sonradan bunlar mukataaya bağlanarak yaklaşık 100 milyon akçe gelir sağlanarak Akkoyunlu seferi için önemli bir kaynak oluşturmuştur. Zira bu miktar 1524-25 yılı bütçesine eşittir.[85]

Nitekim devlet, 16. yüzyıl sonlarında artan nakit gereksinimini tımar düzeni içerisinde olan ve tarıma dayanan vergi kaynaklarını da mukataaya dönüştürerek iltizama vermeyi bir çözüm olarak kullanmaya başladı.[86] Devlet, bu mukataa kaynaklarını bizzat hazine-i âmire eliyle idare ediyordu. Hazine-i amire bu mukataalara birer emin tayin eder eminde yanına bir kâtip alarak mukataayı idare ederdi. Emin mukataayı belirlenen gelirin altına düşürmemek kaydıyla ya ulufe alır *ber-vech-i*

---

[83] A. Mesud Küçükkalay, *Coğrafi Keşifler ve Ekonomiler Avrupa ve Osmanlı Devleti*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2001, s. 100. Ayrıca köyleri terk etme ile ilgili olarak bknz; "… *Osman Şâh vâlidesi Hanım Sultân tâbet-serâhanın vakıf karyelerinden Körüklü nâm karye sâbıkan ma'mûr olub hâlâ re'âyası perâkende olub ayende ve revende muharrer olmağın …",* ÇŞS, s.36b. ve*"... Hanım Sultan tab-sarâh Evkâfı'ndan Gürgenlid nâm karye derbend olub sâbıkan ma'mûr hâliyâ re'âya perâkende olmağın karye-i mezbûr hali kalub ekser zamanda maktûl bulunduğu mukaddeman arz olunup ..."* ÇŞS, s. 120b.

[84] Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadi ve İdari Tarihi*, Barış Yayınları, Ankara, 1999, s. 231.

[85] Ahmet Tabakoğlu, *Türkiye İktisat Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2005, s. 204.

[86] Şevket Pamuk, *İktisadi*, s. 178.

iltizam emin[87]ya da ulufe almayıp belirlenen miktardan arta kalanı kendi namına alıp diğer kısmı hazineye teslim edilirdi.[88] Bir taraftan da bu mukataaları devlet tarafından bir bedel karşılığında açık artırma ile genellikle üç senelik sürelerle mültezime verilirdi.[89]

Devlet, iltizamı alan kişiye yetki ve sorumlulukların açıkça belirtildiği bir berat verirdi. Ayrıca iltizamı alan kişinin gelirine zarar gelmemesi için devlet gerekli tedbirleri almak durumundaydı.[90] Mültezim olan kişi ya da kişiler, yeteri kadar sermayelerinin olduğunu kefillerle beraber kadıya ispat etmek zorundaydı.[91] Mültezimin (ya da emin) borcunu ödememesi ya da usulsüzlük yapması gibi durumların önüne geçebilmek için malları ipotek edilirdi. Bu kişiler mallarını satamaz ve başkalarına devredemezlerdi.[92]

İncelediğimiz belgeler içerisinde iltizam ile alakalı dört belgeye rastlanmıştır. Bunlardan üçü iltizamda yaşanan problem ile alakalı olup[93] bir belge ise iltizam tevcihi ile alakalıdır. 1579 Haziranı'nın sonlarında iltizam tevcihine dair bir berat yayınlanmıştır. Buna göre; 28 Nisan 1576'da 3 yıllığına Rıdvan bin Sefer ve Ahmet ber-vech-i iştirâk125 bin akçe karşılığı olarak iltizamı almışlardır. 2 Mayıs 1579'da iltizamın süresi dolması üzerine Rıdvan ve Ahmet'in ortaklaşa 125 bin akçeye aldıkları iltizamı Hasan bin Muhammed 20 bin akçe artırarak 145 bin akçe karşılığında almıştır. Ayrıca, Hasan yevmi 10 akçe ile emin-i mültezim, Mehmet bin Halit yevmi iki akçe ile kâtip, Nebi bin Veli'de

[87] "…mukâta'asına ber-vech-i iltizâm emin olan Rıdvan nâm kimesne südde-i sa'âdetime gelip …", ÇŞS, s. 80b.

[88] Akdağ, *a.g.e.*, s. 232.

[89] Tabakoğlu, *a.g.e.*, s. 203. Bizim incelediğimiz belgelerde vergi gelirlerinin toplanması hususunda mültezimden ziyade emine iltizam verildiği gözlenmiştir.

[90] Örneğin Çirmen'de ber-vech-i iltizam emin olan Rıdvan havass-ı hümâyuna ait bâd-ı hevâ, mâl-ı mevkûf ve cürm-ü cinâyet gibi vergilere sancakbeyi ve adamlarının müdahale etmeleri üzerine bizzat südde-i saadete giderek şikâyette bulunuyor. Bunun üzerine Çirmen kadısına müdahalede bulunanların men edilmesine dair hüküm gönderiliyordu. ÇŞS, s. 80b.

[91] "*…Has Köy kâdîsısı Mevlânâ Taceddin huzûrunda zarar-ı mâl yerlü ve yurtlu yarâr ve mâldâr kefiller verdikden sonra mukâta'a-yı mezbûreye mübâşeret idelüm …"* ÇŞS, s.105ab

[92] Akdağ, *a.g.e.*, s. 241-243.

[93] İltizam usulü ile ilgili yaşanan sıkıntılar için bknz; ÇŞS, s.80b, 103b ve 180b

yevmi üç akçe ile nazır olup ber-vech-i iştirak mültezim cihetine tevcih olunmuşlardır.[94]

3.2.6. Vergi

Osmanlı Devleti de diğer tüm devletler gibi, kamu hizmetini ilgilendiren görev ve hizmetlerin düzgün bir şekilde sürdürülebilmesi için vergi alma ve toplama işine önem vermiştir. Geniş bir coğrafi alan üzerinde hüküm sürmüş bulunan Osmanlı Devletinde verginin, sosyal ve ekonomik hayatta önemli bir yeri vardı.[95] Zira merkez ile taşra arasındaki ilişkinin en önemli konularından birini de merkezin bu vergi talepleri oluşturmaktaydı. Devlet, olağan ya da olağanüstü zamanlarda toplanacak vergi ile ilgi olarak ferman yayınlardı.[96] İncelediğimiz belgelerin %18'ini merkezin vergi talepleri oluşturmaktadır. Vergi ile ilgili belgeler incelendiğinde, Çirmen Sancağından özellikle *resm-i ağnam* ve *haraç vergisi* ve *avarız vergisi* ve *kürek bedeli* talep edildiği görülmektedir. Örneğin, 20 Şubat 1579 tarihli kayıtta, Çirmen, Sofya, Hasköy, Tatar Pazarı'nda vaki olan adet-i ağnam 1579 yılına ait resm-i ganem vergisinin toplanması için sipahi oğlanlarından Yüzüncü bölükte yevmi yirmi akçe ulufeye mutasarrıf Osman Kilari tayin edilmiştir. Resm-i ganem vergisi iki koyun için bir akçe 300 koyun için beş akçe resm-i ağıl hesabı üzere toplanıp der-kese edilmesi ve defter imzalanıp mühürlenerek, koyun eminine teslim edilmesi emredilmiştir.[97] Yine 1578'in Eylül ayı başlarında yayınlanan diğer bir fermanda, İstanbul'da ziyade müzayaka olduğu halde Çirmen'deki celeplerin ellerinde çok sayıda koyun olduğu haber alınmıştır. Bunun üzerine İstanbul'un et ihtiyacının karşılanması için, Bali Çavuş mübaşereti ile Çirmen'de mezkûr mahallerde celeplerin ellerinde geçen seneden kalan ve bu senede ellerinde bulunan koyunların koyun emini eliyle İstanbul'a biran önce gönderilmesi emredilmiştir.[98]

[94] ÇŞS, s. 105ab. Bu belgenin transkripti eklerde verilmiştir.

[95] Osmanlı Devleti'nde alınan vergiler hakkında bknz; Neşet Çağatay; Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi Ve Resimler, DTCF Dergisi (1947), Cilt: 5 Sayı: 5 Sayfa: 483-511, Halil İnalcık, "Osmanlılarda Raiyyet Rüsumu" Belleten, c. XXIII,(1959), s.506-535 ve Ziya Kazıcı, Osmanlı Vergi Sistemi, Bilge Yayınları, İstanbul, 2005.

[96] Vergi ile alakalı olarak on belge tespit edilmiştir.

[97] ÇŞS, s. 81-82

[98] ÇŞS, s.40a

Haraç vergisinin toplanması ile ilgili 21 Ağustos 1580 tarihli diğer bir fermanda[99] ise, 1580 senesine ait haraçların toplanması için silahtar cemaatinden 217. bölükten yevmi 13 akçeye mutasarrıf Osman Çerkez emin ve Sağ ulufeciler cemaatinden 80. bölükten Mehmet Sadık kâtip tayin edildiği belirtilmiştir. Bu belgede, haraç vergisinin hangi bürokratik usulle toplandığına dair önemli bilgiler içermektedir. Buna göre, haraç vergisi, haraç emini ve kâtibin eline verilen nişanlı haraç defteri mucebince kadılar marifetiyle mahkemede toplanırdı. Emin ve kâtibin ellerine verilen bu deftere göre kendileri dahi müstakil bir defter tutarlar, ayrıca kadılar dahi deftere kaydederlerdi. İki defter karşılaştırılıp tashih edildikten sonra imzalanıp ve mühürlenip kuyûda gönderilirdi. Ayrıca gayr-i Müslimlerden alınan cizyeden başka olarak 3 akçe daha alınırdı. Kanun üzere 1 akçesi hazine-i amire için birer akçesi de emin ve kâtip için alınırdı. Ayrıca haracın toplanması için sancakbeyi ve adamları, subaşılar ve erbab-ı tımar ve yerlerinde duran adamları haraç verecek gayr-i Müslimleri mahkemeye ihzar etmekte gereken yardımı yapmakla mükelleftiler. Ancak bu bahane ile reâyâdan akçe talep etmeye hakları yoktu. Ayrıca Nisan 1579 tarihli diğer bir kayıtta ise, Ulufeciyan bölüğünden yevmi 14 akçeye mutasarrıf Mehmet Süleyman resm-i ganem vergisini toplayıp, kadıya usulüne uygun ve eksiksiz olarak teslim edilmesi ferman edilmiştir.[100]

3.2.7. Taşrada Yaşanan Çeşitli Huzursuzluklar

Merkez ile taşra arasındaki ilişkilere neden olan en önemli konu taşrada yaşanan çeşitli suiistimallerdi. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere %54 ile taşrada yaşanan çeşitli huzursuzluklar, taşradaki reâyâ veya askeri sınıfa mensup kimselerin divâna müracaatta bulunmalarına ve merkez ile taşra arasındaki diplomatik yazışmaların da ana konusunu oluşturmaktaydı. Taşrada yaşanan huzursuzluklar incelendiğinde önemli bir kısmını vergi gelirlerinin toplanması ile alakalı usulsüzlükler oluşturduğu görülmektedir. Daha doğrusu kanunla kimin hangi vergi gelirini tasarruf edeceği ve hangi usulle toplayacağı belirtilmiş olmasına rağmen buna riayet etmeyen çok değişik zümreden görevliler yer almaktaydı. Bu belgeler incelendiğinde kimi zaman vergiden muaf olunan kesimlerden vergi talebinde bulunulduğu kimi zamanda vakfa ait ya da herhangi bir

[99] ÇŞS, s. 182.ab

[100] ÇŞS, s. 160b-161a

görevlinin tasarrufunda olan vergi gelirlerine müdahalede bulunulduğu görülmüştür. Bu gibi durumlarda taşrada yer alan ve mağdur olan kurum veya kimseler ya kadı aracılığıyla ya da doğrudan bu tür usulsüzlükleri merkeze bildirmişlerdir. Merkezde bu tür vakıalar karşısında gerekli teftiş ve tahkikatı yaparak usulsüzlükleri engellemek ve bu suretle kanun-ı kadimde olduğu üzere amel edilerek düzenin muhafaza edilmesine yönelik fermanlar yayınlamıştır.

Örneğin, 26 Nisan 1579 tarihli kayıtta, Şehzâde Sultan Mehmet'in İstanbul'da bulunan İmaret Vakfı mütevellisi bizzat divâna gitmiştir. Mütevelli, İmaret Evkafına bağlı Çirmen Kazasındaki vakıf karyeleri serbest olmasına rağmen cürm-ü cinâyet ve resmi arûsâne ve yave ve kaçgun beytü'l-mal ve mal-ı muvkufeden sancakbeyleri ve adamları ve şehir voyvodaları ve subâşıları ve sipâhileri ve has başılar ve başkaları müdahale ederek vakfa külli zarar verildiğini bildirmiştir. Bunun üzerine kanun-ı kadimde olduğu üzere vakfın gelirlerine dışardan müdahale edilmeyip siyaset bedeli bir nesne talep edilmemesi ve eğer bu emre uymayan olursa isimlerinin merkeze bildirilmesi emredilmiştir.[101]

Vakıf arazilerine veya vakıf gelirlerine müdahale sadece Şehzade Mehmet İmaret Vakfına mahsus bir durum değildi. Aynı şekilde Rumeli'de Sultan Süleyman Evkafı[102], Sultan Murat Evkafı[103], Osman Şah Validesi Evkafı[104], Mustafa Paşa Evkafı[105] ve son olarak da Medine-i

[101] ÇŞS, s.43a-44b, Ayrıca Şehzâde Sultan Mehmet'in imaret evkafı ile ilgili olarak 1 Mayıs 1579'da vakfın mütevellisinin arzı üzerine bir fermân daha yayınlanmıştır. Burada da vakıf karyelerinin sınırları sınırname ile belirlenmiş ve onunla amel edilmiş olunmasına rağmen hariçten sancakbeyi ve adamları, erbab-ı züema ve tımar sahibeleri müdahale ederek vakıf topraklarına zarar vermişlerdir. Bunun üzerine defter incelenerek vakfın sınırnamesi mucibince amel edilmesi emredilmiştir. ÇŞS, s.104b. Ve benzer bir belge için bkz; ÇŞS. s.161b Tarih 9 Aralık 1580. Son olarak İmaret Şehzâde Sultan Mehmet'in imaret evkafı ilgili olarak daha eski kayıtlı bir belge vardır. Burada Çirmen Kazasına tabi Umurlu? nam karyeden Hüseyin bin Muhammed ve Memi bin Karagöz bizzat dergah-ı muallaya gelerek,.imaret vakfına bağlı karyenin reayası oldukları ve gerekli vergileri vakfa vermiş olmalarına rağmen hariçten görevliler vergi ve hizmet talebinde bulunduklarına dair şikayette bulunmuşlardır. Bunun üzerine defter-i cedittte yapılan incelemelerde karyenin vakıfa bağlı olduğu belirlenmiş ve hariçten müdahaleden men edilmesine dair fermân yayınlanmıştır. Ç.Ş.S. s.11b. Tarih 22 Aralık 1577.

[102] ÇŞS, s. 141b-1, ÇŞS, s.180b,

[103]ÇŞS, s. 38b ve ÇŞS, s.109b ve ÇŞS, s.138b,

[104]ÇŞS, s. 28b ve ÇŞS, s.36b ve ÇŞS, s.166a,

[105] ÇŞS, s.127a

Münevvere Evkafının[106] mütevellileri ya bizzat merkeze gelerek ya da arz göndermek suretiyle şikâyette bulunmuşlardır. Vakıflar ile ilgili şikâyetlere bakıldığında, Çirmen ve civarında bulunan vakıf karyelere hariçten devlet görevlilerinin usulsüz olarak müdahale ederek vakıfları zarara uğrattıkları görülmektedir.

Vergi gelirlerine müdahale ya da haksız yere reâyâya vergi ve hizmet yükleme sadece vakıflarda yaşanan bir problem değildi. Farklı kesimden kimseler de benzer sorunlardan şikâyetçiyeydi. Örneğin; 7 Mart 1581 tarihli kayıtta, Aşçıbaşı Davut'a arpalık olarak verilen Kocabaş ve ona bağlı karyelerin vilayet defteri mucibince adet-i ağnam mahsulü kayıtlı olmasına karşılık eminler vilayet defterine muhalif mezkûr mahsullere dahledip kendisini zarara uğratmışlardı. Bunun üzerine Aşçıbaşı Davut durumu merkeze bildirmiştir. Bunun üzerine, Aşçıbaşı Davut'un arpalığına müdahale edilmemesi için bir ferman yayınlanmıştır.[107]

Çirmen Sancağında iltizam emini olan Rıdvan, resm-i cinayet ve sair bad-ı hevâ vergilerini toplarken, sancakbeyi ve adamlarının müdahale etmeleri üzerine bizzat divân-ı hümâyuna müracaat etmişti. Yapılan teftiş ve tahkikattan sonra Rıdvan'ın tasarrufunda olan vergi gelirlerine müdahale edilmemesi için Çirmen kadısına ferman gönderilmiştir.[108]

21 Haziran 1579 tarihli diğer bir kayıtta ise, Rıdvan ve Ahmet'in müştereken işlettikleri iltizamın süresi dolduğunda, hazineye 35 bin akçe teslim etmişlerdir. Ancak mevkufât ve bad-ı hevâ ve mal-ı hassa ve mal-ı mevkuf ve kaçgun ve mukataasına bi'l-fiil emin-i mültezim olan Hasan, Rıdvan ve Ahmet'in zimmetinde 89500 akçe olduğunu merkeze bildirmiştir. Bunun üzerine, merkez tarafından olayın tahkikatı yaptırılarak, mezkûrların zimmetlerinde olan akçelerin alınması için ferman yayınlanmıştır.[109]

Vergi gelirine müdahale ya da verginin toplanamaması sadece taşradaki görevliler ve kurumların sorunu değildi. Aynı şekilde devlette taşrada vergilerin toplanması esnasında yaşanan aksaklıklardan rahatsızlık duymaktaydı. Belgelerde geçen vergi taleplerinden anladığımız kadarıyla İstanbul'un iaşesi için bu dönemde et sıkıntısı yaşandığı görülmektedir.

[106] ÇŞS, s.117b-1

[107] ÇŞS, s. 113a

[108] ÇŞS, s.80b Tarih 1-9 Nisan 1579

[109] ÇŞS, s. 103b-104b

Ve Çirmen Sancağının da İstanbul'un et ihtiyacını karşılamak için küçükbaş hayvan yetiştiriciliği bakımından önemli olduğunu anlaşılmaktadır. Bu yüzden merkezin, Çirmen Sancağından talep ettiği vergiler içerisinde ağnam vergisinin[110] ön planda olduğu görülmektedir. Ancak kimi zaman devlet, ağnam vergisinin arzulanan miktarda toplanamamasından ve İstanbul'un iaşesinde yaşanan sıkıntılardan dolayı rahatsızlık duymaktaydı.

Örneğin; 9 Mart 1579'da yayınlanan fermanda[111] aynen şu ifadeler yer almaktaydı.

> *"... ... sene seb'a ve semânîn ve tis'a Muharremi'nin yigirmi dördünde vâki' olan April evvelinden berü vâcib olan resm-i ganemleri cem' ve tahsîl olınmak Lâzım ve mühim olmağın bu husûs içün sipâhi oğlanlarından yüzüncü bölükde Yevmî yigirmi akçe ulûfeye mutasarrıf kıdvetü'l-emâsil ve 'l-âyânOsman Kilâri Nâm kûlum zide kadrühu havâle ta'yîn olunub ... ... …şöyle istimâ' olunduki resmi ganem virmeyen Kimesneler çobânlarının ve gayrıda ba'zı kimesnelerin kendi koyunlarını halat idüb resimlerin aldırmağa mâni' olurlar imiş evvel asıl kimesneler çobânlarının ve gayrısı kendü koyunlarını halat eyledikleri koyunlardan kanûn üzere resmi ganemleri alındıktan Sonra telbîs etdükleri içün kendi koyunlarından dahi resm oldurub vâki' olan telbîslerin tafsili üzere isimleriyle yazub kapuma arz eylesin ve ba'zı kimseneler koyunları sudan kaçurub koyunum yoktur deyü telbîs ve bahane iderlerimiş tenbîh eyleyesizki koyunları kaçurmayub resimlerin vireler ba'de'ttenbîh islâmiyânların koyunlarını gizledikleri içün ba'de's-sübût her koyun başına birer akçelerin aldırub mirî içün zabt itdiresiz ve aded-i ağnâm defterinde ba'zı reâyânın geçen yıllarda resm-i ganemleri mirî içün virdikleri defterde mukayyed iken koyunların ba'zı kimesnelere ve re'âya satduk deyü ta'allül etmekle resmi gönemleri zâyi' oldurmuş evvel asıl ta'allül idenlerin koyunları kimlere satılmış ise teklîf idüb yerlerin buldurup emr'i- şerîfim Üzere resm-i ganemlerin olandan aldırasın ..."*

Yani özetle ifade etmek gerekirse, Nisan ayından evvel ağnam vergisinin toplanması mühim olduğu için yevmi 21 akçe ile Osman Kilari nam kul tayin edilmiştir. Ancak bazı kimselerin ağnam vergisini vermemek için koyunlarını kendilerinin kestikleri veya başka yerlere götürüp gizledikleri veya sudan geçirerek kaçırmaya çalıştıkları hatta bu esnada koyunlarında

---

[110] *Ağnam Vergisi*; Osmanlı Devletinde koyun ve keçi gibi küçükbaş hayvanlardan alınan vergidir.

[111] ÇŞS, s.81b-82a

telef olması gibi nedenlerden dolayı, ağnam vergisi arzulanan miktarda toplanamamıştı. Ancak bu sefer gerekli tedbirlerin alınarak ağnam vergisinin gereği gibi toplanması ve o bölgede bulunan görevlilerin de verginin toplanmasına yardım etmeleri ve ağnam vergisini vermekten imtina edenler olursa da gerekli cezaların verileceği bildirilmekteydi.

Resm-i ağnam ile ilgili olarak, 13 Mayıs 1580'de başka bir ferman yayınlanmıştır. Çirmen Kazasına tabi Kocabaş nam karyede sakin Oruç kadı nam kimse bizzat dergâh-ı muallaya giderek durumu arz etmiştir. Buna göre; Kocabaş karyesi defter-i hâkânîde celep taifesi olarak yazılı olup İstanbul'a her yıl koyun göndermekteydiler. Bu hizmetlerin mukabili olarak da avârız-ı dîvânîye ve tekâlif-i örfiyeden muâf ve müsellem olmalarına rağmen, avârız ve kürekçi ve nüzul vâki olduğu zaman hilâf-ı emr avârız ve kürekçi ve nüzul teklif edildiğini bildirmişler. Ayrıca koyunlarını İstanbul'a getirdikleri vakit yolda geçtikleri yerlerdeki harâciler ve sancâkbeyi adamları ve voyvodalar ve subaşılar ve eminler ve sair iş erleri, yanlarında olan çobanlardan konakladıkları için birer akçe ve hilâf-ı emr bunlardan ekin ve kışlak ve yaylak ve deşt-i bâni diye hak talep ettiklerini ifade etmişlerdir. Hatta koyunların satış işlemlerine de fesat karıştırmaktaydılar. Öyle ki, Eflak ve Boğdan'dan getirilen koyunlardan da hak talep ederek zulüm ettiklerini bildirmişlerdir. Bunun üzerine, celeplerin faaliyetlerine kesinlikle müdahale edilmemesi için ferman yayınlanmıştır.[112]

Çirmen'e bağlı Adacalı nam karyeden Muhammed nam sipahi tımarına rağmen hariçten bazı mevkufât eminleri gelip müdahale etmeleri üzerine bizzat Divân'a giderek durumu arz etmiştir. Bunun üzerine vilayet defteri incelenerek zikrolunan yerlerin Muhammed nam sipahiye ait olduğu ve rüsumlarına mevkufât eminlerinin müdahaleden men edilmeleri emr olunmuştur.[113]

Yine bu dönemde taşrada yaşanan bir diğer suiistimalde kadıların askerî sınıfın tereke taksimine karışarak harç almalarından kaynaklanmıştı. Rumeli Kazaskeri Abdurrahman tarafından bu durum divân-ı hümâyuna arz olunmuştur. Bunun üzerine Rumeli Beylerbeyliğine umumî bir ferman yayınlanarak kimin askeri ve kimin reâyâ olduğu açıkça

[112] ÇŞS, s.181a

[113] ÇŞS, s.136b, Tarih 23 Şaban 987/15 Ekim 1579

belirtilerek kadıların askeri zümrenin terekelerinden harç almalarının kesinlikle yasak olduğu ferman olunmuştur.[114]

Son olarak 1 Mayıs 1579 tarihli kayıtta, Çirmen Kazasında Elvan Deresi'nde Mucibe Hanım'a babasından kalan mülk değirmene Ferhat gasben zapt edip başka bir kimseye hilaf-ı şer satması ve Mucibe Hatun'un vefat etmesi ile Durmuş elindeki fetva-yı şerif mucibince merkeze durumu arz etmiştir. Merkezde vakıanın teftiş edilmesine ve eğer vaka arz edildiği gibi ise fetva-yı şerife göre hüküm edilip mezkûr şahsın men edilmesine dair bir ferman yayınlamıştır.[115]

Sonuç

14. yüzyılın başlarında temelleri atılan Osmanlı Devleti, çok kısa denilebilecek bir sürede özellikle de Balkanlar'da genişleme alanı bulmuştur. Bu anlamda Çirmen, Osmanlı'nın Balkanlar'da ilk fethettiği yerlerden olup aynı zamanda ilk teşkil edilen sancaklardan biri olarak Osmanlı taşra düzeninde yerini almıştır. Osmanlılar, 16. Yüzyıla gelindiğinde ise, bir cihan imparatorluğu olarak üç kıtaya hâkim olmuştur. Osmanlı'nın kısa sürede böylesine bir imparatorluk kurmasında, idari anlamda, merkeziyetçi bir yönetim ve bu merkeziyetçi yönetime sıkı sıkıya bağlı bir taşra örgütlenmesinin kurulması etkili olmuştur. Özellikle Osmanlılar tımar sistemi ile devletin ziraî, malî, idarî, askerî ve içtimaî teşkilatı ve vergi düzenini de içerisine alacak şekilde bir teşkilatlanma kurarak devletin mutlak otoritesini taşrada da uygulamışlar, merkezi otoriteyi taşrada da perçinlemişlerdir. Ayrıca sosyal adalet, vergi adaleti, güven ortamı ve hoşgörü gibi temel hak ve hürriyetlerin imparatorluk reâyâsına sağlanması da Osmanlıların cihan imparatorluğu olmasında diğer önemli unsurlardı.

Ancak, 16. yüzyıl sonlarına gelindiğinde, Osmanlı'nın klasik düzeninde aksaklıklar görülmeye başlanmıştır. Bu durum, incelediğimiz belgelere de açık bir şekilde yansımıştır. Buna göre, Osmanlı'da merkez-taşra arasındaki ilişkinin ağırlıklı konusunu, iktisadî meseleler oluşturmaktaydı. Özellikle de vergi gelirlerinin taşrada kimler tarafından hangi usulle toplanacağı belli olmasına rağmen, bu dönemde görevlilerin bu usullere pek riayet etmeyerek usulsüz vergi talebinde bulundukları görülmektedir. Yine olağanüstü dönemlerde alınan avarız vergisi de bu

[114] ÇŞS, s.167ab, Ayrıca bu belgenin orijinali ile birlikte transkripti eklerde verilmiştir.

[115] ÇŞS, s. 93b-94a

dönemde artık olağan bir vergi halini almış gibidir. Ayrıca bu dönemde devlet, artan nakit ihtiyacını karşılayabilmek için tımar sistemi yerine, iltizam sistemini uygulamaya koymuştur.

Osmanlı Devleti'nde Celali İsyanları öncesi, asayişin bozulma emareleri Çirmen'de de görülmektedir. Çirmen ve çevresinde zuhur eden eşkıyalar can, mal ve yol güvenliğini tehdit etmeye başlamışlardı. Ayrıca, özellikle geçiş güzergâhlarında tenha yerlerin şenlendirilmesinde önemli bir kurum olan derbent teşkilatında yaşanan aksaklıklar, Çirmen'de asayiş ve güvenliğin bozulmasında etkili olmuştur. Devlet, bir taraftan derbent teşkilatını yeniden ihya etmeye çalışırken diğer taraftan da il erleri, yiğitbaşı gibi yerel unsurlar teşkil ederek asayiş ve güvenliği sağlamaya çalışmıştır.

Gerek asayiş olayları gerekse artan vergi yükü gibi nedenlerle reâyâ, toprağı terk ederek perakende olmuş ve çift bozan reâyâ durumuna düşmüştür. Bu durum, vergi gelirleriyle geçinen kişi ve kurumların vergi gelirlerinin düşmesine ve birbirlerinin vergi gelirlerine müdahale ederek sosyal adalet düzeninin sarsılmasına neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda yaya-müsellem teşkilatı önemli bir vazife ifa etmiş ve Çirmen'de yaya-müsellem sancağı olarak teşkilatlanmıştı. Yeniçeri Ocağının kurulup gelişmesi ile birlikte yaya-müsellem teşkilatı önemini yitirmiş ve geri hizmet birlikleri olarak kullanılmışlardır. Çirmen diğer sancaklarının aksine 16. yüzyıl sonlarına kadar Osmanlı Devleti'nin yaya-müsellem ihtiyacını karşılamaya devam etmiştir.

Son olarak, Osmanlı Devleti'nde, merkez ile taşra arasındaki bürokratik ilişki çeşitli konularda yayınlanan fermanlar aracılığı ile sağlanmaktaydı. Bu fermanlar, kimi zaman kamu düzenini sağlamak maksadıyla merkezden, çeşitli talep veya yasakları taşraya iletmek maksadıyla yayınlanırdı. Kimi zaman da, Çirmen'de yaşanan çeşitli suiistimaller karşında görevli yönetici veya bölgenin ileri geleni veya reâyânın müracaatı üzerine yayınlanırdı. Özellikle taşradaki insanların divâna müracaat etme biçimlerine baktığımızda, taşra ile merkez arasındaki iletişim ağı dönemin koşulları ve diğer Avrupa ülkeleri göz önüne alındığında oldukça ileri bir düzeyde olduğu söylenebilir. Bu fermanların kaleme alınış gerekçesi, her ne olursa olsun, Osmanlı'nın temel dünya görüşünü oluşturan adalet anlayışının bir yansıması olarak kamu düzenini

ve sosyal adaleti muhafaza etmek düşüncesi ile kanun-u kadime vurgunun ön planda olduğu görülmektedir.

Kaynakça

AKDAĞ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadi ve İctimaî Tarihi (1243-1453)* c. I, Barış Yayınları, Ankara, 1999.

AYBET, Gülgün Üçel, ''16 ve 17 Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Hukuk Müessesesinin Önemi'', *X. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler*, c. V. Ankara, 22-26 Eylül, 1986, ss. 2147-2154.

BARKAN, Ömer Lütfü, ''Tımar'', *İslam Ansiklopedisi* (MEB), c. X, 1945. ss. 287- 333.

BELDİCEANU, Nicoara, *14 Yüzyıldan 16 Yüzyıla Osmanlı Devletinde Tımar*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Teori Yayınları, Ankara, 1985.

ÇALIK, Sıdık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar'da Osmanlı Düzeni (15. 16. Yüzyıllar)*, Bosna-Hersek Dostları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005.

DOĞAN (KAYAPINAR), Ayşe, *Bulgaristan'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması (XIV-XV Yüzyıl),* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim DalıBasılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1998.

GENÇ, Mehmet, *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*, Ötüken, İstanbul, 2002.

GÖĞER, Veysel, SARIKAYA, Hüseyin, *Fetihname-i Akl-i Vadi-i Serhengi, Bir Müşahidin Dilinden Osmanlıların 1574 Tunus Seferi,* Nizamiye Akademi, 2015.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib, *XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası Vakıflar- Mülkler-Mukataalar,* İşaret Yayınları, İstanbul, 2007.

GÖYÜNÇ, Nejat, "Tımar Ruznamçe Defterlerinin Biyografik Kaynak Olarak Önemi", *Belleten*, c. LX, sy.227 (Nisan 1996), ss. 127-137.

----------, *Osmanlı Devleti'nde Taşra Teşkilatı (Tanzimat'a Kadar),Osmanlı*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2000, ss. 77-88.

HALAÇOĞLU, Yusuf, *XIV-XVI Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtlanması ve Sosyal Yapı,* TTK, Ankara, 2003.

----------, '' XVI. Yüzyılda Sosyal ve Ekonomik ve Demografik Bakımdan Balkanlar'da Osmanlı Şehirleri'', *Belleten*, c. LIII, sy.206-208, ss. 637-679.

----------, ,'' Çirmen'', *DİA*, c. VIII, ss.341-343.

İNALCIK, Halil, *Hicri 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Arvanid*, TTK, Ankara, 1987.

----------, *Osmanlı Uygarlığı*, Yayına Hazırlayan: Halil İnalcık-Günsel Renda, c. I-II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004.

----------, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ 1300-1600*, çev. Ruşen Sezer, YKY, İstanbul, 2003.

----------, *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayınları, İstanbul, 1996.

----------, "1431 Tarihli Tımar Defterine Göre Fatih Devrinden Önce Tımar sistemi", *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayınları, İstanbul, 1996, ss. 1996.

----------, " Türkler ve Balkanlar", *Balkanlar*, Eren Yayınları, İstanbul, 1993

----------, " Rumeli", *İslam Ansiklopedisi (MEB)*, c. IX, ss. 767.

----------, "Eyalet'', *DİA*, c. XI. 1996,

----------, Adâletnameler'', T.T.K, Belgeler Dergisi, c.II, sy.3-4, Yıl, 1965), 49-145

İNBAŞ, Mehmet, "Balkanlar'da Osmanlı Hâkimiyeti ve İskân Siyaseti", *Türkler*, c. IX, Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul, 2001, ss.154-163

İPŞİRLİ, Mehmet, ''Osmanlı Taşra Teşkilatı'' *Osmanlı Devleti Tarihi*, Editör: Ekmelleddin İhsanoğlu, c. I-II, İstanbul, 1999.

KARPAT, Kemal H. " Balkanlar", *DİA*, c. III, 1996. s. 25-32.

KAYAPINAR, Ayşe, "Bulgarların Balkanlara Göçü ve Tuna Bulgar Devleti", *Balkanlar El Kitabı,* der. O. Karatay-B. A. Gökdağ, c. I, Karam Vadi Yayınları, Çorum-Ankara, 2006.

----------, "II. Bulgar Krallığı", *Balkanlar El Kitabı,* der. O. Karatay-B. A. Gökdağ, c. I, Karam Vadi Yayınları, 2006, Çorum-Ankara, ss. 232-251.

KAYAPINAR, Levent, " Yunanistan'da Osmanlı Hâkimiyetinin Kurulması (1361-1461)", *Türkler,* c. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2001, ss.187-193.

KUNT, Metin, *Sancaktan Eyalete, 1550-1560 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1978.

KÜÇÜKKALAY, A. Mesud, *Coğrafi Keşifler ve Ekonomiler Avrupa ve Osmanlı Devleti*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2001.

OĞUZOĞLU, Yusuf, ''Osmanlı Devletinde Taşra İle Merkez Arasındaki Bürokratik İşleyiş Hakkında Bazı Bilgiler (XVII. Ve XVIII. Yüzyıllar)'', *Osmanlı-Türk Diplomatiği Semineri (30-31 Mayıs 1994)*, İ.Ü.E. Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, İstanbul, 1995, s.31-42.

ORHONLU, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Derbend Teşkilatı*, Eren Yayınları, İstanbul, 1990, 2. baskı,

ORTAYLI, İlber, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedit Yayınlar, Ankara, 2007.

----------, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı*, Ankara, 1994.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. I-III, MEB, 2004.

PAMUK, Şevket, *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları (Seçme Eserler I)*, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2007.

----------, *100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadî Tarihi (1500-1914)*, K Kitaplığı, İstanbul, 1999.

SARICAOĞLU, Mehmet Esat, *Mali Tarih Açısından Osmanlı Devletinde Merkez Taşra İlişkileri (II. Mahmut Döneminde Edirne Örneği),* T.C. KültürBakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

TABAKOĞLU, Ahmet, *Türkiye İktisat Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2005, 7. baskı.

EKLER
EK-1

BELGE NO	GÖNDERİLEN KİŞİ	MÜRACAAT EDEN	MÜRACAAT ŞEKLİ	KONU	ÇİRMEN'DE GÖREVLİ ERKAN	TARİH
ÇŞS s. 4a	Çirmen Kadısına	Tırhala Sancakbeyi Osman Bey	adam gönderip	Vakıf arazilerine müdahale		2 Recep 987/12 Eylül 1579
ÇŞS s. 8a1	-	-	merkezden gelen	Merhûm Saruca Pâşâ Evkâfının yaklaşık 5 bin guruş mahsul ile mütevellisi Ahmet'in vefatı üzerine Mustafa bin Ali'nin tayin edilmesine dair berattır.	Mütevelli Mustafa bin Ali	23 Rebi'ül-ahir 983/1 Ağustos 1575
ÇŞS s. 8a2	Çirmen ve Dimetoka Kadılarına	Hace Gül Ahmet nâm hatun	bizzat gelip	Hacı Nasuh nâm kimesne Dimitoka Kazası'nda ticâret ederken Manastır Deresi dimekle ma'rûf mahalde eşkıyalar tarafından katl edilmesine dairdir.	Mustafa Çavuş mübâşir	15 Şaban 987/30 Ağustos 1576
ÇÇS s. 10b	Çirmen Zağra-i Yenice Kadısına	Zaim Cafer	bizzat gelip	Zeamet sahibi olan Cafer'in rüsûm-u	-	20-30 Rebi'ül-ahir 986/1-5

				serbetsiyesine hâricden dahl edilmesine dairdir.		Temmuz 1578
ÇÇS 11b	Çirmen Kadısına	Hüseyin bin Muhammed ve Memi bin Karagöz	bizzat gelip	Şehzade Sultan Mehmet Tabsarahın İstanbul'da olan İmaret Evkafı reâyâsından haksız vergi talebine dairdir	-	11 Şevval985/22 Aralık 1577
ÇÇS s. 16b	Çirmen Kadısına	Hanım Sultan Evkafı? mütevellisi	mektup gönderip	Vakıf karyesi tekalif-i örfiyeden muaf olmasına rağmen kürekçi talep edilmesinden men edilmesine dairdir.	-	20-30 Zilhicce 985/5 Mart 1578
ÇÇS s. 17b	-	-	merkezden gelen	Çakır götürücülüğü tımar tevcihi	-	20 Safer 984/19 Mayıs 1576
ÇÇS s. 23a	-	-	merkezden gelen	Çakır götürücülüğü tımar tevcihi	-	13 Zilhicce983/ 14 Mart 1576
ÇÇS s. 28b	Mustafa Paşa ve Köprüsü ve Çirmen Kâdîlarına	İstanbul'da vâki merhûme Hanım Sultan Evkâfı Mütevellîsi	adam gönderip	Hanım Sultan Evkafına bağlı Çirmen'deki vakıf karyesi ahalisi çift bozan olup vakfa ait vergilerini vermediklerine dair.	-	evâil Zilhicce 987/19-29 Ocak 1580
ÇÇS s. 36b	Çirmen Kadısına	Darüssaadet ağâsı Muhammed	mektûb gönderip	Osman şâh validesi Hanım Sultân	-	20-29 Şaban 987/21-30 Ekim 1579

				vakıf karyelerinden Körüklü nâm karye reâyası perâkende olup şenlendirilmesi için derbent olunmasına dair		
ÇÇS s. 38b-39a	Çirmen Kadısına	Edirne'de Vâki Sultan Murad Han İmâret Evkâfı mütevellî-i sâbık	arz gönderip	İmâret Evkâfı yağcıları tekâliften muaf olmalarına rağmen haksız yere vergi talep edilmesine dairdir	-	1 Zilkade 987/20 Aralık 1579
ÇŞS 40a	Çirmen ve Vize ve Kırk Kilise ve Pınar Hisarı vs kadılarına	-	merzden duyulması	İstanbul'da ziyade müzayaka varken Çirmen'deki celeplerin elinde ziyade koyun bulunduğu duyulması üzerine mezkûr mahallerde celeplerin ellerinde bulunan koyunların koyun emini eliyle İstanbula gönderilmesi dairdir.	Bali Çavuş mübaşir	1-10 Recep 986/3-13 Eylül 1578
ÇŞS s. 42b-43a	Çirmen Kadısına	Şehzâde Sultan Mehmet İmâret	bizzat gelip	Şehzâde Sultan Muhammed İmaret	-	27 Safer 987/26 Nisan 1579

		Evkâfı mütevellîsi		Vakfına ait vakıf karyeleri serbest olmasına rağmen dışardan müdahale edilip vakfa zarar verilmesine dairdir.		
ÇŞS s. 44b	Çirmen	-	merkezden gelen	Müfti Hüseyin oğlu Memi'den boşalan üç bin akçelik tımara için Bastuyon Muharebesi'nde yararlılık gösteren Abdullah oğluna Rumeli beylerbeyi Siyavuş Paşa tezkeresi ile tevcih edilmesine dair berattır.	-	tarih yok
ÇŞS s. 66b	Çirmen ve Çorlu ve Hayrabolu ve Dimitoka vs. Kadılarına	-	merkezden gelen	Baharda yapılacak sefer için donanma-yı hümâyuna kürekçi ve avarız akçesi talebine dairdir.		tarih yok
ÇŞS s. 75b	Çirmen Sancakbeyi Mustafa'ya	-	merkezden gelen	Baharda yapılacak sefer için silahlarıyla beraber zeamaet ve tımar sahiplerinin	Bedri Çavuş emri getiren	evhiri Muharrem 9875 Mart 1578/

				sefer için hazır olması ve Çirmen müsellemlerinden 3705 neferinde hazır olması		
ÇŞS s. 76a	Çirmen ve Mustafa Paşa kadısına	Çirmen Kadısı	arz gönderip	Çirmen ile Mustafa Paşa Kazasının ödemesi gereken avarız vergisi miktarında çıkan niza hakkında olup merkezdeki defter kayıtlarına bakılarak avarız vergisini ödemelerine dairdir.	Mustafa Çavuş mübaşir	evahiri Mharrem 987/19-29 Mart 1579
ÇŞS s. 80-b	Çirmen ve Hasköy kâdîlarına	iltizam emini Rıdvan	bizzat gelip	İltizam emini Rıdvan'ın resm-i cinayet ve sair bad-ı heva vergilerini toplamasında hariçten müdahale edilmemesine dairdir.	İltizam emini Rıdvan	evaili Safer 987/1-9 Nisan 1579
ÇŞS s. 81-b-82-a	Hasköy ve Çirmen ve Sofya ve Tatar-Bazarı kâdîlarına		merkezden direk	Ağnam vergisinin toplanması hususuna dairdir.	koyun emini Osman Kiları	10 Muharrem 987/9 Mart 1579
ÇŞS s. 93-b-94-a	Çirmen ve Köprü kadısına	Durmuş nam kimse	arz edip	Durmuş nam kimse annesi Mucibe nam Hatundan miras kalan Elvan	-	evaili Rebiülevvel 987/Mayıs 1579

				Deresi'ndeki değirmenin Ferhat nam kimse tarafından haksız yere işgal edilmesine dairdir.		
ÇŞS s. 98-b	Çirmen Kadısına	Hanım Sultan	adam gönderip	Çirmen'de Karabağ nam karye Hanım Sultan'a temlik verilmiş olup karye ahalisi ellerinde muafname olmasına rağmen hariçten müdahale edilmesine dairdir.	-	tarih yok
ÇŞS s. 100-b	Çirmen		merkezden gelen	Çirmen Sancağında tımar sahibi olan Salih'in hakkından feragat ederek boş kalan 5999 akçelik tımara Memi nam kimsenein tevcih olunmasına dairdir.	-	evaili Rebiülahir 987/28-10 Haziran 1579
ÇŞS s. 101-a	Çirmen	-	merkezden gelen	Çirmen Sancağında vaki tımarın sahibi Memi nam neferin öldü diye tımarının elinde	Tımarlı sipahi Memi	evaili Rebiülahir 987/28-10 Haziran 1579

				alınmaya çalışılması üzerine yeni bir berat verilmesi dairdir.		
ÇŞS s. 103-b	Çirmen kadısına	-	merkezden gelen	Çirmen'de Akpınar vesair yerden 10000 akçe tımara sahip olan Memi bin Hüseyin feragat edip yerine Divane Hüseyin'in tevcihine dair berattır.	Tımarlı sipahi Divane Hüseyin	evasıtı Rebiülahir 987/7-17 Haziran 1579
ÇŞS s. 103b-104a	Edirne kadılarına ve Çirmen ve Has Köy ve Akçakızanlık Dırağ-ı Cedid kadılarına ve Edirne hass-ı harç emini Muhammed'e	İltizam emini Hasan	bizzat gelip	Zikrolunan kadılıklardaki mal-ı gaib, mal-ı mevkuf ve kaçgun ve sair mukataaların iltizam emini Hasan tahsilat yaparken bundan evvel mültezim olan Rıdvan ve Ahmet'in hazineye 35500 akçe teslim edip zimmetlerinde 89500 akçe olduğuna dairdir.	iltizâm emini Hasan	evahiri Rebiülahir 987/17-27 Haziran 1579
ÇŞS s. 104b	Rumeli ve Anadolu'da Sultan Mehmet Evkafı olan yerlerin kadılarına	Şehzade Sultan Mehmet Çelebi İmarete Evkafı mütevellisi	bizzat gelip	İmaret Evkafına bağlı karyelerin sınırları sınırname ile belirlenmiş ve bununla amel	-	4 Rebiülevvel 987/1 Mayıs 1579

				edilmesine rağmen hariçten müdahale edilip vakfa zarar olduğuna dairdir.		
ÇŞS s. 105 ab	-	Hasan bin Muhammed	bizzat gelip	Çirmen ve Has Köy ve Zağra-i Cedid ve Akçakızanlık kazalarında olan karyelerin iltizam emini olan Rıdvan bin Sefer'in süresi bitince yerine zikr olunan mukataaya Hasan emin-i iltizam olmasına dairdir.	iltizam emini Hasan	evahiri Rebiülahir 987/17-27 Haziran 1579
ÇŞS s. 107b	Çirmen kadılarına	-	merkezden duyulması	Çirmen kazalarında eşkıya zuhur edip def edilmesi dairdir.	dergah-ı mualla kapıcılarından Ahmet ve Yahya mübaşir	tarih yok
ÇŞS s. 109b	Edirne'de vaki Sultan Murad Han Evkafı olan yerlerin kadılarına	Evkaf mütevellisi	mektup gönderip	Sultan Murad Han Evkâfına bağlı karyelere hariçten müdahale edilmesinin men hususuna dairdir.	-	14 Safer 987/12 Nisan 1579
ÇŞS s. 113a	Çirmen Sancakbeyine ve Çirmen kadısına	Matbah-ı amire Aşçıbaşı Davud	ilam etmesi	Aşçıbaşı Davud'a arpalık olarak verilen	-	Safer 989/7 Mart 1581

				Kocabaş ve ona tabi karyelerin adet-i ağnam vergisi mahsulü kendisine aitken hariçten müdahale edilmesine dairdir.		
ÇŞS s. 114b-115a	Rumeli'de Sultan Süleyman Evkafına bağlı yerlerin kadılarına	Sultan Süleyman Evkafı mütevellisi	bizzat gelip	Vakıf karyesi avarızdan gayrı tekâlif-i örfiyeden muaf olmasına rağmen kurşun ve arpa gibi sair tekâlif talep edilmesi ve reâyâ perakende olmak üzere olduğu dairdir.	-	selhi Safer 987/4 Nisan 1579
ÇŞS s. 117b-118a	Rumeli'de vaki Medine-i Münevvere Evkafına bağlı yerlerin kadılarına	Medine-i Münevvere Evkafı mütevellisi Seyyid Şerafeddin	arz edip	Vakıf karyesi avarız ve sair tekâlif-i örfiyeden muaf olmasına rağmen hariçten müdahale edilip celb-i siyaset ve habs etmeye teşebbüs ve siyaset bedeli akçe alınamaması dairdir.	-	5 Zilkade 988/12 Aralık 1580

ÇŞS s. 120b	Çirmen kadısına	Hanım Sultan Evkafı'na bağlı Gürlengid nam karye	sabıkan arz olunmuş	Gürlengid nam karyenin sabıkan derbent olup mamur olduğu ancak şimdilerde ahalisi perakende olduğu tekrar şenlendirilmesi için 30 nefer kimse derbentçi olarak tayin edilmesi ve bunların kürekçi ve avarızdan ve tekâlif-i örfiyeden mu'af olmalarına dairdir.	-	29 Cemaziyelevvel 987/24 Temmuz 1579
ÇŞS s. 121a	Çirmen kadısına	-	sabıkan arz olunmuş	Çirmen Kazasının avarızı gerekli tahkikat yapılarak 795 hane üzerinden değil 600 hane üzerinden hesaplanarak hane başı 50 akçe toplam 30000 akçe toplanması ziyade alınıp zulüm edilmemesine dairdir.	Mustafa Çavuş mübaşir	20 Cemaziyelahir 987/14 Ağustos 1579
ÇŞS s. 124a	Çirmen kadısına	Mehmet nam	adam gönderip	Mehmet nam kimse tasarrufunda olan Fındıklı e	-	evasıtı rebiülevvel 986/22-31 mayıs 1578

				Avranak nâm ve Yeni Kavancık nâm Karyelerine sınırları belli olmasına rağmen müdahale edilmesine dairdir.		
ÇŞS s. 126b	Zağra-yı Yenice Kadısına	muhtemelen müsellemlerden bir gurup	arz gönderip	Çirmen Sancağı müsellemlerinden haksız yere katır hakkı diye talep edilmesi üzerine kanunname gereği katır hakkı talep edilmemesine dairdir.	-	25 Rebiülahir 986/1 Temmuz 1579
ÇŞS s. 126-b2	Gazi Yenice Kadısına	Çirmen Sancağı müsellemleri	arz gönderip	Gazi Yenice kadısına müsellemlerden kanuna muhalif ağnam vergisi talep edilmemesi hususuna dairdir.	-	1 Ramazan 986/1 Kasım 1578
ÇŞS s. 127a	Çirmen kadısına	Gebze'de vaki Mustafa Paşa Evkafı cabisi	mektup gönderip	Gebze'de vaki Mustafa Paşa Evkafına bağlı Karaağaç karyesi ahalisi defter-i hakani mucebince aşar-ı şeriyye ve rüsum-u örfiyyelerini ödemeyerek vakfa zarar olduğuna	-	evahiri Şaban 986/22-31 Ekim 1578

				dairdir.		
ÇŞS s. 135ab	-	-	merkezden gelen	Vilayet-i Silivri yağcıları ve kürekçilerinin vergilerin toplanması için Silahdar cemaatinden 182. bölükten yevmi 21 akçe Bekir bin İdris emin ve kâtip olarak tevcih edilmesi hususuna dairdir.	Bekir bin İdris (emin)	18 Ramazan 987/8 Kasım 1579
ÇŞS s. 136b-137a	Çirmen kadısına	Tımarlı sipahi Muhammed	bizzat gelip	Çirmene bağlı Adacalı nam karye Muhammed nam sipahinin tımarı olmasına rağmen hariçten rüsumlarına mevkufât eminlerinin müdahale etmelerinden men edilmesine dairdir.	-	23 Şaban 987/15 Ekim 1579
ÇŞS s. 137a	Çirmen kadısına	Çirmen Kadısı	arz gönderip	Karye-i Yenice ahalisi hazine-i amire defterinde 46 nefer zımmi kayıtlı olmasına rağmen bir kısım reâyâ başka	-	22 Cemaziyelevvel 987/17 Temmuz 1579

				karyelere perakende olduğundan haraç vergisinin yeniden var olanlara göre belirlenerek tahsil edilmesine dairdir.		
ÇŞS s. 138b	Rumeli kadılarına	Edirne'de vaki Sultan Murad Han İmaret Evkafı mütevellisi	arz gönderip	Evkaf karyelerine bağlı reâyâ perakende olup vakfa ait vergileri sair yerlerdeki tımar veya vakıf karyelere ödediklerinden vakfa zarar olmasına dairdir.	-	evaili Safer 986/9-18 Nisan 1578
ÇŞS s. 154ab	Çirmen, Vize, Kırk Kilise, Pınar Hisarı vs Kâdîlarına	-	merkezden gelen	İstanbul'da ziyade müzayaka varken Çirmen'deki celeplerin elinde ziyade koyun bulunduğunun duyulması üzerine mezkûr mahallerde celeplerin ellerinde bulunan koyunların Bali Çavuş marifetiyle toplatılıp İstanbula	Bali Çavuş (mübaşir)	evasıtı Recep 987/2-12 Eylül 1579

				gönderilmesine kaydıdır.		
ÇŞS s. 155b-156a	Çirmen	-	merkezden direk	28 Cemaziyeevve 1983'den 9 Cemaziyelahi 987 tarihine kadar vaki olan haraçların cemi için 176. bölükten yevmi 24 akçeye mutasarrıf Recep emin ve yine bölükten yevmi 10 akçe ile Kadri kâtip olarak tayin olunmasına dairdir.	Recep (emin) Kadri (kâtip)	11 Ramazan 987/1 Kasım 1579
ÇŞS s. 160a	Ayamadan, Çirmen, Kırçova, Angele Kasrı, Karinabad, Manastır Kâdîlarına	140. bölükten Ali ve yine lufeciyan yemininden 106. bölükten Hasan bin Abdullah	bizzat gelip	Sipahoğaln zümresinden 140 bölükten 32 akçe ulufe ile mutasarrıf olan Ali ve ulufeciyan yemininden 106. bölükten yevmi 9 akçe ulufeye mutasarrıf olan Hasan bin Abdullah marifetiyle mezkûr mahallerdeki haraçların kanun üzere toplanmasına dairdir.	Ali ve Hasan bin Abdullah (ulufeciyan)	10 Recep 986/12 Eylül 1578

ÇŞS s. 160b-161a	Samakof ve Hasköy ve Çirmen Kâdîlarına	-	merkezden gelen	ulufeciyen bölüğünden yevmi 14 akçeye mutasarrıf Mehmet Süleyman tayin olunup. Kanun üzere iki koyun bir akçe ve her 300 koyun beş akçe üzere resm-i ganem toplanması ancak bu bahane ile ziyade akçe talep edilmemesine dairdir.	-	5 Safer 988/22 Mart 1580
ÇŞS s. 161b	Çirmen ve Köprü Kâdîlarına	İstanbul'da Şehzade Sultan Mehmet Han İmaret Evkafı mütevellisi	arz gönderip	Çirmen ve Köprü Kazalarındaki vakıf karyelerinin serbest olmalarına rağmen celb-i siyaset ve harç gibi taleplerle rencide edilerek vakfın zarara uğratıldığına dairdir.	-	2 Zilkade 988/9 Aralık 1580
ÇŞS s. 163a	Dimitoka, Ergene, Eski-hisar, Çirmen, Köprü, Hasköy, Yenice-i Zağra,Akçakıza nlık Kâdîlarına	-	merkezden gelen	Bundan önce kürekçi ihtiyacı olmadığı ihtimali ile bedel akçe 50'şer akçe ihraç edilmesi emredilmiştir. Ancak	Mehmet Çavuş (mübaşir)	20 Recep 988/31 Ağustos 1580

				donanma-yı hümayun için kürekçi ihtiyacının çok acil olduğuna dairdir.		
ÇŞS s. 165b	Dimitoka ve Ergene ve Eskihisar ve Zağra ve Yenice ve Çirmen kâdîlarına	-	merkezden gelen	Bundan akdem donanma-yı hümayun için kürekçi ihracı mühim olup dergâh-ı mualla çavuşlarından Mehmet başarılı olamadığından yerine kürekçi ihracı için Seca nam çavuşun tayin edilmesine dairdir.	Seca nâm çavuş (mübaşir)	4 Rebiülevvel 988/19 Nisan 1580
ÇŞS s. 166a	Çirmen kadısına	Hanım Sultan Evkafı mütevellisi	mektup gönderip	Vakıf karyesi tekâlif-i örfiyeden muaf olmasına rağmen kürekçi talep edilmesinden men edilmesi hususuna dair	-	evahiri Zilhicce 986/17-27 Şubat 1579
ÇŞS s. 167ab	Rumeli beylerbeyine ve vilayet beylerine ve kadılarına	Rumeli kazaskeri Abdurrahman arz etmesi	arz gönderip	Kadıların askeri sınıfa mensup veraset davalarına müdahil olmaktan men edilmeleri ve açıkça kimlerin askeri	-	tarih yok

				zümreden olduğuna dairdir.		
ÇŞS s. 170a	Çirmen ve Uzunca Ova ve Has Köy ve Zağre-i Atik ve Zağre-i Cedid vs kadılarına	-	merkezden gelen	Zikr olunan kazalardan celep defterleri mucebince tahsil olunması gereken koyunların noksansız olarak Anadolu Çavuşlarından Hasan Çavuş marifetiyle tahsil edilmesine dairdir.	Hasan çavuş (kayun emini?)	evaili Rebiülahir 988/16-26 Mayıs
ÇŞS s. 180a	Gelibolu mukaata müfettişi Ali'ye	Rusçuk ve İncek beytül-mal ve mevkufât mukataalarına iltizam emini olan Habib	adam gönderip	İltizam eminin mucebince zabt ve tasarruf ettiği mukaatada bazı doğancı ve sipahi taifesi miri toprağı için lazım olan öşürleri vermekten imtina ettikleri ve bundan men edilmelerine dairdir.	Habib (iltizam emini)	1 Cemaziyelevvel 988/14 Haziran 1580
ÇŞS s. 180b	Rumeli kadılarına	İstanbul'da Sultan Süleyman Han İmaret Evkafı mütevellisi	adam gönderip	Vakıf karyelerine hariçten müdahale edilerek avarız-ı divâni ve sair tekâlif-i örfiye	-	23 Rebiülevvel 988/8 Mayıs 1580

				talep edilmemesi ve celb-i siyaset bahane edilmemesine dairdir.		
ÇŞS s. 181a	Rumeli Sancağı beylerine	Çirmen Kazasına tabi Kocabaş nam karyede sakin Oruç kadı	bizzat gelip	Celep taifesinin İstanbul'a koyun götürürken çaşitli görevliler tarafından türlü fenalıklara marğruz kaldıklarına dairdir.	-	28 Rebiülevvel 988/13 Mayıs 1580
ÇŞS s. 182ab-183a	Çirmen	-	Merkezden gelen	Çirmen Sancağından vaki olan gayr-i müslimlerin haraç vergisi 217. bölükten yevmi 13 akçeye mutasarrıf Osman Çerkezi emin ve yine sağ ulufeciler cemaatinden 80. bölükten yevmi 14 akçe ile Mehmet Sıddık kâtip olarak tayin olarak usulüne göre verginin noksansız toplanmasına dairdir.	Osman Çerkezi (emin), Mehmet Sıddık (kâtip	10 Recep 988/21 Ağustos

EK-2

Emirü 'l-ümerâi 'l-kirâm kebirü 'l-küberâi 'l-fehhâm zü 'l-kadr ve 'l-ihtirâm sâhibü 'l-izzi ve 'l-ihtişâm el-muhtass bi-mezid-i inâyeti 'l-meliki 'l-alâm Vilâyet-i Rumeli tarafında olan beylerbeyi dâme ikbâlehum mefâhirü 'l-ümerâi 'l-kirâm râci'ü 'l-küberâi 'l-fehhâm zü 'l-kadr ve 'l-ihtirâm el-muhtass bi-mezid-i inâyeti 'l-meliki 'l-a'lâm vilâyet-i mezbûrede vâki' olan beyler dâme izzihum ve mefâhirü 'l kuzâtu ve 'l-hükkâm ma'deni'l-fezâili ve'l-kelâm evliye-i mezbûrede vâki' olan kâdîlar zide fezâilihum Tevki'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm olaki; hâliyâ azîmü 'l-ülemâi 'lmüte'hayyirîn akzâü 'l-füzelâi 'l-müteberrin nişâni 'l-müşkilâti 'd-din miftâh-u rumûzu 'd-dekâik-i misbâh künûzü 'l-hallâki 'l-mü'eyyid bi-inâyeti 'l-meliki 'l-mennân Rumeli kâdîaskeri Abdurrahman zide fezâilihû tarafından arz olındıkım, taht-ı hükümetimizde müşârun-ileyhe âid ve râci' rüsûm-u hakk ve nikâh ve hücec siz kâdîlar size dahl itmeyüp mumâ-ileyh cânibinden ta'yîn olan kassâm-ı askeriyeye zabt-u tasarruf itdirmeyüp nizâ' idermişsiz imdi buyurdumki; sefer-i hümâyûna esfer iken tekâ'üd idüp sonradan râ'iyyet yazılmış olmıya askerimdir ve yahut kullarım ve câriyelerim mâdâmki askerinin taht-ı nikâhındadır ba'de'l- i'tikâd anlar dahi askeridir ve kuzât ve müderrisîn ve meşihat ve tevliyet ve nezâret ve hitâbet ve imâmet ve cibâyet ve cüzhânlık ciheti yevmiyeleri bir akçe ve iki akçe ve üç akçe olsun ehl-i berât oldıkları ecilden hâliyâ askerîdir ve nim akçe ve tesbîh ve mü'ezzinlik ve gayri veilâyet kâdîlarınındır ve evlâdından bir derece kimesneye ra'iyyet kayd olınmış olmaya askerîdir ve şol ra'iyyet kızıkim sipâhiye nikâh olınmış ola mâdâmki sipâhinin taht-ı nikâhında ola askerîdir ve şol sipâhi kızı ki şehürlüye varırsa resm-i askerîdir hayr kısmetin vâki' olan hücec-i sicil ve itâk-nâme kitâbet-nâme kâdîasker kasâmsınındır eğer kassâm ve aherisi mevcûd olmazsa kâdî rüsûmun alup kassâmsa teslîm ideler elân ma'mûlun-bihâ olan kânûn mukarrer bu dürlü daoğancısı elinde berât-ı hümâyûnu olan askerîdir ve şimdi kethudâları ellerinde berâtı olmağla askerîdir ve umûmen voynuk (silik) akıncı ve yâyâ ve müsellem ki kalîl ve kesîr resm hâsıl ola askerîdir ve cânbâz ve mu'âf olan yüzün askerîdir ve mutlakâ eşkinci askerîdir ve çeltikçiler ki, berât ile olan ve yahud defterdâr tezkiresi ile olan askerîdir ve külliyân avârızdan mu'âf olanlar haliyâ askerîdir ve küreciler ve haymâneler kim kimesneye ra'iyyet kayd olınmış olmaya askerîdir ve bilâ ta'yîn cehd-i tasarruf indinde ellerinde berât ola askerîdir ve sipâhizâde olup ellerinde berâtı yokdur vilâyet kâdîlara nizâ' iderlerimiş imdi, kimesneye ra'iyyet kayd olınmış olmıya anlar dahi askerîdir ve câriye ve kûl olanlar sipâhizâde azâd itmiş ola askerîdir şol ra'iyyet (silik) kim sipâhi nikâhında ola askerîdir ve fevt olıcak avrat dûl kalup eğer şehrlükızı ki resm-i kısmet nikâhı askerîdir ol ecilde buyurdum ki; hükm-ü şerîfim varıcak min ba'd taht-ı hükümetinüzde vâki' olan rüsûm-ı kısmet kânûn-ı mukarrir üzere mûmâileyh râci'dir kat'â bi nesne ki cânibinüzden ta'rruz olınmaya mûmâ-ileyhin kassâm alup zabt iyleye kassâm ve yâhud ademisi hâzır iken kimesne ta'arruz itmeye kassâma göre vechen min küll 'l-vücûh dahl olınmaya müşârun-ileyhe âid olan

mahsûlü zabt ve kabz ide şöyleki, mûmâ-ileyhe âid ve râci‘ rüsûmı şimdiye değin sizin nâ’iblerinüz tarafından dahl olınup nesne almış ise sizki beylerbeyleri ve sancâkbeylerisiz dakika ve te’hîr itmeyüp ba‘de ʼs-sübût alıviresiz hükm-ü şerifimle varan ademlere zabt iddiresüz siz şöyleki, müşârun-ileyhe âid rüsûma dahl olındığı istimâ‘ olına gadrinüz makbûl olmak ihtimâl yokdur mûceb-i itâb olursuz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfime i‘timâd kılasız.

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAN / PERIODICAL PUBLISHMED EVERY SIX MONTHS

ABAD, 2018; 1(2): 147-157 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

YAŞAR KEMAL "HÜYÜKTEKİ NAR AĞACI" İLE CENGİZ AYTMATOV "BEYAZ GEMİ" ÜZERİNE BİR EKOELEŞTİRİ DENEMESİ

İmge ALPAY*

Öz: Ekoeleştiri yirminci yüzyılın sonlarına doğru çevre sorunlarına karşı edebiyatın bir tepkisi olarak ortaya çıkar. Edebiyatın insanlar üzerindeki etkisini göz önüne alarak çevre bilincini oluşturup doğanın zarar görmesini engellemeyi amaçlar. Doğayı ve doğada bulunan canlıları edebiyat yoluyla inceleyen ekoeleştiri, edebi eserlerde geleneksel doğa kavramını yıkarak bilimsel bir çevre görüşünün kabul edilmesini sağlar. Doğa, doğanın ele alınış biçimi, doğa tasvirleri ve insanın çevresinde var olan her şey ekoeleştirinin araştırma alanına girer ve böylelikle doğa, eserlerde arka plan olarak kalmaktan çıkarak özne durumuna yerleşir. İnsanın fiziksel çevresiyle olan ilişkilerini ve doğaya olan bakışını değiştirme amacı güden ekoeleştiri, insan eliyle oluşan doğa katliamını yeni bir bilinçle önlemeyi bekler.Çalışmamızda yarattıkları eserde doğayı nesneden çok özne yerine koyan, Yaşar Kemal'in "Hüyükteki Nar Ağacı" ve Cengiz Aytmatov'un "Beyaz Gemi" eserlerine ekoeleştiri perspektifinden bakmaya çalışacağız.

Anahtar sözcükler: Ekoeleştiri, Yaşar Kemal, Cengiz Aytmatov, Tabiat.

AN ECOCRITICAL STUDY ON YASAR KEMAL'S THE POMEGRANATE ON THE KNOLL AND CHINGIZ AITMATOV'S THE WHITE SHIP

Abstract: Eco-criticism emerged as the reaction of literature against environmental problems on the late twentieth century. It aims to prevent the damage of nature by showing the effect of literature on people and creating environmental awareness. Eco-criticism, which looks at the nature and it's livings through the literature allows the acceptance of a scientific mind by breaking down the traditional concept of nature in literary works. Everything about the nature, the handling of the nature, nature

* Araştırma Görevlisi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Rus Dili ve Edebiyatı, e-posta: İmge_kina@hotmail.com.

Başvuru/Submitted: 12.07.2018 Kabul/Accepted:25.09.2018

portraits and everything around the human takes place in the field of research of eco-criticisim, so that nature comes out of the background from the works ans settles to a subject. Eco-criticisim wants to change the relations of human beings with their physical surroundings and their view of nature and waits to prevent the "human made" massacre of nature with a new consciousness. In this study, we have tried to look at the works "Yasar Kemal's The Pomegranate On The Knoll And Chıngız Aıtmatov's The White Ship, where both creators replaces the nature more as an subject instead of an object, in an eco-criticism perspektive.

Key words: Eco-criticism, Yasar Kemal, Chingız Aytmatov, Nature.

Giriş

Ekoloji bilimi başlangıçta biyolojinin bir alt dalı olarak bitki ve hayvan topluluklarının ortamları üzerine yoğunlaşırken 1970'li yıllardan sonra insan ile insanın yaşam ortamı arasındaki etkileşimi inceleme gereği duyar. Ekolojik araştırmaların ön plana çıkardığı çevre ve onun bir parçası olan insan arasındaki ilişkilerin çevre-edebiyat bağlamında düşünülmesiyle de ekoeleştiri bir başka deyişle çevreci eleştiri kavramı ortaya atılır. Edebi eserde bir mekân olarak doğa, doğanın ele alınış şekilleri, doğa tasvirleri, doğa yazını türü ve en geniş olarak insanın çevresinde var olan her şey ekoeleştirinin araştırma alanına girer. Ekoeleştiri, bu türden çalışmalarla doğaya karşı bir duyarlılık yaratıp, insanın fiziksel çevresiyle olan ilişkilerini tekrar gözden geçirme olanağı sağlayarak, ekolojik bilinçlendirme oluşturmak ve bu yolla doğanın kötü muameleye maruz kalıp bilinçsizce yok edilmesini önleme işlevlerini üstlenmesini bekler (Solak, 2012: 211-224).

Edebiyat ve çevre ilişkilerini disiplinlerarası bir perspektiften ele alan ekoeleştiri 1990'lı yıllarda edebiyat ve kültürel çalışmaların bir alt alanı olarak ortaya çıkar. Terim, ilk kez William Rueckert tarafından "Edebiyat ve Ekoloji" (1978) adlı makalede kullanılır ve ekoloji prensiplerinin edebiyata uyarlanması olarak tanımlanır (Ergin, Dolcerocca,2016: 297-314). Ekoloeleştiri kuramı çerçevesinde ele alınacak eserlerin özelliklerinden en önemlisi incelenecek eserde çevrenin arka plan olmaktan çıkmasıdır. Doğa, varlığı canlı bir tasvirle sunularak işlevsel bir mekâna dönüşür. Ayrıca bu tür eserlerde birey, toplum ve evren bazında, insanın tarihi ve doğanın tarihi iç içedir. Ekoeleştiriye uygun metnin bir diğer özelliği ise, insanın çevreye karşı sorumluluk bilincini gösteriyor olmasıdır(Bayraktar, 2015: 137-154).

1.Yaşar Kemal'in Eserlerinde Doğa

Türk edebiyatında coğrafya-edebiyat ilişkisine ilk değinen kişi olanMehmet Kaplan coğrafya ve edebi metin ilişkisinin önemini şu sözlerle açıklar: Milletlerin kaderlerinde tarihin büyük rolü olmakla beraber coğrafyanın etkileri de az değildir. Tarih boşlukta cereyan etmez. Tarihi anlamak için coğrafyaya başvurmak şarttır. Emel Kefeli ise "Edebiyat Coğrafyasında Akdeniz" adlı kitabı ile ekoeleştirel okuma biçimini Türk edebiyatına da şu sözlerle tanıtır: "Coğrafya; geniş bir mekân incelemesi bir başka deyişle mekânın bilimidir. İnsanlar yetiştikleri coğrafyanın iklim şartlarından, bitki örtüsünden, sosyal ve kültürel yapısından etkilenerek birtakım fiziksel ve ruhsal özellikler kazanır. Coğrafya merkezli okuma, yazar ile çevresi arasındaki karşılıklı ilişkiyi inceler, çünkü yazarlar etkilendikleri coğrafyayı ister istemez eserlerine yansıtırlar." (Kesebir, 2016:267-278).

Bu kapsamda eserlerinin özellikleri ve yazarın edebi kişiliği ile ekoeleştirel kurama örnek gösterilen Yaşar Kemal de düzyazılarında doğayı, hem kendi başına, hem de "insan asliyeti" diye adlandırdığı bir yüceltmenin aracı ve simgesi olarak öne çıkarır. Yazarın, insanın sevip koruduğu bir doğada kültürünü yaşatıp geliştirebileceğine olan inancı, başından beri var olan bir düşüncedir. Bu konuya dikkat çeken ilk yazısında tarım alanları açmak için yakılan ormanlardan söz eden Yaşar Kemal, "Ormansız toprak olmaz" der. Aynı yıl yayımlanan başka bir yazıda ise, orman "dava"sını diğer toplumsal davaların önüne alır:

> *"Gazeteler yazdı, yurdumuzun en büyük davası, eğitim davasıdır diye. Gerçekten de büyük davamızdır ama bir toprakta gidip de gelmeyecek şeyler var. Hemen çaresi bulunmazsa elimizden uçacak, kanı çekilecek can damarları var. Orman giderse geri gelmez. Orman giderse bir memleketin toprakları ölür"* (Ergül, 2014:179-191).

Bir ölüm kalım davası olarak gördüğü orman kıyımının önüne geçmek için yazılar yazan Yaşar Kemal'e göre buna göz yummak, vatan hainliğiyle özdeş bir suçtur. Özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan ve "orman vasfını yitirmiş arazilerin tarıma açılması"nı öngören yasaya karşı art arda yazılar yazar. Yakın tarihlerde tekrar gündeme gelen yasaya benzeyen bu girişime karşı sert ifadeler kullanır. 23 Mayıs 1967 tarihli "Türk Milleti, Tarihinin En Büyük İhanetiyle Karşı Karşıya" başlıklı yazıda orman, siyasi muhalefetin üretildiği bir konu olarak öne çıkartılır: *"Evet, Türk milleti tarihinin en büyük ihanetiyle karşı karşıya... Bunu açık yürekle, namusluca, cesaretle söylemeliyiz. Bu ihanet, bu ölüm kanunu çıkmamalı"*. Söz konusu yasa çıkmaz, ancak yazarın konuya yönelik ilgisi devam eder (Ergül, 2014:179-191).

Yaşar Kemal'in romancılığının temel kaynağı söylencelere, destanlara, Karacaoğlan'a, Dadaloğlu'na, isyanlara, halk âşıklarına, türkücülere ilham veren Toroslarla çevrili Çukurova'dır. Yaşar Kemal sanatının ana kökleri ve sanatının gücünü bu yörelerin büyüleyici ruhundan alır. Her yönüyle Çukurova ve insanı yazarın ortaya koyduğu yaratmalarda kendi hayatının, değerlerinin izlerini bulur. Osman Şahin, Yaşar Kemal yapıtları içindüşündüklerini şu cümlelerle aktarır: "*Bir dil ağzı, bir dil sütü, bir çağla tadı bulur, bir sözcük tomurcuğunun coşkusunu yaşarım. Yapıtlarındaki doğayı, yöreleri, ırgatları, köylüleri, yörükleri okudukça daha önce oraları görmüş, yaşamışım gibi, konuşmalar akrabalarımın ağzından çıkmış gibi taze bir soluğun, taze bir dilin ses izlerini bulur, yoğun duygular yaşarım"*. Berna Moran, Yasar Kemal'in tüm Çukurova romanlarında "yozlaşma" mitosunun varlığına dikkat çeker. Berna Moran'ın üzerinde durduğu yozlaşma, insanı ve doğasıyla toplumsal bir yozlaşmadır (Göz, 2014:32-36).

Çukurova'daki sanayileşmenin doğa ve insan üzerine etkisini eserlerinde yansıtan Yaşar kemal, "Hüyükteki Nar Ağacı" adlı eserini ise 1951 yılında kaleme alır. "Doğa-insan ilişkilerini en iyi anlamda verdiğim yapıtlarımdan biri" dediği "Hüyükteki Nar Ağacı", traktörün tarıma girmesiyle birlikte işsiz kalan yarıcılar ve mevsimlik işçilerin dramını konu alır. Mevsimlik iş bulmak amacıyla Çukurova'ya doğru yola çıkan Mehmet, Hösük, Yusuf, Aşık Ali ve Mehmet Çocuk adlı beş arkadaş henüz bu topraklardaki değişimden habersizdirler. Zamanında Çukurova'da çalışan Mehmet, bölgenin toprağının çok zengin ve işçilere çok fazla imkân sağlamasından dolayı dağlı arkadaşlarına Çukurova'da bulunan ve binlerce işçinin çalıştığı çiftliğe gitmeyi teklif eder. Çiftlikte bulunan ve ablam dediği patronu Mehmet'i tanısa da tanımazlıktan gelir çünkü artık Çukurova'da sarı öküzlere ve ırgatlara ihtiyaç yoktur, çiftliğe makineler girmiştir, adam çalıştırma, tarlayı ekme, biçme yöntemi oldukça eskimiştir. Tarımda modernleşme ile zenginleşen ablası, artık onu tanımayacak hale gelmiştir. Çiftlikte kalan tek işçi olan Sarı, yaşadıklarına anlam veremeyen Mehmet'e şöyle der:

> *"Abla eski abla değil. Bir ben kaldım çiftlikte. Kimsecikler kalmadı. Ötekilerin hepsini kovdu abla... Sevdalanmış... Şu motorlar geldi geleli. Motora çalınmış. Sevda bağlamış motorlara"* (Kemal, 2011:17).

Ablanın çiftliğinden umudu kesen Mehmet ve arkadaşları Sarı'ya eskiden çiftlikte çalışan Veli Ağa'yı sorar. Fakat Veli Ağa da bölgeye traktörlerin ve diğer tarım makinelerinin girmesi sonucu işinden kovulmuştur. Irgatların yaşadığı işsizliği, kapitalizmin ırgatları değersiz bir iş gücüne çevirmesi eserde Sarı tarafından şu sözlerle verilir:

> *"Mehmet amca, şu motorlar gelince, Ağa hepiciğimizi kovdu. Herkes çekildi, çekildi gitti. Veli Ağa geçti Ağamın karşısına, Ağa, dedi, Allahtan utan, sakalı bu kapıda ağarttım, belim bu kapıda büküldü. Bu yaştan sonra ben nereye gideyim? Şu mezarlıkta avradım yatıyor, anam yatıyor, üç oğlum yatıyor"*(Kemal, 2011:19).

Çukurova'daki bu değişimin asıl sebebi eserin yazıldığı dönemlerde Türkiye-ABD ilişkilerinin 1947 yılında Türkiye'nin "Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası"na ve "Uluslararası Para Fonu"na üye olmasıyla önemli bir noktaya ulaşması olarak gösterilebilir. Çünkü Türkiye, Marshall Planı çerçevesinde 1948-1952 yılları arasında toplam 352 milyon dolar yardım almış, alınan bu yardımlar tarım başta olmak üzere sanayinin çeşitli alanlarında kullanılmıştır. Bu yardımlarla ABD'den traktör ve tarım araçları ve yol yapım aletleri alınmıştır. Bu sebeple alınan yardımların ne kadar verimli olduğu konusu tartışmalıdır. Nitekim Türkiye'de ABD yardımları sonrasında dış ticaret açığı ve uzun yıllar devam eden bir hayat pahalılığı yaşanmıştır (Topal, Erişim: http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_7decc.pdf, s, 120). Bu sıkıntıların bir tanesi de işçi gücünün azaltılarak endüstrileşme yolunda gelişmeler yaşanmasıdır. Bu durum eserde hem işçi hem de toprak ağası tarafından farklı bakış açılarıyla verilir. Örneğin işten çıkarılan ve toprak ağası tarafından alaya alınan işçi bu durumun sebebini Mareşal Marshall'a bağlar:

> *"Şimdi ben ne yapayım? Ah bu Amerikan gâvuru, ah bu mühendis Mareşal... "*(Kemal, 2011:54).

Sanayileşme ile birlikte tarım alanlarından çok fabrikaların önem kazanması, makine, silah, motorlu araç üretiminin hızlanması, nüfus artışıyla birlikte daha hızlı üretime ihtiyaç duyulması ve daha da önemlisi tüm bunların insanın mutluluğu için şart olduğunun düşünülmesi doğanın ötekileştirilmeye başlanmasının nedenleri olarak görülebilir. İnsan- doğa arasındaki ilişki insanın yanlış çıkarımları nedeniyle kopmaya başlamış, teknolojik gelişmelerle her türlü soruna çözüm bulanabileceği inancı insanoğlunu daha büyük bir yanılgıya itmiştir. Bu süreçte, sanayileşmeyle zenginleşen, hayatı kolaylaşan insanoğlunun "doğadan mutluluk devşirme"ye çalışırken kendini yeni sorunların beklediğinin farkına varamadığı görülür (Saltık, 2016:111-129).

Beş arkadaş da tanık oldukları olaylardan sonra hemen pes etmezler, yeni çalışabilecekleri yerler ararlar. Yolda karşılaştıkları insanlar, Yusuf'un rahatsızlığının artması, kendileri gibi yoldan gelip geçenlerle sohbetler, Aşık Ali'den dinlenen türküler ve açık havada gecelemelerle öykü devam eder. Akköy'de geçici bir uğraşı bulurlar, ama sonrası onlar için yine

karanlıktır, uğramadıkları köy, yalvarmadıkları ağa kapısı bırakmazlar. Durumlarının çaresizliği eserde şu sözlerle verilir:

> *"İnsanlar bu traktörler geldikten sonra birden değişmişler, bambaşka olmuşlardı. İnsanların yüzlerine bile bakmıyorlardı. Ne yapacaklarını bilmedikleri bu makinalara tapınmışlardı bayağı."*(Kemal, 2011:32).

Artık tamamen umutları kesilip memleketlerine geri dönme hayalleri kurarlarken ağaçlıklı bir köyde yaşlı bir kadından hüyükteki nar ağacının övgüsünü, yaraları nasıl sardığını, insanların sorunlarına nasıl çözüm bulduğunu, açları doyurduğunu, zalimlerin yanına yanaşamadığını çünkü orasının Kırklar Meydanı olduğunu ve buranın kutsal olduğunu dinlerler. Kutsal ağacı bulmak için Çukurova'da kalmaya karar veren beş arkadaş bu hikâyeye öyle inanırlar ki bölgenin sakinlerinin öyle bir ağacın olmadığını söylediklerinde bile onlara inanmazlar:

> *"Hiçbir vakit öyle bir ağaca bir şey olamaz…kuşlar bile saygılarından dallarına konamaz, sinekler yöresinde uçamaz, arılar yapraklarında ve hem de çiçeklerinde vızıldayamazlar. Ona dokunmaya kalkanın elleri kolları çont olur, yaprağını koparanın ocağı söner."*(Kemal, 2011:33).

Fakat günler süren aramalardan sonra kesilmiş, kökü bile kurumuş bir nar ağacı bulurlar. Yolda karşılaştıkları adam ise Çukurova'nın değişimi şu sözlerle açıklar:

> *"…çok kutsal ağaç vardı şu Çukurova'da. Buradan denize kadar nar ağacı ormanıydı Çukurova. Yaz, bahar aylarında bir al çiçekler açardı narlar, toprak buradan ayasa kadar apal kesilir, deniz gibi dalgalanırdı. Hiç ağaç kalmadı ovada, ne karaçalı ne çam hiçbir ağaç kalmadı… şu ovada kutsal hiçbir şey kalmadı ki nar ağacı kalsın."*(Kemal, 2011:78).

Tabiat şartlarına bağlı olarak yerleşim merkezlerini belirleyen, ekonomik hayatı yönlendiren; tarihî gelişmelerde önemli bir rol oynayan coğrafya, o bölgede yaşayan insanların fizyolojileri ve psikolojileri üzerinde de etkilidir. Doğal ortamın bileşenleri arasında yer alan iklim şartları ile insan psikolojisi arasındaki ilişki bölge insanının yaşamını etkilediği gibi duyuş tarzında da bazı özel yapılanmalara neden olur (Kefeli, 2009:423-433). Örneğin eski devirlerde âşıklar, halk tarafından saygı duyulan insanlardır. Eserde de Kavaklı köyünün beyi, eser kahramanlarından Aşık Ali'nin dedesi Dadaloğlu'nu çingene bir şarkıcı olarak görür. Bu beyler, paranın insani değerleri unutturduğu kişilerdir. Hala geleneklerin yaşatıldığı yerden gelen bu kişiler Aşık Ali'nin aşağılanmasına dayanamaz. (Arıkoğlu, 2004:193).

> *"Eskiden olsa âşık Ali'yi köylüler, iki elleri kanda da olsa, el üstünde tutarlardı. Şimdi yüzüne bile bakmıyorlardı."* (Kemal, 2011:23).

Yapıtlarında doğa betimlemelerine büyük yer ayıran Yaşar Kemal için doğa çocukluğun cennetidir. Doğa hayatımızda olaylara yön veren asıl belirleyicidir. Doğa bir dekor olmaktan çıkarak gerçek bir başkişiye, bir anlatı eyleyenine dönüşür ve öteki kişilerin geleceğinde bir rol oynar. Ancak çocukluğun bu cenneti, çocukluğun bu düşsel ve saf algılanışı yazarın kişiliğinin öteki parçasıyla, hep anlattığı ve yaşamını etkilemiş trajik olaylarla çelişir (Gürsel, 2008:148).

> *"Çukurova temkil uyanıyordu. Öteki köyün horozları öttü. Sonra makine gürültüleri başladı. Sonra insan sesleri, daha başka gündüz sesleri makine gürültüsüne karıştı." (Kemal, 2011:24).*

Dünyadaki teknolojik yenilikler ve endüstriyel gelişmeler doğanın en az zarar görmesi prensibinden ziyade ekonomik bir yaklaşımla ve en az maliyet esasına dayalı bir anlayışla günden güne ilerlemektedir. Hava kirliliğinin, toksik atıkların, endüstriyel ve çevresel kirliliklerin oranı gittikçe artmaktadır. Artan bu olumsuzlukların insanlara anlatılması için pek çok alanda istatistiksel veriler sunulmakta ve bilimsel açıklamalar yapılmaktadır. Ancak bu veriler insanları etkilememekte ve insanları çözüm aramak yönünde harekete geçirememektedir. İnsanları bilimsel olarak ortaya konan matematiksel şablonlar ve tablolar, rakamlar ve istatiksel veriler pek etkilememektedir. İnsan bilincine asıl ulaşan hikâyelerdir. Eko eleştirinin çıkış noktası da tam olarak burasıdır ve ekoeleştiri çevresel kirliliklerin, felaketlerin, krizlerin insanlar tarafından fark edilmesini ve bu sayede çevre bilincinin edebiyat yoluyla insanlara kazandırılmasını hedeflemektedir (Ayaz, 2014:278-292).

2.Cengiz Aytmatov'un Doğa Hassasiyeti

Rus edebiyatında ise ekolojik kültürün edebiyatla bağdaşıklığını ifade eden ekokritika terimi tıpkı batıda ve Türk edebiyatında olduğu gibi edebi metinlerin içerisinde coğrafi unsurların aranmasını ve bu metinlerin yapısında ekolojik ve kültürel özelliklerin bir arada olması anlamına gelir. Rusya'da ekoeleştiri bağlamında yapılan ilk araştırma insan ve doğanın ilişkisini edebi eserlerde incelenmesi üzerinde duran A.Smirnova'nın çalışmaları olmuştur. Smirnova'nın görüşlerinin genişleten Galina Belaya ise edebi eserde asıl arananın ve özne durumunda bakılması gerekenin doğa olduğu görüşündedir. 1960 yılından itibaren başlayan sanayileşmenin hız kazanmasıyla endüstriyel gelişimler bütün dünyada olduğu gibi Rusya topraklarında da ekolojik sisteminin bozulmasına yol açar. Bu durum özellikle köy edebiyatı yazarlarından Rasputin, Belov, Şukşin, Çivihilin tarafından kaleme alınır (Similya, 2013:79-98).Ekolojik değişimlerin eserlerde konu eden bir diğer yazar ise 1997 yılında yayımladığı "Çernobil'den Sesler" adlı

eseriyle Svetlana Aleksiyeviçtir. Eser, Çernovil faciasından sonra bölgenin değişimini en net hatlarıyla okuyucuya tanıtarak ekolojik değişimleri gözler önüne serer (Sepyalyaynen, 2016:122-193).

Ekoeleştiri bağlamında incelendiğinde Sovyet yazar Aytmatov'un eserlerinde de insan-doğa ilişkisinin çok güçlü bir bağla işlendiği hemen fark edilir. Abdıldacan Akmataliyev'in belirttiği gibi Aytmatov'un eserlerinde doğa, insan hayatını, iç dünyasını ölçen özel bir görev taşımaktadır, belki zor ve çelişkilidir ama eserin sonunda "hakikat neyse o olur". Nitekim 1998'de Ankara'da Aytmatov'un 70. doğum günü onuruna düzenlenen uluslararası toplantının sonunda Nobel Ödülü Komitesi'ne hitaben kaleme alınan ödül önerisinde Aytmatov'un bütün eserlerinde *"insanlığın problemlerini, insan ve hayvan haklarını, ekolojik dengenin korunmasını, insanla tabiatın bütünlüğünü vurguladığı"* belirtilerek yazarın hümanist tavrına, bütün insanların, hayvanların, canlıların birbirine zarar vermeden yaşamasını arzu eden yaklaşımına işaret edilmiştir (Alpaslan, 2014:11-26).

İnsanın insanca yaşayabilmesi her tür canlı varlığın tabiiliğine zarar vermemek ve onun özünü bozmamakla mümkündür. Bütün eserlerinde insan, ancak tabiî dengenin bozulmadığı bir dünyada mutlu olabilir mesajı işlenmektedir. Yaşadığı yıllarda da gündemin esas konularından birini teşkil eden ve gittikçe aktüel bir boyut kazanan çevrenin tahribatı konusundaki hassasiyetini şöyle dile getirmiştir:

> *"... İnsan bilincinde gittikçe önemli bir konu haline gelen çevre olgusu, derinliğine ilgilendiğim bir konudur. Görmezlikte gelindiğinde oldukça tehlikeli olabileceğini kanıtlayan sorunlarla uğraşmak, isabetli bir gelişmedir. İnsan hayatıyla ayrılmaz bir ilişki içinde bulunan hayvanlar âleminin de yok edici güçlerin elinde olduğunu görüyorum. Doğa dengesi geçmişte, insanın doğaya bağımlılığı üzerine kurulmuş olan kır geleneklerince korunmuştu. Bugün şartlar değişti, insanlar doğayı kendi amaçlarına hizmet ettirecek güce ulaştılar. Fakat insanların doğa hakkındaki bilinçlerinin de arttırılmasına ihtiyaç vardır. İnsan ve ekoloji uzun süredir bir arada mevcuttur, fakat şimdiye kadar hiçbir zaman ekoloji insan varlığı için bu kadar can alıcı bir konu olmamıştır. Ekoloji tehlikeye düştüğünde siyasetin hiçbir anlamı yoktur. Ekoloji öncelik kazanır. Hangi siyasî sistem, hangi millet olursa olsun, onların tek amaçları, çevreyi kurtarmak ve ondan doğru şekilde yararlanmak olmalıdır. Eğer biz sadece kendi bencil siyasî menfaatlerimize önem verip, birbirimize yardım etmezsek, bu çevreyi er geç kaybedeceğiz."*(Nemutlu, 2018:237-254).

Doğa tahribatını en iyi şekilde işlediği eserlerinden biri olan "Beyaz gemi" de ise Aytmatov, San-Taş Vadisi'ndeki koruculardan olan Mümin

Dede ile torununun ilişkisi anlatılır. Dedesiyle yaşayan çocuk bütün gününü, dürbünüyle üzerindeki gemilerde babasının çalıştığına inandığı Isık-Göl'ü izleyerek geçirir. Eserde tabiat katliamı, ağaçların kesilmesi, kutsal sayılan ve yıllar sonra San-Taş Vadisi'nde görülen maralların öldürülmesi şeklinde gerçekleşir. Mümin Dede'nin damadı Orozkul, görev yaptığı yerlerdeki köylülerden rüşvet aldığı için, o civarlardaki ağaçların da kesilmesine göz yumar. Maralları, onların kutsallığına içten inanan Mümin Dedeye vurdurtur. Bu Mümin Dede için büyük bir yıkımdır. Çünkü soyları Boynuzlu Geyik Ana'ya dayanmaktadır. Usta yazar bu eserde bütün trajikliğiyle işlediği tabiat katliamıyla şu mesajları vermektedir:

> *"Geyiklerin öldürülmesi öncelikle tabiatın yok edilmesidir. Öldürülen geyik dişidir, bu doğurganlığın, tabiatın kendisini yenilemesinin önüne geçmek demektir. Aytmatov, Boynuzlu Geyik Ana efsanenin insanın zorbalık ve zulme karşı "korunma içgüdüsü" olarak da algılanabileceğini söyler. Ardından geyik Kırgızların kutsal hayvanıdır. Onun öldürülmesi Kırgızların milli benliklerinin ve tarihlerinin de yok sayılmasıdır."* (Nemutlu, 2018:237-254).

Mümin dedenin kendinden başka hiçbir şeye önem vermeyen damadı Orozkul, eserde doğaya zarar veren, hatta kendi çıkarları uğruna ağaçların kesilmesine izin veren insan tipidir. O yalnızca ağaçları rüşvet karşılığında kesmekle kalmazaynı zamanda doğada bulunan her canlıyı kendi malı olarak görür. Bu durum eserde şu sözlerle dile getirilir:

> *"Onun alakargaları rahatsız olmasın diye bir çam kesmeyeceğiz, dalına bile dokunmayacağız! Onların sahibi benim, buraların efendisi benim!"*(Aytmatov, 2012:73).

Beyaz Gemi'deki Çocuk ise, mutluluğu tabiatta bulur. Etrafındaki kayalar, çiçekler onun mutluluk kaynağıdır:

> *"Bitkiler de çeşit çeşittiler: 'Sevimlileri', 'cesurları', 'korkakları', 'zararlıları', ve daha birçokları. Devedikenleri baş düşmanıydı mesela... Oysa kır sarmaşıkları, zararlı olsalar da, çok akıllı, çok neşeliydiler. Sabah güneşini en iyi karşılayan onlardı."* (Aytmatov, 2012:8)

Aytmatov, eserin sonunda yer alan "Beyaz Gemi üzerine gerekli açıklamalar" kısmında "...İnsan, iç dünyasına biçim verirken, kendisini çevreleyen doğayı anlatmaya çalıştı, kendisini doğanın bir parçası gördü. Yaşı yüzyılları aşkın Geyik ana efsanesindeki ahlak anlayışının bugün bile geçerli oluşu beni şaşırttı. İnsanın, ilk kaynaklarından başlayan ve durmadan gelişen iyiliğe doğru akışı, doğaya akıllıca hâkim olmak isteyişi, efsanede açıkça görülüyor. ...İnsan çok eski zamandan beri doğayı "kendi kendinden" korumaya

çabalıyor." sözleriyle doğaya karşı takındığını tutumu dile getirir(Aytmatov, 2012:170).

Aytmatov romanda ne zaman insanoğlu devreye girse doğanın dengesinin bozulduğuna değinmektedir sıklıkla. Çünkü hakkına razı olmayan, daima daha fazlasını isteyen, doğayı sınırsızca ve sorumsuzca kullanarak tüketen, dinginliği ve dengeyi bozan bütün eylemler insandan kaynaklanmaktadır. Ve bunun kurbanı olan hayvanlar, sezgileri ve içgüdüleriyle sürdürdükleri doğal yaşam dengelerini altüst eden insanoğlu karşısında çoğu zaman çaresizdir (Alpaslan, 2014:11-26).

Sonuç

Sonuç olarak ekoeleştiri, çevre sorunlarına karşı edebiyat aracılığıyla insanların hassasiyetlerine yönelerek doğa bilinci oluşturmayı amaçlar. Bir edebi metinde eşitlik ilkesine dayanarak doğada bulunan bütün canlıları insan merkezli olmaksızın özne yerine koyar ve bakış açısını da bu görüşten hareketle oluşturur. Her yazarın ait olduğu coğrafyaya ilişkin gözlem ve duygularını, metinlerde geçen doğaya karşı bakış açılarını da ayrı bir başlık altında inceleyen ekoeleştiri ulusal bilinç oluşturma açısından önemlidir. Aynı zamanda da çevre sorunlarını ekoloji biliminin perspektifinden çıkararak kültür ve edebiyat yardımıyla uluslararası platforma taşır.

Çalışmamızda incelediğimiz eserlerde hem Türk hem de Sovyet topraklarında yaşanan efsaneler aracılığıyla aslında özne durumunda olan doğanın kendisidir. Her iki eserde de doğayı acımasızca katleden ve belki de tarihi seyri değiştiren yalnızca kendi çıkarlarını düşünen insanoğludur. Yaşar Kemal ve Cengiz Aytmatov eserlerinde var olan doğanın değişimini, insanın ve teknolojinin değişimiyle birlikte verilerek doğaya karşı bir bilinç oluşturmak istemişlerdir.

Kaynakça

Alpaslan GökalpGonca, "Cengiz Aytmatov'un Elveda Gülsarı, Dişi Kurdun Rüyaları, Ebedi Gelin: Dağlar Yıkıldığı Zaman Romanlarında Hayvan Zihni", TÜBAR: Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, XIX, Güz (2014) ss.11-26.

Arıkoğlu Ülkü,"Yaşar Kemal'in Romanlarında Şahıslar Kadrosu". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2004.

Ayaz Hüseyin, "Çevreci Eleştiri Üzerine Genel Bir Değerlendirme", International Journal of Turkish Literature Culture Education, Volume 3/1. (2014), ss, 278-292.

Aytmatov Cengiz, Beyaz Gemi, Ötüken Yayınları, İstanbul 2012.

Bayraktar Betül, "Birey-Doğa İlişkisi Temelinde Kendisi Ol(Ama)Ma: Mustafa Kutlu Öykülerini Ekoeleştirel Okumak", Turkısh Studıes, (2015), ss, 137-154.

Ergül Selim Temo,"Yaşar Kemal'in Bir Denemeci Olarak Portresi" Folklor/edebiyat, cilt:20, sayı:80, (2014), ss, 179-191.

Göz Mehmet, "Yaşar Kemal'in Çukurovası ya da Köylü Bir Ses", Fraktal Dergisi. Sayı 2, (2014), ss. 32-36.

Gürsel Nedim, Yaşar Kemal Bir Geçiş Dönemi Romancısı, Doğan Kitap, İstanbul 2008.

Kefeli Emel,"Coğrafya Merkezli Okuma", International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4.,(2009), ss. 423-433.

Kesebir, E. (2016). Sezai Erkoç'un Medeniyet Tasavvurunda Tabiat. International Symposium on Environment and Morality. s, 267-278.

Kemal Yaşar, Hüyükteki Nar Ağacı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011.

Meliz Ergin, Özen Nergis Dolcerocca,"Edebiyata Ekoeleştirel Yaklaşımlar: Ekoşiir Ve Elif Sofya", Sefad Dergisi: 36, (2016), ss. 297-314.

Nemutlu Özlem,"Cengiz Aytmatov'un Hikâye Ve Romanlarında Çevre Duyarlılığı"Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , Cilt: 16, sy. 1/2,(2018) ss. 237-254.

Saltık Eylem, "Buket Uzuner'in 'Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları Su' Romanında Ötekileştirilemeyen Doğa", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 17(1), (2016), ss. 111-129.

Sepyalyaynen. Y. (2016). Ekokritiçeskiy analiz knigi S.A. Aleksiyeviç "Çernobılskaya Molitva:Hronika Buduşego". Diplomnaya rabota Universitet g.Tampere. s, 122-193.

Similya, İ. (2013). Poteryannaya Nevinnost. Ekokritiçeskit analiz filma "U Ozera". Diplomnaya rabota Universitet g.Tampere. s, 79-98.

Solak, C. (2012). Bir Ekoeleştiri Denemesi: Behiç Ak'ın Tek Kişilik Şehir Oyununda Birey, Toplum Ve Çevre İlişkileri. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 47, Erzurum. s, 211-224.

Topal Coşkun,"Soğuk Savaşın İlk Yıllarında Türkiye-Abd İlişkilerinde Ekonomik Yardımların Etkisi", Erişim Adresi: http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_7decc.pdf

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAN / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

ABAD, 2018; 1(2): 159-173 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

OSMANLI MAHKEMELERİNDE RODOSÇUKLU (TEKİRDAĞLI) KADINLAR*

Fatma ÖZABA*

Öz: Çalışmamızda 17. yüzyıl başlarında Rodosçuk [Tekirdağ] toplumundaki kadın analiz edilmiştir. Kadın konusu incelenirken ana kaynak olarak 1531 numaralı Rodosçuk [Tekirdağ] şer'iyye sicili kullanılmıştır.56 varak 112 sayfadan oluşan bu tarihi kaynak, H. 995-998, 1033 (M. 1586-1589, 1623-1624) yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır.Bu çalışma ile 1531 numaralı Rodosçuk [Tekirdağ] şer'iyye sicili incelenerek elde edilen bulgular doğrultusunda Osmanlı kadınının sahip olduğu sosyal, ekonomik ve özellikle de hukuki haklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Osmanlı Devleti'nde kadın, hukuk yani mahkemeler karşısında erkeklerle eşit haklara sahiptir. Evlenme, boşanma, nafaka, miras ve mülkiyet haklarını kullanmak amacıyla kadınlar sık sık mahkemelere başvurmuşlardır. Bu çalışma neticesinde Osmanlı kadınının toplumda sosyal, ekonomik ve hukuki alanda aktif bir rol oynadığı ve incelediğimiz dönem olan 17. yüzyıl başında Tekirdağ'da kadınların mahkemeleri etkin olarak kullandıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Hukuk, Kadın, Mahkeme, Rodosçuk [Tekirdağ] Şer'iyye Sicili.

WOMENS OF RODOSCUK (TEKIRDAG) AT OTTOMAN COURTS

Abstract: In the study woman in Rodoscuk [Tekirdag] society at the beginning of the 17th century has been analyzed. The Rodoscuk [Tekirdag] court record numbered 1531 have been used as the main source when examining issue of woman.This record

* Bu çalışma Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan "17. Yüzyıl Başına Ait Şer'iyye Siciline Göre Tekirdağ'da Sosyal ve Ekonomik Hayat: Kaynak ve Değerlendirme" adlı yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

* Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi (Mezun), ozabafatma@gmail.com

Başvuru/Submitted: 07.09.2018 Kabul/Accepted:10.10.2018

that consisting of 56 leaves or 112 pages comprises analysis of the years between 995 and 998, 1033. With this study, in the light of the Rodoscuk [Tekirdag] court record numbered 1531 we tried to understand social, economic and legal rights of Ottoman women. Woman has the equal rights to the law as man in the Ottoman Empire. Women applied to courts frequently to use their marriage, divorce, alimony, inheritance and property rights. In the result of this work, we looked that Ottoman woman played an active role in economic, social and legal areas of the community and that women in Rodoscuk [Tekirdag] at the beginning of the 17th century used actively courts.

Keywords:Ottoman, Law, Women, Court, Rodoscuk [Tekirdag], Court Records.

Giriş

Genel itibariyle Osmanlı toplumundaki kadınlarla alakalı yapılan çalışmalarda özellikle Oryantalist yazarların eserlerinde, kadın, eve kapatılan, birçok haktan mahrum bırakılan, sosyal hayatta var olamayan bir varlık gibi gösterilmiştir. Verilmek istenilen bu izlenime rağmen son zamanlarda Osmanlı kadını üzerine yapılan çalışmalar sayesinde durumun böyle olmadığı görülmüştür. Öyle ki Osmanlı'yı ziyaret eden birçok seyyah eserlerinde kadının özgürlük anlamında kendilerinden daha ileri bir konumda olduğunu aktarmışlardır. Osmanlı kadınının evlere kapatılan bir köle olmadığını, kocasına karşı söz hakkına sahip bireyler olduklarını yazmışlardır. Örneğin, 18. yüzyılda Osmanlı'yı ziyaret eden Lady Montagu Osmanlı kadınlarının dünyanın diğer bütün kadınlarından daha hür yaşadığını belirtmektedir. [1]

İslam toplumundaki kadının, aile hayatında ve siyasi, hukuki, sosyal, ekonomik alanlardaki konumunu, dini kurallar, sosyal ve siyasi çevre, etnik yapı, İslam öncesinden gelen kültürel miraslar gibi ögeler belirlemiştir. Bundan dolayı İslam dünyasında kadının her dönemde ve her yerde aynı konumda olduğunu söyleyemeyiz. Hatta aynı yerde ve aynı zaman diliminde yaşayan kadınlar arasında dahi şehirde ve kırsal bölgede bulunmalarına göre farklılıklar olmuştur. Fakat bu farklılıklar, kadınların tamamıyla farklı kimliklerde olduğu anlamına da gelmemektedir. İslam toplumundaki kadınlar sosyal, hukuki ve ekonomik konum itibariyle her dönemde belli ortak noktalara sahip olmuşlardır. [2]

---

[1] İbrahim, Solak- Zeynep, Uysal, " Osmanlı Toplumunda Kadın (Konya Örneği 1670-1680)" , *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır,* Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 6-8 Mayıs 2016, s. 991.

[2] Mehmet Akif Aydın, " İslâm'da Kadın" , *TDV İslam Ansiklopedisi,* C. 24, İstanbul 2001, s. 86.

Kadının, İslam tarihi içindeki konumunun belirlenmesinde hukuki hükümler önemli bir yere sahiptir. Kadın, hukuki işlemleri yapma konusunda erkeklerle aynı konumdadır, bir başka deyişle erkekler bir hukuki işlemi hangi şartlarla yapabiliyorsa kadınlar da aynı şartlarla yapabilirler. Her türlü hukuki işlemi yapma özgürlüğüne sahip olan kadınların ekonomik ve ticari alanlarda erkekler kadar aktif olmamaları sahip oldukları mallar üzerinde tasarruf yetkisinden mahrum oldukları anlamına gelmemektedir. Öyle ki şer'iyye sicilleri üzerinde yapılan araştırmalar, kadınların kendi mallarına bizzat tasarruf ettiklerini, hatta malları üzerinde kendi rızaları dışında yapılan hukuki işlemleri iptal etme hakkına sahip oldukları ve gerektiğinde bu hakkı kullandıklarını göstermektedir. [3]

Osmanlı hukukunda, İslam hukukuna uygun olarak "mal ayrılığı" rejimi kabul edildiği için evlilik müessesesi, kadının hukuki ehliyeti üzerinde herhangi bir değişiklik yaratmaz. Kadın malvarlığını evlendiği kişiye teslim etmek zorunda değildir ve kocasından izin almadan malları üzerinde her türlü hukuki işlemleri yapma konusunda özgürdür. Osmanlı Devletinde icare, alım-satım, hibe, rehin, karz gibi akitlerin tarafları olarak karşımıza erkeklerle birlikte kadınlar da çıkmaktadır. [4]

Bu kayıtlardan anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti'nde mahkemeler erkekler gibi kadınlara da açıktır. Müslim-gayrimüslim, köle veya azatlı kadınlar tıpkı erkekler gibi istekleri zaman mahkemeye başvurma konusunda özgürdür. Kadınlar, şikâyetlerini dile getirmek, haklarını korumak, suçlandıkları zaman kendilerini savunmak gibi amaçlarla da mahkemeye gitmişlerdir. [5]

Bizde bu çalışmamızda 1531 numaralı Rodosçuk [Tekirdağ] şer'iyye sicili aracılığıyla, 17. yüzyıl başında Rodosçuklu [Tekirdağlı] kadınların mahkemeleri hangi konularda ne sıklıkla kullandıklarını tespit ederek söz konusu dönemde kadınların hukuki hakları konusunda değerlendirmeler yapmaya çalıştık.

1. Rodosçuklu [Tekirdağlı] Kadınların Mahkemeye Taşıdığı Konular

[3] Mehmet Akif Aydın, a.g.m. , s. 87-88.

[4] Gül Akyılmaz, "Osmanlı Devleti'nde Kadınların Mülkiyet Hakları ve Karşılaştıkları Hukuki Sorunlar" , *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* Editör Hüseyin Özbek, S. 133/2, Aralık-Ocak 2017, s. 333.

[5] Sibel Dulum, Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitimi Ve Çalışma Hayatı (1839-1918), Yüksek Lisans Tezi, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eskişehir 2006, s. 17.

Kadınların mahkemelere gidip şikâyetlerini veya isteklerini dile getirebilmeleri onların hukuki haklarını kullanmalarının en somut örneğidir. Osmanlı Devletinde kadınlar tıpkı erkekler gibi haksızlığa maruz kaldıklarında mahkemelere başvurarak şikâyetlerini dile getiriyorlardı. Davalı ve davacı olarak mahkemede yer alan kadınlar şahsen ya da vekilleri aracılığıyla sözlü olarak durumlarını ifade etmişlerdir. [6]

1531 numaralı Rodosçuk [Tekirdağ] Şer'iyye Sicilini incelediğimizde bölgedeki kadınların daha çok alım-satım, hibe, boşanma gibi işlemler için mahkemeye başvurduklarını görüyoruz. Defterde bu konu ile ilgili tespit edilen hükümler daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla belge numaraları ile birlikte aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1:1531 Numaralı Rodosçuk [Tekirdağ] Şer'iyye Sicilinde Hukuki İşlemlerde Bulunmuş Kadınlar

Sıra no	Kişi İsmi	Davanın Geçtiği Mahalle/Karye	Hükmün Konusu	Belge no
1	Argiri binti Kostantin Nalimena(?)	Piskopos Mahallesi	Alım-Satım	20a/V
2	Ayda binti Ca'fer	Bayram Reis Mahallesi	Alım-Satım	32a/I
3	Ayni binti Hüseyin	Hüseyin Çavuş Mahallesi	Alım-Satım	19b/III
4	Ayşe binti İlyas	Rodosçuk [Tekirdağ]	Alım-Satım	11a/IV
5	Ayşe binti Yusuf	El-hâc Dudu Hatun Mahallesi	Alım-Satım	20b/IV
6	Ayşe Hatun	Abdi Hoca Mahallesi	Hibe	22b/I
7	Ayşe ve Cem Han binti Mustafa	İskender Çavuş Mahallesi	Alım-Satım	19a/III
8	Cezil Hatun	İskender Çavuş Mahallesi	Rehn	29a/VI

[6] Sevim Can, "Osmanlı Mahkemelerinde Kadın", *Prof. Dr. Yavuz Ercan Armağanı*, Turhan Kitabevi, Ankara 2008, s. 197.

9	Durdu binti nam Hatun	Bayram Reis Mahallesi	Nafaka ve kisve	2b/III
10	Emine binti Almişah	İskender Çavuş	Alım-Satım	1b/II
11	Ermarla(?) Binti Yorgaki	Papa Manol Mahallesi	Alım-Satım	29b/III
12	Fatma Hatun	El-hâc İsa Mahallesi	Hibe	16a/I
13	Fatma binti Abdullah	Can Paşazâde Mahallesi	Alım-Satım	17b/III
14	Fatma binti İbrahim	Yunus Bey Mahallesi	Alım-Satım	33a/V
15	Fatma Hatun binti Mehmed	El-hâc Musa Mahallesi	Alım-Satım	30b/II
16	Fatma Hatun binti Mehmed	El-hâc Musa Mahallesi	Alım-Satım	31b/I
17	Gevherhan	Cennet Hatun Mahallesi	Hibe	12a/I
18	Gülfidan binti Nasuh	Bayram Reis Mahallesi	Alım-Satım	9a/IV
19	Hatice binti Davud Bey	El-hâc İsa Mahallesi	Alım-Satım	19b/IV
20	Hıristina binti Duşka	Papa Varsama Mahallesi	Alım-Satım	7a/VI
21	İsmihan Hatun	Abdi Hoca Mahallesi	Hibe	11a/III
22	Kerime Hatun	İskender Çavuş Mahallesi	Hibe	15b/I
23	Kerime Hatun	Can Paşazâde Mahallesi	Hibe	3a/III

24	Lebiderya binti Dimitri	Piskopos Mahallesi	Alım-Satım	5a/V
25	Mahmude binti Mustafa	Dizdarzâde Mahallesi	Alım-Satım	3a/I
26	Mazlume binti Bazarlı	Rodosçuk [Tekirdağ] Kazâsı/Yağcı Karye	Hibe	34b/IV
27	Mazlume binti Ca'fer Bey	Rodosçuk [Tekirdağ] Kazâsı/Banados Karye	Hibe	13b/III
28	Mehbani Hatun	El-hâc İsa Mahallesi	Hibe	16a/II
29	Mehbani ve Fatma	El-hâc İsa Mahallesi	Hibe	20a/III
30	Meliki binti Pir Ali	Rodosçuk [Tekirdağ] Kazâsı/Yazar Karye	Hibe	22a/III
31	Polisana binti Tiranos	Piskopos Mahallesi	Alım-Satım	15a/III
32	Rahime Hatun	Câmi' Atik Mahallesi	Rehn	22b/III
33	Rasime binti Ali	İskender Çavuş Mahallesi	Rehn	28a/IV
34	Raziye Hatun binti Abdullah	İbrahim Bey Mahallesi	Alım-Satım	10a/II
35	Rigo binti İstadinos	Papa Manol Mahallesi	Alım-Satım	14b/IV
36	Sultan binti İsmail Hoca	Rodosçuk [Tekirdağ] /Yağcı Karye	Alım-Satım	25b/II
37	Şah Huban binti Sadık	İskender Çavuş Mahallesi	Hibe	2b/II
38	Tansiya binti Yorgi	Papa Peşri Mahallesi	Alım-Satım	26b/I

Osmanlı toplumunda kadınların mahkeme kayıtlarına yansıyan en önemli faaliyet alanlarından biri olarak mülk edinme hakkını kullanmalarını gösterebiliriz. Osmanlı kadınlarının en doğal hakkı olan mülk edinme faaliyetleri genellikle sicillere hibe veya miras yoluyla intikal eden evlerin satışı şeklinde yansımıştır. [7]

Kayıtlardan anlaşılacağı üzere Osmanlı toplumunda kadınlar mülkiyet sahibi olabilir, kendi mallarını satabilir veya hibe edebilirdi. Kadınların mülkiyet sahibi olmasının yolları arasında aileden miras yoluyla kadına geçen menkul ve gayrimenkuller önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca evlilik aracılığıyla nikâh ile elde ettiği ekonomik haklardan olan mehr ve nafaka da kadının mülk sahibi olmasına olanak sağlamaktadır. Kırsal alanda daha çok bağ, bahçe, tarla, çiftlik, değirmen vb. mekânların, kentlerde ise, dükkân, ticarethane, dokuma atölyeleri, sof atölyeleri vb. işletmelerin yanında ev mülkiyetine sahip oldukları görülmektedir. [8]

Mülk sahibi kadın, mülkünü istediği şekilde işletebilir veya istediği kişiye (gayrimüslim veya Müslüman) satabilir. Kadının rızasını almadan, kocası, babası ya da çocuğu kadının malını satamaz, kiralayamaz ve kullanamaz. Eğer kadına ait olan herhangi bir mülk isteği dışında satılırsa bu satış iptal edilir. Bunun yanında Osmanlı toplumundaki kadınlar ticari faaliyetlerde de bulunabilir, borç para alıp, borç para verebilir, eşleri ile ortak ticari faaliyetleri için eşlerine kefil dahi olabilir. [9]

Benzer şekilde kadınların mülk edinmeleri veya kendi mülklerini satmaları, hibe etmeleri vb. faaliyetlerin 1531 numaralı deftere de yansıdığı görülmektedir. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Rodosçuklu [Tekirdağlı] kadınlar çeşitli hukuki işlemlerde bulunmuşlardır. Tespit edilen hükümlerde kadınlar daha çok kendi mallarını satmakla birlikte satın aldıkları çeşitli mallar da olmuştur. İncelediğimiz sicilde, alım-satıma konu olan veya hibe edilen mallara bakıldığında bunların daha çok bağ, bahçe, ev gibi mallar olduğunu görmekteyiz. Aynı zamanda inek, sığır gibi hayvanların da hibeye konu olduğu görülmektedir. Defterde daha çok babaları tarafından kızlarına hibe edilen malların varlığı dikkat çekmekle birlikte kadınların kendi çocuklarına ve başka hanımlara hibe ettiği malların varlığı da tespit edilmiştir.

---

[7] Veysel Gürhan, "18. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Kadın ve Hukuk: Amid Mahkemesi'nde Kadınların Hak Arama Süreçlerine Dair Bazı Değerlendirmeler" , *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* C. 6, S. 3, 2017, s. 1650.

[8] Sevim Can, a.g.m. , s. 220.

[9] Sibel Dulum, a.g.t. , s. 16.

Tablodaki bu hükümlerin hangi mahallelerde yoğunlaştığı üzerinde durularak, Rodosçuk [Tekirdağ] bölgesindeki Gayrimüslim ve Müslüman kadınların hukuki işlemlerde ne oranda bulundukları tespit edilebilir. Tablo incelendiğinde, Müslüman mahallelerin sayısıyla doğru orantılı olarak Müslüman kadınların mahkemede Gayrimüslim kadınlara göre daha aktif olduğu görülmektedir.

Kadınların, mahkemeleri mal-mülk, alım-satım durumları dışında genellikle evlenme, boşanma, miras, velayet gibi konularda da sık sık kullandıklarını görüyoruz.

Kadın ve erkeğe karşılıklı olarak haklar ve bu haklarla birlikte yükümlülükler de getiren evlilik hukuki bir sözleşme niteliğindedir. Bahsi geçen yükümlülükler erkek açısından evlilik bitimden sonra da devam edebilirdi. Sicillerde de görüldüğü üzere evlilik anlaşmaları kadı tarafından kaydedilmekteydi. Fakat bu anlaşmaların kadı tarafından kaydediliyor olması yapılan evliliklerin tamamının sicillere geçtiği anlamına gelmemektedir. Çünkü bazı evlilikler yine kadı izni dâhilinde olsa da kişilerin yaşadığı mahalledeki din adamları tarafından gerçekleştirilmekteydi. Bu evliliklerde, taraflar teorik olarak mahallelerinin ileri gelenlerinden aldıkları evlenmeye engel durumları olmadıklarını gösteren bir belge ile kadıya başvururlar, Kadı'da bu durumu onaylayarak mahalle imamına nikâhı kıyması için izin vermekteydi. [10]

Kadının kocasından alacağı olan mehr, nikâhta verilen ağırlık (mehr-i muaccel) ve evliliğin bozulmasında (mehr-i müeccel) verilen ağırlık olmak üzere iki parça olarak verilirdi.[11] Bir başka önemli mülkiyet hakkı, kocasından boşanan kadının başkasıyla evlenmeden önce beklemek zorunda olduğu dönemde (iddet) yapılacak yardımdı. Burada beklemenin amacı boşanan kadının hamile olup olmadığını görmek ve bu arada uzlaşmaya imkân tanımaktı. [12]

Sözlük anlamı itibariyle "geçim için gerekli olan erzak, eşya ve para" olan nafaka, belgelerde "nafaka ve kisve baha" olarak karşımıza

---

[10] Nurcan Abacı, *Bursa Şehrinde Osmanlı Hukukunun Uygulanması (17. Yüzyıl), T. C. Kültür Bakanlığı Yay.* , Ankara 2001, s. 142-143.

[11] Mehr miktarı tarafların arasında yapılan anlaşmayla belirlenirdi. Mehir oranları kadının dul veya bakire olması, yaşı, erkeğin maddi gücü veya toplumsal statüsü gibi nedenlerle değişkenlik gösterebilirdi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ümit Ekin, "Osmanlı Toplumunda Sıkça Başvurulan Bir Boşanma Yöntemi: Muhâla'a" , *Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi*, C. III, 05-07 Mart – 2009 Sakarya Üniversitesi, Kongre Bildirileri.

[12] Leslie Peırce, *Ahlak Oyunları/1540-1541 Osmanlı'da Ayıntab Mahkemesi ve Toplumsal Cinsiyet,* Çev: Ülkün Tansel, Tarih Vakfı Yurt Yay. , İstanbul 2005, s. 304.

çıkmaktadır. Evlilik ilişkileri içinde kadınların kendileri, çocukları veya aile ilişkileri içinde yaşlı anne-babanın istemesi sonucunda ortaya çıkmış olan nafaka tayini ancak kadıya başvurmak ile mümkün olmaktaydı. Nafaka ödemekle yükümlü olan kişiler erkek tarafındandı. Bir başka deyişle erkek, baba, koca veya oğul olarak nafaka ödemekle yükümlü tutulmuştur. [13]

Aile hukuku boşanma ile sona erer. [14] İslam hukukunda, "tâlâk", "muhâla'a", "kazâî tefrîk" boşanma olmak üzere üç çeşit boşanma şekli vardır. *Tâlâk*; erkeğin tek taraflı boşanma hakkına sahip olduğu, "boş ol" ifadesi ile gerçekleşen ve kadının onayının gerekmediği için sicillere kaydedilmeyen boşanma şeklidir. *Muhâla'a* ise; iki tarafın onayı ile gerçekleşen bir anlamda anlaşmalı boşanma şeklidir. Bu tür boşanmalarda talep genellikle kadınlardan gelmektedir. Kadın, hakkı olan mehr ve 'iddet nafakasından vazgeçme karşılığında boşanabilmekteydi. Üçüncü ve son boşanma şekli olan *kazâî tefrîk*ise belirli sebeplerle, eşlerden birinin mahkemeye başvurması ve kadının hükmü ile gerçekleşen boşanma şeklidir. [15]

Bu boşanma şekillerinden talak, evliliği devam ettirebilmek için yeni akde ihtiyaç olup olmaması bakımından "ric'î" ve "bâin" olarak ikiye ayrılır. Bunlardan ilki ric'î talâk, erkeğin yeniden bir nikâh yapmasına gerek olmadan iddet süresi içinde eşine dönebildiği boşanma şeklidir. Bu usulde, boşanmanın ric'î sayılabilmesi için birinci ya da ikinci talâk olması, kişilerin fiilen karı-koca hayatı yaşamış olmaları, boşamanın bir bedel karşılığında yapılmaması gibi bazı kurallar vardır. Ric'î talâkta koca iddet süresi içinde kadın istemese dahi sözle veya evlilik hayatını fiilen sürdürerek eşine dönebilir. Fakat bunu sözle yaparken, o esnada şahitlerin bulundurulması, bir başka deyişle insanların bu olaydan haberdar edilmesi makbuldür. [16]

Bâin talâk ise iki tarafın yeniden bir araya gelebilmesi için yeni nikâh akdinin gerekli olduğu boşanma türüdür. Bu şekilde gerçekleşen boşamaya "ibâne" adı verilir. Talâk sayısı bir veya iki ise buna küçük ayrılık (el-beynûnetü's-suğrâ) denir ve kişiler, iddet süresi içinde veya iddet bitiminde yeniden nikâhlanmak şartıyla bir araya gelebilir. Talâk sayısının üçe ulaşması durumunda bu ayrılığa büyük ayrılık (el-

[13] Nurcan Abacı, *a.g.e.* , s. 168.

[14] Nurcan Abacı, *a.g.e.* , s. 150.

[15] Sevim Can, a.g.m. , s. 209.

[16] H. İbrahim, Acar, "Talak" , *DİA*, C. 39, İstanbul 2010, s. 498.

beynûnetü'l-kübrâ) denir ve kadın başka bir erkekle evlenip boşanmadan eski kocasıyla yeniden nikâhlanamaz. [17]

Osmanlı hukukunda en çok rastlanılan uygulama, erkeğin belirli bir işi yapmaması sonucu gerçekleşen ve şartlı talak olarak adlandırılan boşanmadır. Bunun dışında kadınlar, nikâh ile kazandıkları nafaka hakkının sağlanmaması, uzun süre erkeğin eve uğramaması ve hastalık nedenleri ile boşanma hakkını kullanmışlardır. [18] Defterimizde, belge numarası *37a/II* olan hükümde Ayşe binti Mehmed adlı kadının, kocasından, başka bir yere gitmesini gerekçe göstererek ayrıldığını ve hatta başka bir adamla evlendiğini görüyoruz.

Bunun yanında erkeklerin herhangi bir olayı şart koşması ve bu olayın kadın tarafından mahkemeye aktarılması ile eğer kadın haklı bulunursa kocasından boşanabilmekteydi. [19] İncelediğimiz sicilde belge numarası *9b/II* olan hüküm, bu duruma örnek gösterilebilir. Bu hükümde, Zeyneb binti İbrahim adlı bir kadın, kocasının "arak ve hamr ve bozun ve boza içersem karım benden talâk-ı bâin ile mutallaka olsun" diye şart ettiğini ve bu şarta itibar göstermeyerek içki içip üzerine yürüdüğü gerekçesiyle mahkemeye başvurmuş ve boşanmak istemiştir. Fakat mahkeme sonucuna baktığımızda kadının kocasını boşayıp boşamadığı konusunun netlik kazanmadığını, muallakta kaldığını görüyoruz.

İslam hukukundaki diğer bir boşanma şekli olan muhala'a ise hul' kökünden gelen arapça bir sözcüktür ve "elbise çıkarmak, soyunmak" anlamlarına gelmektedir. [20] Hul' sözcüğü fıkıhta kadının bir bedel vermesi karşılığında kocanın boşanmaya razı olması ve bunun sonucunda kadının evlilik bağından kurtulması anlamına gelmektedir. Bu işlem taraflar arasında bir anlaşmayla gerçekleştiğinden buna muhala'a adı verilmektedir. [21] Muhala'anın hukuken geçerli sayılabilmesi için daha önce kıyılmış olan nikâhın gerçek bir nikâh olması ve tarafların aklı başında ve yetişkin olması gerekmektedir. Bununla birlikte bu işlem karşılığında kadının kocasına bir bedel ödemesi de gerekmektedir. Bu işlemi içeren belgelere bakıldığında kadınların, bedel olarak para yerine daha çok mehr-i müeccel, nafaka-i iddet, meûnet-i süknâ gibi bazı

[17] Acar, a.g.m. , s. 499.

[18] Sevim Can, a.g.m. , s. 209.

[19] Sevim Can, a.g.m. , s. 210.

[20] Ümit Ekin, "Osmanlı Toplumunda Sıkça Başvurulan Bir Boşanma Yöntemi: Muhâla'a" , *Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi*, C. III, 05-07 Mart – 2009 Sakarya Üniversitesi, Kongre Bildirileri, s. 120.

[21] Fahrettin Atar, "Muhâlea" , *DİA*, C. XXX, İstanbul 2005, s. 399.

haklarından vazgeçerek ya da bir süre çocuğunun geçimini sağlamak yoluyla söz konusu bedeli ödedikleri dikkat çekmektedir. [22]

Rodosçuk [Tekirdağ]'a ait 1531 numaralı defterde en çok karşılaştığımız boşanma şekli muhâla'a olmuştur. 17. yüzyıl başlarına ait bu defterde kadınların bedel olarak mehr-i mü'eccel ve nafaka-ı 'iddetinden vazgeçerek kocasından anlaşmalı şekilde boşandıkları görülmektedir. Aşağıdaki tabloda bu hükümler, "nafaka hakkından feragat" konulu davalar olarak verilmiştir.

Tablo 2: 1531 Numaralı Rodosçuk [Tekirdağ] Şer'iyye Sicilinde Mahkeme Aracılığıyla Hakkını Arayan Kadınlar

Sıra No	Davacı Kadın	Dava Konusu	Kazâ / Mahalle / Karye	Belge No
1	Arpuza binti Sayik	Kocasının Katili Olabileceğini Düşündüğü Kişi Hakkında	Rodosçuk [Tekirdağ]	38a/IV
2	Ayşe binti Osman Çelebi	Nafaka Tasdik Talebi	Nebîzâde Mahallesi	5b/VI
3	Emine binti Rüstem Bey	Nafaka Hakkından Ferağat	Câmi' Atik Mahallesi	29a/III
4	Emine binti Süleyman	Boşanmamışken Tekrar Evlenme	Rodosçuk [Tekirdağ]	37a/II
5	Fatma binti Emrullah ve Fatma binti Murtaza	Nafaka Tasdik Talebi	Hoca Bayezid Mahallesi	22b/IV
6	Fatma binti İsmail	Nafaka Hakkından Ferağat	El-hâc İsa Mahallesi	36b/V
7	Gülzade binti Abdullah	Nafaka Hakkından Ferağat	Bayram Reis Mahallesi	21a/III
8	Hamide binti Memi	Nafaka Hakkından Ferağat	Kara Kâtib Mahallesi	36b/VI
9	Havva binti Receb	Rıza Dışı Evlilik	Dudu Hatun Mahallesi	28b/III

[22] Ümit Ekin, a.g.m. , s. 120-121.

10	Hürrem binti Mustafa	Nafaka Hakkından Ferağat	Bayrâm Paşa Mahallesi	2a/II
11	Kerime binti Eyüb	Nafaka Hakkından Ferağat	El-hâc İsa Mahallesi	12b/V
12	Nisa binti Hasan	Nafaka Alımı	Kara Kâtib Mahallesi	3b/III
13	Rasime binti Ali	Kefil	İskender Çavuş Mahallesi	28a/ IV
14	Safiye binti El-hâc Bali	Nafaka Hakkından Ferağat	Rodosçuk [Tekirdağ]	9b/V
15	Sakine binti Muhammed	Evini Yakan Kişiler Hakkında Suç Duyurusu	Rodosçuk [Tekirdağ] Kazâsı/ Büyük Karaulu Karye	3b/IV
16	Zeyneb binti İbrahim	Boşanma Talebi	Kara Kâtip Mahallesi	9b/II

Kadına verilen mehir miktarıyla ilgili çeşitli görüşler vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir; Hanefi hukukçulara göre 10 dirhem gümüş, Malikîlere göre 3 dirhem gümüş, Şafiî ve Hanbelî hukukçulara göre ise mehr miktarı anlamında herhangi bir alt sınır belirlenmemiştir ve üst sınır konusunda da herhangi bir kısıtlama bulunmaz. Bununla birlikte kadının dul veya bakire olması, kaç yaşında olduğu, erkeğin ekonomik gücü ve toplum içindeki durumu da mehr miktarlarındaki değişkenliğin sebepleri arasında sayılabilir. [23]

1531 numaralı defterde tespit edilen muhâla'a türü boşanmalarda "vazgeçilen" mehir ve nafaka-ı 'iddetlerin oranı 200 akçe ile 10.000 akçe arasında değişmektedir.

Kadınların, evlilik esnasında veya evliliğin bitme aşamasında kendisini ekonomik açıdan garantiye alabilmesine olanak sağlayan mehr hakkından feragat etme nedenleri sicilimizde belirtilmemekle birlikte bu durumun kadının aleyhine olduğu açıktır. Bununla birlikte bu durum bizlere kadınların ya ekonomik bakımdan bir güvencesi olduğunu (ziynet eşya gibi satıp paraya dönüştürebileceği mallar) ya da herhangi bir ekonomik birikimi olmasa dahi huzursuz bir evliliği sürdürmek yerine boşanarak

[23] Ümit Ekin, a.g.m. , s. 121-122.

ekonomik sorunlarla yüzleşmeyi göze aldığını düşündürtmektedir. Her ne olursa olsun sonuçta muhâla'a yöntemi kadına, istemediği bir evlilikten kurtulma olanağı sağlamaktaydı.

Sicilimizde, bunlar dışında nafakasının tasdik edilmesini isteyen kadınların varlığı da tespit edilmiştir. Belge numaraları *22b/IV* ve *5b/VI* olan hükümlerde kadınlar kocalarından nafakalarının tasdikini istemişlerdir. Aynı zamanda belge numarası *3b/III* olan hükümde Nisa binti Hasan adlı kadın, mahkemeye başvurup, boşanma sonucunda kocasından, iki bin akçe mehr-i mü'eccel ve dört yüz akçe nafaka-ı 'iddet almıştır.

İncelediğimiz sicilde belge numarası *28b/III* olan hükümde karşılaştığımız başka bir vaka, kadınların yukarıda bahsi geçen durumlar dışında da mahkemeye başvurduklarını göstermektedir. Bu hükümde, rızası yok iken babası tarafından nikâh yoluyla evlendirilen yirmi iki yaşında bir kadının mahkemeye başvurup babasından davacı olduğunu görüyoruz. Mahkeme sonucunda, kadın nikâhı kabul etmediğini söylemiş ve mahkemece haklı bulunmuştur.

Bu kayıtlar , "kadınların zorla evlendirildiği ve boşanma konusunda hiçbir söz hakları bulunmadığı" gibi genel düşünceleri geçersiz kılacak niteliktedir. Bu konu ile ilgili olarak yapılan diğer çalışmalar da İslam hukukunun kadınlara tanıdığı belli hakların ve ayrıcalıkların bulunduğunu ve kadınların boşanma konusunda söz sahibi olduklarını ve bu konuda düşünüldüğü kadar mağdur olmadıklarını gözler önüne sermektedir. [24]

Sonuç

17. yüzyıl başına ait 1531 numaralı Rodosçuk [Tekirdağ] şer'iyye sicili aracılığıyla Rodosçuklu [Tekirdağlı] kadınların ekonomik, sosyal ve özellikle hukuki durumları hakkında analizler yapmaya çalıştık.

Çalışmamız sonucunda Rodosçuklu [Tekirdağlı] kadınlardan hareketle Osmanlı toplumundaki kadınların, mahkemeleri erkekler kadar aktif kullandıklarını söyleyemesek de incelediğimiz dönemde kadınların mahkemelere çeşitli sebepler dolayısıyla başvurduklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu kayıtlardan da anlaşıldığı üzere Osmanlı mahkemeleri tıpkı erkekler gibi kadınlara da açıktır ve Osmanlı toplumundaki kadınlar istedikleri vakit mahkemeye gidip şikâyetlerini dile getirme konusunda özgürdür. Kadınlar bunu yaparken, kendileri bizzat mahkemeye gitmişler veya

[24] Betül İpşirli Argıt, "Osmanlı Hukuk Çalışmalarında Kadın" , *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,* C. 3, S. 5, 2005, s. 587.

istekleri doğrultusunda başkasını vekil tayin ederek de mahkemede temsil edilmişlerdir.

İncelediğimiz defterde kadınların hangi tür konularda mahkemeye başvurduklarına baktığımızda ev, tarla vb. mülklerin alım-satımında, evlilik-boşanma ile ilgili konuların ağırlıklı olduğu görülmüştür. Ayrıca haksızlığa uğradığını düşünen kadınların bu durum karşısında sessiz kalmadıkları, mahkemeye başvurarak haklarını aradıkları hükümler de sicilimizde tespit edilmiştir.

Sonuç olarak Rodosçuklu [Tekirdağlı] kadınlar, mülk alıp satmışlar, borç, hibe gibi işlemlerde bulunmuşlar ve kendilerine tanınan boşanma hakkını (muhala'a) kullanmaktan geri durmamışlar. 1531 numaralı sicilde çeşitli dükkân, ev, bağ-bahçe vb. mülklere sahip kadınların varlığı ve belge numarası *40b/II* olan hükümde Raziye Hatun adlı bir kişinin karşımıza vakıf mütevellisi olarak çıkması (Raziye Hatun muhtemelen Rodosçuk [Tekirdağ] bölgesindeki önemli ve köklü ailelerden birinin kızıydı), Osmanlı kadınının düşünülenin aksine toplumdan soyutlanmadığını, evine kapatılmadığını göstermesinin yanında toplumsal ve ekonomik alanda da aktif bir rol oynadığını ve gerekli gördüğü zamanlarda hukuki haklarını kullanmaktan çekinmediğini kanıtlar niteliktedir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Rodosçuk [Tekirdağ] Şer'iyye Sicili, No: 1531

Kitaplar ve Makaleler

ABACI, Nurcan, *Bursa Şehrinde Osmanlı Hukukunun Uygulanması (17. Yüzyıl)*, T. C. Kültür Bakanlığı Yay. , Ankara 2001.

ACAR, H. İbrahim, "Talak" , *DİA*, C. 39, İstanbul 2010.

AKYILMAZ, Gül, "Osmanlı Devleti'nde Kadınların Mülkiyet Hakları ve Karşılaştıkları Hukuki Sorunlar" , *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Editör Hüseyin Özbek, S. 133/2, Aralık-Ocak 2017.

AYDIN, Mehmet Akif, " İslâm'da Kadın" , *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul 2001.

ATAR, Fahrettin, "Muhâlea" , *DİA*, C. XXX, İstanbul 2005.

CAN, Sevim, "Osmanlı Mahkemelerinde Kadın", *Prof. Dr. Yavuz Ercan Armağanı*, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.

DULUM, Sibel, Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitimi Ve Çalışma Hayatı (1839-1918), Yüksek Lisans Tezi, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eskişehir 2006.

EKİN, Ümit, "Osmanlı Toplumunda Sıkça Başvurulan Bir Boşanma Yöntemi: Muhâla'a" , *Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongre*si, C. III, 05-07 Mart – 2009 Sakarya Üniversitesi, Kongre Bildirileri.

GÜRHAN, Veysel, "18. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Kadın ve Hukuk: Amid Mahkemesi'nde Kadınların Hak Arama Süreçlerine Dair Bazı

Değerlendirmeler" , *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* C. 6, S. 3, 2017.

İPŞİRLİ ARGIT, Betül, "Osmanlı Hukuk Çalışmalarında Kadın" , *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,* C. 3, S. 5, 2005.

PEIRCE, Leslie, *Ahlak Oyunları/1540-1541 Osmanlı'da Ayıntab Mahkemesi ve Toplumsal Cinsiyet,* Çev: Ülkün Tansel, Tarih Vakfı Yurt Yay. , İstanbul 2005.

SOLAK, İbrahim- UYSAL, Zeynep, " Osmanlı Toplumunda Kadın (Konya Örneği 1670-1680)" , *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır,* Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 6-8 Mayıs 2016.

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAN / PERIODICAL PUBLISHMED EVERY SIX MONTHS

ABAD, 2018; 1(2): 175-239 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

SELANİK ŞERİYYE SİCİLLERİ KATALOĞU-2

Levent KAYAPINAR*-Arslan KILIÇ**

Öz:Türkiye dışında Osmanlı dönemine ait malzemenin bulunduğu ülkelerden birisi de Yunanistan'dır. Yunanistan'ın Selanik şehrinde bulunan Makedonya Tarih Arşivinde Osmanlı döneminden kalan çok değişik türde arşiv koleksiyonu ve katalogları bulunmaktadır. Bu kataloglardan birisi "Selanik Şeriyye Sicili Kataloğu" başlığı altında oluşturulmuştur. Bu Arşivin bir dönem müdürlüğünü de yapmış olan Vasilis DİMİTRİADİS tarafından hazırlanan Selanik Şeriyye Sicili Kataloğu 116 sayfadan oluşmaktadır. Katalogda ilki 1694 tarihli ve sonuncusu ise 1912 yılına tarihlendirilen 337 defter yer almaktadır. Bu katalogda yer alan defterlerin neredeyse tamamı Selanik ve civarındaki illerle ilgili tutulmuş Osmanlı Şeriyye Sicillerine aittir. Bu katalogda bulunan 337 defterin her biri fiziki olarak tanımlanmış, boyut ve sayfa adetleri belirtilmiştir. Bunun haricinde defterlerin sağlamlığı, kapaklarının durumu, sayfalarında varsa nasıl yıpranmalar olduğu, defterlerin kapağında hangi malzemenin kullanıldığı ve varsa ne tür süslemelere sahip olduğu açıklanmıştır. Defterlerdeki sayfaların ebatlarına ve muhtevasına bakılarak defterlerin başka defterlerle birleştirilip birleştirilmediği de incelenmiştir. İçerik olarak ise genelde defterdeki ilk kayıt ile sonuncu kayıt arasındaki tarih dilimi gösterilmiştir. Bunun haricinde defterdeki belgelerin hangi tür olduğu ve neler içerdiğine de değinilmiştir. Buna göre hüccet, ferman, vakıfname gibi içerik bilgilendirmesi de yapılarak çalışma yapacak kişilerin işlerini hızlandırmaya yönelik de katkı sağlanmıştır. Bu çalışmada orijinali Yunanca olan Selanik Şeriyye Sicili Kataloğu Türkçeye kazandırılarak Türk okuyucusunun hizmetine sunulması amaçlanmıştır.Yunanca katalogda 1 ila 177 numara arasında kalan defterlerin Türkçeye çevirisi ve orijinal hali Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi'nin ilk sayısında yayımlandı. Katalogda yer alan 178 ila 337 numara arasında kalan

* Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi tarih Bölümü, lkayapinar@nku.edu.tr.

** Arş. Gör., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, tarih Bölümü, arslan.kilic@ikc.edu.tr.

Başvuru/Submitted: 07.09.2018 Kabul/Accepted:10.10.2018

ikinci ve son bölümün çevirisini ve orijinal metnini de bu sayıda yayımlıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Balkanlar, Selanik, Şeriyye Sicili, Katalog.

THE CATALOG OF THE OTTOMAN COURT REGISTERS OF THESSALONIKI-2

Abstract: Greece is one of the countries that has Ottoman archival documents except Turkey. There are various collections and archival catalogues in the Historical Archives of Macedonia in Thessaloniki of Greece. One of these catalogues was formed under the title "Catalogue of Thessaloniki Court Records". The Catalogue of Thessaloniki Court Records had been prepared by the former director of the archive (Vasilis DIMITRIADIS) and has 116 pages. It has 337 registers from 1694 to 1912. Almost all registers in the catalogue belong to Ottoman court records of Thessaloniki and nearby cities. All of the registers were physically identified and their dimensions and numbers of pages were stated. In the catalogue, the durability of the registers, condition of covers, wearing of the pages if there are any, which materials were used on the covers and what kind of ornaments were imprinted were explained in details. Moreover, considering the dimensions and the context of the registers, it was determined if different registers were compilled or not. In the context of registers, the historical interval between date of the first entry and the last entry was showed. In addition, it was also clarified what kind of documents the registers contain. Therefore, providing contextual information, such as huccet (title-deeds), ferman and vakifname (deeds of trust), will contribute to the researchers in accelerating their study process. The purpose of the work is to present the translation of the Catalogue of Thessaloniki Court Records from Greek into Turkish for the benefit of Turkish researchers.These court records comprising the numbers from 1 to 177 registered in the Greek catalog were published with their Turkish translation and the original version in the first issue of the Journal of Anatolian and Balkan Studies. We are also publishing the second and last section translation and the original text in the catalog between 178 and 337 in this issue.

Key Words: Ottoman State, Balkans, Thessaloniki, Court Registers, Catalogue.

Giriş

Türkiye'nin dışında Osmanlı arşivlerini ihtiva eden başka ülkeler de mevcuttur. Bunların başında Bulgaristan ve Yunanistan gelmektedir. Bulgaristan'daki Kiril-Methodius Kütüphanesi'ndeki Osmanlı arşiv malzemesi Türk araştırmacılar tarafından bilinip daha yoğun şekilde

kullanılmasına rağmen, Selanik'te bulunan Makedonya Tarih Arşivi ise bu derecede Türk araştırmacılar tarafından tanınmamaktadır.

1912 yılında Selanik'in teslim edilmesinden sonra burada kalan Osmanlı yerel arşivi, Yunan makamları tarafından muhafaza edilmiştir. Burada yer alan Osmanlı belgeleri, Yunan yetkililerce önce adliyenin tercüme dairesinde muhafaza edilmiş, sonra da 1954 yılına kadar savcılık makamında tutulmuş ve 1955 yılında kurulan Makedonya Tarih Arşivi'ne devredilmiştir. Bu arşivin müdürlüğünü 1955 yılından 1984 yılına kadar yapan Vasilis Dimitriadis, arşivde yer alan Osmanlıca belgelerin tasnif ve kataloglama işine büyük bir emek ayırmıştır. "Türk Hakimiyeti Süresince Selanik Topografyası" ve "Bir Evin Hikayesi: Selanik'teki Mustafa Kemal Atatürk'ün Evi ve Ailesi Hakkında Türkçe ve Yunanca Belgeler" başlıklı kitapları bulunan Vasilis Dimitriadis, çevirisini ve yayınını yaptığımız Selanik'teki Makedonya Tarih Arşivi'nde bulunan kadı sicilleri kataloğunu da hazırlamıştır. Çalışmanın Dimitriadis tarafından yapıldığına kanıt, arşivcinin kataloğun son sayfası olan 116. sayfasında da büyük harflerle Yunanca ve İngilizce olarak belirtilen ismidir.

Bu çalışmada, Makedonya Tarih Arşiv'inde yer alan 337 kadı sicili kataloglanmıştır. Katalog, A4 boyutunda beyaz kağıda daktilo harfleriyle (kimi sayfalar bilgisayarla) Yunanca olarak hazırlanmıştır. Kataloğa alınan her bir kadı sicilinin mümkün olduğu ölçüde sayfa boyutları, içerdikleri sayfa ya da varak sayıları ile fiziksel olarak durumları (iyi ya da kötü şeklinde) hakkında bilgi verildikten sonra, içeriğine yönelik "hüccet, tereke kayıtları vs." kısa bir cümleden sonra, şeriyye sicilinin başlangıç ve bitiş yılı, yaklaşık bir paragraf içinde anlatılmaya çalışılmıştır.

Katalog, mümkün olduğu ölçüde kronolojik sıraya göre hazırlanmaya çalışılmıştır. Ancak, katalogda bu kronolojik sıra sık sık bozulmaktadır. Bu durum bazı araştırmacıların dikkatini çekmiş olmalı ki Yunanca "yanlış" kelimesi (*lathos*) kurşun kalemle sayfa 62'de olduğu gibi sayfa marjinine not edilmiştir. Birinci sırada yer alan Şeriyye sicili şevval 1106 (Mayıs 1694) tarihini taşımaktadır. XVII. yüzyılın son on yılına ait 7 şeriyye sicili bulunmaktadır. XVIII. yüzyılın ilk yarısı için 77, geri kalan yarısı için de 90 olmak üzere toplam 167 defter XVIII. yüzyıla aittir. 19. yüzyıla ait 150 defter ise katalogda 175 ile 323 sıra numaraları arasında kaydedilmiştir. 337 numaraya kadar uzanan defter arasında 19. yüzyıla tarihli olanlara rastlanmakla birlikte, 326 sıra numaralı şeriyye sicilinde olduğu gibi, 16 Ocak 1912 tarihine kadar ulaşan şeriyye sicillerine de katalogda yer verilmiştir. Dolayısıyla Selanik'te muhafaza edilen şeriyye sicillerinin en erken tarihlisinin 1694, en geç olanın ise 1912 tarihli olduğunu söyleyebiliriz.

Bu kaynak grubu şüphesiz Selanik tarihinin XVII. yüzyılın sonundan XX. yüzyıla kadar yazılmasında ve Türk döneminin aydınlatılmasında çok önemli bir yere sahiptir. Ancak 1984 yılından bu yana kataloğu geliştirmeye dair çaba sarf edilmemiştir. Bazı tashihlerle birlikte kataloğun genişletilmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Fakat arşivdeki Osmanlı belgelerinin bazılarının hiç kataloğunun olmadığı düşünüldüğünde, kataloğun bu halinin bulunmasının bile büyük bir şans olduğuna dikkat çekilmelidir.

Araştırmacıların Selanik'teki Makedonya Tarih Arşivi'ndeki Türkçe belgeler ve özellikle şeriyye sicilleri konusunda daha ayrıntılı bilgilere sahip olabilmesi amacıyla Türkçe'ye çevrilerek tıpkıbasımıyla birlikte yayınlanmasının yararlı olacağı düşünülmüştür. Yayınını Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi'nin bir ve ikinci sayılarında olmak üzere iki parça hâlinde yapmaya giriştiğimiz bu katalog, 2014 yılında Selanik'teki Makedonya Tarih Arşivi'nden tedarik edilmiştir.

KATALOG [İKİNCİ KISIM]

SİCİL.178 49x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt bitki motifleriyle süslenmiş kâğıtla kaplıdır. Yukarı ucundan, ortasından ve köşelerinden aşınmış olan deri koruyucu, sırtta yer alır. Etiketi: SİCCİL KISMET UL ASKERİYE VE'L BELEDİYE VE SENEDAT UL AHMEDİYE Fİ ZAMAN-I YUSUFZADE EŞ ŞEYH EFENDİ Fİ GURRE-İ RECEP UL FERD, SENE 1216. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır ve 82 sayfadır.

İÇERİK

Terekeler

5 RECEP 1216'dan (12 Kasım 1801) 15 CEMAZİYELAHİR 1217'ye (13 Aralık 1802) kadar

SİCİL.179 47,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapağın kenarlarındadır. Mehmed Nazım Efendi'nin 1217 yılına ait defteridir. Üst üste iki sayfadan [varaktan]oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 114 sayfadır. Ön kapağın yalnızca küçük bir parçası kalmıştır ve boş olan 111-112 arası sayfalar ortasına kadar yırtıktır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – diğer emirler

3 RECEP 1217'den (30 Ekim 1802) 3 CEMAZİYELAHİR 1218'e (20 Eylül 1803) kadar

sayfa 52'de: Selanik Hisar'ı tımar sahiplerinin listesi

sayfa 53'te Kalamaria kalesinin, Vardar'ın tımar sahiplerinin, beratlıların ve vergiden muaf olanların kataloğu.

SİCİL.180 50x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, kapağın kenarlarında ve sırtta yer alır. Üzerindeki yazı okunaksızdır. Üst üste iki sayfadan [varaktan]oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 134 sayfadır. Sayfa 113 ve sonrasında sayfaların yukarı kısımlarında nemden küçük bozulmalar meydana gelmiştir.

İÇERİK

Terekeler ve hüccetler

13 RECEP 1217'den (9 Kasım 1802) 20 CEMAZİYELAHİR 1218'e (7 Ekim 1803) kadar

SİCİL.181 46,5x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Kapakların köşelerinde ve uçlarında aşınmış olan deriden koruyucu, sırttadır. Etiketi: SİCCİL UL EVAMİR UL ALİYE VE'L DEFATİR UL LAZİME Fİ ZAMAN-I MEVLANA FAZİLETLU ES SEYİD MEHMED EFENDİ HAZRETLERİNDEN HARERE Fİ GURRE-İ RECEP UL FERD, SENE 1218. Üst üste iki sayfadan [varaktan]oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 84 sayfadır. 72 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Sultan fermanlarının kopyaları – diğer emirler

23 ŞEVVAL 1217'den (6 Şubat 1803) 27 CEMAZİYELAHİR 1219'a (3 Aralık 1804) kadar

SİCİL.182 49,5x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta yer alır. Etiketi: FAZİLETLU YUSUF EFENDİNİN SENEDAT-I ŞERİYE VE SAİRE SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ ŞEVVAL, SENE 1219. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 138 sayfadır. Defterde daha küçük ebattaki yerlerin olduğu sayfalar da mevcuttur.

İÇERİK

sayfa 1'de 1219 yılına ait notlar

sayfa 2-23 arası hüccetler 2 RECEP 1219'dan (7 Ekim 1804) 25 CEMAZİYELAHİR 1220'ye (20 Eylül 1805) kadar

sayfa 24-31 arası boş

İkinci kısım

Bu sayfalar arka üst köşelere doğru nemden aşınmıştır.

sayfa 32'de 25 CEMAZİYELAHİR 1222'ye (30 Ağustos 1807) ait vergi tahsisatları

sayfa 35'te 1212 (1797-98) yılına ait vergi kayıtları

sayfa 43'te 1211-12 (1797-98) yıllarına ait hüccet ve sultanın emirleri

Bu kısma ait son tarih 1212 yılıdır.

Üçüncü kısım

Sayfa 57'den itibarendir ve başlıksız bir ferman vardır. Fermanlar, vergi tahsisatları, hüccetler.

22 CEMAZİYELAHİR 1217 (20 Ekim 1802) tarihli bir hüccetin yer aldığı sayfa 74'te bu kısım biter.

Dördüncü kısım

sayfa 75'te 1209-1221 yıllarına ait iki not

sayfa 76 ve sonrası terekeler

16 RECEP 1219'dan (21 Ekim 1804) 25 CEMAZİYELAHİR 1220'ye (20 Eylül 1805) kadar

Sayfa 105'ten itibaren sayfalar üst dış köşelerden ortalara kadar nemden sararmış ve lekelenmiştir. Sayfa 128'den itibaren üst arka köşelerde bozulmalar meydana gelmiştir.

SİCİL.183 50x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu kumaştandır. Etiketi: SİCCİL UL EVAMİR UL ALİYE VE'L DEFATİR-İ SİCCİL UL LAZİME Fİ ZAMAN MEVLANA FAİZLETLU ES SEYİD MEHMED EFENDİ HAZRETLERİ Fİ GURRE-İ RECEP UL FERD SENE 1217. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 96 sayfadır. Sayfa 73'ten itibaren nemden izler meydana gelmiştir. Aynı durum kapakların yukarı taraflarında da mevcuttur.

İÇERİK

Fermanlar – vergi tahsisatları

CEMAZİYELAHİR 1219 (Eylül 1804) ortalarından 19 SAFER 1220'ye (19 Mayıs 1805) kadar

SİCİL.184 45,5x15,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, kapağın kenarlarında ve sırtta yer alır. Etiketi: SİCCİL UL EVAMİR MAHFUZ HAYRİ EFENDİ Fİ

SENE 1220 Fİ RECEP UL FERD. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 164 sayfadır.

İÇERİK

1221-1222 yıllarına ait ürün fiyatları ve bu yıllarda ihtida edenler

fermanlar-hüccetler ve ödemelerin hesapları ve vergi tahsisatları

25 CEMAZİYELEVVEL 1220'den (21 Ağustos 1805) CEMAZİYELAHİR 1221 ortalarına (Ağustos 1806 sonlarına) kadar

Son belge haraptır.

sayfa 142'de Selanik konsolosları

sayfa 162'de ZİLHİCCE 1220 sonları (Mart 1806 ortaları) tarihli mahkeme kararları

SİCİL.185 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Kumaştan koruyucu sırtta yer alır. 110 sayfadır.

İÇERİK

sayfa 1'de 1206-1207'ye ait notlar

sayfa 2-48 fermanlar ve vergi tahsisatları

4 RECEP 1220'den 1 Mart 1791 *[el yazısı ile sayfa kenarında tarihin hatalı çevrildiğine dair not yer almaktadır, doğrusu 28 Eylül 1805]* ŞEVVAL 1206'ya (Mayıs-Haziran 1791) kadar

sayfa 50-101'de terekeler RECEP 1220 (Eylül-Ekim 1805)

sayfa 102'de harap bir belge: 24 CEMAZİYELAHİR 1221 (8 Eylül 1806) tarihli

sayfa 103'te 17 CEMAZİYELAHİR 1221 (1 Eylül 1806) tarihli başsız bir hüccet

sayfa 107'de 27 CEMAZİYELAHİR 1221 (11 Eylül 1806) tarihli bir hüccet

sayfa 110'dan sonra tarihsiz çeşitli notlar

SİCİL.186 53x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, kapağın kenarlarında ve sırtta yer alır. Ortadaki yırtık etiket: MEVLANA MEHMED RAŞİD EFENDİ GURRE-İ 1221. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 142 sayfadır.

İÇERİK

sayfa 1'de 1221-1222'de ihtida edenler

sayfa 2-83: fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

4 CEMAZİYELEVVEL 1221'den (20 Temmuz 1806) 10 CEMAZİYELAHİR 1222'ye (15 Ağustos 1807) kadar

sayfa 85-141

1. sayfa 85'te 1221-1227 arası ihtida edenler – ürün fiyatları

2. sayfa 117'den itibaren hüccetler – yetimlerin mülk kayıtları – vergi tahsisatları

12 RECEP 1221'den (25 Eylül 1806) 24 CEMAZİYELAHİR 1222'ye (29 Ağustos 1807) kadar

116-117 arası sayfalar eksiktir.

SİCİL.187 49,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Orta kısımda hasarlı olan deriden koruyucu, sırtta yer alır. Etiketi: SİCCİL HÜCCÜC-İ ŞERİYE VE DEFATİR-İ KISMIYETÜ'L ASKERİYE VE'L BELEDİYE Fİ ZAMAN-I MEVLANA MUSRİP EFENDİZADE FAZİLETLÜ ABDURRAHMAN EFENDİ HAZRETLERİ HARERE Fİ GURRE-İ RECEP UL FERD, SENE 1222. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 56 sayfadır. Sırt dikişi gevşektir. Defterin sayfalarının yukarı arka köşelerinde nemden izler meydana gelmiştir.

İÇERİK

Terekeler

10 RECEP 1222'den (13 Eylül 1807) 23 CEMAZİYELAHİR 1223'e (16 Ağustos 1808) kadar

SİCİL.188 53x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Etiketi: SİCCİL UL EVAMİR UL ALİYE UL LAZİME Fİ ZAMAN-I MEŞREB EFENDİZADE FAZİLETLU ABDURRAHMAN EFENDİ HAZRETLERİ Fİ GURRE-İ RECEP SENE 1222. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 122 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları ve hüccetler

7 CEMAZİYELAHİR 1222'den (12 Ağustos 1807) 27 CEMAZİYELAHİR 1223'e (20 Ağustos 1808) kadar

SİCİL.189 49,5x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Kapaktaki siyah mürekkepli etiketi: SİCCİL UL MAHFUZ EVAMİR ALİYE VE DEFATİR UL LAZİME EL KASAM Fİ TARİHİ SENE 1223-1224. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 232 sayfadır.

İÇERİK

1. sayfa-1-166: ilk sayfalarda 1223-1224'te ihtida edenler

Fermanlar- vergi tahsisatları

Ön kapakta Ayo Oros (Aynaroz) manastırları ile ilgili bir Hatt-ı Hümayun vardır.

21 ŞABAN 1222'den (23 Ekim 1807) 13 ZİLHİCCE 1224'e (19 Ocak 1810) kadar

2. sayfa 167-232, sondan başa: 1224'e ait notlar, sayfa 167'de ürün fiyatları

Terekeler: 25 ZİLHİCCE 1224'e (6 Şubat 1810) kadar

SİCİL.190 53x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Etiketi: SİCCİL EL SANİ NAFİZZADE ALİ EFENDİ HAZRETLERİ, SENE 1225. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 96 sayfadır. Defterin sayfalarının numaralandırılması: 1-44 ve 46-89'da sondan başa. 45-49 arası sayfalar yazısızdır.

İÇERİK

1. 1-44 arası sayfalar: Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları

ZİLKADE 1224 sonlarından (Aralık 1809 ortaları) 19 REBİYÜLEVVEL 1225'e (24 Nisan 1810) kadar

2. 46-89 arası sayfalar: Terekeler – hüccetler

24 ZİLHİCCE 1224'ten (30 Ocak 1810) 24 REBİYÜLEVVEL 1225'e (29 Nisan 1810) kadar

SİCİL.191 37,5x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Başsız, kapaksız ve haraptır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 78 sayfadır. Sayfaların üst dış köşelerinde nemden izler meydana gelmiştir.

İÇERİK

Sayfa 1'de 3 CEMAZİYELAHİR 1204 (18 Şubat 1790) tarihli hüccet

Terekeler: 10 REBİYÜLAHİR 1204'ten (25 Şubat 1790) 22 REBİYÜLEVVEL 1205'e (29 Kasım 1790) kadar

SİCİL.191[a] 36,5x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt dağılmıştır, yalnızca ön iç kapakta korunmuştur. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikiş gevşektir. 112 sayfadır. Defterin sayfaları arka taraflara doğru nemden etkilenmiştir.

İÇERİK

Terekeler ve hüccetler

6 REBİYÜLEVVEL 1225'ten (11 Mayıs 1810) RECEP 1226 sonlarına (Ağustos 1811 başları) kadar

SİCİL.192 53,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Kapaktaki etiketi: Üstte SİCCİL UL MAHFUZ SENE 1225, yazarken aşağıda MEHMED SEYİD EFENDİNİN, ifadesi yer alır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 148 sayfadır. 30-40 arasındaki sayfaların ön yüzlerinin yukarı kısımlarında nemden gölgeler meydana gelmiştir.

İÇERİK

Sayfa 1'de ihtida edenler ve ürün fiyatları. Gazi Evrenos'un hanekeşan, çayır ve mera mukataası.

Vergi tahsisatları – fermanların ve diğer emirlerin kopyaları

3 REBİYÜLAHİR 1225'ten (8 Mayıs 1810) 21 Ramazan 1229'a (27 Ağustos 1815) kadar

SİCİL.193 53,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt bitki motifleriyle stilize edilip süslenmiş kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 66 sayfadır. Sayfa 64-65 arası kopmuştur ve bu sayfalar boştur.

İÇERİK

İlk sayfada 1227'de ihtida edenler

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

8 ŞABAN 1226'dan (28 Ağustos 1811) 27 SAFER 1230'a (8 Şubat 1815) kadar

SİCİL.194 48,5x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır, üzerindeki yazı okunaksızdır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 172 sayfadır.

İÇERİK

İlk sayfada 1227-28-29 yıllarında ihtida edenler

Fermanlar - vergi tahsisatları

26 ZİLHİCCE 1226'dan (11 Ocak 1812) ZİLHİCCE 1230 başlarına (Kasım 1815 başları) kadar

SİCİL.195 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Deri uçlardan aşınmıştır. Ön kapağın aşağı kısmı aşınmıştır, aynı bozulma ilk iki sayfada da görülmektedir. Etiketi: SİCCİL UL MAHFUZ UL DEFTER UL KASAM Fİ TARİHİ, SENE 1227-1230-1232. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 236 sayfadır.

İÇERİK

İlk sayfada 1227-1231 yılları arasında ihtida edenler ve bu dönemin hesap kayıtları.

Yetim mülklerinin kayıtları – hüccetler

3 ŞABAN 1226'dan (23 Ağustos 1811) 25 REBİYÜLEVVEL 1227'ye (8 Nisan 1812) kadar

SİCİL.196 40,5x15,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Etiketi: SİCCİL UL MAHFUZ UL DEFTER UL KASAM Fİ TARİHİ, SENE 1227. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 164 sayfadır. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Terekeler - hüccetler

10 REBİYÜLAHİR 1227'den (23 Nisan 1812) 5 SAFER 1228'e (7 Şubat 1813) kadar

SİCİL.197 40,5x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Etiketi: MEVALİ AZAMDAN FAZİLETLU ES SEYİD ABDÜLKERİM EFENDİNİN HÜCCÜC VE KISMET-İ ASKERİYE

SİCCİLİDİR, SENE 1228. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 330 sayfadır. Sayfa 199'dan itibaren sayfalar farklı kâğıttandır. Sayfaların aşağı kısımlarında nemden izler meydana gelmiştir. Son 20 sayfada metin kararmıştır. Aynı bozulma son 4 sayfada daha büyük boyutlara ulaşmıştır.

İÇERİK

İlk sayfada 1228-1234 yıllarının notları

Hüccetler

MUHARREM 1228 başlarından (Ocak 1813 başları) 5 REBİYÜLEVVEL 1229'a (25 Şubat 1814) kadar

SİCİL.198 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Ön kapaktaki yazı iç içe girmiş ve okunamaz haldedir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 224 sayfadır.

İÇERİK

Terekeler

13 REBİYÜLAHİR 1229'dan (25 Mart 1814) 29 ŞEVVAL 1229'a (14 Ekim 1814) kadar

SİCİL.199 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kâğıtla kaplıdır. Aynısı sırtta da bulunur. Etiketi: SİCCİL AL MAHFUZ AL DEFATİR AL KASIM, SENE 1229. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan gevşekçe bağlıdır. 118 sayfadır.

İÇERİK

Hüccetler

27 REBİYÜLEVVEL 1229'dan (19 Mart 1814) 5 ZİLHİCCE 1229'a (18 Kasım 1814) kadar

SİCİL.200 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş soluk kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırttadır. Etiketi: SİCCİL AL MAHFUZ Lİ EVAMİR EVAMİR UL ALİYE VE'L DEFATİR UL ... SENE 1229-30. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 143 sayfadır.

İÇERİK

İlk sayfada 1229-30 yıllarında ihtida edenler

Sayfa 14-15'te bir Vakıfname

Son sayfalarda 1229'da ihtida edenler, fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

19 REBİYÜLAHİR 1229'dan (10 Nisan 1814) 7 REBİYÜLEVVEL 1231'e (6 Şubat 1816) kadar

SİCİL.201 54x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Etiketi: SİCCİL UL DEFATİR UL KISMİYET'UL ASKERİYE VE'L BELEDİYE Fİ MEVLANA YUSUF PAŞAZADE DEVLETLÜ MEHMED NAZİF BEY EFENDİ HAZRETLERİ HARERE, Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1231-1232. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 244 sayfadır.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1231-33'e ait notlar

Terekeler

2 REBİYÜLAHİR 1231'den (2 Mart 1816) 29 REBİYÜLEVVEL 1233'e (6 Şubat 1818) kadar

SİCİL.202 53x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır ve yıpranmıştır. Yırtık etiket ön kapaktadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 164 sayfadır. Dizgisi gevşektir ve 145-160 sayfa aralığındaki yapraklar defterin gövdesinden kopmuştur.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1231-32 yıllarına ait notlar

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları (Sayfa 47'ye kadar)

25 REBİYÜLEVVEL 1231'den (24 Şubat 1816) Muharrem 1232 başlarına (Kasım 1816 sonları) kadar

Sayfa 48'de bir fermanın başı – kadı değişikliği

Sayfa 53'ten itibaren fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

ZİLHİCCE 1231 başlarından (Ekim 1816 sonu) 27 REBİYÜLAHİR 1233'e (5 Mart 1818) kadar

Sayfa 164'te 1231-32'ye ait ödeme hesapları

SİCİL.203 52,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Ön kapaktaki

yazı şöyledir: SİCCİL EVAMİR-İ Fİ ZAMAN-I MEVALİ-İ KERAM HAYATİZADE MEHMET EFENDİ MA ZAMAN-I VEYSİZADE ÜMDET ÜL KASABAT YUSUF EFENDİ SENE 1233, Fİ REBİYÜLAHİR SENE 1233. Ön kapakların iç kısmında: SİCCİL UL EVAMİR SENE 1233. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 200 sayfadır. 179-200 arası sayfalar ters ciltlenmiştir. Defterin sayfalarının yukarı kısımlarında nemden gölgeler meydana gelmiştir.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

21 MUHARREM 1233'ten (30 Kasım 1817) 20 ŞEVVAL 1234'e (12 Ağustos 1819) kadar

SİCİL.204 43,5x15,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Ön kapaktaki yazı iç içe girmiştir ve okunaksızdır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 170 sayfadır.

İÇERİK

Kapak sayfasında ihtida edenler, ürün fiyatları ve diğer notlar

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

10 ŞABAN 1234'ten (4 Haziran 1819) 13 REBİYÜLEVVEL 1236'ya (19 Aralık 1820) kadar

176-161 sayfa aralığı terstir: vergi tahsisatları – masrafların ödemeleri

19 MUHARREM 1235'ten (7 Kasım 1819) 10 SAFER 1236'ya (17 Kasım 1820) kadar

SİCİL.205 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Yazısı iç içe girmiştir ve okunaksızdır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 190 sayfadır. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

İlk sayfada 1235-36 yıllarına ait notlar

Sayfa 2'den itibaren: hüccetler – hesaplar – fermanlar – vergi tahsisatları

27 ZİLHİCCE 1234'ten (17 Ekim 1819) 20 SAFER 1237'ye (16 Kasım 1821) kadar

175-179 arası sayfalarda: fermanların kopyaları

17 REBİYÜLAHİR 1237'den (11 Ocak 1822) 25 REBİYÜLAHİR 1237'ye (19 Ocak 1822) kadar

Sayfa 182'den itibaren: hesaplar – vergiler REBİYÜLAHİR 1237 başlarından (Ocak 1821 başları) itibaren

Sayfa 190'da: 1235 ve 1237 yıllarına ait notlar ve ürün fiyatları

SİCİL.206 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Çok kötü durumdadır. Ciltsizdir, korunan kapaklar daha küçüktür ve deftere ait değildir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 158 sayfadır. Defterin sayfaları adeta yanmışçasına oldukça kararmıştır ve yukarı kısımlardan aşınmıştır. İkinci sayfa kopmuştur ve yalnızca küçük bir kalıntısı korunmuştur.

İÇERİK

Terekeler

CEMAZİYELEVVEL 1235'ten (Şubat 1820) 21 RAMAZAN 1237'ye (Mayıs-Haziran 1822) kadar

SİCİL.207 44x15,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt birbirine iliştirilmiş kâğıtlardan oluşan kartondandır. Üst dış köşeden aşınmış olan arka kapak için daha eski bir belgenin kullanıldığı görünüyor. Deriden koruyucu, kapakların kenarlarında ve sırtta yer alır. Etiketi: EVAMİR VE DEFATİR SİCCİLİDİR Fİ… ZADE HASAN BEY EFENDİ Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR SENE 1237. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 144 sayfadır. Son 3-4 sayfa arka kapakla aynı yerden eskimiştir.

İÇERİK

İlk sayfada 1237-38 yıllarına ait notlar ve bu yıllarda ihtida edenler

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

REBİYÜLAHİR 1237'den (Aralık 1821 sonları) 25 REBİYÜLEVVEL 1238'e (10 Aralık 1822) kadar

SİCİL.208 47x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Etiketi: HÜCCUC ŞERİYE SİCCİLİDİR Fİ ZAMAN-I MİR ALEMZADE EFENDİ Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1237. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 92 sayfadır.

İÇERİK

Sayfa 1-3'te 1237'ye ait notlar

Hüccetler ve vergi tahsisatları, fermanların kopyaları, hesap kayıtları, Halkidiki isyancılarının müsadere edilen mülkleri

3 CEMAZİYELEVVEL 1237'den (26 Ocak 1822) 20 MUHARREM 1238'e (8 Aralık 1822) kadar

Son iki sayfada 1238-39 yıllarına ait notlar

SİCİL.209 46,5x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Deriden koruyucu, sırttadır ve yukarı kısımda dağılmıştır. Şöyle yazar: KISMET SİCCİLİDİR DER ZAMAN-I MİR ALEMZADE HAZAN BEY EFENDİ Fİ GURRE-İ ZİLHİCCE, SENE 1237. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır.

İÇERİK

İlk sayfada 1237 yılına ait notlar

Terekeler

4 REBİYÜLAHİR 1237'den (29 Aralık 1821) 7 CEMAZİYELAHİR 1238'e (19 Şubat 1823) kadar

SİCİL.210 50,5x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Defter 1-110 sayfa aralığında tersten başlar, boş sayfalar araya girer ve sonra sayfa 111-140'ta tekrar terse döner. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 140 sayfadır.

İÇERİK

İlk sayfada 1238'yılına ait notlar

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları – hüccetler

CEMAZİYELEVVEL 1238'den (Ocak 1823) 25 ŞEVVAL 1239'a (23 Haziran 1824) kadar

SİCİL.211 53x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Arka kapaktaki yazı okunaksızdır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 122 sayfadır. Sayfa 103-114 arasındaki yapraklar defterin gövdesinden kopmuştur. Sayfaların yukarı kısımları nemden etkilenmiştir ve pek çok yerde metin bulanık hale gelmiştir.

İÇERİK

İlk sayfada 1238-39 yıllarına ait notlar

Sayfa 101'e kadar terekeler

26 REBİYÜLAHİR 1233'ten 9 REBİYÜLAHİR 1239'a kadar

Sayfa 103-109: fermanlar – vergi tahsisatları – hüccetler

RECEP 1238 ortalarından (Mart 1823 ortaları) MUHARREM 1239 başlarına (Eylül 1823 ortaları) kadar

SİCİL.212 48x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 60 sayfadır.

İÇERİK

Terekeler

25 REBİYÜLAHİR 1239 yılından (29 Aralık 1823) 3 REBİYÜLAHİR 1240'a (25 Kasım 1824) kadar

SİCİL.213 47,5x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, kırılmış olan sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 168 sayfadır.

İÇERİK

Emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları – hüccetler

REBİYÜLAHİR 1239 sonlarından (Aralık 1823 sonları) 27 CEMAZİYELEVVEL 1240'a (17 Ocak 1825) kadar

Sayfa 162-3'te: İBRAHİM PAŞA'dan Mevlevihane için 27 REBİYÜLAHİR 1239 (31 Aralık 1823) tarihli bir vakıfname

Sayfa 166-68'de ihtida edenlerve ürün fiyatları

SİCİL.214 46,5x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Şöyle yazar: MEVALİ AZAMDAN DEVLETLÜ YENİŞEHRİZADE MEHMET TAHİR EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır.

İÇERİK

İlk sayfada 1240 yılına ait notlar

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları

10 MUHARREM 1240'tan (4 Eylül 1824) SAFER 1241 başlarına (Eylül 1825 ortalarına) kadar

SİCİL.215 44,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırttadır. Kapaktaki yazı: BAZI DEFATİR-İ LAZIME İŞBU SENE 1241. MEVALİ AZAMDAN DESTUR DEVLETLÜ YENİŞEHRİZADE MEHMET FAHİR EFENDİ HAZRETLERİNİN KISMET SİCCİLİDİR Fİ REBİYÜLAHİR 1240. İKİ SENE ZARFINDA VUKU BULAN DEFATİR-İ KASAM SİCCİLİDİR. SENE 1240 SENE 1242. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 166 sayfadır.

İÇERİK

Terekeler

3 REBİYÜLAHİR 1240'tan (25 Kasım 1824) 3 CEMAZİYELEVVEL 1242'ye (3 Aralık 1826) kadar

129-165 sayfa aralığında defter tersine döner

Sayfa 138-141'de: 8 ZİLKADE 1242 (3 Nisan 1827) tarihli MAKBUL İBRAHİM PAŞA'nın Aya Sofya Cami'i için tutulan vakıfnamesindeki çeşmelerin kiracılarının kaydı

Sayfa 141-154: Selanik'in çeşmelerinin suyunu işletenlerin isimleri

Sayfa 155: vergi tahsisatları

Sayfa 164-65: 1242 (1826-27) tarihli bir vakıfname

SİCİL.216 54x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Etiketi: EVAMİR-İ ALİYE VE BAZI DEFATİR-İ LAZIME SİCCİLİDİR Fİ SENE 1241. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 250 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – hüccetler – vergi tahsisatları

Ve Selanik bölgesinin tüm köylerinin ürünleriyle birlikte kaydı

15 SAFER 1240 yılından (10 Ekim 1824) 21 REBİYÜLEVVEL 1242'ye (22 Ekim 1826) kadar

SİCİL.217 49x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 148 sayfadır. Defterdeki yazıların başlığı kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

İÇERİK

İlk iki sayfada 1242-43'e ait notlar

Sayfa 4 ve sonrasında fermanların listeleri

18 MUHARREM 1242'den (22 Ağustos 1826) 21 RECEP 1243'e (7 Şubat 1828) kadar

SİCİL.218 47,5x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Sırt koruyucusu yeterince dağılmış ve eskidir. Şöyle yazar: KISMET SİCCİLİDİR DER ZAMAN-I ES SEYİD İBRAHİM EFENDİ HAZRETLERİ SENE 1242. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 160 sayfadır.

İÇERİK

İlk iki sayfada ve dış kapaktaki sayfada 1242-43 yıllarına ait notlar

Terekeler

8 REBİYÜLAHİR 1243'ten (29 Ekim 1827) 2 ZİLKADE 1243'e (16 Mayıs 1828) kadar

SİCİL.219 50x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Uçlardan aşınmış olan deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Şöyle yazar: ES SEYİD İBRAHİM EDHEM EFENDİ HAZRETLERİNİN KISMET SİCCİLİDİR, SENE 1243. Ve yukarıdan: HORTAÇ SUYUNUN KAYDI BU SİCCİLDE MUKAYYEDDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 88 sayfadır.

61-88 arası sayfalar defterdeki diğer sayfalardan daha küçük ebatlara (44,5x18,5) sahiptir.

İÇERİK

Hüccetler – terekeler

2 ZİLKADE 1243'ten (16 Mayıs 1828) 17 REBİYÜLEVVEL 1244'e (27 Eylül 1828) kadar

Sayfa 60'taki belge haraptır.

Sayfa 61-88: Selanik'teki loncalar ve meslekler

Sultan emirleri ve hüccetler

SİCİL.220 53,5x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında yer alır. Şöyle yazar:

ES SEYİD EDHEM EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE VE BAZI DEFATİR KAYD OLUNMUŞ SİCCİLİDİR, SENE 1244. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 140 sayfadır. Defterin iç kısmı iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

İlk üç sayfada 1244 yılına ait notlar

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları

CEMAZİYELAHİR 1243 başlarından (Aralık 1827 sonları) 27 REBİYÜLEVVEL 1244'e (7 Ekim 1828) kadar

1243-1244 yıllarına ait bazı notlar ve arzların kopyaları

SİCİL.221 49,5x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: MEVALİ-İ AZAMDAN EL-HAC İBRAHİM EFENDİ HAZRETLERİNİN KISMET SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR SENE 1244. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 160 sayfadır 93-159 arası sayfalar boştur. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Hüccetler – terekeler

12 REBİYÜLAHİR 1244'ten (22 Ekim 1828) 29 REBİYÜLAHİR 1245'e (28 Ekim 1829) kadar

Son sayfada 1244-45 yıllarına ait notlar

SİCİL.222 52x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Ön kapak aşağı iç köşede ziyadesiyle aşınmıştır. Benzer bozulma ilk 20 sayfada da mevcuttur. Deriden sırt koruyucusu yalnızca küçük bir yerde korunmuştur. Etiketi: MEVALİ-İ AZAMDAN EL HAC İBRAHİM EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE VE BAZI SENEDAT-I LAZIME SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1244. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 152 sayfadır.

146-47 arası sayfalar kopmuştur ve yaklaşık 7 sayfa boştur. Defterdeki belgelerin başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları

27 ŞEVVAL 1242'den (24 Mayıs 1827) 2 REBİYÜLAHİR 1245'e (1 Ekim 1829) kadar

Sayfa 107'de Selanik kaleleri ve cephanelikleri

SİCİL.223 46,5x21 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplanmıştır, kumaş dikiş sırttadır, uçlarda ve köşelerde deridendir. Etiketi: MEVALİ-İ AZAMDAN EL-HAC İBRAHİM EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE VE SENEDAT-I SAİRE SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR 1245 VE MEVALİ-İ AZAMDAN HALİL EFENDİ ES SEYİD MEHMED ATAULLAH BEY EFENDİ HAZRETLERİNİN VAKT-I HÜKM-İ MÜTE BAZEN EVAMİR BU SİCCİLE KAYD OLUNMUŞ OLMAĞLA BEYAN OLMAK İÇÜN İŞBU MAHALLEYE KAYD OLUNDU Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR SENE 1246. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 170 sayfadır.

İÇERİK

Emirler – vergi tahsisatları

29 REBİYÜLEVVEL 1245'ten (28 Eylül 1829) 13 ZİLKADE 1246'ya (25 Nisan 1831) kadar

Sayfa 108-116: Selanik ordugâhının inşasının anlatımı

SİCİL.224 47x21 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden sırt koruyucusu yırtılmıştır ve kötü durumdadır, özellikle yukarı kısımdaki etikette. Şöyle yazar: MEVALİ-İ AZAMDAN İBRAHİM EFENDİ HAZRETLERİNİN KISMET SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR SENE 1245. Etiketin yukarısındaki yazı okunaksız durumdadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 158 sayfadır.

İlk 30 sayfada arka üst köşelerde nemden küçük bozulmalar meydana gelmiştir.

İÇERİK

Terekeler

4 REBİYÜLAHİR 1245'ten (3 Ekim 1829) 24 ZİLKADE 1246'ya (6 Mayıs 1831) kadar

SİCİL.225 55,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketin üstünde MEVALİ-İ AZAMDAN HALİL EFENDİZADE ES SEYİD MEHMED ATAULLAH EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE SİCCİLİDİR Fİ SENE 1246 ve aşağısında: ... ŞAKİR EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE SİCCİLİDİR BEYAN OLUNMAK İÇÜN İŞBU MAHALLE KAYID VE BEYAN OLUNDU

Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1247, ifadeleri yer alır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır. Defterin dikişi daha sonraki tarihe aittir.

İÇERİK

Emirler

16 ZİLKADE 1246'dan (28 Nisan 1831) 27 MUHARREM 1248'e (26 Haziran 1832) kadar

SİCİL.226 49x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: ECİLE-İ KUZAT-I KERAM ZEVİ UL İHTİRAMDAN DEVLETLÜ SİRANİZADE ABDULLAH ŞAKİR EFENDİ HAZRETLERİNİN KISMET SİCCİLİDİR HARERE GURRE-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1247.

Şöyle yazar: ECİLE-İ KUZAT- KERAM ZEVİ UL İHTİRAMDAN MEHMET HİLMİ EFENDİ HAZRETLERİNİN BAZI KISMET DEFATİR-İ SİCCİLİ OLMAĞLA İŞBU MAHALLE KAYD ŞOD. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 160 sayfadır. 112-159 arası boştur.

İÇERİK

Terekeler

27 ŞEVVAL 1247'den (30 Mart 1832) 17 ŞABAN 1249'a (30 Aralık 1833) kadar

Sayfa 111'de 15 RAMAZAN 1257 (31 Ekim 1841) tarihli bir tereke bulunur.

SİCİL.227 48,5x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: İHTİSAB DEFTERLER İLE HARNLARIN KAYDLARINA DAİR OLAN SİCCİLİDİR AN ZAMAN-I DEVLETLÜ MEHMED HİLMİ EFENDİ HAZRETLERİNİN İLA SENE 1248, 15 CEMAZİYELAHİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 136 sayfadır, 77-116 sayfalar boştur. Defter 117-135 arası sayfalarda tersine döner.

İÇERİK

Sayfa 1'de ilgili notlar ile ürün fiyatları

- Esnafların kaydı (loncalar)
- Ürün fiyatları

- Yeniden değer biçmeler

15 CEMAZİYELAHİR 1248'den (19 Kasım 1832) 10 ZİLKADE 1277'ye (20 Mayıs 1861) kadar

Sonunda mesleklerin özet listeleri – her zanaat için kaç dükkan olduğu ve her dükkan için ne kadar ödendiğine ilişkin bilgileri vardır. 1248-1250 (1832-1835)

SİCİL.228 49,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt solmuş olan ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: ECİLLE-İ KUZAT-İ KERAM ZEVİ ÜL İHTİRAMDAN DEVLETLÜ MEHMED HİLMİ EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE SİCCİLİDİR, Fİ GURRE-İ CEMAZİYELAHİR SENE 1248. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 132 sayfadır. 3-39 sayfa aralığındaki defterde dikiş gevşektir. Defterin kapakları geri kalan sayfalardan biraz daha küçüktür.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

CEMAZİYELEVVEL 1248 ortalarından (Eylül 1832 sonları) 5 ŞABAN 1248'e (18 Aralık 1833) kadar

SİCİL.229 54,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: MÜDERRİSİN KERAM VACİB ÜL İHTİRAMDAN DEVLETLÜ EŞREF MOLLA EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR VE DEFATİR VE HÜCCEC SİCİLİDİR, SENE 1249.

İÇERİK

Sayfa 2-11: fermanların ve diğer emirlerin kopyaları ve vergi tahsisatları

2 ZİLHİCCE 1248'den (13 Mayıs 1833) 25 ŞEVVAL 1250'ye (24 Şubat 1835) kadar

Sayfa 112-188: mahkeme kararları

23 RAMAZAN 1249'dan (5 Şubat 1834) 25 ŞEVVAL 1250'ye (25 Şubat 1835) kadar

SİCİL.230 53,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. İnce ve yırtık kumaşla kaplı kartondan cilt sırttadır ve arka kapakta yırtıktır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Arka kapaktaki etiket: MÜDERRİSİN KERAM-I VACİB ÜL İHTİRAMDAN DEVLETLÜ

EŞREF MOLLA EFENDİ HAZRETLERİNİN KISMET SİCİLİDİR. AN GURRE-İ RAMAZAN SENE 1249. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 202 sayfadır.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1250 senesine ait notlar

Terekeler

20 RAMAZAN 1249'dan (31 Ocak 1834) 5 RAMAZAN 1250'ye (5 Ocak 1835) kadar

Sayfa 198-199: 1252-53 yılları giderler listesi

Sayfa 237'den itibaren diğer defter: terekeler ve hüccetler

25 RECEP 1252'den (5 Kasım 1836) 2 ZİLHİCCE 1252'ye (10 Mart 1837) kadar

SİCİL.231 53x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ince yeşil kumaşla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: VACİB ÜL İHTİRAMDAN DEVLETLÜ ESNAF MOLLA EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR VE DEFATİR-İ HÜCCÜC SİCCİLİDİR AN GURRE-İ RAMAZAN, SENE 1249 İLA SENE 1250. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 184 sayfadır. Metin başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Sayfa 104'ten itibaren defter tersine döner.

İÇERİK

1250-51 yıllarına ait notlar

Fermanlar ve diğer emirler – vergi tahsisatları

23 SAFER 1250'den (2 Haziran 1834) RECEP 1251 başlarına (Ekim 1835 sonlarına) kadar

Defterin tersine yazılı olduğu yerler hüccetleri içerir

29 ŞEVVAL 1250'den (1 Mart 1835) 1 ŞABAN 1251'e (22 Kasım 1835) kadar

SİCİL.232 54,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Koruyucusu siyah kumaştandır. Etiketi: MEKKE-İ MÜKERREME MEVALİ-İ AZAM VACİP ÜL İHTİRAMDAN MERHUM ÇELEBİ MUSTAFA PAŞAZADE DEVLETLÜ ES SEYİD EBU BEKİR BEY EFENDİNİN EVAMİR-İ ALİYE SİCCİLİDİR Fİ CEMAZİYELEVVEL, SENE 1251. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Defterin sayfa numaralandırması: 1-97 ve 200-98 şeklindedir. Toplam 200 sayfadır.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1251-52 senelerine ait notlar

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

RECEP 1251 ortalarından (Ekim 1835 sonları) 15 ŞEVVAL 1252'ye (23 Ocak 1837) kadar

Sayfa 200-98 arası bölüm: a) hüccetler, b) fermanlar ve s. 147-148 ve s. 175-178 sayfa aralıklarında vakfiyeler

6 ŞABAN 1251'den (27 Kasım 1835) 25 RAMAZAN 1252'ye (24 Aralık 1836) kadar

SİCİL.233 49x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: MEVALİ-İ AZAMDAN KADIZADE EL-HAC MEHMED EMİN EFENDİNİN EVAMİR-İ ALİYE VE HÜCCÜC SİCCİLİDİR SENE 1252. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 200 sayfadır. Sayfa 59'dan itibaren defter tersine döner

İÇERİK

Hüccetler

15 ZİLHİCCE 1252'den (23 Mart 1837) 29 ZİLKADE 1253'e (24 Şubat 1838) kadar

Sayfa 59-200: fermanların kopyaları – vergi tahsisatları – gider hesapları

9 ZİLHİCCE 1252'den (17 Mart 1837) ZİLKADE 1253 başlarına (Şubat 1838 başları) kadar

SİCİL.234 49x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: MEVALİ-İ AZAM VACİP ÜL İHTİRAMDAN KADIZADE DEVLETLÜ EL-HAC MEHMED EMİN EFENDİNİN KISMET SİCCİLİDİR SENE 1253. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır. 182-189 arasındaki sayfalar boştur. 185-192 sayfa aralığındaki yapraklar defterin gövdesine gevşekçe bağlıdır.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1253 senesine ait notlar

Terekeler

22 ZİLHİCCE 1252'den (30 Mart 1837) 27 ZİLKADE 1253'e (22 Şubat 1838) kadar

Sayfa 171-178: 13 SAFER 1254 (8 Mayıs 1838) tarihine kadar olan hüccetler

Sayfa 190-191: 1253-54 yıllarına ait gider kayıtları

SİCİL.235 55x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 200 sayfadır. Defter sayfa 121 ve sonrasında ters yönde devam eder.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları

19 ZİLHİCCE 1253'ten (16 Mart 1838) 9 SAFER 1255'e (24 Nisan 1839) kadar

Sayfa 121 ve sonrasındaki yerler emirleri ve vergi tahsisatlarını içerir

17 ZİLHİCCE 1253'ten (14 Mart 1838) 7 SAFER 1255'e (22 Nisan 1839) kadar

SİCİL.236 49x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt solmuş olan ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır, derisi kırmızı renktedir. Etiketi: MÜDERRİS-İ KERAM VE'L İHTİRAMDAN KIRIMİZADE DEVLETLÜ AHMED REŞİD EFENDİNİN EVAMİR-İ ALİYE SİCCİLİDİR VE BAZEN MÜDERRİS-İ KERAMDAN DEVLETLÜ ES SEYİD AHMED RAGIP EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE SİCCİLLERİDİR DEYÜ İŞARET OLUNMUŞTUR HARERE Fİ GURRE-İ REBİYÜLEVVEL SENE 1255. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır, dikişi sağlamdır. Defterin sayfalarının arka alt köşelerinde nemden dolayı hafifçe izler oluşmuştur. Defterin sayfa numaralandırması 1-109 ve 110'dan sonrası tersine (sondan başa) olacak şekildedir. Toplam 192 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – hesaplar

28 MUHARREM 1255'ten (12 Nisan 1839) 28 RECEP 1256'ya (25 Eylül 1840) kadar

Sayfa 110-192: hüccetler

7 ZİLHİCCE 1254'ten (21 Şubat 1839) 11 ŞABAN 1256'ya (8 Ekim 1840) kadar

SİCİL.237 54,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. 200 sayfadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: MEVALİ-İ AZAM VACİP ÜL İHTİRAMDAN MERHUM EBUBEKİR PAŞAZADE DEVLETLÜ İZZET BEYEFENDİ HAZRETLERİNİN SİCCİLİDİR VE KIRIMİZADE AHMED REŞİD EFENDİNİN DEVLETLÜ ES SEYİD AHMED RAGIP EFENDİ HAZRETLERİNİN SİCCİLİDİR DEYÜ İŞARET OLUNDU HARERE Fİ GURRE-İ RECEP SENE 1253. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan gevşekçe iliştirilmiştir. Defterde sayfa 101-112 arasındaki dikiş gevşektir. İlk 15 sayfada yukarı kısımlarda nemden kararmalar vardır.

İÇERİK

Terekeler – hüccetler

25 ZİLHİCCE 1253'ten (22 Mart 1838) 15 REBİYÜLAHİR 1257'ye (8 Haziran 1841) kadar

SİCİL.238 54,5x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta yer alır ve yırtılmıştır. Etiketi: MÜDERRİS-İ KERAMDAN PRESEVİ EL HAC AHMED RAGIP EFENDİNİN BİR MİKDAR EVAMİR-İ ALİYE KAYD OLUNAN SİCCİLİDİR VE DEVLETLÜ MÜDERRİS-İ KERAM ZEVİ ÜL İHTİRAM ARİF (ARAP?) AHMED PAŞA HAZRETLERİNİN ZAMAN-I HÜKÜMETLERİNDE KAYD OLUNAN EVAMİR-İ ALİYE VE DEFATİR-İ MUTEBETE VE HÜCCÜC ŞERİYE SİCCİLİDİR, SENE 1256. İŞBU ESNADAN ŞEVVAL UL MÜKERREMİN ON BEŞİNCİ GÜNÜDEN 57 SENESİ RAMAZANI SEFİRİN ONBEŞTE KADAR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır. 182-189 arasındaki sayfalar boştur. Sayfa numaralandırması arkadan başadır. 1-55 ve 56-190, 56-135 arası sayfaların aşağı iç köşelerinde nemden gölgeler oluşmuştur.

İÇERİK

1. Hüccetler

25 ZİLKADE 1256'dan (18 Ocak 1841) 25 RAMAZAN 1257'ye (10 Kasım 1841) kadar

2. Emirler

23 ŞABAN 1256'dan (20 Ekim 1840) 10 RECEP 1257'ye (28 Ağustos 1841) kadar

SİCİL.239 49,5x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt solmuş olan ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Cildin yukarı kısımları aşınmıştır ve bunun sonucunda defterin iç sayfalarında nemden gölgeler oluşmaya başlamıştır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 34 sayfadır

İÇERİK

Gider kayıtları – bir emre (İRADE) ait kayıt

3 REBİYÜLEVVEL 1254 (27 Mayıs 1838) tarihli bir kanunname

1259 (1843) ve 1257-65 (1841-48) yıllarına ait emirler

Defterde kopmuş kâğıtlarda iki belge de yer almaktadır:

1) 17x12 cm ebatlarında. Petriç Kazasından: tütün vergisi ödendi senetleri

2) 31x24 cm ebatlarında. Selanik'teki vakıf idarecilerinin listesi

SİCİL.240 51x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Kumaştan dikiş sırtta, deriden koruyucu, kapakların kenarlarındadır. Kapaktaki etiket: ARİB AHMED PAŞA DAMAD-I MEVALİ-İ AZAMDAN DEVLETLÜ MEHMED SEYİD EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE VE HÜCCÜC ŞERİYE VE SENEDAT-I SAİRE KUYUDU SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ ZİLHİCCE ÜL ŞERİFE SENE 1257. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır. Sayfa numarası sondan başa doğrudur: 1-63 ve sonra tekrar tersine 64-192.

İÇERİK

Emirler ve ilamlar – vergi tahsisatları

(sayfa 3'te Selanik Metropoliti İeronimos'un tayin beratı)

9 RAMAZAN 1257'den (25 Ekim 1841) 19 ZİLKADE 1259'ye (11 Aralık 1843) kadar

Sayfa 65-192'de: hüccetler – bazı emirler

13 RAMAZAN 1257'den (29 Ekim 1841) 20 ZİLKADE 1259'a (12 Aralık 1843) kadar

SİCİL.241 49,5x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Kumaştan dikiş sırtta, deriden koruyucu, kapakların kenarlarındadır. Etiketi: AHMED PAŞA DAMAD-I DEVLETLÜ MEHMED SEYİD EFENDİ HAZRETLERİNİN ZAMAN-I HÜKÜMETİNDE KISMET SİCCİLLERİDİR Fİ ŞEHR-İ

CEMAZİYELEVVEL, SENE 1258. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 200 sayfadır.

İÇERİK

Terekeler – hesaplar – hüccetler

22 CEMAZİYELEVVEL 1257'den (12 Temmuz 1841) 5 ŞABAN 1259'a (31 Ağustos 1843) kadar

SİCİL.242 54x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: MEVALİ-İ AZAM ZEVİ UL İHSANDAN ARİB AHMED PAŞA DAMAD-I DEVLETLÜ MEHMED SEYİD EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE VE HÜCCÜC-I ŞERİYE VE SENEDAT-I SAİRE SİCCİLİDİR Fİ ŞEHR-İ REBİYÜLEVVEL, SENE 1258. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır. Sayfaların numaralandırması: 1-91 ve sondan başa olmak üzere 98-192.

İÇERİK

Emirler – vergi tahsisatları

REBİYÜLEVVEL 1258 yılı sonlarından (Nisan 1842 ortaları) 23 ZİLKADE 1259'a (15 Aralık 1843) kadar

Sayfa 98-192'de: hüccetler

17 REBİYÜLAHİR 1258'den (28 Mayıs 1842) 15 ZİLKADE 1259'a (7 Aralık 1843) kadar

SİCİL.243 54,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: ARİB AHMED PAŞA DAMAD-I DEVLETLÜ MEHMED SEYİD EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE VE HÜCCÜC-I ŞERİYE VE SENEDAT-I SAİRE KUYUD-I SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ REBİYÜLEVVEL, SENE 1259. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 200 sayfadır. Deftere ait olmayan bir parça sayfa 24'de yer alır. Sayfaların numaralandırması: 1-85 ve sondan başa olmak üzere 86-200.

İÇERİK

Emirlerin kopyaları – hüccetler – senetler

21 SAFER 1259'dan (23 Mart 1843) ZİLKADE 1259 ortalarına (Kasım 1843 sonlarına) kadar

Sayfa 86-200: 29 SAFER 1259'dan (31 Mart 1843) 27 ZİLKADE 1259'a (19 Aralık 1843) kadar tarihli hüccetler

Sayfa 24'teki bölüm: terekeler

12 CEMAZİYELEVVEL 1262'den (19 Mayıs 1846) 27 RECEP 1262'ye (21 Temmuz 1846) kadar

SİCİL.244 43,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: MEVALİ-İ FİHAM DEVLETLÜ ES SEYİD İBRAHİM EDHEM EFENDİ HAZRETLERİNİN VE BAZEN DEBBAĞZADE MEHMED HACİB EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAMİRNAME-İ SAİRE SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ REBİYÜLEVVEL, SENE 1259. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 98 sayfadır. Defter çok iyi durumdadır.

İÇERİK

Emirlerin kopyaları – Selanik mahalleleri ve şehrin su kaynağı (sayfa 42'de)

27 CEMAZİYELAHİR 1259'dan (25 Temmuz 1843) 15 RECEP 1262'ye (19 Temmuz 1846) kadar

SİCİL.245 54,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: HU AL FEYYAZ MEVALİ-İ FİHAMDAN MECALİ İTTİSAM DEVLETLÜ ES SEYİD İBRAHİM EDHEM EFENDİ HAZRETLERİNİN DEFATİR-İ KASSAM VE HÜCCÜC VE İLÂMAT VE SENEDAT-I ŞERYİE MUTEBERE-İ MİRİYE SİCCİLİDİR VE BAZEN DAHİ MÜDERRİSİN-İ KERAMDAN FAZİLETLÜ DEBBAĞZADE MEHMED HACİB EFENDİNİN HÜCCÜC VE DEFATİR VE SENEDAT-I SAİRE SİCCİLİDİR AN GURRE-İ ZİLKADE, SENE 1260 İLA NİHAYET-İ MUHARREM, SENE 1261. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır.

İÇERİK

Sayfa 1-2'de: 1259-60 yıllarına ilişkin narh kayıtları

Terekeler – hüccetler

11 ZİLHİCCE 1259'dan (2 Ocak 1844) 10 SAFER 1261'e (18 Şubat 1845) kadar

Sayfa 94 ve 162'de vakıfnameler

Sayfa 91'de: kategorilere göre ayrılmış Karaferye kazasının çiftlikleri, ekilebilir arazileri.

SİCİL.246 49,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. İki kapak da aşağı taraftan aşınmıştır. Etiketi: HU AL FEYYAZ MÜDERRİSİN-İ KERAM MEVALİ-İ DEVLETLÜ DEBBAĞZADE MEHMED HACİB EFENDİNİN HAZRETLERİNİN HÜCCÜC-İ ŞERİYE VE SENEDAT-I SAİRE VE DEFATİR-İ MUTEBE KUYUD-I SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ SAFER UL HAYRİYE, SENE 1261. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 190 sayfadır. Sayfa numaralandırması 1-117 ve sondan başa olmak üzere 118-189.

İÇERİK

Emirler- hüccetler – terekeler

SAFER 1261 sonlarından (Şubat 1845 ortaları) 5 CEMAZİYELEVVEL 1262'ye (1 Mayıs 1846) kadar

Sayfa 25'te vakıflara dair kanun kaydı

SİCİL.247 54,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Haraptır. İlk kapak cildi ile korunan 12 sayfanın fragmanları. İlk sayfa aşağı dış köşesinden hafif yırtılmıştır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır.

İÇERİK

Hüccetler

19 CEMAZİYELEVVEL 1262'den (15 Mayıs 1846) 21 CEMAZİYELAHİR 1262'ye (16 Haziran 1840) kadar

SİCİL.248 55x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Arka kapak iç kısımlarda küçük bir bölge boyunca aşınmıştır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: HU AL FEYYAZ MEVALİ-İ FEHAM MECALİ İTTİSAMDAN DEVLETLÜ ES SEYİD İBRAHİM EDHEM EFENDİ HAZRETLERİNİN DEFATİR-İ KASAM VE HÜCCÜC VE İLÂMAT VE SENEDAT-I ŞERİYYE-İ MUTEBERE-İ MİRİYE AN GURRE-İ ŞABAN SENE 1262 İLA NİHAYE-İ CEMAZİYELAHİR SENE 1263. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır. Sayfa 179-197 arası boştur. Defterin içi iyi durumdadır.

İÇERİK

Sayfa 1'de: 1262-63 yıllarına ait notlar

Sayfa 2'de bir ferman ve hüccetler – terekeler

REBİYÜLAHİR 1263 sonlarından (Nisan 1847 başları) 22 REBİYÜLAHİR 1263'e (10 Nisan 1847) kadar

SİCİL.249 51,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Arka kapak iç kısımlarda küçük bir bölge boyunca aşınmıştır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 200 sayfadır. Defter iyi durumdadır.

İÇERİK

Sayfa 1-2'de: 1263-64 yıllarına ait notlar

Vakıfnameler ve terekeler

5 CEMAZİYELEVVEL 1263'ten (21 Nisan 1847) 27 REBİYÜLAHİR 1264'e (2 Nisan 1848) kadar

SİCİL.250 51,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Yalnızca arka kapakta korunmuş olan karton cilt, kahve renkli yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Kapak üst kısımlardan aşınmıştır ve aynı durum nemden zarar görmüş ve boş olan son sayfalarda da mevcuttur. İlk iki sayfa birbirine yapışmıştır çünkü boydan boya yırtılmıştır. Sayfa 29-30 da tamamen yırtılmış ve ortası eksiktir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 36 sayfadır. 17 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Arzlar ve fermanların kopyaları

12 CEMAZİYELEVVEL 1263'ten (28 Nisan 1847) 14 REBİYÜLAHİR 1264'e (19 Şubat 1848) kadar

SİCİL.251 51,5x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt iyi durumdadır ve yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: MÜDERRİS-İ KERAM ZEVİ UL İHTİRAMDAN MEKREMETLÜ SADEDDİN EFENDİNİN HÜCCÜC VE İLÂMAT VE KASAM VE SENEDAT-I SAİRE SİCCİLİDİR, Fİ GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL 1264. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 168 sayfadır.

İÇERİK

Sayfa 1'de: 1264-65 yıllarına ait notlar

Hüccetler ve terekeler

5 CEMAZİYELEVVEL 1264'ten (9 Nisan 1848) 20 SAFER 1265'e (5 Ocak 1849) kadar

SİCİL.252 50,5x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: ZEVİ UL İHTİRAMDAN MEKREMETLÜ SADEDDİN EFENDİNİN EVAMİR VE HÜCCÜC VE İLÂMAT VE KASAM VE SENEDAT-I SAİRE SİCCİLİDİR, Fİ GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1264. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 96 sayfadır. Sayfa numaralandırması 1-18 ve sondan başa olmak üzere 19-96 şeklindedir.

İÇERİK

Sayfa 1-18'de: vakıf belgeleri – fermanların kopyaları – arzlar

29 CEMAZİYELEVVEL 1264'ten (3 Mayıs 1848) REBİYÜLAHİR 1265 ortalarına (Mart 1849 başları) kadar

Sayfa 20 ve sonrasında: hüccetler ve terekeler

5 SAFER 1265'ten (31 Aralık 1848) REBİYÜLAHİR 1265'e (Ocak-Şubat 1849) kadar

SİCİL.253 53,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Ön kapak defterin gövdesinden kopmuştur ve arka ise sırttan gevşekçe bağlıdır. Koruyucu kumaştandır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 190 sayfadır. Defterlerin dikişi gevşemiştir ve sırtı dağılmıştır. Defterin sayfa numaralandırması 1-171 ve sondan başa olmak üzere 172-190 şeklindedir.

İÇERİK

Sayfa 1'de: 1266 yılına ait notlar

Terekeler – vakıfnameler – fermanların kopyaları

23 REBİYÜLAHİR 1265'ten (7 Mart 1849) 11 REBİYÜLAHİR 1266'ya (25 Ocak 1850) kadar

Sayfa 172-190 arası yerde:

Fermanlar – tayinler– kararlar

REBİYÜLAHİR 1265 sonlarından (Mart 1849 sonları) SAFER 1266 başlarına (Aralık 1849 ortaları) kadar

SİCİL.254 53x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Ön kapaktaki siyah mürekkepli yazı okunamaz durumdadır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 200 sayfadır. Sayfaların numaralandırması 1-192 ve sondan başa olmak üzere 193-200 şeklindedir. Defter iyi durumda korunmaktadır.

İÇERİK

Sayfa 1'de: 1266 yılına ait notlar

Sayfa 1-192 arası: hüccetler – terekeler – beratlar – vakıfnameler

15 SAFER 1267'den (20 Aralık 1850) 3 REBİYÜLAHİR 1267'ye (6 Ocak 1851) kadar

Sayfa 193-200 arası: hüccetler – terekeler

1 SAFER 1267'den (6 Aralık 1850) 23 ZİLKADE 1267'ye (19 Eylül 1851) kadar

SİCİL.255 55,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: DER ZAMAN-I ÇARŞAMBALIZADE MEVALİ-İ AZAMDAN FAZİLETLÜ MEHMED SEYİD EFENDİ, SENE 1267. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 76 sayfadır, sayfa 66'ya kadar yazılıdır. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Sayfa 1'de: 1267 yılına ait notlar

Hüccetler – terekeler [sayfa 2-3'te Karaburun çiftliğindeki mülklerin satışları]

15 SAFER 1267'den (20 Aralık 1850) 3 REBİYÜLAHİR 1267'ye (5 Şubat 1851) kadar

SİCİL.256 55x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Sol kenardan aşınmış olan etiketi: MEVALİ-İ FEHAM VE MEALİ İTTİSAMDAN KADIZADE FAZİLETLÜ EL HAC MEHMED HAZRETLERİNİN EVAMİR-İ ALİYE VE HÜCCÜC-İ ŞERİYE VE DEFATİR-İ KASAM DEFATİR-İ LAZIME KUYUD-I SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL, SENE 1268. ve: HORTAÇ SUYU MASURE VE ESHAB-I MEYAH DEFTERİDİR BU SİCCİL Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan

yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. 202 sayfadır. Sayfa numaralandırması: sondan başa şeklinde 1-16 ve 17-202. Defterde 34,5x21,5 cm ölçülerinde bir zarf da bulunmaktadır: "en üst mahkemeye" yazılı Hristos Menekseli adlı bir kimsenin evine akan suyla ilgili bir belge.

İÇERİK

Sayfa 1-16'da: hüccetler (başsız bir belgeyle başlayan) ve terekeler

15 REBİYÜLAHİR 1268'den (7 Şubat 1852) 20 REBİYÜLAHİR 1268'e (12 Şubat 1852) kadar

Ve 19 ZİLKADE 1267 (15 Eylül 1851) tarihli Hortaç suyuyla ilgili bir belge

Sayfa 17-202'de: hüccetler – terekeler

3 CEMAZİYELEVVEL 1267'den (6 Mart 1851) 23 REBİYÜLAHİR 1268'e (15 Şubat 1852) kadar

SİCİL.257 53,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Kapağın dış yukarı köşesi aşınmıştır. Etiketi: SİCCİL UL HÜCCEC VE'L İLÂMAT ÜL ŞERİYE DER ZAMAN-I UMDETÜ'L MEVALİ ÜL ZİDET ÜL FUZALA-İ KERAM FAZİLETLÜ MEHMED VAHİD EFENDİZADE MUVAFFAKANBİ'L-HAYRÜL EBEDİ. MİN GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1268 25 EYLÜL SENE 1322 (1906). Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. Her belgenin kırmızı mürekkeple yazılmış bir başlığı vardır. 186 sayfadır.

İÇERİK

Hüccetler ve son sayfalarda terse doğru bir borç tablosu

4 CEMAZİYELEVVEL 1268'den (25 Şubat 1852) REBİYÜLAHİR 1269'a (Aralık 1852) kadar

Defterin başındaki sayfalarda bir içindekiler tablosu ve her belgenin kısa bir özeti bulunmaktadır.

SİCİL.258 53x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır ve arka kapağın uçlarında hafifçe aşınmıştır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: SİCCİL-İ KISMET DER ZAMAN-I UMDETÜ'L MEVALİ UL AZAM ZİDET [UL FUZALA U]L KERAM FAZİLETLÜ MEHMED VAHİD EFENDİ DAMA MURAFFAKAN Bİ'L HAYRÜ'L EBEDİ. MİN GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1258. MİN GURRE-İ

CEMAZİYELEVVEL SENE 1269. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 184 sayfadır. Sayfa numaralandırması: sondan başa şeklinde 1-18 ve normal olarak 19-184. 151-184 arası sayfalar yazısızdır.

İÇERİK

1. kısım: emirlerin (- fermanların ve beratların) kopyaları – ve bazı hüccetler

25 REBİYÜLAHİR 1268'den (17 Şubat 1852) 29 REBİYÜLAHİR 1270'e (29 Ocak 1854) kadar

2. kısım: terekeler

19 CEMAZİYELEVVEL 1268'den (10 Nisan 1852) 29 REBİYÜLAHİR 1271'e (20 Aralık 1854) kadar

SİCİL.259 48x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu siyah renkli kumaştandır. Etiketi: SİCCİL ÜL HÜCCEC VE'L İLÂMAT UL ŞERİYE DER ZAMAN-I UMDET ÜL MEVALİ ÜL İZAM ZIDET ÜL FUZALA ÜL KERAM FAZİLETLÜ MEHMED EFENDİZADE MUVAFFAKAN BİL HAYR ÜL EBEDİ. MİN GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1269. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Ön kapak ilk sayfa ile birlikte defterin gövdesinden kopmuştur. 206 sayfadır, 190 ve sonrası boştur. Kaydedilen belgelerin başlıkları kırmızı mürekkeplidir.

İÇERİK

Sayfa 1'de tarihsiz notlar.

Sayfa 2'deki içerik kataloğunun başı kırmızı mürekkeplidir.

Hüccetler ve ilamlar (alım satımlar vs.)

Sayfa 44-48'de Asvestohori sakinlerinin bir borcunun taksitlerine ait kayıt.

11 REBİYÜLEVVEL 1269'dan (23 Aralık 1852) 27 SAFER 1271'e (19 Kasım 1854) kadar

35x20,5 cm ebatlarındaki kâğıt rulosu: İKİ ŞERİFE mahallesinin 11 Ocak 1318 tarihli ŞEYH MUSTAFA'nın şeriyye mahkemesine yazısı.

SİCİL.260 53,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Kırmızı deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: SİCCİL-İ HÜCCEC VE EVAMİR DER ZAMAN-I UMDET UL MEVALİ UL KERAM FAZİLETLÜ EL

HAC ES SEYİD MUSTAFA EFENDİ HAZRETLERİ Fİ GURRE-İ CEMAZİYELVVEL SENE 1270 Fİ 3 EYLÜL SENE 1322. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. 180 sayfadır, 106-175 ve 177-180arası sayfalar boştur. Nemden lekelenmiş ve yırtılmış sayfalara sahip olan ve iki defterden (1-26 ve 27-34 arası sayfalar) oluşan 34 ek sayfa da vardır.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1270 senesine ait notlar

Hüccetler

1 CEMAZİYELEVVEL 1270'den (30 Ocak 1854) 15 REBİYÜLAHİR 1271'e (5 Ocak 1855) kadar

Sayfa 34'teki ek: terekeler

7 CEMAZİYELEVVEL 1270'den (5 Ocak 1854) 28 REBİYÜLAHİR 1271'e (18 Ocak 1855) kadar

SİCİL.261 54x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyuculu defterin sırtı kırıktır. Ön kapak ilk sayfayla birlikte defterin gövdesinden kopmuştur. Etiketi: [SİCCİL UL HÜCCEC] VE'L İLÂMAT UL ŞERİYE DER ZAMAN-I UMDET UL MEVALİ UL İZAM ZIDET UL FUZALA-İ KERAM FAZİLETLÜ MUSTAFA ZEKİ EFENDİ DAME MUVAFFAKAN BİL HAYR MİN GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1271 Fİ 10 EYLÜL SENE 1322. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 208 sayfadır. 3-9 ve 150-201 arası sayfalar boştur. Defterin sayfa numaralandırması: 1-201 ve sondan başa 202-208. Defter yeterince iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Hüccetler

1 CEMAZİYELEVVEL 1271'den (20 Ocak 1855) 15 REBİYÜLAHİR 1272'ye (25 Aralık 1855) kadar

Ve: fermanların ve diğer emirlerin kopyaları

24 CEMAZİYELEVVEL 1271'den (2 Şubat 1855) 19 REBİYÜLAHİR 1272'ye (29 Kasım 1855) kadar

SİCİL.262 53x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır ve yukarı dış köşeden aşınmıştır. Sırttaki deri koruyucu da çok aşınmıştır. Etiketi: SİCCİL-İ KISMET DER ZAMAN-I UMDET UL MEVALİ UL İZAM VE ZIDET UL FUZALA

UL KERAM FAZİLETLU MUSTAFA ZEKİ EFENDİ DAMA MUVAFFAKAN BİL HAYR UL EBEDİ SENE 1271. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 196 sayfadır, 106-186 arası sayfalar boştur. Sayfa numaralandırması: 1-186 ve sondan başa şeklinde 187-196. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Yetim mülklerinin kayıtları – terekeler

5 CEMAZİYELEVVEL 1271'den (24 Ocak 1855) 29 REBİYÜLAHİR 1272'ye (8 Ocak 1856) kadar

Ve: fermanların kopyaları CEMAZİYELEVVEL 1271 başlarından (Ocak 1855 sonları) CEMAZİYELEVVEL 1268 sonlarına (Nisan 1852 ortalarına) kadar (son belgenin tarihi)

-bütün belgeler, sonuncusu hariç, 1271 (1854-55) yılına aittir.

SİCİL.263 54,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır, kahve renklidir. Sırt koruyucusu siyah kumaştandır. Etiketi: SİCCİL-İ HÜCCEC VE İLÂMAT UL ŞERİYE [DER ZAMAN-I] NİYABET ÜMDET UL MEVALİ UL İTTİSAM ZIDET ÜL FUZALA UL KERAM AYD(?) EFENDİZADE FAZİLETLU AHMED REZİD EFENDİNİN DAME MUVAFFAKAN BİL HAYR UL EBEDİ. Fİ GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL, SENE 1272. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 112 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-106 ve sondan başa şeklinde 107-112. Belgelerin başı kırmızı mürekkeplidir.

İÇERİK

Hüccetler

3 CEMAZİYELEVVEL 1272'den (11 Ocak 1856) 29 REBİYÜLAHİR 1273'e (27 Aralık 1856) kadar

SİCİL.264 54,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Kırmızı renkli deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Kapağın dış aşağı köşesi kesiktir. Etiketi: SİCCİL-İ KISMET DER ZAMAN-I NİYABET-İ UMDET ÜL MEVALİ ÜL AZAM ZIDET ÜL FUZALA UL KERAM AYED EFENDİZADE FAZİLETLÜ AHMED RAŞİD MUVAFFAKAN BİL HAYR ÜL EBEDİ MİN GURRE-İ SENE 1272. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. 96

sayfadır, 45-90 arası boştur. Sayfa numaralandırması: 1-90 ve sondan başa şeklinde 91-96.

İÇERİK

Terekeler ve ilgili hüccetler

15 CEMAZİYELEVVEL 1272'den (23 Ocak 1856) 25 REBİYÜLAHİR 1273'e (23 Aralık 1856) kadar

Defterin sonundaki ters kısım:

Selanik'teki bazı binaların tamirat masrafları.

25 RAMAZAN 1272'den (30 Mayıs 1856) 21 REBİYÜLEVVEL 1273'e (20 Kasım 1856) kadar

SİCİL.265 49,5x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ince yeşil kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. 50 sayfadır. Sayfa 34-50 arası (sondan başa) eksik sayfalar yer almaktadır. Sayfa numaralandırması: 1-34 ve sondan başa şeklinde 35-50.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1276 senesine ait notlar

Dilekçe ve gelen ve giden evrak kayıtlarının (çoğunlukla davaların) kopyaları

7 CEMAZİYELAHİR 1273'ten (2 Şubat 1857) 20 ŞEVVAL 1284'e (14 Şubat 1868) kadar

SİCİL.266 51,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde çiçek kabartmalı siyah kâğıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu siyah deridendir. Defter iyi durumdadır. Etiketi: SİCCİL UL HÜCCEC VE'L İLÂMAT ÜL ŞERİYE DER ZAMAN-I UMDET UL MEVALİ-İ AZAM ZIDET ÜL FUZALA UL KERAM FAZİLETLÜ MEHMED ATTULLALI EFENDİ DAMA MUVAFFAKAN BİL HAYR ÜL EBEDİ, SENE 1273 MİN GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL. EYLÜL SENE 1322. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 108 sayfadır, boş sayfa 32. Sayfa numaralandırması: 1-106 ve sondan başa şeklinde 107-108.

İÇERİK

Hüccetler – davaların ve sonuçlanan kararların kopyaları

5 CEMAZİYELEVVEL 1273'ten (1 Ocak 1857) 27 REBİYÜLAHİR 1274'e (15 Aralık 1857) kadar

SİCİL.267 50,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde turuncu kâğıtla kaplıdır. Birinci kapakta etiketlerin kalıntıları yer almaktadır. Sırt koruyucusu siyah deridendir. [SELANİK KADISI FAZİLETLÜ HAZRETLERİNİN Fİ… 74 HÜCCEC VE] Defter toplam 198 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-182 (174-182 arası boştur) ve sondan başa şeklinde 183-198.

İÇERİK

İlk sayfada 1274 senesine ait notlar

Sayfa 4'te hüccetler

Sayfa 5'te bir vakıfname

İlamlar ve davaların kopyaları

CEMAZİYELEVVEL 1274 başlarından (Aralık 1857 sonları) 28 REBİYÜLAHİR 1275'e (5 Aralık 1858) kadar

Sayfa 174'ten itibaren tersine kısım: fermanların kopyaları

15 REBİYÜLAHİR 1274'ten (3 Aralık 1857) 4 REBİYÜLAHİR 1275'e (11 Kasım 1858) kadar

Farklı numaralandırmalı başka defterin parçaları: terekeleri içerir

9 CEMAZİYELEVVEL 1274'ten (26 Aralık 1857) 29 REBİYÜLEVVEL 1275'e (6 Kasım 1858) kadar

SİCİL.268 53x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Uçlardan aşınmış olan kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu deridendir. PİRKÖYLÜ (?) FAZİLETLÜ HAFIZ ALİ EFENDİNİN HÜCCÜC VE İLÂMAT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1275. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 188 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-178 ve sondan başa şeklinde 179-188. Sayfa 179-176 arasındaki defter sırt dikişinden kopmuştur.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1276 senesine ait notlar

Davaların ve kararların kayıtları (hüccetler)

3 CEMAZİYELEVVEL 1275'ten (9 Aralık 1858) 27 REBİYÜLEVVEL 1277'ye (25 Aralık 1860) kadar

Ters kısımda:

Fermanların kopyaları

REBİYÜLEVVEL 1275 sonlarından (Ekim 1858 sonları) ZİLHİCCE 1276 başlarına (Haziran 1860 sonları) kadar

SİCİL.269 55x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yalnızca aşağı kısımlarda korunmuştur ve kötü durumdadır. Deriden koruyucu sırttadır ve kapakta ebrulu kâğıt bulunur. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 101 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-65 ve sondan başa şeklinde 66-101. Ortasındaki 36. sayfa boştur. Sayfa 1-16 arasındaki yapraklar defterin gövdesine yalnızca gevşek bir şekilde bağlıdır. Defter başsızdır.

İÇERİK

Yetim mülklerinin kayıtları

19 ŞEVVAL 1275'ten (22 Mayıs 1859) 15 REBİYÜLEVVEL 1276'ya (12 Ekim 1859) kadar

İkinci kısımda (ters)

Bina tamirat masrafları – hüccetler

11 CEMAZİYELEVVEL 1275'ten 22 REBİYÜLAHİR 1276'ya kadar

SİCİL.270 54,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt arka kapakta pek çok yerde yıpranmış olan çok renkli kâğıtla kaplıdır. Defterin sırt koruyucusu siyah deridendir. Etiketi: …Sİ LE MÜBECCEL FAZİLETLÜ SEYYİD MEHMED ŞEMA EFENDİ () SENE 1277 Sİ CEMAZİYELEVVEL GURRESİNDEN SENE 1279 Sİ () REBİYÜL DEĞİN İKİ SENE MÜDDET NİYABETİNDE KAYD OLUNAN EVAMİR-İ ALİYE VE DEFATİR-İ KASAM SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 188 sayfadır. Sayfa numaralandırması: sondan başa şeklinde 1-24 ve önden 25-188. Belgeler kırmızı mürekkeple başlıklandırılmışlardır.

İÇERİK

1. emirlerin kopyaları – Selanik kazasındaki Müslüman ve Hıristiyan sakinlerin hane başına nüfus sayımları (Nahiye-i Vardar, Langaza, Pazargah, Kelemeriye, Kasandra)

23 REBİYÜLEVVEL 1277'den (9 Ekim 1860) SAFER 1279 sonlarına (Ağustos 1862 ortaları) kadar

2. yetim mülklerinin kayıtları

21 CEMAZİYELEVVEL 1277'den (5 Aralık 1860) 27 REBİYÜLAHİR 1276'ya (23 Kasım 1859) kadar

SİCİL.271 53,5x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Kırmızı deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: MEKKE-İ MÜKERREME MAHRUSE-İ SELANİK-İ FAZİLETLÜ ES SEYYİD EL HAC MEHMED ŞEMA EFENDİNİN ZAMAN-I NİYABETLERİ BİN İKİ YÜZ YETMİŞ DOKUZ SENESİ REBİYÜLAHİR GAYETİNE DEĞİN İKİ SENE VUKU BULAN SENEDAT-I ŞERİYYENİN SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 270 sayfadır. Defterin iyi durumdaki belgeleri kırmızı mürekkeple başlıklandırılmışlardır.

İÇERİK

Sayfa 3'e kadar: Selanik kazasının mevzuları hakkında 1277-78 yıllarına ait notlar.

Davaların ve mahkeme kararlarının kopyaları

7 CEMAZİYELEVVEL 1277'den (21 Aralık 1860) 27 REBİYÜLAHİR 1279'a (22 Ekim 1862) kadar

SİCİL.272 55x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: VARDARIN NAHİYESİNDE VUKU BULAN DEAVİN HÜCCEC VE SENEDATI VE KISMET SENE Fİ 1278 REBİYÜLAHİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikiş neredeyse kopmuştur. 286 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-98 ve sondan başa şeklinde 99-286.

İÇERİK

1. terekeler

20 REBİYÜLEVVEL 1278'den (25 Eylül 1861) 3 REBİYÜLAHİR 1280'e (17 Eylül 1863) kadar

2. terekeler

23 REBİYÜLEVVEL 1280'den (7 Eylül 1863) 25 CEMAZİYELAHİR 1280'e (7 Aralık 1863) kadar

SİCİL.273 52x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: MEKKE-İ MÜKERREME PAYELİLERİNDEN FAZİLETLÜ MEHMED SEYYİD ZAMAN OLAN BİN İKİ YÜZ YETMİŞ DOKUZ SENESİ CEMAZİYEL İBTİDASINDAN SENESİ REBİYÜLAHİR GAYETİNE DEĞİN BİR SENE MÜDDET VUKU BULAN SENEDAT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi

deftere sırttan yapıştırılmıştır. Defterin gövdesi cildinden kopmuştur. 189 sayfadır. Son sayfa arka kapağa yapıştırılmıştır. Belgelerde kırmızı mürekkepten başlıklar.

İÇERİK

1279-80'e ait notlar ve mahkeme kararları

3 CEMAZİYELEVVEL 1279'dan (27 Ekim 1862) 27 REBİYÜLAHİR 1280'e (11 Ekim 1863) kadar

SİCİL.274 52x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden sırt koruyucusu yalnızca bazı bölgelerde korunmuştur. Cilt defterden kopmuştur. Etiketi: FAZİLETLÜ MEHMED SEYYİD ZUYUR (?) BEY EFENDİ HAZRETLERİNİN KISMET SİCCİLİDİR Fİ EMED CEMAZİYELEVVEL, SENE 1279. 10 EYLÜL 1322. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 70 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-6 ve sondan başa şeklinde 7-70. Ortasında 43 sayfaboştur. Belgeler kırmızı mürekkeple başlıklandırılmıştır.

İÇERİK

1. sayfa 1'de: bina tamiratlarının masrafları ve emirler (fermanlar-beratlar)

CEMAZİYELEVVEL 1279 ortalarından (Kasım 1862 başları) 27 ZİLHİCCE 1279'a (15 Haziran 1863) kadar

2. terekeler (s. 7-70)

23 CEMAZİYELEVVEL 1279'dan (17 Kasım 1862) 27 REBİYÜLAHİR 1280'e (11 Ekim 1863) kadar

SİCİL.275 53x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: KADIZADE FAZİLETLÜ EL HAC MEHMED EMİN EFENDİNİN HÜCCÜC VE İLÂMAT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR Fİ EMEDA-I CEMAZİYELEVVEL SENE 1280. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 142 sayfadır. 25 sayfa boştur.

İÇERİK

Sayfa 1-2'de 1280-81 yıllarında ihtida edenler ve bu yıllara ait notlar

Davaların ve mahkeme kararlarının kopyaları

2 CEMAZİYELEVVEL 1281'den (3 Ekim 1864) ZİLKADE 1282 başlarına (Mart 1866 sonları) kadar

SİCİL.276 56x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır ve ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. MEVALİ-İ AZAM ZEVİ ÜL İHTİRAM ZADE FAZİLETLÜ EL HAC MEHMED EFENDİ İN ZAMAN-I HÜKÜMLERİNDE MAHRUSE-İ SELANİK TEVABİ-İ MARİFETLERİYLE RUYET OLUNAN DEFATİR-İ KASAM VE HÜCCUC-I ŞERİYYE SİCCİLDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 144 sayfadır. Boş sayfa 22. Sayfa numaralandırması: sondan başa şeklinde 1-56 ve 57-144.

İÇERİK

1. hüccetler – terekeler – davaların kayıtları

15 CEMAZİYELEVVEL 1280'den (28 Ekim 1863) 7 ŞEVVAL 1283'e (13 Şubat 1867) kadar

2. dava başvuruları– hüccetler

SİCİL.277 55x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi yıpranmıştır ve okunamaz haldedir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. 192 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-137 ve sondan başa 139-192 şeklindedir.

İÇERİK

1. hüccetler ve terekeler

27 CEMAZİYELAHİR 1280'den (10 Aralık 1863) 8 ŞEVVAL 1282'ye (24 Şubat 1866) kadar

2. hüccetler ve terekeler

3 CEMAZİYELEVVEL 1280'den (16 Ekim 1863) 5 ŞEVVAL 1283'e (10 Şubat 1867) kadar

SİCİL.278[a] 53,5x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Yeşil "kabartma" kâğıdı olan arka kapakla korunmaktadır. Sırt dağılmıştır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. 80 sayfadır. Sayfa. 75-76 kopmuş ve yırtılmıştır. Sayfa. 73-74 nemden delinmiş ve yıpranmıştır. Belgelerde kırmızı başlıklar bulunur.

İÇERİK

Hüccetler – terekeler

17 CEMAZİYELEVVEL 1281'den (18 Ekim 1864) 1 REBİYÜLAHİR 1282'ye (24 Ağustos 1865) kadar

SİCİL.278b 54x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Birbiri arasında içerik bağı olmayan 5 defterden oluşur. Ciltsizdir. 118 sayfadır. 97-98 arası sayfalar yırtıktır ve yazı yalnızca aşağı bölgelerde korunmuştur. Belgelerde kırmızı başlıklar bulunur.

İÇERİK

Hüccetler – davaların teminat akçeleri

15 REBİYÜLAHİR 1281'den (17 Eylül 1864) 11 MUHARREM 1283'e (26 Mayıs 1866) kadar

SİCİL.279 55,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Süsleme kâğıdı ön kapağın ortasında ve arka dış taraflarda yıpranmıştır. MEVALİ-İ AZAMDAN FAZİLETLÜ HAMZA RİFAT EFENDİ HAZRETLERİNİN SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1282. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. 170 sayfadır. Belgelerde kırmızı başlıklar bulunur.

İÇERİK

İlk sayfada 1282'ye ait notlar

– mahkeme kararları (s. 169'da bir vakıfname)

21 CEMAZİYELEVVEL 1282'den (12 Ekim 1865) 25 REBİYÜLAHİR 1283'e (6 Eylül 1866) kadar

SİCİL.280 55,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: EYÜB SABRİ EFENDİZADE FAZİLETLÜ HAMZA RIFAT VE TARAKCIZADE FAZİLETLÜ MEHMED RAŞİD BEY EFENDİNİN KISMET SİCCİLİDİR Fİ İBTİDA-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1282. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 158 sayfadır, sayfa 142 ve sonrası boştur. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Terekeler – hüccetler

3 CEMAZİYELEVVEL 1282'den (24 Eylül 1865) 27 REBİYÜLAHİR 1284'e (28 Ağustos 1867) kadar

SİCİL.281 57x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Siyah deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan

dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-168 ve sondan başa olarak 169-192. S. 27-57 arası boştur. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Terekeler ve hüccetler

1. 5 ŞEVVAL 1283'ten (10 Şubat 1867) 9 MUHARREM 1286'ya (21 Nisan 1869) kadar

2. 15 CEMAZİYELEVVEL 1284'ten (14 Eylül 1867) 13 ZİLHİCCE 1285'e (29 Mart 1869) kadar

-belgeler kesin tarihi sıraya göre kayıtlı değildir.

*Ciltlenmemiş halde hesap ve tahsilatlara ilişkin belge.

SİCİL.282 55,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ön kapakta oldukça yıpranmıştır. Deriden koruyucu sırttadır. Kapaktakine benzer bozulma defterin ilk 10 sayfasında ve gittikçe azalmakla birlikte defterin sonraki sayfalarında lekelenmiş vaziyetteki metninde ya da basitçe sararmış sayfalarında da vardır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 1-12 arası sayfalar dikişten kopmuştur. 170 sayfadır. 159'dan sonrası boştur. Belgelerde kırmızı başlıklar bulunur.

İÇERİK

Hüccetler – davaların kopyaları

5 CEMAZİYELEVVEL 1283'ten (15 Eylül 1866) 11 REBİYÜLEVVEL 1284'e (13 Haziran 1867) kadar

SİCİL.283 52x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: FAZİLETLÜ ES SEYYİD YAKUB ASIM EFENDİ HAZRETLERİNİN DEFATİR-İ KASAM SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE 1284. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 38 sayfadır, 17 sayfası boştur. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Terekeler

17 CEMAZİYELEVVEL 1284'ten (16 Eylül 1867) 3 RAMAZAN 1284'e (29 Aralık 1867) kadar

SİCİL.284 52x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: MEKKE-İ MÜKERREME PAYE-İ CELELESİYLE MÜBECCEL FAZİLETLÜ ES SEYYİD YAKUB ASIM EFENDİ HAZRETLERİNİN SENE 1284 Sİ CEMAZİYELEVVEL GURRESİNDEN SENE MERKUME-İ ŞEHR-İ RAMAZAN ÜL MÜBAREKENİN AHRİNE DEĞİN BEŞ MAH-I MEBDETDE VUKU BULAN SENEDAT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 64 sayfası yazılıdır boş sayfa sayısı 73 Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

İlk sayfada 1284 yılına ait bir not

Hüccetler (mahkeme kararları)

3 CEMAZİYELEVVEL 1284'ten (2 Eylül 1867) 3 RAMAZAN 1284'e (29 Aralık 1867) kadar

SİCİL.285 56x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt çok renkli ebrulu kâğıtla kaplıdır. Kahve renkli deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: FAZİLETLÜ ES SEYYİD AHMED HİLMİ VE EL HAC MEHMED TEVFİK EFENDİLERİN HÜCCÜC VE İLÂMAT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır.

İÇERİK

Hüccetler – davaların teminat akçeleri

SİCİL.286 52x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: MAHRUSE-İ SELANİK NEVAHİSİNDEN KELEMERYE NAHİYESİNİN SİCCİL-İ MAHFUZUDUR M. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 184 sayfadır. Sayfa numaralandırması 1-160'tır. Boş sayfalarla ortalanır ve 175-184'te sondan başadır. Defter iyi durumda bulunmaktadır.

İÇERİK

1. hüccetler – Kalamarya nahiyesinin terekeleri

11 CEMAZİYELEVVEL 1284'ten (10 Eylül 1867) 9 CEMAZİYELAHİR 1289'a (14 Ağustos 1872) kadar

2. Pazargah nahiyesinin terekeleri

13 REBİYÜLEVVEL 1286'dan (23 Haziran 1869) 27 SAFER 1286'ya (8 Haziran 1869*) kadar

*Son belgenin tarihi

SİCİL.287 52,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt çok renkli ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: NEFS-İ PAZARGAH NAHİYESİ SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 160 sayfadır. Sayfa numaralandırması 1-136 ve sondan başa 137-160 şeklindedir. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

1. Pazargâh nahiyesinin hüccetleri

11 CEMAZİYELAHİR 1284'ten (10 Ekim 1867) 13 CEMAZİYELEVVEL 1286'ya (21 Ağustos 1869) kadar

2. Büyük Vardar nahiyesinin ve benzer şekilde Vardar-ı Sagir ve Katerini nahiyelerinin terekeleri ve hüccetleri

15 MUHARREM 1285'ten (8 Mayıs 1868) 25 REBİYÜLEVVEL 1287'ye (25 Haziran 1870) kadar

SİCİL.288 53,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır ve çok yıpranmıştır. Cilt defterin gövdesinden daha büyük ölçülere sahiptir ve kopuktur. Muhtemelen başka bir deftere aittir. Etiketi: MÜDERRİS-İ KERAMDAN LUKMETLÜ ES SEYYİD AHMED DERVİŞ EFENDİNİN... VE İLÂMAT SİCCİLİDİR SENE 1288. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikiş gevşektir, 1-24, 25-48 ve sayfalarının aşağı dış köşeleri yıpranmış olan 95-218 arası sayfalardaki defterler artık bağlı değildir. Toplam 218 sayfadır

İÇERİK

1. Selanik nahiyesinin davaları – hüccetleri

27 ZİLHİCCE 1286'dan (30 Mart 1870) 29 REBİYÜLAHİR 1288'e [s.193, harap belgenin bulunduğu yer] (18 Temmuz 1871) kadar

2. Muhtemelenbaşka defter: Selanik nahiyesinin terekeleri

25 ZİLHİCCE 1288'den (7 Mart 1872) 13 REBİYÜLEVVEL 1289'a [harap belgeyle sonlanır] (21 Mayıs 1872) kadar

SİCİL.289 53x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Ön kapak üst dış köşeden yıpranmıştır. Etiketi: FAZİLETLÜ EL HAC MEHMED TEVFİK EFENDİ VE MEKREMETLİ ABDÜLVAHAB DANİŞ EFENDİNİN HÜCCÜC VE İLÂMAT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 180 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-70 ve terse doğru olarak 71-180. Sayfa 178-79 arasındaki yaklaşık 5 sayfa kopuktur, muhtemelen boşturlar.

İÇERİK

Farklı kazalardan davalar ve mahkeme kararları

27 MUHARREM 1286'dan (9 Mayıs 1869) 27 REBİYÜLEVVEL 1287'ye (27 Haziran 1870) kadar

SİCİL.290 51,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 190 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-126 ve terse doğru olarak 127-190.

İÇERİK

1. Küçük ve Büyük Vardar nahiyelerinin terekeleri

17 REBİYÜLAHİR 1286'dan (27 Temmuz 1869) 3 REBİYÜLAHİR 1290'a (31 Mayıs 1873) kadar

2. Langaza nahiyesinin terekeleri

17 MUHARREM 1286'dan (29 Nisan 1869) 28 CEMAZİYELEVVEL 1286'ya (5 Ekim 1869) kadar

SİCİL.291 53,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır ve ön kapaktaki etiketi yazısızdır (sadece Arapça rakamlar). Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 196 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-93 ve terse doğru olarak 94-196.

İÇERİK

1. Langaza nahiyesinin mahkeme kararları

23 MUHARREM 1287'den (25 Nisan 1870) 12 ŞABAN 1288'e (27 Ekim 1871) kadar

2. Vardar nahiyesinin mahkeme kararları ve terekeleri

15 REBİYÜLAHİR 1287'den (15 Temmuz 1870) 25 REBİYÜLAHİR 1288'e (14 Temmuz 1871) kadar

SİCİL.292 53,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt soyut motifli kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: MERHUM EL HAC DERVİŞ AHMED EFENDİNİN KISMET SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 116 sayfadır. 105 ve sonrası boştur. Belgeler kırmızı mürekkeple başlıklandırılmışlardır.

İÇERİK

Terekeler ve hüccetler

13 MUHARREM 1287'den (15 Nisan 1870) 11 ŞABAN 1288'e (26 Ekim 1871) kadar

SİCİL.293 56,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: KATERİNİ NAHİYESİNDE VUKU' BULAN SENEDAT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR MİN GURRE-İ MUHARREM SENE 1288. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 64 sayfadır. Boş iki sayfa numarasızdır. İlk sayfa ve 46'dan itibaren diğer sayfalar da numarasızdır.

İÇERİK

Katerini nahiyesinin hüccetleri ve terekeleri

7 ZİLHİCE 1287'den (28 Şubat 1871) 15 REBİYÜLEVVEL 1292'ye (21 Nisan 1875) kadar

SİCİL.294 55x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: FAZİLETLÜ SÜLEYMAN ŞEFİK EFENDİNİN HÜCCEC VE İLÂMAT-I ŞERİYYESİ SENE 1288. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 164 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-112 ve terse doğru 113-164. Belgeler kırmızı mürekkeple başlıklandırılmışlardır.

İÇERİK

Davalar – mahkeme kararları

1. 15 ŞEVVAL 1288'den (28 Aralık 1871) 5 REBİYÜLAHİR 1289'a (12 Haziran 1872) kadar

2. 29 REBİYÜLAHİR 1288'den (18 Temmuz 1871) 25 REBİYÜLEVVEL 1288'e [son belge haraptır] (25 REBİYÜLEVVEL 1288) kadar

SİCİL.295 54,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: LANGAZA NAHİYESİNİN HÜCCÜC VE İLÂMAT VE KISMET SİCCİLİDİR, SENE 1288. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 186 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-88 ve terse doğru 89-186. Aynı defter kendi sayfa numaralandırması olan 49,5x16 cm ebatlarındaki 16 sayfanın fragmanlarını da içerir.

İÇERİK

1. (16 sayfalık defter): 1. s. 1-4: Vardar ve Langaza nahiyelerinin hüccetleri

13 REBİYÜLEVVEL 1288'den (1 Haziran 1871) 23 REBİYÜLEVVEL 1288'e (12 Haziran 1871) kadar

2. s. 7 ve sonrası: Katerini nahiyesinin hüccetleri

15 CEMAZİYELEVVEL 1293'ten (8 Haziran 1876) 9 REBİYÜLEVVEL 1294'e (24 Mart 1877) kadar

2. Esas defterde:

1) Vardar nahiyesinin hüccetleri

29 ŞEVVAL 1288'den (11 Ocak 1872) 23 SAFER 1289'a (2 Mayıs 1872) kadar

2) terekeler – hüccetler

15 ZİLKADE 1288'den (26 Ocak 1872) 19 MUHARREM 1290'a (19 Mart 1873) kadar

SİCİL.296 54x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır.

İÇERİK

Selanik şehrinin ve Langaza kazasının mahkeme kararları

12 CEMAZİYELEVVEL 1289'dan (17 Ağustos 1872) 3 ZİLHİCCE 1294'e (9 Aralık 1877) kadar

SİCİL.297 54x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Cilt defterden kopmuştur. Etiketi: SÜLEYMAN ŞEFİK EFENDİ HAZRETLERİNİN EVAN-I HÜCCEC SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 156 sayfadır.

İÇERİK

Davalar – hüccetler (Katerini – Selanik – Vardar - Langaza)

3 ŞEVVAL 1288'den (16 Aralık 1871) ŞABAN 1300 başlarına (Haziran 1883 ortaları)

SİCİL.298 53x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: FAZİLETLÜ MEHMED FA'İLA EFENDİNİN HÜCCEC VE İLÂMAT SİCCİLİDİR: Fİ 19, ŞEVVAL 1289 Fİ 24 EYLÜL, SENE 1322. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 196 sayfadır.

İÇERİK

Hüccetler ve ilamlar

9 CEMAZİYELAHİR 1289'dan (14 Ağustos 1872) 11 CEMAZİYELAHİR 1290'a (6 Ağustos 1873) kadar

SİCİL.299 55,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: MEKKE-İ MÜKERREME PAYELİLERİNDEN ŞEYHİZADE FAZİLETLÜ ES SEYYİD MEHMED FAİK EFENDİNİN HÜCCÜC-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR. Fİ 25 CEMAZİYELEVVEL, SENE 1290. Fİ 25 EYLÜL SENE 1322. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 188 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-83 ve terse doğru 84-188. 180-188 arası sayfalar boştur. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1290 yılına ait notlar

Sayfa 2'de içerik listesi (eksik)

1. Hüccetler – ilamlar

29 REBİYÜLAHİR 1290'dan (26 Haziran 1873) 21 CEMAZİYELAHİR 1290'a (16 Ağustos 1873) kadar

2. Selanik'in hüccetleri ve ilamları

6 ZİLHİCCE 1290'dan (25 Ocak 1874) 21 RECEP 1291'e (24 Ağustos 1874) kadar

SİCİL.300 55,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: BİLAD-I HAMSE MEVALİSİNDEN FAZİLETLÜ ES SEYYİD

MUSTAFA ZEKİ EFENDİ HAZRETLERİNİN HÜCCÜC VE İLÂMAT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR. Fİ GURRE-İ ŞABAN SENE 1291. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 140 sayfadır, 129-136 arası boştur. 29-32 arası sayfalar defterden kopmuştur.

İÇERİK

Ticaret Mahkemesinden gelen belgelerin özetleri ve Selanik bölgesinin hüccetleri

8 ŞABAN 1291'den (20 Eylül 1874) 23 ŞABAN 1292'ye (24 Eylül 1875) kadar

SİCİL.301 53,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, ön kapağı eksiktir. Deriden sırt koruyucusunun yalnızca kalıntıları bulunmaktadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikiş gevşektir. İlk sayfa yalnızca küçük bir bölümü korunmuştur.

İÇERİK

Langaza nahiyesinin terekeleri ve hüccetleri

15 SAFER 1292'den (23 Mart 1875) 13 ZİLKADE 1292'ye (11 Aralık 1875) kadar

SİCİL.302 56x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Etiketi: LANGAZA VE VARDARIN NAHİYELERİNİN KISMET SİCCİLİDİR HARERE Fİ 6 MUHARREM, SENE (..)91. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 192 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-36 ve terse doğru 37-192.

İÇERİK

1. Hüccetler ve terekeler

5 MUHARREM 1291'den (22 Şubat 1874) 8 REBİYÜLEVVEL 1292'ye (14 Nisan 1875) kadar

2. Langaza'nın hüccetleri ve terekeleri

27 ZİLHİCCE 1290'dan (15 Şubat 1874) 15 SAFER 1292'e (23 Mart 1875) kadar

SİCİL.303 53,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi boştur. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan

yapıştırılmıştır. 134 sayfadır. 61-134 arası sayfalar yırtılmıştır ve yalnızca sırta doğru yukarı üst kısımlarda korunmuştur.

İÇERİK

Langaza bölgesinin hüccetleri ve terekeleri

3 MUHARREM 1293'ten (30 Ocak 1876) 19 ŞEVVAL 1293'e (7 Kasım 1876) kadar

SİCİL.304 56x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 48 sayfası yazılıdır, boş sayfa 59. Sayfa numaralandırması: 1-40 ve terse doğru 41-48. Arada boş sayfalar yer alır. [Fİ EYLÜL, SENE 1322]. Aynı defterde 49,5x19,5 cm ebatlarında ve 46 sayfa olan bir ek yer almaktadır.

İÇERİK

1) Esas defter:

a) Selanik hüccetleri (s. 1-40)

16 MUHARREM 1293'ten (2 Şubat 1876) 15 ZİLKADE 1294'e (21 Kasım 1877) kadar

b) Mahkemeye sunulmuş olan dilekçelerin kayıt bilgileri

27 MUHARREM 1293'ten (14 Şubat 1876) 28 ZİLHİCCE 1294'e (3 Ocak 1878) kadar

2) Ek: Kalamarya nahiyesinin terekeleri ve hüccetleri

22 ŞABAN 1289'dan (25 Ekim 1872) 17 REBİYÜLEVVEL 1294'e (1 Nisan 1877) kadar

SİCİL.305 55,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. HAREMEYN PAYELÜLERİNDEN ARAPZADE HAFIZ FAZİLETLÜ MEHMED RIZA BEY EFENDİNİN KASAM VE BAZEN İLAM-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ MUHARREM, SENE 1295. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 108 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-78 ve sondan başa doğru 79-108.

İÇERİK

1. Terekeler

15 ŞABAN 1295'ten (14 Ağustos 1878) 22 ŞEVVAL 1296'ya (9 Ekim 1879) kadar

2. 1296 (1878-79) yılının hüccetleri

SİCİL.306 55,5x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. HAREMEYN PAYELÜLERİNDEN ARAPZADE HAFIZ FAZİLETLÜ MEHMED RIZA BEY EFENDİNİN İLÂMAT VE HÜCCÜC-İ ŞERİYYE SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ MUHARREM, SENE 1295. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 96 sayfadır.

İÇERİK

Hüccetler

3 MUHARREM 1295'ten (7 Ocak 1878) 19 ZİLKADE 1296'ya (4 Kasım 1879) kadar

Son iki sayfada: MUHARREM 1295'ten ŞEVVAL 1296'ya (Ocak 1878-Eylül 1879) kadar gelen evrakların özetleri

SİCİL.307 55,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 190 sayfadır. Sayfa numaralandırması: 1-138 ve sondan başa doğru 139-190. Sayfa 170-71 yukarı kısımdan yırtıktır. Son sayfalar aşağı taraflarından yıpranmıştır.

İÇERİK

Terekeler

1. Langaza Nahiyesi

25 MUHARREM 1295'ten (29 Ocak 1878) 8 ŞABAN 1296'ya (28 Temmuz 1879) kadar

2. Vardar nahiyesi

29 REBİYÜLEVVEL 1295'ten (2 Nisan 1878) 29 REBİYÜLEVVEL 1296'ya (23 Mart 1879) kadar

SİCİL.308 55,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Ön kapaktaki süslenmiş kâğıt solmuş ve yıpranmıştır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 198 sayfadır, 185'ten itibaren boştur. [mühür: Selanik Şeri'yye Divanı]

İÇERİK

5 MUHARREM 1297'den (19 Aralık 1879) REBİYÜLEVVEL 1299 başlarına (Ocak 1882 sonları) kadar

SİCİL.309 56x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Kapaktaki etiketler boştur. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 90 sayfadır.

İÇERİK

Terekeler

15 MUHARREM 1297'den (29 Aralık 1879) 11 ŞABAN 1300'e (17 Haziran 1883) kadar

El yazısıyla Türkî [Arapça rakamlarla] sayfa numaralandırması

SİCİL.310 50,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: FAZİLETLÜ MEHMED KAMİL EFENDİ HAZRETLERİNİN ZAMAN-I NİYABETLERİNDEN İTTİHAZ OLUNAN HÜCCÜC VE İLÂMATIN BİRİNCİ SİCCİL. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. 240 sayfadır, 228'den itibaren boştur. 194-195 arası sayfalar metinler okunaksız hale gelmeksizin kararmıştır. Selanik Şeri'yye Mahkemesinin mührü

İÇERİK

Hüccetler ve ilamlar

6 REBİYÜLAHİR 1299'dan (25 Şubat 1882) 3 ZİLKADE 1300'e (5 Eylül 1883) kadar

7 Aralık 1910 (1326) tarihli Maden Ocakları İdaresi tarafından tanzim edilmiş münhasır (deftere iliştirilmemiş) belge

SİCİL.311 54x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt siyah plastikle kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Sayfaların dikişi gevşemiştir. Defter başsız ve haraptır.

İÇERİK

Terekeler

23 MUHARREM 1316'dan (13 Mayıs 1898) 28 Mayıs 1328'e (1912) kadar

Gevşek olan kâğıtta taslak kopyaları ve hesaplar

SİCİL.312 56x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebrulu kâğıtla kaplıdır. Bozulmuş olan kumaştan koruyucu sırttadır. İki kapak da birbirlerinden farklıdır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Sayfaların dikişi gevşemiştir. Defter oldukça yıpranmıştır. İlk ve son sayfalar yırtık ve aşınmıştır. Sayfaların yukarı dış köşelerinde Selanik Şeri'yye Mahkemesinin mührü vardır ve kaydedilmiş olan belgeler numaralandırılmıştır (toplam 918). Defter başsız bir belgeyle başlar.

İÇERİK

Terekeler – hüccetler

13 ZİLKADE 1300'den (15 Eylül 1883) 6 ŞABAN 1302'ye (12 Mayıs 1885) kadar

SİCİL.313 62x21,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve defterin dış köşelerindedir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. İlk sayfa kopmuştur. Defterin içi iyi durumda muhafaza edilmektedir. Mahkeme mührü sayfaların yukarı dış köşelerindedir. Sayfaların numaraları yazıyla kaydedilmiştir ve kararlar numaralıdır (664)

İÇERİK

Mahkeme kararları

27 ZİLKADE 1302'den (7 Eylül 1885) 15 REBİYÜLEVVEL 1305'e (1 Aralık 1887) kadar

SİCİL.314 52x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, cildi kaplayan kâğıt yıpranmıştır. Deriden koruyucu, sırtta ve defterin dış köşelerindedir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Kaydedilmiş olan sayfalar ve kararlar numaralıdır (326 sayfa-713 karar)

İÇERİK

Selanik bölgesinin mahkeme kararları

10 RAMAZAN 1305'ten (21 Mayıs 1888) 4 MUHARREM 1307'ye (31 Ağustos 1889) kadar

SİCİL.315 54x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu, sırtta ve defterin dış köşelerindedir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır.

İÇERİK

630 mahkeme kararı (Türkî numaralandırma [Arapça rakamlarladır].)

10 MUHARREM 1307'den (8 Eylül 1889) 12 CEMAZİYELEVVEL 1308'e (24 Temmuz 1890) kadar.

SİCİL.316 52,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, arka kapaktaki süsleme kâğıdı aşınmıştır. Deriden koruyucu, sırtta ve defterin dış köşelerindedir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Sayfaların ve kararların numaralandırılması Türkî rakamlarladır [Arapça rakamlarladır].

İÇERİK

Mahkeme kararları – yetim mülklerinin listeleri

1. 13 CEMAZİYELEVVEL 1308'den (25 Aralık 1890) [358. hükümden itibaren] 19 MUHARREM 1309'a (25 Ağustos 1891) kadar

2. Belgelerin yeniden numaralandırılması(kadı değişimi)

19 SAFER 1309'dan (24 Eylül 1891) [80. hükümden itibaren] 19 REBİYÜLAHİR 1309'a (22 Kasım 1891) kadar

SİCİL.317 54x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde çok renkli süsleme kâğıdıyla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve defterin dış köşelerindedir. Etiketi: FAZİLETLÜ AHMED ATA BEY EFENDİ HAZRETLERİNİN ZAMAN-I NİYABETLERİNDE İTTİHAZ OLUNAN BİRİNCİ SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Mahkeme mührü sayfaların yukarı dış köşelerindedir. Sayfaların ve kararların Türkî numaralandırılması [Arapça rakamlarladır]. (301 sayfa, 759 belge)

İÇERİK

Selanik bölgesinin mahkeme kararları

REBİYÜLAHİR 1309 sonlarından (Kasım 1891 sonları) 16 RECEP 1310'a (3 Şubat 1893) kadar

SİCİL.318 54,5x21 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde çok renkli süsleme kâğıdıyla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve defterin dış köşelerindedir. Süsleme kâğıdı arka kapak kısmının yaklaşık ortasına kadar aşınmıştır. Etiketi: FAZİLETLÜ AHMED ATA EFENDİNİN ZAMAN-I NİYABETLERİNDE İTTİHAZ OLUNAN İKİNCİ SİCCİLİDİR (GAZİLERİN İLAMI BU SİCCİLDEDİR). Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Mahkeme mührü sayfaların yukarı dış köşelerindedir. Sayfalar ve

belgeler Türkî rakamlarla numaralandırılmıştır [Arapça rakamlarladır]. (653 belge)

İÇERİK

Mahkeme kararları

16 RECEP 1310'dan (3 Şubat 1893) 23 ŞABAN 1311'e (1 Mart 1894) kadar

SİCİL.319 57,5x57 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde çok renkli süsleme kâğıdıyla kaplıdır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikiş yukarı kısımlarda gevşektir. Mahkeme mührü sayfaların yukarı dış köşelerindedir. 60x21,5 cm ebatlarındaki ekin ilk sayfasının yalnızca küçük bir kısmı ve son sayfasının ortası korunmuştur.

İÇERİK

1. Terekeler – hüccetler

ZİLKADE 1311 başlarından (Mayıs 1894 ortaları) [234 sayfa, 574 belge] 19 ZİLHİCCE 1312'ye (13 Haziran 1895) kadar

2. Ek kısım (başsız ve harap)

141 belge – ama 3. belge ve 2. sayfadan başlar (Türkî numaralandırma [Arapça rakamlarladır])

Hüccetler

4 RAMAZAN 1311'den (11 Mart 1894) 16 RECEP 1311'e [son belgenin tarihi] (23 Ocak 1894) kadar

SİCİL.320 59x21 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu korunmamıştır. Arka kapak aşağı dış köşeden yıpranmıştır. Benzer bozulma defterin son 3 sayfasında da mevcuttur. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikiş gevşemiştir. Selanik mahkeme mührü sayfaların yukarı dış köşelerindedir. Defter önceki belgenin devamıdır (575 sayılı belge ile başlar). Belgelerin numarası 855'e kadar gider ve sayfa 136'da tekrar 1'den başlayıp 248'e kadar gider.

İÇERİK

Mahkeme kararları – terekeler

15 ZİLHİCCE 1312'den (9 Haziran 1895) 21 ZİLKADE 1313'e (24 Nisan 1896) kadar

SİCİL.321 61x21 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yeşil renkli kumaşla kaplıdır. Kahve renkli deriden koruyucu yalnızca defterin köşelerinde korunmuştur. Etiketi: FAZİLETLÜ ASIM BEY EFENDİ HAZRETLERİNİN İKİNCİ SİCCİLİ GAYE-İ MUHARREM SENE 1314. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikiş gevşemiştir. Sayfalar ve belgeler Türkî [Arapça rakamlarla] usulde numaralandırılmıştır. (238 sayfa). Belgelerin numarası 249'dan başlar (bir önceki defteri takiben) ve 1168 numaralı belgede sona erer.

İÇERİK

Mahkeme kararları – terekeler

15 ZİLHİCCE 1313'ten (28 Mayıs 1896) 7 ŞEVVAL 1315'e (28 Şubat 1898) kadar

SİCİL.322 54,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde kumaşla kaplıdır. Altın süslü deri koruyucu sırttadır. Kapakların üst üste binen kumaşı arka kapağın orta dış kısmında yıpranmıştır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Mahkeme mührü sayfaların yukarı dış köşelerindedir. Sayfaların ve belgelerin numaralandırması Türkî rakamlarladır [Arapça rakamlarladır]. Belgelerin numaralandırması önceki defterin devamıdır: 1169-1563 ve sonra 1-185.

İÇERİK

Hüccetler – terekeler

14 ZİLKADE 1315'ten (6 Nisan 1898) 16 MUHARREM 1318'e (16 Mayıs 1900) kadar

SİCİL.323 56x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, kumaşla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikişi defterin kalınlığına rağmen güçlüdür. Sırtın derisi altın işlemelidir ve pek çok yerde aşınmıştır. Defterin iç kısmının durumu iyidir. Sayfa numaralandırması bir önceki defterin devamıdır. (896-1564) Sayfaların numaralandırması Türkîdir [Arapça rakamlarladır] (397).

İÇERİK

Hüccetler – terekeler

15 MUHARREM 1318'den (15 Mayıs 1900) ZİLKADE 1319 sonlarına (Şubat 1902 sonları) kadar

SİCİL.324 54,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde kumaşla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi deftere sırttan yapıştırılmıştır. Defterin kalınlığından dolayı cilt defterden kopmuş olmasına rağmen dikişi güçlüdür. Mahkeme mührü sayfaların yukarı dış köşelerindedir. Sayfaların ve belgelerin numaralandırması Türkîdir [Arapça rakamlarladır]. Belgelerin numarası 1039'dan başlar 1908'e kadar devam eder.

İÇERİK

Hüccetler- terekeler

8 ZİLHİCCE 1321'den (25 Şubat 1904) 26 MUHARREM 1323'e (2 Nisan 1905) kadar

SİCİL.325 57x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde kumaşla kaplıdır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarında ve köşelerindedir. Etiketi: SİCCİL-İ HÜCCÜC VE DEFATİR UL KASSAM DER ZAMAN-I ÇEHARŞANBALIZADE SAİD EFENDİ HAFIZ FAZİLETLÜ MUSTAFA ASIM EFENDİ HAZRETLERİ Fİ GURRE-İ ŞEHR-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1323. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. Cilt ilk sayfayla birlikte defterin gövdesinden kopmuştur. Mahkeme mührü sayfaların yukarı dış köşelerindedir. Sayfaların (119 sayfa) ve kayıtlı belgelerin (1-274 ve 1-12) numaralandırması Türkîdir [Arapça rakamlarladır].

İÇERİK

Hüccetler- terekeler

4 REBİYÜLAHİR 1323'ten (8 Nisan 1905) 15 MUHARREM 1324'e (11 Mart 1906) kadar

SİCİL.326 65,5x21,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yeşil kumaşla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. Sayfaların (198 sayfa) ve kayıtlı belgelerin (694 belge) numaralandırması Türkîdir [Arapça rakamlarladır].

İÇERİK

Hüccetler- terekeler

5 REBİYÜLEVVEL 1329'dan (6 Mart 1911) 26 MUHARREM 1330'a (16 Ocak 1912) kadar

SİCİL.327 55,5x19 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, ön kapakta yukarı köşede aşınmıştır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi okunamaz durumdadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. Dikişi gevşektir. Sayfaların numaralandırması Türkîdir [Arapça rakamlarladır].

İÇERİK

Arzlar ve diğer gelen belgeler – emirlerin kopyaları

25 CEMAZİYELEVVEL 1280'den (7 Kasım 1863) 24 CEMAZİYELEVVEL 1307'ye (8 Ocak 1890) kadar

SİCİL.328

[Bu defterle ilgili katalogda herhangi bir bilgi yer almamaktadır]

SİCİL.329 55x19,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Ciltsizdir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. Sayfaların dikişi gevşemiştir. Defterin ilk sayfaları yırtılmış ve aşınmıştır, son sayfalarda da yeteri düzeyde bozulma vardır. Sayfaların ve belgelerin numaralandırması Türkîdir [Arapça rakamlarladır].

İÇERİK

Golos (Volos) mahkemesi kararları

3 MUHARREM 1289'dan (13 Mart 1872) [sayfa 136-karar 320] 14 MUHARREM 1290'a (14 Mart 1873) kadar

Sayfa 137'den itibaren tarihli başka numaralar başlar

18 MUHARREM 1289'dan (28 Mart 1873) 8 CEMAZİYELEVVEL 1290'a (4 Haziran 1873) kadar

SİCİL.330 55,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, ebrulu kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. Yalnızca 8 sayfa yazılıdır ve bunlardan sondaki bir tanesi tersinedir. 82 sayfa boştur.

İÇERİK

Selanik dışındaki değişik yerlerden gelen belgelerin kayıtları (belge 1-73)

5 ZİLKADE 1284'ten (28 Şubat 1868) 6 ŞABAN 1285'e (22 Kasım 1868) kadar

SİCİL.331 56x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden koruyucu sırttadır ve uçlardan yıpranmıştır. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. Bağlı olmayan 12 belge.

İÇERİK

Kasandra kazasının terekeleri ve hüccetleri

16 SAFER 1289'dan (25 Nisan 1872) 23 ZİLKADE 1298'e (17 Ekim 1881) kadar

Bağlı olmayan 12 belge Kasandra Asliye Mahkemesinden Selanik Şeriyye Mahkemesine gelmiştir (1305-1306 : 1887-1889)

SİCİL.332 49x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Ebrulu kâğıtla kaplanmış kartondan cilt kapakların yüzeyindeki büyük yerde aşınmıştır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: "Yetimlerin mülklerinin ve diğer alım-satım tutanakları kayıtlarının defteri – Şeri Mahkeme". Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. İlk iki sayfada küçük delikler vardır ve yazı bulanıktır. Sondaki 7 sayfa boştur.

İÇERİK

Kasandra kazasının ve Pazargâh nahiyesinin terekeleri ve diğer alım-satım tutanakları

27 ZİLKADE 1288'den (7 Şubat 1872) 3 ZİLKADE 1291'e (12 Aralık 1874) kadar

SİCİL.333 55,5x20 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde ebrulu kâğıtla kaplıdır. Etiketi okunamaz durumdadır. Yunanca transkripsiyonu "Yetim mülklerinin kayıt defteri (kassam defteri), Şeri' Mahkeme" Deriden koruyucu sırtta ve kapakların köşelerindedir. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. 19 adet boş sayfa vardır.

İÇERİK

Kasandra kazasının terekeleri

24 MUHARREM 1299'dan (16 Aralık 1881) 14 ŞABAN 1304'e (8 Mayıs 1887) kadar

Ve Kasandra Mahkemesinin 7 Haziran 1321 (1906) tarihli belgesi

SİCİL.334 BULUNAMADI

SİCİL.335 47,5x22,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde çok aşınmış olan kumaşla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Etiketi: UMUM-I TEZKERE DEFTERİDİR SENE 1312. BAKILDI FI 11 AĞUSTOS. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır.

İÇERİK

Terekeler (Selanik)

7 ZİLKADE 1311'den (12 Mayıs 1894) 25 MUHARREM 1320'ye (7 Mayıs 1902) kadar

SİCİL.336 48,5x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, yüzeyinde süslenmiş kâğıtla kaplıdır. Deriden koruyucu sırttadır. Doğrudan siyah mürekkeple yazılmış etiket: MAHALLE VE VAKIFLARININ MUHASEBELERİ SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. 88 sayfadır, 57 sayfası boştur. Sayfa numaralandırması: 1-22 ve sondan başa 23-62. Boş sayfalar ortadadır.

İÇERİK

İlk sayfada içindekiler listesi

1. 1254 (1835) yılına ait bir caminin vakıf gelirlerinin bilançosu ve 21 SAFER 1281 (26 Temmuz 1864) tarihine kadar Selanik vakıflarının bilançoları

2. ters kısımda

1249 (1833-34) yılının vakıf bilançoları

Adli kararlar ve vakıf davalarıyla ile ilgili başka belgeler

(Gazi Evrenos Bey oğlu) İSA BEY ile ilgili 861 (1456) tarihli bir vakıfname ve 1251 (1835) yılına ait Selanik camilerinin listesi

SİCİL.337 47x217 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt eski sıkıştırılmış kâğıtlardan oluşan kartondandır. Çok renkli süslenmiş kâğıtla kaplıdır, ön kapağın arka yukarı köşelerinde aşınmıştır. Deriden koruyucu, sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Etiketi: DERUN-I ŞEHR-İ RUMİYAN NÜFUSU SİCCİLİDİR: Fİ RAMAZAN 3 SENE 1250. Üst üste iki sayfadan [varaktan] oluşan dizgi aralarındaki dikişi kaybolan deftere sırttan yapıştırılmıştır. 112 sayfadır.

İÇERİK

Selanik şehrinin Hıristiyan sakinlerinin nüfus sayımı (isim – yaş – kişinin tarifi – genellikle mesleği – mahallesi, yalnızca erkek nüfus)

3 RAMAZAN 1250: 3 Ocak 1835

BU KATALOG PROF. V. DİMİTRİADİS MAKEDONYA TARİH ARŞİVİ'NİN MÜDÜRÜ İKEN DÜZENLENMİŞTİR.

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES

ABAD, 2018; 1(2): 241-248 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

KİTAP TANITIMI

FEROZE A. K. YASAMEE,*ABDÜLHAMİD'İN DIŞ POLİTİKASI DÜVEL-İ MUAZZAMA KARŞISINDA OSMANLI,* Çeviren: Yusuf Selman İnanç, Hazırlayan: Adem Koçal, Kronik Kitap Yayınları, İstanbul 2018, 373 sayfa, ISBN:978-605-2430-34-1

Mustafa ÇELEBİ[401]

"Abdülhamid'in Dış Politikası Düvel-i Muazzama Karşısında Osmanlı" başlıklı kitap, 1876-1909 yılları arasında saltanat süren Sultan II. Abdülhamid'in iktidarının sadece ilk on senesini kapsamaktadır. Feroze A. K. Yasamee'nin Londra Üniversitesi'nde, C.J. Heywood'un danışmanlığında tamamlamış olduğu doktora tezinin olan orijinal ismi *Ottoman Diplomacy: Abdülhamid II and the Great Powers* olarak geçmekte olup ilk defa 1996 yılında yayınlanmıştır. İngilizce'den Türkçe'ye ilk kez Yusuf Selman İnanç tarafından çevrilip 2018 yılında Kronik Kitap Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Eser 17 bölümaltında düzenlenmiş olup sırasıyla; takdim, Türkçe baskıya önsöz, konu başlıkları, sonuç, kaynakça ve dizinden oluşmaktadır.

Eserin yazılmasındaki amaç XVIII. ve XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin siyasi, askeri ve ekonomik olarak Avrupa Devletlerinin gerisinde kalması ile birlikte ortaya koymuş olduğu hayatta kalma mücadelesinde Düvel-i Muazzama olarak adlandırılan büyük devletlere karşı Sultan Abdülhamit'in dış politikadaki siyasi manevraları ele alınmıştır. Eser çoğunlukla Türk kaynaklarından destek alınmakla birlikte yabancı kaynaklar üzerinden hazırlanmış olduğu için meydana gelen olayların arkasında yatan sır perdelerinin aralanması daha kolay olmuştur. Osmanlı Devletinin hayatta kalması meselesi, kısa bir zaman içinde Asya ve Afrika'nın büyük bir kısmı ile bizzat Avrupa kıtasını kapsayacak olan küreselleşen uluslararası sistemde söz sahibi Avrupalı büyük güçlerin iyi niyetine kalmıştı. Tam da bu iyi niyetin terk edildiği sırada tahta çıkan II. Abdülhamid, 1877 yılında Rusya ile yapılan savaşın ve 1878 senesinde imzalanan Berlin Anlaşması'nın müsebbibi olduğu bir dış felaket ile karşı

[401] Yüksek Lisans Öğrencisi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, celebimustafa59@gmail.com

Başvuru/Submitted: 18.09.2018 Kabul/Accepted:10.10.2018

karşıya kalmıştır. Artık vazifesi bu felaketin neticeleriyle (toprak, nüfus ve itibar kaybı ve İmparatorluğun elde kalanına yönelik tehditler) başa çıkmak için çabalamaktı (s. 12). Bu eserde yazar, II. Abdülhamid'in tahta çıkmasıyla birlikte karşı karşıya kaldığı dış sorunlar karşısında nasıl hareket etmiş olduğu, dış politikada hangi dengeleri ön planda tutmaya çalıştığını okuyucuya ayrıntılı bir şekilde anlatmaya çalışmıştır.

Çalışmanın ilk bölümü "Osmanlı İmparatorluğunun Çözülüşü" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Osmanlı Devleti'nin çözülüşündeki etkenleri tek bir nedene bağlamayarak dâhili ve harici sebepler üzerinde durulmuştur. Bunlar; imparatorluğun içerisinde meydana gelen iç isyanlar, sınai ve bilimsel devrimlerden geri kalmışlık, "klasikleşmiş" olan askeri ve idari sistemlerde aksamalar olarak belirtilmiştir. Ayrıca imparatorluğun coğrafi konumu ve düşmanların çokluğu çözülüşte etkin bir rol oynamıştır. Çünkü Osmanlı Devleti kaçınılmaz olarak tüm Avrupa güçleri ile ilişki içerisindeydi. Osmanlı Devleti homojen bir yapıya sahip değildi. Tebaasıiçerisinde birçok etnik gruplar bulunmaktaydı. Bu durum da kendisine karşı dış müdahaleyi kolaylaştırmaktaydı. Büyük Doğu Buhranı'nın yaşandığı dönemde (1875-1878) Rusya'nın, Slav ve Ortodoks hamiliğini üstelenmesiyle Balkanlarda meydana gelen isyan hareketleri ve 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı sonrasında önce Ayastefanos ardından Berlin Anlaşmasına giden süreçbu bölümde oldukça ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünün başlığı "II. Abdülhamid ve Devlet İdaresi"dir. Bu bölümde. Abdülhamid'in kişiliği, karakter yapısı ile devlet yönetiminde nasıl bir yol izlediğinden bahsedilmiştir. Yazar, II. Abdülhamid için en göze çarpan ve eziyet verici politikalar ortaya çıkartabilen özelliğinin dehşet verici boyutlardaki güvensizliği ve şüpheciliği olduğunu aktarır. Bu durumun Abdülhamid açısından devlet yönetimindeki tesirlerine yer verilmiştir

Çalışmanın üçüncü bölümü "II. Abdülhamid ve Dış Politika" ya ayrılmıştır. Bölümde, II. Abdülhamid'in dış politikasının esasında, Osmanlı'nın hayatta kalmasını sağlayacak olan yeniden düzenleme ve yeniden doğuş yer alır. Yeniden doğuşun tamamlanabilmesi için hayatiyet arz eden dışarıdaki barış ve güvenliği sağlamayı nihai hedef olarak belirlenmesi ve buna uygun hareket edilmesi konusunda nasıl bir politikaya izlenmesi gerekliliğine yer verilmiştir. Yazar, II. Abdülhamid'in böyle bir politika izlemek zorunda kalmasının sebebini Osmanlı Devleti'nin Düvel-i Muazzama karşısındaki çaresizliği ile açıklamıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü "Ayastefanos, Berlin ve Kıbrıs Anlaşmaları"na ayrılmıştır. Bu bölümde, Osmanlı'nın Rusya ile yaptığı

savaşın felaket ile neticelenmesinin ardından imzalanan Ayastefanos anlaşması ile birlikte büyük toprak kayıplarına sebebiyet vermesinin yanı sıra, mağlubiyetin Osmanlı devletine siyasi, askeri ve ekonomik olarak Düvel-i Muazzama ile kurduğu ilişkilerde yarattığı etki konusunda geniş bir değerlendirme yapılmıştır. Aynı zamanda konuların daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla, bu meselelerle ilgili ayrıntılı bilgilendirmelere de yer verilmiştir. Berlin Anlaşması ile Osmanlı Devleti Balkanlar'daki topraklarını bir nebze olsun koruyabilmiş olsa da, bu antlaşma Sultan'ın bağımsızlığına ve egemenliğine halel getirici birçok kısıtlayıcı maddelerler içermekteydi. Batıdaki ve Ermenilerin yaşadığı Anadolu'daki bölgelerde Ayastefanos'un dayattığı reformlar kabul edilmiştir. Tek fark kararın arkasında sadece Rusya'nın değil tüm Düvel-i Muazzama'nın olmasıydı.(s. 90-91)

Çalışmanın beşinci bölümü "Almanya ile Yakınlaşma" ya hasredilmiştir. Bu bölümde Berlin Anlaşması sonrasında Osmanlı Devleti'nin hem doğuda hem de batıda yaşadığı sorunlara karşı aramış olduğu çıkış yollarınıbulmak amacıyla Avrupa devletleri ile çıkarları dışında dahi olsa zorunlu yakınlık kurmasından bahsedilmiştir.

II. Abdülhamid'in, İngiltere'ye güveni kalmamış, Rusya'yı askeri bakımından büyük bir tehdit olarak görmektedir. Ayrıca ülke için ihtiyaç duyulan teknolojik ve mali kaynaklar Avrupa'dan temin edilmek zorundaydı. Abdülhamid, yeni bir düzen oluşturmanın gerekliliğine inanıyor bunu da Almanya ile birlikte yürütmek istiyordu. Yazar oluşturulmak istenen bu düzenin nasıl şekillendiğini oldukça ayrıntılı bir şekilde belirttiği gibi, 1880-1882 yılları aralığında Bismarck'ın etkinliğinden de bahsetmiştir.

Çalışmanın altıncı bölümü "Mısır Krizi (Eylül 1881- Eylül 1882)"ne ayrılmıştır. Bu bölümde ilk olarak Mısır'ın içtimai ve siyasi durumu hakkında bilgi verilmiştir. Savaşlar sebebiyle eyaletin sosyo-iktisadi düzeni tamamen bozulmuş, mülki ve idari yapı ise felç olmuştu. Mısır Hidivi Tevfik'in, Fransız ve İngiliz şirketlerinden almış olduğu borçları ödeyememesi de bu bozuk düzenin üzerine eklenince İngiltere ve Fransa tarafından Mısır işgal edilmiştir. Yazar yaşanan bu olumsuzlukların II. Abdülhamid tarafından nasıl karşılandığını, yaşanan siyasi çıkmazlardan kurtulabilmek amacıyla II. Abdülhamid'in dış politikada hangi dengeleri ön planda tutmaya çalıştığını ayrıntılı bir şekilde anlatmaya çalışmıştır. Dengeler sağlanarak statüko korunmak istense de, İngiltere Mısır'ı işgal etmiş, Abdülhamid ise hiçbir şey yapamamıştır.

Çalışmanın yedinci bölümü "Rusya ile Gerginliğin Azaltılması (Eylül 1882- Eylül 1884)" hakkındadır. Bu bölümde İngilizlerin Mısır'ı işgalinin ardından Osmanlı ve Rusya arasında yapılan savaş sonrası ikili ilişkilerin

düzeltilmesi konu edilmiştir. Rusya her ne kadar uzun yıllar devlet politikası haline getirmiş olduğu sıcak denizlere inme isteğinden vazgeçmemiş olsa da bu iki devlet Balkanlarda ve Kafkasya'da statükonun korunması için aralarındaki diyaloğun devam etmesi gerektiğinin farkındaydı. Selefleri gibi Abdülhamid de tüm dış güçlere aynı anda karşı koyamayacağının farkındaydı ve bu nedenle her birinin güç ve kapasitesini tahlil ederek aralarındaki anlaşmazlıklardan istifade etmek istedi. Sultan yapılabilecek en iyi işi yaparak düşmanını seçebilmişti. İngiltere ve Rusya arasından Sultan Rusya'yı daha büyük düşman olarak seçmişti. Rusya'nın aksine İngiltere, imparatorluğu askeri olarak, en azından doğrudan tehdit edemezdi ve siyasi tedbirlerle engellenebilirdi. Kısacası İngiltere, Rusya'ya göre daha güvenli bir düşmandı.

Çalışmanın sekizinci bölümü "Sudan (Eylül1883-Ekim 1884)" hasredilmiştir. Bu bölümde Mısır'ın hala İngilizler tarafından işgal altında bulunuyor olmasından kaynaklanan sorunlardan bahsedilmiştir.Sorunlara çözüm bulmak amacıyla bazı arayışlar olsa da Sudan'da patlak veren Mehdi İsyanı bu durumu engellemiştir. Abdülhamid Sudan'a müdahale etmeyi reddetmekteydi. Bunun nedeni ise Sudan'daki Hidiv'in yanlış siyasetinin, İngiliz işgalinin ve aynı zamanda Mısır krizinin bir neticesi olduğunu düşünmesiydi. Abdülhamid bu sorunun çözümünü zamana bırakmıştı.

Çalışmanın dokuzuncu bölümü "Hasan Fehmi Paşa'nın 'Fevkalade Sefirlik' Görevi (Aralık 1884-Mart 1885)" başlığını taşımaktadır. 1884 yılında Orta Asya'da Rusya ve İngiltere'nin mücadeleye girişmesi aralarında savaşın başlayacağı iddialarını kuvvetlendirdi. Buradaki asıl soru Sultan'ın boğazlar konusunda ne yapacağıydı. İngiltere, boğazlar konusunda Mısır'ı tamamen hâkimiyeti altına almakla tehdit edebilirdi. Birçok soru işareti içerisinde kararsızlığın hüküm sürdüğü bir anda Abdülhamid kimsenin beklemediği bir çıkış yaptı ve Mısır krizini reformlar ve İngiltere'nin çekilme tarihi de dâhil olmak üzere kapsamlı bir şekilde değerlendirmek için Londra'ya özel bir elçi göndereceğini bildirdi. Adliye Nazırı Hasan Fehmi Paşa'nın "Fevkalade Sefir" sıfatıyla Londra'ya gönderilmesine rağmen tarafların karşılıklı olarak anlaşmaya yanaşmaması ve Mısır sorununda bir çözüme varılamayışı bu bölümde ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Çalışmanın onuncu bölümü "Penched Krizi"ne ayrılmıştır. 1885 Mart ayının sonuna doğru Afgan krizi patlak vermiştir. Rusya'nın 30 Mart tarihinde Pencdeh'i işgal etmesiyle bu durum uluslararası bir sorun haline gelmiştir. Rusya ve İngiltere burada da karşı karşıya gelmiştir. Osmanlı Devleti'ne yine bir tarafı seçmesi için baskı yapılmaktaydı. II. Abdülhamid'in ise keskinlikle tarafsız kalmak ve Boğazları kapalı tutmak

haricinde başka bir politika izleyeceğine dair herhangi bir delil bulunmamaktadır (s. 180). Savaş ihtimalinin olduğu bu durum içerisinde İngiliz hükümeti politik olarak Osmanlı Devletini yanına çekebilmek amacıyla yine Mısır kozunu ortaya atmış olsa da bir sonuç elde edememiştir. Granville'de yapılan görüşmeler sonuçsuz kalmış ve Fehmi Paşa 9 Mayıs'ta Londra'dan ayrılmıştı. Bu süre zarfında savaş ihtimali tedricen kaybolur 1 Mayıs günü İngiliz ve Rus hükümetleri Pencdeh krizini uluslararası hakem yoluyla halletmek istemişler ve sonraki görüşmelerde meselenin çözümünü ortak sınır komisyonuna havale etmeyi kararlaştırmışlardır. Sultan'ın Boğazlar üzerinde hâkimiyet kurulmasını engellemesi ve bağımsızlığından ödün vermemesi yazarın belirttiği üzere büyük ve önemli bir başarıdır. Ayrıca İngiliz hükümeti Osmanlı Devleti üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışsa da iç meseleleri ile meşgul olduğundan dolayı bunu gerçekleştirememiştir.

Çalışmanın on birinci bölümü "Drummond Wolff Misyonu(Temmuz-Ekim 1885)" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Mısır'ın işgali konusunda İngiltere ve Osmanlı devleti arasında yürütülen diplomasi faaliyetleri açık bir şekilde anlatılır. Lord Salisbury'nin İngiltere'de yeniden iktidara gelmesiyle İngiltere, Osmanlı'ya yönelik politikasında değişikliğe gitmiştir. II. Abdülhamid'in Pencdeh krizinde Boğazlar üzerinde almış olduğu tavır ve Avrupa devletlerinin İngiltere'ye karşı birlikte hareket etmiş olmaları Salisbury açısından tekrar ilişkilerin kuvvetlendirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Salisbury, Osmanlının, Mısır konusunda hassaslığının farkındaydı bunun için Wolff'u görevlendirdi. Öte yandan, hiçbir surette İngilizlere güvenmeyen Abdülhamid, onların her an hilafete karşı Arap kozunu ileri sürebileceklerinden endişe ediyordu.

Çalışmanın on ikinci bölümü "Doğu Rumeli Krizi (Eylül-Aralık 1885" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Bulgar isyancıların Osmanlı'ya bağlı özerk Doğu Rumeli bölgesinin başkenti Filibe'de yapmış oldukları darbe anlatılmıştır (s. 201). Darbe karşısında II. Abdülhamid'in yürüttüğü siyasi ve askerî politika, bu politikanın aktörleri ve bu aktörlerin görüşleri ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Doğu Rumeli'de meydana gelen bu krizin arka planında İngiliz-Rus çekişmesi yatmaktaydı. Abdülhamid bu iki gücün arasında kendi dengelerini korumaya çalışmış ve bağımsızlığına müdahalede bulunulmasını engellemek için büyük çaba sarf etmiştir.

Çalışmanın on üçüncü bölüm "Doğu Rumeli Krizi Çözümü (Aralık 1885-Haziran 1886) başlığını taşımaktadır. Bölümde krizin çözümüne yönelik diplomatik faaliyetlerden bahsedilmektedir. II. Abdülhamid bir taraftan ülkesi içinde reformlar yürütmeye çalışırken diğer yandan Balkanlar'da herhangi bir şekilde askeri müdahaleye girişmek istememektedir. Balkanlar patlamaya hazır bomba gibiydi, Sırbistan ve Bulgaristan teknik

olarak savaş halindeydiler ve ordularını kışlalara çekmeyi reddediyorlardı. Osmanlı devlet ricali ise Balkan politikası ile ilgili yapılan tartışmalarda farklı yaklaşım ve öneriler ortaya koymaktaydı. Şakir Paşa, Osmanlı'nın güvenliğini sağlayabilmesi için dış politikasını değiştirmesi gerektiğini savunuyor ve Rusya ile ittifak kurulmasını tavsiye ediyordu. Bab-ı Ali ise konferans çağrısında bulunarak bu sorunun masada karara bağlanması için uğraşmaktadır.

Çalışmanın on dördüncü bölümünün başlığı "Batum, Boğazlar ve Mısır (Haziran-Aralık 1886)" adını taşımaktadır. Bu bölümde Abdülhamid'in Bulgar meselesinde İngiltere'ye karşı yaşadığı hayal kırıklığının etkisi ile Rusya'nın güvenini yeniden kazanmak için harekete geçtiği görülmektedir. Bu süre zarfında Osmanlı'nın hem Kafkasya'da hem de Mısır'da iki büyük güce karşı siyasi olarak aradığı desteği bulamaması ve bu güçlerin ortaya koyduğu şartları kendisi açısından en az zararla atlatmaya çalıştığını görülmektedir. Rusya'nın Berlin Anlaşmasında kabul ettiği Batum'da asker bulundurmasını yasaklayan 59.maddeyi tek taraflı olarak feshettiğini duyuran Rusya'ya karşı Osmanlı diplomatik bir kınamadan başka harekette bulunamamıştır. Osmanlı aynı dönemde Mısır meselesi üzerinden İngiltere'nin baskısını hissetmekteydi. İngiltere, Mısır'ın işgalinden vazgeçmediği gibi Osmanlı Devleti ile Rusya'ya karşı bir ittifak anlaşması da imzalamak istiyordu. İngiltere, Mısır'dan çekilme tarihi hariç krizle ilgili tüm meseleleri görüşmeye hazır olduğunu belirtse de, Abdülhamid herhangi bir yeni görüşmenin ancak net bir çekilme tarihi üzerinden yapılabileceğini belirtiyordu. Yazar bu bölümde ülkeler arasındaki siyasi dengelerin nasıl kurulduğunu ve menfaat çatışmalarının nasıl düşman ülkeleri birbirine yaklaştırıp askeri ve siyasi anlaşmalar imzalatmaya götürdüğünü net bir şekilde göstermiştir.

Çalışmanın on beşinci bölümü "Bulgar Krizi" ne hasredilmiştir. Bu bölümde Bulgar hareketinin etkileri ve sürekli olarak Düvel-i Muazzama'nın kurduğu baskı karşısında Osmanlı Devleti'nin kurtuluş yolu bulmak amacıyla gösterdiği çaba ele alınmıştır. Osmanlı'ya bağlı Bulgar prensliğinde bir darbe sonucu Prens Alexander devrilmiş ancak bu önemli gelişme Osmanlı tarafında pek ilgi uyandırmamıştır. Üç gün sonrasında ise karşı bir darbe ile Prens yeniden yönetimi ele geçirmiştir. Balkanlar'daki İngiliz-Rus çekişmesini alevlendireceği düşüncesi İstanbul'da moralleri bozmuştu. Rus-İngiliz çekişmesinin imparatorluğu eninde sonunda bir tarafı seçmeye mecbur bırakmasından çekinen Abdülhamid bu ikisinden biriyle menfaat birliği yaparken "mutabakata varılmayanın imparatorluğa verebileceği maddi ve manevi zararları iyi hesap etmek gerekir" demekteydi. Buna göre Osmanlı'nın bu iki gücü karşısına almadan oluşturduğu siyaset ile kendi çıkarlarını en üst düzeyde

korumaya çalışmış olduğunu ve buna uygun hareket ettiğini yazar net bir şekilde okuyucuya hissettirmiştir.

Çalışmanın on altıncı bölümü "Akdeniz Mutabakatı, Üçlü İttifak ve Mısır Anlaşması" hakkındadır. Bu bölümde öncelikle Avrupa diplomasisindeki değişimin üzerinde durulmuş Almanya'nın Rusya'dan uzaklaşma kararı alması dengelerin değişmesinde etken olarak gösterilmiştir. Hem İngiltere hem de Rusya Yakındoğu'da Almanya'nın desteğini talep etmekte, Bismarck ise ikili oynamaktaydı. 1887 yılında Almanya'nın verdiği mesajlar herkesin kafasını karıştırıyor ve nihai amacın anlaşılmamasına sebep oluyordu. Değişen vaziyete hazırlıksız yakalanan Sultan II. Abdülhamid ise Mısır'da diplomatik hezimet ile karşılaşacaktır. Mısır Anlaşması'nın yapılamaması Salisbury'nin boğazlardan geçiş hakkı elde ederek Yakın Doğu'da İngiliz hâkimiyeti kurma hayallerinin sonunu da getirmiştir.

Çalışmanın son bölümü olan on yedinci bölümün başlığı "Prens Ferdinand'ın Bulgaristan'a Gelişi (Temmuz 1887 - Mart 1888)" dir. Bulgar Prensliği'nde meydana gelen darbeden uzun bir sure geçmesine rağmen hala prensliğin başına yeni bir yönetici geçmemişti. Bulgar Prensliği,ulusal meclisin naipliğinde yönetilmeye devam ediyordu. Berlin Anlaşmasını imzalamış güçlerin herhangi bir yönetici seçememiş olması naipliğin sabrını tüketmiş ipleri eline alarak tek taraflı olarak bir prens belirlemeye karar vermişti. Buldukları aday Avusturya-Macaristan tabiiyetine sahip Saxe-Coburg ailesinden Prens Ferdinand idi. Bu karar yeni bir siyasi krize sebebiyet verdi. Abdülhamid ise bu vaziyet karşısında Bulgarlara karşı herhangi bir güç kullanmamaya ya da güç kullanmayı gerektirecek bir adım atmamaya kararlıydı. Devlet-i Aliyye askerlinin Bulgarlarca nasıl karşılanacağı bilinmemekteydi, diğer taraftan ise bütün güçleri karşısına alma ihtimali vardı. Bu durumu iyi analiz eden Sultan beklemeyi tercih etti. Tam bu karışıklıkların zirveye çıktığı esnada 9 Mart'ta Alman İmparatoru'nun ölmesiyle tüm diplomatik hareketlilik durmuştu. Wilhelm'in ölümü Rusya'nın Prens Ferdinand'ı diplomatik yollarla yerinden etme çabalarının sonunu getirmiştir.

Çalışmada aktarılmış olan bilgiler sadece Osmanlı arşivlerinden değil Almanya, İngiltere, Avusturya, Yugoslavya, Bulgaristan ve Rus arşivlerinden de yararlanarak hazırlanması dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Arşiv belgelerinin eşliğinde ve son derece itidalli bir üslupla Düvel-i Muazzama karşısındaki Osmanlı'nın nasıl ayakta kaldığını anlatılmaktadır. Abdülhamid'in politika değişikliği açık bir şekilde gözler önüne serilmiş ve seleflerinin aksine, büyük güçlere tamamıyla bağımlı olmaktan kaçınmış, 'tarafsızlık ve dengecilik' dediği politikayı benimsemiştir. Uyguladığı diplomasi kendine has olduğu için ve oluşturduğu etkiler nedeniyle büyük ölçüde başarılı olarak

değerlendirilebilir. Sultan Abdülhamid ve döneminin dış politikası için ciddi okuma yapmak isteyenlere **Feroze A. K. Yasamee,*Abdülhamid'in Dış Politikası Düvel-i Muazzama Karşısında Osmanlı,*** Çeviren: Yusuf Selman İnanç, Hazırlayan: Adem Koçal, Kronik Kitap Yayınları, İstanbul 2018 başlıklı eser tavsiye edilir.

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES

ABAD, 2018; 1(2): 249-256 abad@nku.edu.tr
ISSN: 2618-6004 **DOI**:
e-ISSN:2636-8188

KİTAP TANITIMI

KELEMEN MIKES TÜRKİYE MEKTUPLARI Tercüme: Sadrettin KaratayTürk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, 270 Sayfa, ISBN: 978-975-16-2858-9

Bahar ÖZVARDARLI*

Kelemen Mikes, Macar prensi olan Rakoczi Ferenc'in başmabeyncisidir. Macaristan bağımsızlık mücadelesi sırasında Rakoczi Ferenc ve beraberindekiler yardım alabilmek umuduyla önce Lehistan'a, daha sonra Fransa'ya sığınmışlar fakat umduklarını bulamadıkları gibi 1715'te toplanan diyet meclisinin kendilerini vatan haini ilan etmesi üzerine Fransa'dan da ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bu sırada padişah III.Ahmed'in daveti üzerine Türkiye'ye gelen Macar mülteci grubu ilk olarak Gelibolu'ya yerleştirilir. Kelemen Mikes, muhtemelen Fransa'da bulundukları yıllarda tanımış olduğu yeni bir edebî tür olan "mektup" türündeki yazılarını yazmaya burada başlamıştır. Mektuplarının tamamında muhatabı "ablası"[1]dır. Fakat yapılan biyografik araştırmalar, bu vasıfta birinin Mikes'in hayatında var olmadığı yönünde bilgi vermektedir. Kitap toplam 207 mektuptan müteşekkildir ve Macarca kaleme alınmıştır. Mektupların aslen bir Macar olan Fransız generali Baron Fransuva Toth tarafından Tekirdağ'da bulunup Macaristan'a götürüldüğü söylentiler arasındadır. Mikes mektuplarında Türkiye'ye gelişlerini Gelibolu'dan başlayarak kaleme almıştır. Sırasıyla Edirne ve İstanbul'a giderek başkentte padişah ile görüşmelerinin ardından kendilerine ikamet yeri olarak gösterilen Tekirdağ'a gelişlerini ve buradaki yaşantılarını anlatmaktadır. Gezdiği ve gördüğü şehirlerdeki sosyal, ekonomik, siyasî, dinî ve idarî durumlara değinmiş, zaman zaman tarihî hikayelere yer vermiş, kendisinin bilgi sahibi olduğu alanlarda uzun tanımlar yapmış, kimi zaman tavsiyelerde bulunmuştur. Tarz bakımından

*Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Tarih Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, bozvardarli@nku.edu.tr

[1] Görüşler, burada kastedilen "abla"nın Mikes'in kuzeni olabileceği yönündedir.

Başvuru/Submitted: 19.09.2018 Kabul/Accepted:10.10.2018

orijinal olmasa da içerik bakımından zengin bir eserdir. Macar edebiyatında başka bir örneği olmayan bu eser; mizahî zekâsıyla, geniş dünya görüşüyle, kadere kayıtsız boyun eğen vatanperver bir müellifin ürünüdür. Vatanından ayrı kalışının verdiği keder her ne kadar çok büyük ve avunulmaz olsa da Mikes'in kadere teslimiyeti ve mizahî yönü kendisini karamsarlıktan uzak tutmuştur. Eserde fark edilen özellikler; samimiyet, açıklık ve sadeliktir. Kelemen Mikes mektuplarını belirli aralıklardan ziyade sadece canı istediğinde yazmıştır. Sanki bazı önemli olaylar olduktan sonra bunları kayıt altına almak istercesine yazdığı da düşünülebilir. Mikes'i sarsan en önemli olay efendisi Rakoczi'nin ölümü olmuştur. O'nun ölümünün ardından Bâb-ı âli, büyük oğlu Jozef Rakoczi'yi Türkiye'ye davet etmiş ve Erdel beyi ilan edilmiştir. Kendisine Osmanlı ordusunda vazife verilerek Erdel'e gönderilmiş ve Kelemen Mikes de elçilik vazifesiyle Boğdan'a gönderilmiştir. Yıllardır hasretini çektiği memleketinin karlı dağlarını görmek Mikes'in bu maceralı ve sıkıntılı yolculuğundaki tek güzel hatırası olmuştur. Nihayet yeniden Tekirdağ'a dönen Mikes kendisiyle beraber gelmiş olan eski dostlarını teker teker kaybetmiş ve sonradan gelen Macarlara başbuğ seçilmiştir. 2 Teşrinievvel 1761 tarihinde veba hastalığından ölmüştür.

"Türkiye Mektupları" adlı eser; Sadrettin Karatay'ın "önsöz"ü ile başlamaktadır. Kitap yalnızca Kelemen Mikes'in yazmış olduğu mektuplardan oluştuğu için hem mektupları yazan hem de bu mektuplarda adı geçen şahsiyetlerin okuyucu tarafından tanınabilmesi amacıyla haklarında kısa bilgiler verilmiştir. Bizim de kısaca tekrar etmemiz gerekirse; Karlofça Anlaşması'ndan (1699) sonraki dönemde Osmanlı Devleti'nin Macaristan toprakları üzerindeki hakimiyeti zayıflamış ve bölge büyük ölçüde Avusturya egemenliğine girmişti. Akraba ilişkilerini öne sürerek bölgeyi hem siyasî hem de dinî olarak nüfuzu altına almak isteyen Habsburglar'a karşı bir direnişin lideri olan II.Rakoczi Ferenc ile Kelemen Mikes'in yolları Erdel'de kesişecektir.

1690 yılında Erdel'in Haromzsék vilayetine bağlı Zagon köyünde dünyaya gelen Mikes, Transilvanya'da sınır savunmasıyla görevlendirilmiş özel duruma sahip gruplar olan sekel ailelerinden birine mensuptur. Babası (Pal Mikes) Imre Thököly'nin adamlarından olup, Avusturyalı generaller tarafından işkence edilerek öldürülmüştür. Bu sırada henüz çocuk yaşta olan Mikes'in annesi (Eva Torma) katolik bir asilzade ile evlenince Mikes de koyu bir katolik olarak yetiştirilmiştir. Ailesi tarafından Rakoczi Ferenc'in maiyetine verildiğinde ise 17 yaşındadır. Bundan sonra ailesini ve memleketini bir daha görememek pahasına da olsa hayatının sonuna kadar bu görevde sadık kalacaktır. Bağımsızlık mücadelelerinde kendilerine eşlik eden bir grupla birlikte ilk durakları Lehistan olmuş, ardından Fransa'ya geçmişlerdir. Fransa'da ikamet ettikleri beş yıllık süre zarfında Kelemen Mikes iyi derecede

Fransızca öğrenerek buradaki edebî gelişmelerden istifade etmeyi başarmıştır. Büyük bir ihtimalle Avrupa edebiyatında henüz gelişmekte olan "mektup" türünü burada tanımıştır[2]. Diğer edebî türlere göre daha serbest ve samimi bir tarz olan "mektup", Mikes'in de tercihi olmuştur. Memleketinden kilometrelerce uzakta ve kendisini böylesine yalnız hisseden biri için hislerini anlatabilmenin ve yalnızlığını bir nebze olsun paylaşabilmenin yolunu mektuplar yazarak bulan Mikes'in muhatabı hayalindeki biri olan ablasıdır.

Padişah III. Ahmed'in daveti ile Gelibolu üzerinden Türkiye'ye giriş yapmışlardır.10 Teşrinievvel 1717 tarihinde Gelibolu'dan yazdığı ilk mektubunda 15 Eylül'de Fransa'dan hareket ettikleri bilgisini verir ve mektup; çok değer verdiği efendisinin sıhhatine dair malumat[3] ile devam eder. Mikes için hayattaki en önemli varlık efendisidir, çünkü O'nda memleketinin geleceğini görmektedir. Sonraki mektuplarının da giriş bölümlerinde ilk açtığı mevzu yine Rakoczi'nin sağlığı ve yaptığı diplomatik görüşmelerdir. Mikes'in ilk mektubundan itibaren göze çarpan ve bir süre sonra her mektubunda okuyucunun farkında olmadan arayacağı özellik "mizah" olsa gerektir. Tedirginliklerini, yabancılık çektiği durumları ve hatta hasretini çektiği birçok şeyi mizahla karışık ifade eder. Bir yandan Osmanlı devletindeki gidişatı takip ederken diğer yandan da kendi memleketi hakkında malumat edinme ve bunları mektuplarında paylaşma çabasındadır.

Edirne'den yazdığı üçüncü mektubunda bir sultan şehrinde ağırlanışını anlatırken; Türklerin yemeklerinin güzelliğini över ve hayretini belirtir fakat yemeklerin sunum şeklinden dolayı belki seksen kap yemeğin olduğu sofradan aç kalktığını da ekler. Dikkat çeken hususlardan bir diğeri de hava şartları hakkında yazdıklarıdır. Çok sert bir kış geçirdiklerinden ve aşırı sıcak bir yaz mevsiminden bahseder. Buna ilaveten Nisan ayında Nuh Tufanına benzettiği bir su baskını yüzünden sokaklarda kayıklarla dolaştıklarını, yemeklerinin bile kendilerine at üstünde getirildiğini yazmıştır[4]. Edirne'den yazdığı mektuplarında genellikle bir beklenti içerisindedir çünkü efendisi sık sık devlet erkânı ile görüşmelere davet edilir. Bu görüşmelerin sonucunda memleketlerine dönme ümidi beslemektedir. Nemçeli'nin (Avusturya) harb istediğini,

---

[2] Madame de Sévigné ile başladığı düşünülen bu yazım türünde Montesqieu, Voltaire gibi önemli isimlerin eserleri mevcuttur.

[3] Rakoczi Ferenc romatizma hastasıdır.

[4] Özlem Sert'in 2007 yılında "Kebikeç" adlı dergide yayınlanan "Kelemen Mikes'in Mektuplarına Göre 1716-1758 Mevsim Takvimi" isimli makalesinde Mikes'in, *Küçük Buzul Çağı* diye adlandırılan bir döneme şahitlik etmesi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu notların başka bilgilerle birleştirildiğinde tarihî bir hava durumu cetveline katkıda bulunacağı yönünde tezi mevcuttur.

Türk'ün de savaştan bıktığını yazan Mikes, kendilerinin ise arada kaldığını söyler. Öte yandan teselli bulduğu bir şey vardır ki o da Türk'ün daveti ile bu memlekete gelmiş olmaları ve kendilerine Fransa'da davranıldığından daha iyi davranılıyor olmasıdır.

15 Ağustos 1718 tarihli 16. mektubunda Edirne'den ayrılacakları bilgisini verir. Sadrazamın kendilerine verdiği bilgiye göre; 21 Temmuz'da Nemçeli ile 24 yıllık bir anlaşma imzalanmıştır[5] ve Mikes'in ülkesine geri dönüşü için artık ümidi kalmamıştır. Aslında padişah tarafından İstanbul'a davet edilmelerinin sebebi de tam olarak bu anlaşmadır.

16 Ağustos'ta hareket ederek bir süre Büyükdere civarında çadır hayatı yaşamak zorunda kalan heyet 22 Eylül'de Yeniköy'e yerleştirilir. Edirne'den büyük bir ihtişamla gelmekte olan padişahla Rakoczi'nin gizlice görüştüğünün yazıldığı mektubun çok uzun bir kısmı padişahın maiyetine ayrılmıştır. Öyle görünüyor ki Mikes bu manzaradan çok etkilenmiştir. Bunun dışında padişahın eğlencelerinden birini uzaktan izleme fırsatı da bulmuşlardır. Her yıl aynı gün kutlandığı belirtilen bu eğlence muhtemelen "hıdrellez" kutlamasıdır ve maalesef Mikes ile Rakoczi'nin beğenisini kazanamamıştır. 1719 yılının Mayıs ayında yazdığı mektubunda büyük ve korkunç bir depremden söz eder ki bu depremin kayıtlarına başka kaynaklarda da rastlamak mümkündür. Yeniköy'den yazdığı son mektubunda padişahın huzuruna kabul edildiklerini fakat Müslümanların Ramazan ayında bulundukları için kendilerine herhangi bir ikramda bulunulmadığını yazmıştır. Bir sonraki durakları Beykoz'dur. Buradan İstanbul manzarasına bakarak şehrin güzelliğine hayran olmuşsa da böylesine güzel bir şehrin başka bir milletin elinde olması durumunda çok daha güzel yapılarla donatılabileceğini söyler; güzel ve zevk okşayıcı yerlerin boş bırakılmasına hayıflanır. Boğazdaki balık çokluğu da hayretle yazdığı bir detaydır. Özellikle çok kalabalık yunus sürüleri gördüğünden bahseder. Beykoz'dan Yeniköy'e dönüşünü; "öğle yemeğini Asya'da, akşam yemeğini de Avrupa'da yedim" ifadesi ile belirten Mikes, sözün arasında halen Fransa'ya dönme ümitlerinin olduğunu ancak bunu Avusturya elçisinin engellediğini dolaylı ifadelerle yazmıştır.

İstanbul'da gezdikleri son yer bugünkü Rumeli Feneri yakınında bulunan ve Pompeus sütunu olarak adlandırılan kayalıklardır [6] . Sadrazamın kendilerine verdiği haber, bundan sonra Tekirdağ'da ikamet edecekleri bilgisi olmuştur. Padişah tarafından Rakoczi ve maiyeti için 220 esirin

[5] Pasarofça Anlaşması

[6] Marmara Belediyeler Birliği'nin 2016 yılında düzenlediği "İstanbul'un Tarihî Sırları" konulu konferansta, Araştırmacı Tarihçi Ahmet Sefa Özkaya'nın sunumuyla tanıtımı yapılan bu sütunun, antik çağlarda boğaza girecek gemilere yol gösterici bir rolü olduğu belirtilmiştir.

çektiği büyük bir kalyon gönderilmiş olup iskeleden hareketlerinde beyin kalyona bindiği esnada top atılmasıyla yola çıkılmıştır. Böyle bir merasimin Macar konukları son derece onurlandırdığı yazılanlardan anlaşılmaktadır. Heraclea (Ereğli) iskelesinde şehrin ileri gelenleri tarafından büyük bir merasimle karşılanan beyin; kendisi için hazırlanan konağa götürülmesi de memnuniyet hasıl etmiştir.

24 Nisan 1720 tarihine ait 37. mektubunda Mikes, hayatlarının geriye kalan kısmını geçirecekleri şehir olan Tekirdağ'a gelişlerini ve kendileri için tahsis olunan Ermeni evlerine yerleşmelerini anlatmaya başlar[7]. İlk olarak Tekirdağ'da dört çeşit milletin (Türk-Yahudi-Rum-Ermeni) yaşadığı bilgisini verir. Hem Avrupa'ya hem de İstanbul'a yakın olduklarını, etrafın bakımlı bahçeler ve bağlarla dolu olduğunu, toprağın mükemmel işlendiğini belirtir. Şehrin büyük ve ucuz bir pazarının olduğunu, insanların sebze-meyve ve bağcılık dışında pamuk ekimi ile meşgul olduklarını yazar. Şehirdeki güvenliğin ise pek muntazam olmayıp kendilerinin gelişinden sonra onları korumak amacıyla görevlendirilmiş otuz yeniçerinin sayesinde güvende olduklarını anlatır. Kendilerinin günlük yaşam düzeni hakkında verilen malumat hayret vericidir. Şöyle ki; sabah beş buçukta efendisinin giyinmesine yardımcı olmak ve hizmetçilere refakat etmek üzere başlayan gün, yapılacak işlerin trampetler eşliğinde hatırlatılmasıyla akşam yemeğine kadar intizam içinde yaşanır. Rakoczi'nin günde dört defa düzenli bir şekilde kiliseye giderek ibadet ettiğini, öğle yemeğine kadar okuyup yazmakla meşgul olduğunu, özel bir ilgi alanı olarak marangozlukla uğraştığını, haftada iki kez atına binerek ava gittiğini, her yılın Ağustos ayında şehrin yakınında bulunan bir şifalı su ve çamurun bulunduğu yerde[8] romatizma hastalığına çare olmasını ümid ederek bir süre kaldığını öğreniyoruz.

İlerleyen zaman içerisinde yazdığı mektuplarında artık daha yakından tanımaya başladığı şehir halkı ve Türkler hakkında yazmaya başlar. Şehirdeki dört milletin birbirinden farklı mahallelerde oturduğunu ve bunun özellikle veba salgınları sırasında olumlu bir tarafı olduğunu belirtir. Mikes, Tekirdağ'da bulundukları yıllarda birkaç kez veba salgını olduğunu ve kendilerinin şehrin dışına çıkarak[9] salgın geçene kadar çadırlarda beklediklerini yazmıştır. Yanlarında görev yapan

[7] Bahsedilen yer "Rakoczi Caddesi" adını almıştır ve arkasındaki sokağa da Kelemen Mikes'in adı verilmiştir

[8] *Yarapsan* veya *Yarapsin Çamuru*,Tekirdağ merkeze bağlı Kayı köyü yakınlarında bulunmaktadır.Kelemen Mikes'in ekşi su olarak tarif ettiği suyun tahliline göre bikarbonatça zengin olup %90 organik madde içermektedir. Bu yerin yakınına Rakoczi Ferenc ve Kelemen Mikes'in kullandığı su ve çamur olduğunu ifade eden bir anıt dikilmiştir

[9] s.61'deki 44. mektupta konakladıkları yerin Büyükali (Günümüzdeki adı *Bıyıkali*) olduğu yazar

hizmetçilerden ve dostlarından bazılarının da ölümüne şahit olmuştur. Ölüme bakışı ve bu konudaki teslimiyet içeren yaklaşımları hem dindarlığının hem de şahsiyetindeki olgunluğun bir göstergesidir.

1725 yılında yazdığı mektuplarından birinde Türklerin Acemlerle savaşına (Osmanlı-İran Savaşları) yaptığı yorumda karakterindeki vefayı ortaya koyan Mikes'in, Türkler hakkındaki düşüncelerini okurken etkilenebilirsiniz[10]. Bu yazılarının akabinde öyle hisseder ki sanki hep Tekirdağ'da yaşıyor ve burada yaşamaya devam edecek! Bu his mektuplarının konularına yansımıştır. Artık memlekete dönme temasından ziyade yaşadıkları veya haberdar oldukları olaylardan bahisler açarak bunlar hakkında bir tarihî hikâye anlatıp sonucu ya çıkarılması gereken bir derse ya da kendine bağlamaktadır. Öyle ki; bir mektubunda pamuk yetiştiriciliğini anlatırken, sonrakilerden birinde ipek böcekçiliğini en ince detaylarına kadar işler. Ziyaretlerine gelen Hıristiyan din adamlarının haberini verirken açtığı konuyu derinleştirip haçlı ve tapınak şövalyelerini anlatır. Kızların eğitiminin öneminden bahseder ve farklı milletlerin kadınlarına dair yorumlar yapar. Osmanlı devlet işleyişine dair yazdıklarıyla sadrazamlık makamından devşirme sistemine kadar malumat sahibi olduğunu okuyucuya hissettirirken bu konulardaki eleştirilerini de mizahî bir üslûp ile kaleme alır.

İnsan duygu ve davranışları üzerine yazdıkları etkileyicidir. Kıskançlık, gurur, nankörlük, hilekârlık gibi kötü hasletlerin insanın başına ne gibi fenalıklar açabileceğini, buna karşılık sabretmenin ve şükretmenin, insanlara iyilikle muamele etmenin yüceliğini pek çok mektubunda farklı sebeplerle, kendisinin deyimiyle "vaaz gibi" ele alır. İyiliğin insanlar için değil, tanrı için yapılması gerektiğini söyler. Bu bağlamda Mikes'in insan davranış ve psikolojisini iyi analiz ettiğini söyleyebiliriz.

8 Nisan 1735 tarihinde Rakoczi Ferenc hayata veda eder. Bu, Kelemen Mikes ve yanındakiler için avunulmaz bir acıdır. Ablasına bu haberi verirken yazdığı;"Eğer bir teselli varsa o da senin mektuplarındadır[11]" cümlesiyle bir bakıma neden bu türde yazmayı seçtiğini de açıklamıştır.

Rakoczi'nin ölümünden sonra Türkiye'ye davet edilen oğlu Prens Jozsef Rakoczi ve Kelemen Mikes 1737 yılı Eylül ayında İstanbul'a çağırılırlar. Padişah tarafından bizzat sarayda ağırlanan Macarlar, Bâb-ı âli'nin verdiği vazife ile Erdel'e gitmek üzere harekete geçerler. Çünkü Osmanlı Devleti ile Avusturya-Rusya Savaşları (1736-1739) başlamıştır. Padişah bir ahidname ile Prens Rakoczi'yi Erdel Hükümdarı olarak tanımakta ve Kelemen Mikes de elçi olarak görevlendirilmektedir. Sadrazamın komuta

[10] s.85 "Bu millet, öyle söylendiği gibi, korkunç değil,bilâkis bunun kadar barışçı bir millet görmedim.Türklere nerede rastlasak bizi hep iyilikle karşılarlar"

[11] s:177

ettiği ordu ile birlikte hareket eden Macarlar Edirne üzerinden Bulgaristan topraklarına geçerek Vidin'e ulaşmışlardır. Orşova'nın Avusturyalılardan kurtarılışını detaylı olarak anlatan Mikes, sonrasında Prens Rakoczi'nin ölüm haberini vermektedir. Kendisine de bir fermanla Boğdan'a gitme vazifesi tevdi' edilir. Bükreş'ten Yaş'a kadar olan yolculuğu tedirginlik ve korkularla dolu olsa da seyrine doyulamayacak güzellikte manzaralar temaşa etmiştir. Memleketinin karlı dağlarını görür fakat oraya gidemeyecektir. Yaş'ta bulunduğu sırada herkesi huzursuz eden "Rusların gelmekte olduğu" haberleri gerçek olur ve sıkıntılı zamanlar geçiren Mikes bir kurtuluş yolu bularak Bükreş'e geçer. Rus ordusundan ayrılan çapulcuların buraya dahi geldiklerini görür.

1740 yılının Haziran ayında yeniden Tekirdağ'a döner. Bundan sonraki mektupları adeta tarihe düşülmüş notlar niteliğindedir. Hem Avrupa'da hem de Osmanlı'da meydana gelen siyasî gelişmeleri kaydeder. Osmanlı devlet teşkilatı ve kurumları, sosyal ve dinî hayat hakkında tafsilatlı anlatımlar yapar. Muhtemelen bu bilgileri Türkiye'de bulunduğu yıllarda okuduğu kitaplardan elde etmiştir, çünkü bir mektubunda Sultan Murad'ın tarihini okuduğundan bahseder[12].

Bu kadar malumat vermesine rağmen hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği Tekirdağ'ın eşrafından hiç kimsenin adını zikretmemiştir. Bunun sebebi hem kendisinin bir aristokrat olup avamdan uzak durması hem de yaşadığı dönemin bir hususiyeti olarak din merkezli toplum yapısı gereği ilişkilerdeki mesafe olsa gerektir. Bazen mektuplarında tekrara düştüğü de fark edilir fakat bu durum okuyucuyu sıkacak boyutta değildir. Kelemen Mikes bir vakanüvis olmadığından mektuplarında verdiği bilgiler daha ziyade gurbetteki bir aristokratın şahsî görüş ve intibalarını yansıtır. Dolayısıyla objektif olması beklenemez. Diğer yandan kimi tespitleri de farklı konulardaki eksik bilgileri tamamlar niteliktedir[13]

Mikes'in son mektubu 20 Kanunuevvel 1758 tarihine aittir. Onunla beraber Türkiye'ye gelenlerden hayatta kalan son kişinin (Zay Bey) ölüm haberini verir. Kendisi için de veda vaktinin geldiğini hissedercesine, bunca uzun gurbetten sonra dileğinin temiz bir hayat ve iyi bir ölüm olduğunu söyler.

Veba hastalığına yakalanan Kelemen Mikes 2 İlkteşrin 1761 tarihinde hayata veda eder.Asil ruhlu bir vatanperver, kadere teslimiyet gösteren dindar bir aristokrat, vefalı bir dost olan Mikes'in aziz hatırası hem ülkesindeki hem de Tekirdağ'daki anıtlarla yâd edilir.

---

[12] s.256 203. mektup

[13] Özlem Sert, "Kelemen Mikes'in Mektuplarına Göre 1716-1758 Mevsim Takvimi",Kebikeç Dergisi,2007,sayı:23,s:79-83.

Macar millî tarihi bakımından büyük önem taşıyan bu eser, Macar edebiyatı klasikleri arasındadır.13 eserden oluşan külliyatı Macar millî müzesinde bulunan Kelemen Mikes'in en büyük eseri şüphesiz hatırat niteliğindeki Türkiye Mektupları'dır. Eser, 1941 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı Macar Klasikleri arasında yer almıştır.

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLİA AND BALKAN STUDIES

ABAD, 2018; 1(2): 257-316
ISSN: 2618-6004
e-ISSN:2636-8188

abad@nku.edu.tr
DOI:

SELANİK-MAKEDONYA TARİH ARŞİVİ ŞERİYYE SİCİLİ KATALOĞU-2

Levent KAYAPINAR*

Öz: Türkiye dışında Osmanlı dönemine ait malzemenin bulunduğu ülkelerden birisi de Yunanistan'dır. Yunanistan'ın Selanik şehrinde bulunan Makedonya Tarih Arşivinde Osmanlı döneminden kalan çok değişik türde arşiv koleksiyonu ve katalogları bulunmaktadır. Bu kataloglardan birisi "Selanik Şeriyye Sicili Kataloğu" başlığı altında oluşturulmuştur. Bu Arşivin bir dönem müdürlüğünü de yapmış olan Vasilis DİMİTRİADİS tarafından hazırlanan bu Selanik Şeriyye Sicili Kataloğu 116 sayfadan oluşmaktadır. Katalogda ilki 1694 tarihli ve sonuncusu ise 1912 yılına tarihlendirilen 337 defter yer almaktadır. Bu katalogda yer alan defterlerin neredeyse tamamı Selanik ve civarındaki illerle ilgili tutulmuş Osmanlı Şeriyye Sicillerine aittir. Bu katalogda bulunan 337 defterin her biri fiziki olarak tanımlanmış, boyut ve sayfa adetleri belirtilmiştir. Bunun haricinde defterlerin sağlamlığı, kapaklarının durumu, sayfalarında varsa nasıl yıpranmalar olduğu, defterlerin kapağında hangi malzemenin kullanıldığı ve varsa ne tür süslemelere sahip olduğu açıklanmıştır. Defterlerdeki sayfaların ebatlarına ve muhtevasına bakılarak defterlerin başka defterlerle birleştirilip birleştirilmediği de incelenmiştir. İçerik olarak ise genelde defterdeki ilk kayıt ile sonuncu kayıt arasındaki tarih dilimi gösterilmiştir. Bunun haricinde defterdeki belgelerin hangi tür olduğu ve neler içerdiğine de değinilmiştir. Buna göre hüccet, ferman, vakıfname gibi içerik bilgilendirmesi de yapılarak çalışma yapacak kişilerin işlerini hızlandırmaya yönelik de katkı sağlanmıştır. Vasilis DİMİTRİADİS tarafından hazırlanan bu Selanik Şeriyye Sicili Kataloğu'nu ikinci yarısını yayımlayarak daha geniş bir kitlenin yararlanmasını amaçlıyoruz.

* Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tarih Bölümü, lkayapinar@nku.edu.tr.

Başvuru/Submitted: 07.09.2018 Kabul/Accepted:10.10.2018

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Balkanlar, Selanik, Şeriyye Sicili, Katalog.

THE CATALOG OF THE OTTOMAN COURT REGISTERS OF THESSALONIKI

Abstract: Greece is one of the countries that has Ottoman archival documents except Turkey. There are various collections and archival catalogues in the Historical Archives of Macedonia in Thessaloniki of Greece. One of these catalogues was formed under the title "Catalogue of Thessaloniki Court Records". The Catalogue of Thessaloniki Court Records had been prepared by the former director of the archive (Vasilis DIMITRIADIS) and has 116 pages. It has 337 registers from 1694 to 1912. Almost all registers in the catalogue belong to Ottoman court records of Thessaloniki and nearby cities. All of the registers were physically identified and their dimensions and numbers of pages were stated. In the catalogue, the durability of the registers, condition of covers, wearing of the pages if there are any, which materials were used on the covers and what kind of ornaments were imprinted were explained in details. Moreover, considering the dimensions and the context of the registers, it was determined if different registers were united or not. In the context of registers, the historical interval between date of the first entry and the last entry was showed. In addition, it was also clarified what kind of documents the registers contain. Therefore, providing contextual information, such as huccet, ferman and vakifname, will contribute to the researchers in accelerating their study process. The purpose of the work is to present the second half of the court catalog of the Thessaloniki, prepared by the former director of the archives (Vasilis DIMITRIADIS), for the benefit of researchers.

Key Words: Ottoman State, Balkans, Thessaloniki, Court Registers, Catalogue.

LARININ MUHASEBELERI SICCILIDIR. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 88|57 κενά φύλλα. Η αρίθμηση έχει: 1-22 και αντίστροφα από το τέλος 23-62. Τα κενά φύλλα μεσολαβούν.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφή περιεχομένων στην πρώτη σελίδα

α΄ Από σελ. 2 Ισολογισμοί βακουφικών προσόδων ενός Τζαμιού έτους 1254 (1835) και Ισολογισμούς Βακουφίων Θεσσαλονίκης μέχρι
21 SAFER 1281 : 26 Ιουλίου 1864

β΄ Στο αντίστροφο τμήμα
Βακουφικούς Ισολογισμούς του 1249 (1833-34)
Δικαστικές αποφάσεις και άλλα έγγραφα σχετικά με βακουφικές υποθέσεις
Έναν VAKIF NAME του 861 (1456) του ISA-BEY (γιού του Γαζή Εβρενός)
και Καταγραφή τζαμιών της Θεσσαλονίκης του 1251 (1835)

Θ|ΙΕΡ. 337 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 47 X 17 CM. Στάχωση από χαρτόνι που αποτελείται από συμπιεσμένα παλαιότερα έγγραφα. Επικάλυψη με πολύχρωμο διακοσμητικό χαρτί, φαγωμένο στην κάτω προς τη ράχη γωνία του α΄εξωφύλλου Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα : DERUN-I ŞEHR-I RUMIYAN NÜFÛSU SICCILIDIR: FI 3 RAMAZAN SENE (12)50. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 112.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Απογραφή των Χριστιανών κατοίκων της πόλεως Θεσσαλονίκης
(όνομα - ηλικία - περιγραφή προσώπου - συχνά και το επάγγελμα - κατά συνοικία, μόνο ο αντρικός πληθυσμός)
3 RAMAZAN 1250 : 3 Ιανουαρίου 1835

Ο ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΔΙΚΕΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΤΑΧΘΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ Κο ΒΑΣ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ ΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

THE CATALOGUE OF THE SICILS WAS COMPILED AT THE TIME PROF.V. DIMITRIADIS WAS HEAD OF THE HISTORICAL ARCHIVES OF MAKEDONIA.

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

θ|IEP. 332 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49 X 16,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ φαγωμένο κατά μεγάλο μέρος, στις επιφάνειες των εξωφύλλων. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα: "Βιβλίον καταγραφής ορφανικών περιουσιών και άλλων πρακτικών αγοραπωλησίας - Ιερού Δικαστηρίου " Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Τα 2 πρώτα φύλλα έχουν μικρές τρύπες και θαμπή γραφή. 7 κενά φύλλα στο τέλος.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών και άλλων πρακτικών αγοραπωλησίας του Καζά Κασσάνδρας και του Ναχιγιέ Παζαργκιάχ

από : 27 ZILKADE 1288 μέχρι : 3 ZILKADE 1291
7 Φεβρουαρίου 1872 12 Δεκεμβρίου 1874

θ|IEP. 333 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 20 CM . Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Ετικέττα δυσανάγνωστη. Μεταγραφή Ελληνική "Βιβλίον καταγραφής ορφανικών περιουσιών (κασάμ τεφτέρι) Ιερού Δικαστηρίου" Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις γωνίες των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη.Κενά φύλλα 19.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών του Καζά Κασσάνδρας

από : 24 MUHARREM 1299 μέχρι : 14 ŞABAN 1304
16 Δεκεμβρίου 1881 8 Μαΐου 1887

Και λυτό έγγραφο του πρωτοδικείου Κασσάνδρας 7 Ιουλίου 1321 (1906)

260

θ|IEP. 334 Δ Ε Ν Β Ρ Ε Θ Η Κ Ε

θ|IEP. 335 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 47,5 X 22,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι με ύφασμα στην επιφάνεια φαγωμένο κατά πολύ. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα: UMUM-I TEZKERE DEFTERI(DIR) SENE 1312. BAKILDI FI 11 AĞUSTOS.

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών (Θεσσαλονίκης)

από : 7 ZILKADE 1311 μέχρι : 25 MUHARREM 1320
12 Μαΐου 1894 7 Μαΐου 1902.

θ|IEP. 336 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 48,5 X 17 CM. Στάχωση από χαρτόνι, με διακοσμητικό χαρτί στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Επιγραφή με μαύρο μελάνι απ΄ευθείας στο εξώφυλλο: MAHALE-I VE VAKIF-

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αιτήσεις και άλλα εισερχόμενα έγγραφα - Αντίγραφα διαταγών

από : 25 CEMAZIYELEVVEL 1280 μέχρι: 24 CEMAZIYELEVVEL 1307
7 Νοεμβρίου 1863 6 Ιανουαρίου 1890

θ|IEP. 328

θ|IEP. 329 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55 X 19,5 CM. Χωρίς στάχωση. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Η συρραφή των φύλλων έχει διαλυθεί. Τα πρώτα φύλλα του βιβλίου είναι σχισμένα και φαγωμένα και τα τελευταία έχουν αρκετές φθορές. Τουρκική αρίθμηση σελίδων και εγγράφων.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αποφάσεις του Ιεροδικείου Θάλου

από : 3 MUHARREM 1289 μέχρι: (σελ.136-αποφ.320)14 MUHARREM 1290
13 Μαρτίου 1872 14 Μαρτίου 1873

Από την σελίδα 137 αρχίζει άλλη αρίθμηση εγγράφων (1-124) με χρονολογίες

από : 18 MUHARREM 1289 μέχρι : 8 CEMAZIYELEVVEL 1290
28 Μαρτίου 1873 4 Ιουλίου 1873

θ|IEP. 330 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό EBRÜLÜ χαρτί. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Μόνο 8 φύλλα είναι γραμμένα από τα οποία το ένα αντίστροφα στο τέλος. 82 κενά φύλλα.

261

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταχωρίσεις εισερχομένων εγγράφων από διάφορα μέρη εκτός Θεσσαλονίκης (έγγραφα 1-73)

από : 5 ZILKADE 1284 μέχρι: 6 ŞABAN 1285
28 Φεβρουαρίου 1868 22 Νοεμβρίου 1868

θ|IEP. 331 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 56 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη, φθαρμένη στις άκρες. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Λυτά έγγραφα 12.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών και χατζέτια του Καζά Κασσάνδρας

από : 16 ŞAFER 1289 μέχρι : 23 ZILKADE 1298
25 Απριλίου 1872 17 Οκτωβρίου 1881

Τα λυτά έγγραφα είναι από το Πρωτοδικείου Κασσάνδρας προς το Ιεροδικείο Θεσσαλονίκης (1305-1306 : 1887-1889)

Θ|IEP. 324 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 X 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι με ύφασμα στην επιφάνεια , δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμένα στη ράχη, η συρραφή γερή παρά το γεγονός ότι η στάχωση έχει αποκοληθεί από το βιβλίο λόγω του πάχους του. Στην εξωτερική άνω γωνία των φύλλων του βιβλίου υπάρχει η σφραγίδα του Ιεροδικείου. Τουρκική αρίθμηση σελίδων και εγγράφων. Η αρίθμηση των εγγράφων αρχίζει από αρ. 1039 μέχρι 1908

Π Ε Ρ Τ Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών

από : 8 ZILHICCE 1321 μέχρι : 26 MUHARREM 1323

25 Φεβρουαρίου 1904 2 Απριλίου 1905

Θ|IEP. 325 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 57 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη , στις ακμές και στις γωνίες των εξωφύλλων . Ετικέττα: SICCIL-I HÜCUC VE DEFATIR UL KASSÂM DER ZAMAN ÇIHAR ŞANBALI ZADE SA'ID EFENDI HAFIDI FAZILETLÜ MUSTAFA ASIM EFENDI HAZRETLERI FI GURRE-I ŞEHR-I REBIYÜLÂHIR, SENE 1323.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια που η μεταξύ τους συρραφή έχει διαλυθεί. Η στάχωση έχει αποκοπεί από το σώμα του βιβλίου μαζί με το 1ο φύλλο. Στην άνω εξωτερική γωνία των φύλλων του βιβλίου η σφραγίδα του Ιεροδικείου. Τουρκική αρίθμηση σελίδων (119) και καταχωρισμένων εγγράφων (1-274 και 1-12)

262

Π Ε Ρ Τ Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών

από : 4 REBIYÜLÂHIR 1323 μέχρι : 15 MUHARREM 1324

8 Απριλίου 1905 11 Μαρτίου 1906

Θ|IEP. 326 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 65,5 X 21,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι με πράσινο ύφασμα για επικάλυψη, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Τουρκική αρίθμηση σελίδων (198) και εγγράφων (694)

Π Ε Ρ Τ Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών

από : 5 REBIYÜLEVVEL 1329 μέχρι : 26 MUHARREM 1330

6 Μαρτίου 1911 16 Ιανουαρίου 1912

Θ|IEP. 327 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι, της οποίας το εμπρός εξώφυλλο είναι φαγωμένο στην κάτω εξωτερική γωνία δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Δυσανάγνωστη ετικέττα. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, η συρραφή χαλαρωμένη. Τουρκική αρίθμηση σελίδων (184)

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

Θ|ΙΕΡ. 321 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 61 Χ 21 CM. Στάχωση από χαρτόνι με επικάλυψη από ύφασμα χρώματος πρασίνου. Η επένδυση της ράχης, από καφέ δέρμα, λείπει και διασώζεται μόνο στις άκρες των εξωφύλλων. Ετικέττα: FAZILETLÜ ´ASIM BEY EFENDI HAZRETLERININ IKINCI SICCILI GAYE MUHARREM, SENE 1314.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, χαλαρωμένη η συρραφή. Τουρκική αρίθμηση σελίδων και εγγράφων. (σελ. 238).Η αρίθμηση των εγγράφων αρχίζει από νο. 249 (συνέχεια από το προηγ.βιβλίο) και λήγει στο 1168 αριθ.εγγρ.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Ιεροδικατικές αποφάσεις - καταγραφές κληρονομιών
από : 15 ZILHICCE 1313 μέχρι : 7 ŞEVVAL 1315
28 Μαΐου 1896 28 Φεβρουαρίου 1898

Θ|ΙΕΡ. 322 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 Χ 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι με ύφασμα στην επιφάνεια. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη με χρυσά κοσμήματα. Το ύφασμα που επικαλύπτει τα εξώφυλλα είναι φαγωμένο κατά την μισή εξωτερική πλευρά του πίσω εξωφύλλου. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, συρραμένα στη ράχη. Σφραγίδα στην εξωτερική άνω γωνία των φύλλων του βιβλίου. Τουρκική αρίθμηση φύλλων και εγγράφων. Ως προς την αρίθμηση των εγγράφων αποτελεί συνέχεια του πρηγούμενου : 1169-1563 και μετά από 1-895.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών
από : 14 ZILKADE 1315 μέχρι : 16 MUHARREM 1318
6 Απριλίου 1898 16 Μαΐου 1900

Θ|ΙΕΡ. 323 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 56 Χ 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι με ύφασμα για επικάλυψη, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, συρραφή γερή, παρά το πάχος του βιβλίου. Το δέρμα της ράχης έχει χρυσότυπα κοσμήματα και έχει φθαρεί σε πολλά σημεία. Η κατάσταση του εσωτερικού του βιβλίου είναι καλή.
Η αρίθμηση των εγγράφων είναι συνέχεια εκείνης του πρηγούμενου βιβλίου (896 μέχρι : 1564 εγγρ. και 1-352) Τουρκική αρίθμηση σελίδων(397)

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών
από : 15 MUHARREM 1318 μέχρι : τέλη ZILKADE 1319
15 Μαΐου 1900 τέλη Φεβρουαρίου 1902

263

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Σφραγισμένη η άνω εξωτερική γωνία των φύλλων του βιβλίου. Τουρκική αρίθμηση σελίδων και εγγράφων (έγγραφα 653)

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Ιεροδικαστικές αποφάσεις

από : 16 RECEP 1318 μέχρι : 23 ŞABAN 1311
3 Φεβρουαρίου 1893 1 Μαρτίου 1894

θ|ΙΕΡ. 319 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 57,5 X 57 CM. Στάχωση από χαρτόνι με πολύχρωμο διακοσμητικό χαρτί στην επιφάνεια. Σύνθεσηαπό επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, η συρραφή χαλαρωμένη στην επάνω πλευρά. Οι σελίδες στην άνω εξωτερική γωνία φέρουν τη σφραγίδα του Ιεροδικείου.
Παράρτημα 60 X 21,5 CM του οποίου το πρώτο φύλλο διασώζεται κατά μικρό μόνο τμήμα και το τελευταίο κατά το μισό.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄ Καταγραφές κληρονομιών - χοτζέτια

από : αρχές ZILKADE 1311 μέχρι: (σελ 234,έγγρ.574) 19 ZILHICCE 131
μέσα Μαΐου 1894 13 Ιουνίου 189

β΄το πρόσθετο τμήμα (ακέφαλο και κολοβό)
΄Εγγραφα 141 - αλλά αρχίζει από το 3ο έγγραφο και 2η σελίδα (τουρκική αρίθμηση)
Χοτζέτια

από : 4 RAMAZAN 1311 μέχρι : 16 RECEP 1311 (Χρονολ.τελευ.εγγράφου
11 Μαρτίου 1894 23 Ιανουαρίου 1894.

θ|ΙΕΡ. 320 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 59 X 21 CM. Στάχωση από χαρτόνι με διακοσμητικό χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Δεν διασώζεται η επένδυση της ράχης. Το πίσω εξώφυλλο φαγωμένο κατά την κάτω εξωτερική γωνία. Ανάλογη φθορά έχουν και τα τελευταία 3 φύλλα του βιβλίου. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Η συρραφή έχει χαλαρώσει. Στην πάνω εξωτερική γωνία των φύλλων του βιβλίου η σφραγίδα του Ιεροδικείου Θεσσαλονίκης
Το βιβλίο αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου (αρχίζει από αριθμό εγγράφου 575) . Η αρίθμηση των εγγράφων φτάνει μέχρι νο. 855 και στην σελ. 136 (τουρκική αρίθμηση) αρχίζει ξανά από 1 έως 248.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Ιεροδικατικές αποφάσεις - καταγραφές κληρονομιών

από : 15 ZILHICCE 1312 μέχρι : 21 ZILKADE 1313
9 Ιουνίου 1895 24 Απριλίου 1896

Θ|ΙΕΡ. 315 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 Χ 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις εξωτερικές γωνίες των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελίδες..

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

630 Ιεροδικαστικές αποφάσεις (η αρίθμηση τουρκική)

από : 10 MUHARREM 1307 μέχρι : 12 CEMAZIYELEVVEL 1308

8 Σεπτεμβρίου 1889 24 Ιουλίου 1890

Θ|ΙΕΡ. 316 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52,5 Χ 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, Το διακοσμητικό χαρτί φαγωμένο στο πίσω εξώφυλλο . Επένδυση ράχης από δέρμα, όπως και στις εξωτερικές γωνίες των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες . Τουρκική αρίθμηση σελίδων και αποφάσεις.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Ιεροδικαστικές αποφάσεις - Καταγραφές ορφανικών περιουσιών

α΄ από : 13 CEMAZIYELEVVEL 1308 μέχρι : (αρ.απόφ.358) 19 MUHARREM 13(

25 Δεκεμβρίου 1890 25 Αυγούστου 189:

β΄ Νέα αρίθμηση εγγράφων (αλλαγή του Καδή)

από : 19 SAFER 1309 μέχρι : (αριθ.απόφ.80) 19 REBIYÜLAHIR 1309

24 Σεπτεμβρίου 1891 22 Νοεμβρίου 1891

265

Θ|ΙΕΡ. 317 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 Χ 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, με πολύχρωμο διακοσμητικό χαρτί στην επιφάνεια. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις γωνίες των εξωφύλλων. Ετικέττα:
FAZILETLÜ AHMED ΄ATA BEY EFENDI HAZRETLEPININ ZAMAN-I NIYABETLERINDE ITTIHAZ OLUNAN BIRINCI SICCILIDIR.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Σφραγίδα του Ιεροδικείου στην εξωτερική άνω γωνία των φύλλων. Τουρκική αρίθμηση σελίδων και αποφάσεων(σ.301 εγγρ. 759)

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Ιεροδικαστικές αποφάσεις περιοχής Θεσσαλονίκης

από : τέλη REBIYÜLAHIR 1309 μέχρι : 16 RECEP 1310

τέλη Νοεμβρίου 1891 3 Φεβρουαρίου 1893

Θ|ΙΕΡ. 318 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 Χ 21 CM. Στάχωση από χαρτόνι, με πολύχρωμο διακοσμητικό χαρτί στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις γωνίες των εξωφύλλων. Το διακοσμητικό χαρτί είναι φαγωμένο στη μισή περίπου έκταση του πίσω εξωφύλλου . Ετικέττα: FAZILETLÜ AHMED ΄ATA EFENDININ ZAMAN-I NIYABETLERINDE ITTHAZ OLUNAN IKINCI SICCILIDIR(GAZILERIN I΄LAMI BU SICCILDEDIR)

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Καταγραφές κληρονομιών
από : 23 MUHARREM 1316 μέχρι : 28 Maΐου 1328 (1912)
13 Μαΐου 1898

Σε λυτό χαρτί πρόχειρα αντίγραφα και λογαριασμοί.

θ|IEP. 312 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 56 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι επικαλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ, επένδυση από ύφασμα στη ράχη, που έχει σπάσει. Τα δύο εξώφυλλα διαφέρουν μεταξύ τους. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, η συρραφή της ράχης έχει χαλαρώσει. Το βιβλίο είναι πολύ φθαρμένο. Τα πρώτα και τα τελευταία φύλλα είναι σχισμένα και φαγωμένα. Η άνω εξωτερική γωνία των φύλλων έχει τη σφραγίδα του Ιεροδικείου Θεσσαλονίκης και τα έγγραφα που έχουν καταχωριστεί έχουν αριθμηθεί (918 συν.). Το βιβλίο αρχίζει με ακέφαλο έγγραφο.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Καταγραφές κληρονομιών-Χοτζέτια
από : 13 ZILKADE 1300 μέχρι : 6 ŞABAN 1302
15 Σεπτεμβρίου 1883 12 Μαΐου 1885

θ|IEP. 313 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 62 X 21,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις εξωτερικές γωνίες των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, συρραμένα στη ράχη. Το πρώτο φύλλο έχει αποκοπεί. Το εσωτερικό του βιβλίου διατηρείται σε καλή κατάσταση. Σφραγίδα του Ιεροδικείου στην άνω εξωτερική γωνία των φύλλων, αριθμημένες σελίδες ολογράφως και αριθμημένες αποφάσεις (664)
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Ιεροδικαστικές αποφάσεις
από : 27 ZILKADE 1302 μέχρι : 15 REBIYÜLEVVEL 1305
7 Σεπτεμβρίου 1885 1 Δεκεμβρίου 1887.

266

θ|IEP. 314 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, φθαρμένο το χαρτί που επικαλύπτει τη στάχωση, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις εξωτερικές γωνίες των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Οι σελίδες καθώς και οι αποφάσεις , που έχουν καταχωριστεί είναι αριθμημένες (σελίδες 326 -αποφάσεις 713)
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι : Ιεροδικαστικές αποφάσεις περιοχής Θεσσαλονίκης
από : 10 RAMAZAN 1305 μέχρι : 4 MUHARREM 1307
21 Μαΐου 1888 31 Αυγούστου 1889

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

Θ|ΙΕΡ. 308 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Το διακοσμητικό χαρτί του εμπρός εξωφύλλου είναι ξεθωριασμένο και φαγωμένο. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 198, κενές από 185 κ.ε.[Σφραγίδα: Ιεροδικαστικό συμβούλιο Θεσσαλονίκης]

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια περιοχής Θεσσαλονίκης

από : 5 MUHARREM 1297 μέχρι: αρχές REBIYÜLEVVEL 1299
19 Δεκεμβρίου 1879 τέλη Ιανουαρίου 1882

Θ|ΙΕΡ. 309 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 56 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη . Ετικέττα κενή στο εξώφυλλο. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 90.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών

από : 15 MUHARREM 1297 μέχρι : 11 SABAN 1300
29 Δεκεμβρίου 1879 17 Ιουνίου 1883

Υπάρχει ολόγραφη τουρκική σελιδαρίθμηση.

Θ|ΙΕΡ. 310 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 50.5 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα : FAZILETLÜ MEHMED KAMIL EFENDI HAZRETLERININ ZAMAN-I NIYÂBETLERINDEN ITTIHAZ OLUNAN HÜCCÜC VE ILÂMATIN BIRINCI SICCIL.

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 240, από 228 κ.ε. κενές. Οι σελ. 194-195 έχουν αμαυρώσεις χωρίς όμως να γίνονται δυσανάγνωστα τα κείμενα. Σφραγίδα του Ιεροδικείου Θεσσαλονίκης.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια και Ιλάμια

από : 6 REBIYÜLAHIR 1299 μέχρι : 3 ZILKADE 1300
25 Φεβρουαρίου 1882 5 Σεπτεμβρίου 1883

Αυτό έγγραφο με ημερομηνία 7 Δεκεμβρίου 1910 (ε.εγ.1326) εκδοθέν υπό του γραφείου Μεταλλείων.

Θ|ΙΕΡ. 311 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, μαύρο πλαστικό χαρτί επικάλυψη, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, συρραμένα στη ράχη. Η συρραφή των φύλλων έχει χαλαρώσει. Το βιβλίο είναι ακέφαλο και κολοβό.

από : 22 ŞABAN 1289 μέχρι : 17 REBIYÜLEVVEL 1294
25 Οκτωβρίου 1872 1 Απριλίου 1877

Θ|ΙΕΡ. 305 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, με επένδυση από χαρτί EBRÜLÜ. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη. HAŘEMEYN PAYELÜLERINDEN ´ARAPZADE HAFIDI FAZILETLÜ MEHMET RIZA BEY EFENDININ KASAM VE BAZEN ILAM-I ŞERIYYE SICCILIDIR FI GURRE-I MUHARREM ,SENE 1295 Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 108. Η αρίθμηση: 1-78, και αντίστροφα από το τέλος 79-108.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α´ Καταγραφές κληρονομιών
από : 15 ŞABAN 1295 μέχρι : 22 ŞEVVAL 1296
14 Αυγούστου 1878 9 Οκτωβρίου 1879

β´ Χατζέτια του έτους 1296 (1878-79)

Θ|ΙΕΡ. 306 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, EB RÜLÜ χαρτί στην επιφάνεια. Ετικέττα: HAŘEMEYIN PAYELÜLERINDEN ´AZAPZADE HAFID FAZILETLÜ MEHMED RIZA BEY EFENDININ I´LÂMÂT VE HÜCCÜC-I SERIYYE SICCILIDIR. FI GURRE-I MUHARREM SENE 1295. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 96. 268

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χατζέτια
από : 3 MUHARREM 1295 μέχρι : 19 ZILKADE 1296
7 Ιανουαρίου 1878 4 Νοεμβρίου 1879

Στα 2 τελευταία φύλλα: Περιλήψεις εισερχομένων εγγράφων από MUHARREM 1295 μέχρι ŞEVVAL 1296 (Ιανουάριος 1878 - Σεπτέμβριος 1879)

Θ|ΙΕΡ. 307 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελίδες 190. Η αρίθμηση έχει 1-138 και αντίστροφα από το τέλος 139-190. Το φφ. σελ. 170-71 είναι σχισμένα κατά το πάνω μέρος. Τα τελευταία φύλλα είναι φαγωμένα κατά την κάτω πλευρά.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών
Α. Ναχιγιέ Λαγκαδά
από : 25 MUHARREM 1295 μέχρι : 8 ŞABAN 1296
29 Ιανουαρίου 1878 28 Ιουλίου 1879

Β. Ναχιγιέ Βαρδάρηδων
από : 29 REBIYÜLEVVEL 1295 μέχρι : 29 REBIYÜLEVVEL 1296
2 Απριλίου 1878 23 Μαρτίου 1879

θ|IEP. 302 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 56 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Ετικέττα: LANGAZA VE VARDARIN NAHIYELERININ KISMET SICCILIDIR HARERE FI 6 MUHARREM, SENE (..)91. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 192. Η αρίθμηση 1-36 και αντίστροφα 37-192.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια και καταγραφές κληρονομιών

1) από : 5 MUHARREM 1291 μέχρι : 8 REBIYÜLEVVEL 1292
22 Φεβρουαρίου 1874 14 Απριλίου 1875

2) Χοτζέτια και καταγραφές κληρονομιών Λαγκαδά.
από : 27 ZILHICCE 1290 μέχρι : 15 SAFER 1292
15 Φεβρουαρίου 1874 23 Μαρτίου 1875

θ|IEP. 303 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα κενή. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 134. Οι σελίδες 61-134 έχουν σχιστεί και διασώζεται μόνο το κατά προς την ράχη άνω γωνία τμήμα τους.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια και καταγραφές κληρονομιών της περιοχής Λαγκαδά
από : 3 MUHARREM 1293 μέχρι : 19 ŞEVVAL 1293
30 Ιανουαρίου 1876 7 Νοεμβρίου 1876

269

θ|IEP. 304 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 56 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 48 γραμμένες, κενά φφ. 59. Αρίθμηση : 1-40 και αντίστροφα από το τέλος 41-48. Μεσολαβούν τα κενά φ.φ.[FI 25 EYLÜL,SENE 1322]

Στο ίδιο βιβλίο περιλαμβάνεται παράρτημα διαστάσεων 49,5 X 19,5 ,σελίδων 46.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

1) Το κυρίως βιβλίο: α) Χοτζέτια της Θεσσαλονίκης (σελ. 1-40)
από : 16 MUHARREM 1293 μέχρι : 15 ZILKADE 1294
2 Φεβρουαρίου 1876 21 Νοεμβρίου 1877
β) Πρωτόκολλο αναφορών που κατατέθηκαν στο Ιεροδικείο (41-48)
από : 27 MUHARREM 1293 μέχρι : 28 ZILHICCE 1294
14 Φεβρουαρίου 1876 3 Ιανουαρίου 1878

2) Το παράρτημα: Καταγραφές κληρονομιών και χοτζέτια του Ναχιγιέ Καλαμαριάς

Θ|ΙΕΡ. 299 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 Χ 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα : MEKKE-I MÜKERREME PAYELILERINDEN ŞEYHI ZADE FAZILETLÜ EL-SEYYID MEHMED FA'IK EFENDININ HÜCCÜC-I ŞERIYE SICCILIDIR. FI 25 CEMAZIYELÁHIR,SENE 1290 25 EYLÜL SENE 1322.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 188. Η αρίθμηση έχει : 1-83 και αντίστροφα από το τέλος 84-188. Κενές οι σελίδες 180-188. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του έτους 1290 στη σελ. 1.
Καταγραφή περιεχομένων (ατελής) στη σελ. 2.
α΄ Χοτζέτια - Ιλάμια
από : 29 REBIYÜLÂHIR 1290 μέχρι : 21 CEMAZIYELÂHIR 1290
26 Ιουνίου 1873 16 Αυγούστου 1873
β΄ Χοτζέτια και Ιλάμια Θεσσαλονίκης
από : 6 ZILHICCE 1290 μέχρι : 21 RECEP 1291
25 Ιανουαρίου 1874 24 Αυγούστου 1874.

Θ|ΙΕΡ. 300 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 Χ 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα : BILAD-I HAMSE MEVALISIN DEN FAZILETLÜ ES-SEYYID MUSTAFA ZEKI EFENDI HAZRETLERININ HÜCCÜC VE ILÂMAT-I SERIYYE SICCILDIR. FI GURRE-I SABAN SENE 1291.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 140, κενές οι 129-136. Τα φφ. σελ. 29-32 έχουν αποκοπεί από τη συρραφή της ράχης.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Τ :

Περιλήψεις εισερχομένων εγγράφων από το TÜCCARET HANE (εμποροδικείο) και : Χοτζέτια της περιοχής Θεσσαλονίκης
από : 8 ŞABAN 1291 μέχρι : 23 ŞABAN 1292
20 Σεπτεμβρίου 1874 24 Σεπτεμβρίου 1875

Θ|ΙΕΡ. 301 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 Χ 19,5CM. Στάχωση από χαρτόνι της οποίας το εμπρός εξώφυλλο λείπει. Της δερμάτινης επένδυσης της ράχης σώζονται μόνο υπολείμματα. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Η συρραφή χαλαρή. Του πρώτου φύλλου διατηρείται μικρό μόνο τμήμα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Τ :

Καταγραφές κληρονομιών- Χοτζέτια του Ναχιγιέ Λαγκαδά
από : 15 SAFER 1292 μέχρι : 13 ZILKADE 1292
23 Μαρτίου 1875 11 Δεκεμβρίου 1875

270

β΄ στο κυρίως βιβλίο : 1) Χοτζέτια του Ναχιγιέ Βαρδάρηδων
από : 29 ŞEVVAL 1288 μέχρι : 23 SAFER 1289
11 Ιανουαρίου 1872 2 Μαΐου 1872
2) Καταγραφές κληρονομιών - Χοτζέτια
από : 15 ZILKADE 1288 μέχρι : 19 MUHARREM 1290
26 Ιανουαρίου 1872 19 Μαρτίου 1873

θ|IEP. 296 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 X 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι, με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Ιεροδικαστικές αποφάσεις της πόλης Θεσσαλονίκης και του Ναχιγιέ Λαγκαδά
από : 12 CEMAZIYELEHIR 1289 μέχρι : 3 ZILHICCE 1294
17 Αυγούστου 1872 9 Δεκεμβρίου 1877

θ|IEP. 297 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 X 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι με διακοσμητικό χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Η στάχωση έχει αποκοπεί από το βιβλίο. Ετικέττα: ... SÜLEYMAN ŞEFIK EFENDI HAZRETLERININ EVAN-I HÜCCEC SICCILIDIR ...
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 156.

271

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αγωγές - Χοτζέτια (Κατερίνης - Θεσσαλονίκης - Βαρδάρη - Λαγκαδά)
από : 3 SEVVAL 1288 μέχρι : αρχές ŞABAN 1300
16 Δεκεμβρίου 1871 μέσα Ιουνίου 1883

θ|IEP. 298 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων . Ετικέττα: FAZILETLÜ MEHMET FA'ILA EFENDININ HÜCCÜC VE ILÂMAT SICCILIDIR: FI 19, SEVVAL 1289 FI 24 EYLÜL,SENE 1322. BAKILDI. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 196.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια και Ιλάμια
από : 9 CEMAZIYELAHIR 1289 μέχρι : 11 CEMAZIYELAHIR 1290
14 Αυγούστου 1872 6 Αυγούστου 1873

Θ|ΙΕΡ. 293 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 56,5 Χ 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα: KATERIN NAHIYESINDE VUKU'BULAN SENEDAT-I ŞERIYYE SICCILIDIR MIN GURRE-I MUHARREM SENE (12)88. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελίδες 64. Κενά φύλλα 2 εκτός αρίθμησης, εμπρός και από 46 σελ. κ.ε. κενά επίσης.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια και καταγραφές κληρονομιών του Ναχιγιέ Κατερίνης

από : 7 ZILHICCE 1287 μέχρι : 15 REBIYÜLEVVEL 1292
28 Φεβρουαρίου 1871 21 Απριλίου 1875

Θ|ΙΕΡ. 294 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55 Χ 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα : FAZILETLÜ SÜLEYMAN ŞEFIK EFENDININ HÜCCEC VE I'LAMAT-I ŞERIYYE SENE (12)88. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελίδες 164. Η αρίθμηση έχει : 1-112 και αντίστροφα από το τέλος 113-164. Κενές οι σελίδες 157-164. Κόκκινες επικεφαλίδες στα έγγραφα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αγωγές - Ιεροδικαστικές αποφάσεις

α΄ από : 15 SEVVAL 1288 μέχρι : 5 REBIYÜLAHIR 1289
28 Δεκεμβρίου 1871 12 Ιουνίου 1872

β΄ από : 29 REBIYÜLAHIR 1288 μέχρι : 25 REBIYÜLEVVEL 1288
18 Ιουλίου 1871 (το τελευταίο έγγραφο κολοβό)
14 Ιουνίου 1871

272

Θ|ΙΕΡ. 295 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 χ 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα: LANGAZA NAHIYESININ HÜCCÜC VE ILÂMAT VE KISMET SICCILIDIR, SENE 1288. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 186. Η αρίθμηση : 1-88 και αντίστροφα : 89-186. Στο ίδιο βιβλίο περιλαμβάνεται και σπάραγμα 16 σελίδων, με δική του σελιδαρίθμηση, διαστάσεων 49,5 Χ 16 CM.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄(το τετράδιο 16 σελίδων) : 1. σελ. 1-4: χοτζέτια του Ναχιγιέ Βαρδάρηδων και του Ναχιγιέ Λαγκαδά.

από : 13 REBIYÜLEVVEL 1288 μέχρι : 23 REBIYÜLEVVEL 1288
1 Ιουνίου 1871 12 Ιουνίου 1871

2. σελ. 7 κ.ε. Χοτζέτια του Ναχιγιέ Κατερίνης.

από : 15 CEMAZIYELEVVEL 1293 μέχρι : 9 REBIYÜLEVVEL 1294
8 Ιουνίου 1876 24 Μαρτίου 1877

Θ|IEP. 290 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 51,5 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι με EBRÜLÜ χαρτί στην επιφάνεια. Δερμάτινο δέσιμο στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 190. Αρίθμηση σελίδων 1-126 και αντίστροφα από το τέλος 127-190

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄ Καταγραφές κληρονομιών του Ναχιγιέ μικρού και μεγάλου Βαρδάρη

από : 17 REBIYÜLAHIR 1286 μέχρι: 3 REBIYÜLAHIR 1290
27 Ιουλίου 1869 31 Μαΐου 1873

β΄ Καταγραφές κληρονομιών του Ναχιγιέ Λαγκαδά

από : 17 MUHARREM 1286 μέχρι : 28 CEMAZIYELAHIR 1286
29 Απριλίου 1869 5 Οκτωβρίου 1869

Ο|IEP. 291 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι ετικέττα στο εμπρός εξώφυλλο δίχως γραφή (μόνο αραβικοί αριθμοί) δερμάτινη επένδυση στη ράχη.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 196. Η αρίθμηση 1-93 και αντίστροφα 94-196.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄Ιεροδικαστικές αποφάσεις του Ναχιγιέ Λαγκαδά

από : 23 MUHARREM 1287 μέχρι : 12 ŞABAN 1288
25 Απριλίου 1870 27 Οκτωβρίου 1871

β΄Ιεροδικαστικές αποφάσεις - Καταγραφές κληρονομιών του Ναχιγιέ Βαρδάρηδων.

από : 15 REBIYÜLAHIR 1287 μέχρι : 25 REBIYÜLAHIR 1288
15 Ιουλίου 1870 14 Ιουλίου 1871

Θ|IEP. 292 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με διακοσμητικό χαρτί με αφηρημένα μοτίβα. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα: MERHUM EL-HAC DERVIŞ AHMED EFENDININ KISMET SICCILIDIR .

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 116., κενές από 105 κ.ε. Κόκκινες επικεφαλίδες στα έγγραφα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών και χοτζέτια.

από : 13 MUHARREM 1287 μέχρι : 11 ŞABAN 1288
15 Απριλίου 1870 26 Οκτωβρίου 1871

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄Χοτζέτια του Ναχιγιέ PAZARGAH

από : 11 CEMAZIYELAHIR 1284 μέχρι: 13 CEMAZIYELEVVEL 1286
10 Οκτωβρίου 1867 21 Αυγούστου 1869

β΄Κληρονομικές μεταβιβάσεις του Ναχιγιέ Μεγάλου Βαρδάρη και χοτζέτια , καθώς και των Ναχιγιέ Μικρού Βαρδάρη και Κατερίνης

από : 15 MUHARREM 1285 μέχρι 25 REBIYÜLEVVEL 1287
8 Μαΐου 1868 25 Ιουνίου 1870

θ|IEP. 288 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, EBRÜLÜ χαρτί, δερμάτινη επένδυση στη ράχη φθαρμένη κατά πολύ. Η στάχωση μεγαλυτέρων διαστάσεων από το σώμα του βιβλίου, και αποκομένη είναι πιθανώτατα ξένη. Ετικέττα: MUDERRIS-I KERAMDAN LUKMETLÜ EL SEYYID AHMED DERVIŞ EFENDININ... VE ILÂMAT SICCILIDIR SENE 1288. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια , η συρραφή χαλαρή, δεν συνδέει πλέον τα τετρ. σελ. 1-24 και 25-48 καθώς και 195-218 που έχει φθορές στην κάτω εξωτερική γωνία των φύλλων του. Σύνολο σελίδες 218.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Α΄ Αγωγές - χοτζέτια του Ναχιγιέ Θεσσαλονίκης

από : 27 ZILHICCE 1286 μέχρι : (σελ. 193) 29 REBIYÜLAHIR 1288
30 Μαρτίου 1870 (όπου υπάρχει κολοβό έγγραφο)
18 Ιουλίου 1871

Β΄ Πιθανώτατα άλλο βιβλίο : Κληρονομιές του Ναχιγιέ Θεσσαλονίκης

από : 25 ZILHICCE 1288 μέχρι : 13 REBIYÜLEVVEL 1289
7 Μαρτίου 1872 (κλείνει με κολοβό έγγραφο)
21 Μαΐου 1872

274

O|IEP. 289 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53 X 18,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Το εμπρός εξώφυλλο φαγωμένο στην άνω εξωτερική γωνία. Ετικέττα: FAZILETLÜ EL-HAC MEHMED TEVFIK EFENDI VE MEKREMETLI ABDÜ´L -VEHÂB DANIŞ EFENDININ HÜCCÜC VE ILÂMÂT-I SERIYYE SICCILIDIR. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 180. Αρίθμηση 1-70 και αντίστροφα 71-180. Μεταξύ των σελίδων 178-79 έχουν αποκοπεί περίπου 5 φ. , πιθανώτατα κενά.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αγωγές, Ιεροδικαστικές αποφάσεις απο διαφόρους καζάδες

από : 27 MUHARREM 1286 έως 27 REBIYÜLEVVEL 1287
9 Μαΐου 1869 27 Ιουνίου 1870

σελίδες γραμμένες 64, κενά φφ. 73.Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι:

Μία σημείωση του 1284 στην πρώτη σελίδα

Χοτζέτια (Ιεροδικαστικές αποφάσεις)

από : 3 CEMAZİYELEVVEL 1284 μέχρι: 3 RAMAZAN 1284
2 Σεπτεμβρίου 1867 29 Δεκεμβρίου 1867

θ|IEP. 285 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 56 X 18,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι επικαλυμένο με πολύχρωμο EBRÜLÜ χαρτί, δερμάτινη επένδυση καφέ χρώματος στη ράχη. Ετικέττα: FAZİLETLÛ EL SEYYİD AHMED HİLMİ VE EL-HAC MEHMED TEFVİK EFENDİLERİN HÜCCÜC VE I'LAMÂT-I ŞERİYYE SİCCİLİDİR. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - Καταθέσεις αγωγών

από : 3 ŞEVVAL 1284 μέχρι, 19 SAFER 1286
28 Ιανουαρίου 1868 31 Μαΐου 1869

θ|IEP. 286 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, επένδυση από δέρμα στη ράχη. Ετικέττα: MAHRUSE-I SELANIK NEVAHISINDEN KELEMERYE NAHIESININ SICCIL-I MAHFUZIDIR M. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 184. Η αρίθμηση έχει: 1-160, μεσολαβούν κενά φύλλα και αντίστροφα από το τέλος 175-184. Το βιβλίο βρίσκεται σε καλή κατάσταση.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄ Χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών του Ναχιγιέ Καλαμαριάς

από : 11 CEMAZİYELEVVEL 1284 μέχρι: 9 CEMAZİYELAHİR 1289
10 Σεπτεμβρίου 1867 14 Αυγούστου 1872

β΄ Κληρονομικά του Ναχιγιέ PAZARGÂH (Παζαρούδα)

από : 13 REBİYÜLEVVEL 1286 μέχρι : * 27 ŞAFER 1286
23 Ιουνίου 1869 8 Ιουνίου 1869 ;

* Χρονολογία τελευταίου εγγράφου.

θ|IEP. 287 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52,5 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με πολύχρωμο EBRÜLÜ χαρτί, δερμάτινο δέσιμο στη ράχη . Ετικέττα : NEFS-İ PAZARGÂH NAHİYESİ SİCCİLİDİR. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 160. Η αρίθμηση: 1-136 και αντίστροφα από το τέλος 137-160. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

275

Καταγραφές κληρονομιών και χοτζέτια
α΄ από : 5 ŞEVVAL 1283 μέχρι, 9 MUHARREM 1286
10 Φεβρουαρίου 1867 21 Απριλίου 1869
β΄ από : 15 CEMAZİYELEVVEL 1284 μέχρι: 13 ZİLHİCCE 1285
14 Σεπτεμβρίου 1867 29 Μαρτίου 1869
Τα έγγραφα δεν είναι καταχωρισμένα με απόλυτη χρονολογική σειρά
Λυτό έγγραφο με λογαριασμούς και εισπράξεις.

θ|IEP. 282 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι της οποίας το πρώτο εξώφυλλο είναι πολύ φθαρμένο. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ανάλογη φθορά με αυτή του εξωφύλλου (στη πάνω πλευρά) έχουν τα 10 πρώτα φύλλα του βιβλίου που μειώνεται έπειτα, στα επόμενα φύλλα σε αμαύρωση του κειμένου ή απλά σε κιτρίνισμα των φύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 170, κενές από 159 κ.ε.
Κόκκινες επικεφαλίδες στα έγγραφα.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Χοτζέτια - αντίγραφα αγωγών
από : 5 CEMAZİYELEVVEL 1283 μέχρι: 11 REBİYÜLEVVEL 1284
15 Σεπτεμβρίου 1866 13 Ιουλίου 1867

276

θ|IEP. 283 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι, με πολύχρωμο EBRÜLÜ χαρτί στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη
Ετικέττα: FAZİLETLÛ EL SEYYİD YAKUB ÂSIM EFENDİ HAZRETLERİNİN DEFATİR-İ KASAM SİCCİLİDIR Fİ GURRE-İ CEMAZİYELEVVEL SENE (1)284.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, συρραμένα στη ράχη,σελίδες 38, κενά φύλλα 17. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Καταγραφές κληρονομιών
από : 17 CEMAZİYELEVVEL 1284 μέχρι: 3 RAMAZAN 1284
16 Σεπτεμβρίου 1867 29 Δεκεμβρίου 1867

θ|IEP. 284 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι με πολύχρωμο χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη.
Ετικέττα: MEKKE-I MÜKERREME PAYE-I CELELESİYLE MÜBECCEL FAZİLETLÛ EL-SEYYID YA'KUB 'ÂSIM EFENDİ HAZRETLERİNİN SENE (1) 284 SI CEMAZİ-YELEVVEL GURRESİNDEN SENE MERKUME-I ŞEHR-I RAMAZAN AL MUBAREKENIN AHRİYE DEĞIN BEŞ MAH-I MEBDETDE VUKU'BULAN SENEDAT-İ ŞERİYYE SİCCİLİ DİR. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Χοτζέτια-Καταθέσεις αγωγών
από : 15 REBIYÜLAHIR 1281 μέχρι: 11 MUHARREM 1283
17 Σεπτεμβρίου 1864 26 Μαΐου 1866

θ|IEP. 279 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι. Επένδυση από δέρμα στη ράχη. Διακοσμητικό χαρτί φαγωμένο στο κέντρο του εμπρός εξωφύλλου και κατά μήκος της εξωτερικής πλευράς του πίσω.
MEVALI-I AZAMDAN FAZILETLÜ HANZA RI´FAT EFENDI HAZRETLERININ SICCILIDIR FI GURRE-I CEMAZIYELEVVEL SENE 1282.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 178. Κόκκινες επικεφαλίδες στα έγγραφα.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι:
Σημειώσεις του έτους 1282 στην 1η σελίδα.
Καταθέσεις αγωγών - Ιεροδικαστικές αποφάσεις (ένας βακούφ-ναμές στη σ. 169)
από : 21 CEMAZIYELEVVEL 1282 μέχρι: 25 REBIYÜLAHIR 1283
12 Οκτωβρίου 1865 6 Σεπτεμβρίου 1866

277

θ|IEP. 280 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα: EYUB SABIR EFENDI ZADE FAZILETLÜ HAMZA RI´FAT VE TARAVCI-ZADE FAZILETLÜ MAHMED RAŞID BEY EFENDININ KISMET SICCILIDIR FI IBTIDA-I CEMAZIYELEVVEL SENE 1282. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελίδες 158, κενές από 142 κ.ε. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Καταγραφές κληρονομιών - Χοτζέτια
από : 3 CEMAZIYELEVVEL 1282 μέχρι: 27 REBIYÜLAHIR 1284
24 Σεπτεμβρίου 1865 28 Αυγούστου 1867

θ|IEP. 281 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 57 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι δερμάτινη, μαύρη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 192. Η αρίθμηση : 1-168 και αντίστροφα από το τέλος 169-192. Οι σελ. 27-57 είναι κενές. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 144. Κενά φφ. 22. Η αρίθμηση των σελίδων ανάποδα από πίσω 1-56 και 57 - 144.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄ Χοτζέτια - Καταγραφές κληρονομιών - αντίγραφα αγωγών
από : 15 CEMAZIYELEVVEL 1280 μέχρι: 7 ŞEVVAL 1283
28 Οκτωβρίου 1863 13 Φεβρουαρίου 1867

β΄ Καταθέσεις αγωγών - Χοτζέτια
από : 11 CEMAZIYELEVVEL 1280 μέχρι: 19 REBIYÜLAHIR 1284
24 Οκτωβρίου 1863 20 Αυγούστου 1867

θ|ΙΕΡ. 277 Κωδ .χαρ. διαστάσεων 55 Χ 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι, χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Φθαρμένη και δυσανάγνωστη ετικέττα. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192. Η αρίθμηση 1-137 και αντίστροφα από το τέλος 139-192.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄ Χοτζέτια και καταγραφές κληρονομιών
από : 27 CEMAZIYELAHIR 1280 μέχρι: 8 SEVVAL 1282
10 Δεκεμβρίου 1863 24 Φεβρουαρίου 1866

β΄ Χοτζέτια και καταγραφές κληρονομιών
από : 3 CEMAZIYELEVVEL 1280 μέχρι: 5 SEVVAL 1283
16 Οκτωβρίου 1863 10 Φεβρουαρίου 1867

278

Θ|ΙΕΡ. 278α Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 Χ 18,5 CM. Σώζεται με το πίσω εξώφυλλο που έχει πράσινο "ανάγλυφο" διακοσμητικό χαρτί. Διαλλυμένη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 80. Το φφ. σελ. 75-76 έχει αποκοπεί και έχει σχιστεί. Το φφ. σελ. 73-74 έχει τρυπήσει και έχει πολλές φθορές από υγρασία. Κόκκινες επικεφαλίδες στα έγγραφα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών
από : 17 CEMAZIYELEVVEL 1281 μέχρι: 1 REBIYÜLAHIR 1282
18 Οκτωβρίου 1864 24 Αυγούστου 1865

Θ|ΙΕΡ. 278β. Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 Χ 19 CM. Αποτελείται από 5 τετράδια δίχως συρραφή μεταξύ τους. Χωρίς στάχωση. Σελίδες 118. Το φφ. σελ. 97-98 οχισμένο, διασώζεται μόνο κατά το κάτω του τμήμα. Κόκκινες επικεφαλίδες στα έγγραφα.

o|o

από : 3 CEMAZIYELEVVEL 1279 μέχρι: 27 REBIYÜLÂHIR 1280
27 Οκτωβρίου 1862 11 Οκτωβρίου 1863

θ|IEP. 274 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι, EBRÜLÜ χαρτί στην επιφάνεια. Η δερμάτινη επένδυση της ράχης διασώζεται μόνο κατά τμήματα. Η στάχωση έχει αποκοπεί από το βιβλίο. Ετικέττα: FAZILETLÜ MEHMET SAYYID ZUYUR (;) BEY EFENDI HAZRETLERININ KISMET SICCILIDIR FI EMED... CEMAZIYELEVVL : SENE (12)79. 10 EYLUL 1322. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 70. Η αρίθμηση: 1-6 και αντίστροφα 7-70. Μεσολαβούν 43 κενά φφ. Κόκκινες επικεφαλίδες στα έγγραφα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄ σελ. 1. : Έξοδα για επιδιορθώσεις κτιρίων.
και Διαταγές (φιρμάνια - Βεράτια)
από : μέσα CEMAZIYELEVVEL 1279 μέχρι: 27 ZILHICCE 1279
αρχές Νοεμβρίου 1862 15 Ιουνίου 1863

β΄ Καταγραφές κληρονομιών (σελ. 7-70)
από: 23 CEMAZIYELEVVEL 1279 μέχρι : 27 REBIYÜLAHIR 1280
17 Νοεμβρίου 1862 11 Οκτωβρίου 1863

θ|IEP. 275 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53 X 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέττα: KADI ZADE FAZILETLÜ EL HAC MEHMET EMIN EFENDININ HÜCCÜC VE ΄ILÂMAT-I ŞERIYYE SICCILIDIR FI EMEDA-I CEMAZIYELEVVEL SENE (1)280. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 142. Κενά φφ. 25.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Στις σελ. 1-2. Εξισλαμίσεις - σημειώσεις του 1280-81
Αντίγραφα αγωγών και Ιεροδικαστικών αποφάσεων
από : 2 CEMAZIYELEVVEL 1281 μέχρι: αρχές ZILKADE 1282
3 Οκτωβρίου 1864 τέλη Μαρτίου 1866

θ|IEP. 276 Κωδ. χαρ. διαστάσεων : 56 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Διακοσμητικό χαρτί EBRÜLÜ, επικάλυψη της στάχωσης.
MEVALI-I AZAM ZEVI UL IHTIRAMI... ZADE FAZILETLÜ EL HAC MEHMED..... EFENDI ... IN ZAMAN-I HÜKÛMETLERINDE MAHRUSE-I SELANIK...TEVABI-I MARIFETLERILE RU΄YET OLUNAN... DEFATIR-I KASAM VE HÜCCUC-I ŞERIYYE SICCIL...DIR.

279

SENEDAT-I ŞERIYYENIN SICCILIDIR .
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 270. Τα έγγραφα του βιβλίου, που διατηρείται σε καλή κατάσταση, έχουν επικεφαλίδες γραμμένες με κόκκινο μελάνι.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
μέχρι την σελ. 3. : Σημειώσεις των ετών 1277-78, για θέματα του καζά Θεσσαλονίκης
Αντίγραφα αγωγών και δικαστικών αποφάσεων.
από : 7 CEMAZIYELEVVEL 1277 μέχρι: 27 REBIYÜLAHIR 1279
21 Δεκεμβρίου 1860 22 Οκτωβρίου 1862

Θ|IEP. 272 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55 X 20 CM. Στάχωση από χαρτόνι με EBRÜLÜ χαρτί, επένδυση δερμάτινη στη ράχη. Ετικέττα: VARDARIN NAHIYESINDE VUKU´BULAN DEAVIN HÜCCEC VE SENEDATI VE KISMET SENE FI 1278 REBIYÜLAHIR.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Η συρραφή είναι σχεδόν διαλυμμένη.
Σελίδες 286. Η αρίθμηση των σελίδων: 1-98 και αντίστροφα 99-286
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
α´ Ιεροδικαστικές αποφάσεις σχετικές με κληρονομικά
και καταγραφές κληρονομιών
από : 20 REBIYÜLEVVEL 1278 μέχρι: 3 REBIYÜLAHIR 1280
25 Σεπτεμβρίου 1861 17 Σεπτεμβρίου 1863
β´Κληρονομιές
από : 23 REBIYÜLEVVEL 1280 μέχρι: 25 CEMAZIYELAHIR 1280
7 Σεπτεμβρίου 1863 7 Δεκεμβρίου 1863

280

Θ|IEP. 273 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52 X 19,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, EBRÜLÜ χαρτί στην επιφάνεια, επένδυση από δέρμα στη ράχη. Ετικέττα: MEKKE-I MÜKERREME PAYELILERINDAN FAZILETLÜ MEHMED SEYYID...ZAMAN... OLAN BIN IKI YÜZ YETMIŞ DOKUZ SENESI CEMAZIYEL... IBTIDASINDAN SENESI REBIYÜLAHIR GAYETINE DEĞIN BIR SENE MÜDDET VAKU´BULAN SENEDAT-I SERIYYE SICCILIDIR.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Το σώμα του βιβλίου έχει αποκοπεί από τη στάχωσή του. Σελίδες 189. Το τελευταίο φύλλο έχει κολήσει στο πίσω εξώφυλλο. Κόκκινες επικεφαλίδες στα έγγραφα
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
σελ. 1-2 : Σημειώσεις του 1279-1280
και Ιεροδικαστικές αποφάσεις

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

θ|IEP. 269 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55 X 19,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι της οποίας διατηρείται μόνο το πίσω μέρος σε άσχημη κατάσταση.Επένδυση από δέρμα στη ράχη και EBRÜLÜ χαρτί στο εξώφυλλο. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 101. Η αρίθμηση: 1-65 και αντίστροφα από το τέλος 66-101, Μεσολαβούν κενά φφ.36. Το τετράδιο σελ. 1-16 χαλαρά μόνο συνδέεται με το σώμα του βιβλίου. Το βιβλίο είναι ακέφαλο.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές ορφανικών περιουσιών

από : 19 SEVVAL 1275 μέχρι: 15 REBIYÜLEVVEL 1276
22 Μαΐου 1859 12 Οκτωβρίου 1859

στο β΄ τμήμα (αντίστροφα)

΄Εξοδα για επιδιορθώσεις κτιρίων - Χοτζέτια

από : 11 CEMAZIYELEVVEL 1275 μέχρι: 22 REBIYÜLAHIR 1276

θ|IEP. 270 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι σκεπασμένο με πολύχρωμο διακοσμητικό χαρτί, που στο πίσω εξώφυλλο έχει φαγωθεί σε πολλά μέρη. Η ράχη του βιβλίου έχει επένδυση από μαύρο δέρμα.Ετικέττα:... SI LE MÜBECCEL FAZILETLÜ SEYYID MEHMED ŞEMA-I EFENDI (...) SENE (1)277 SI CEMAZIYELEVVEL GURRESINDEN SENE (1) 279 SI (...) REBIYÜL... DEĞIN IKI SENE MÜDDET ... NIYABETINDE KAYD OLUNAN EVAMIR-I ALIYE VE DEFATIR-I KASAM SICCILIDIR. 281

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 188. Η αρίθμηση των σελίδων αρχίζει από την πίσω πλευρά 1-24 και από την εμπρός 25-188. Τα έγγραφα έχουν επικεφαλίδες γραμμένες με κόκκινο μελάνι.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄ Αντίγραφα διαταγών - Απογραφή των μουσουλμάνων κατοίκων του καζά θεσσαλονίκης κατά οικογένειες.(mahiye Vardar, Langaza, Paşaköy, Kelamriye, Kasand

από : 23 REBIYÜLEVVEL 1277 μέχρι: τέλη SAFER 1279
9 Οκτωβρίου 1860 μέσα Αυγούστου 1862

β΄ Καταγραφές ορφανικών περιουσιών

από : 21 CEMAZIYELEVVEL 1277 μέχρι : 27 REBIYÜLAHIR 1276
5 Δεκεμβρίου 1860 23 Νοεμβρίου 1859

θ|IEP. 271 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 X 18,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Επένδυση από δέρμα κόκκινο στη ράχη. Ετικέττα: MEKKE-I MÜKERREME... MAHRUSE-I SELÂNIK-I... FAZILETLÜ EL SEYYID ELHAC MEHMED ŞEMA-I EFENDININ ZAMÂN-I NIYABETLERI... BIN IKI YÜZ YETMIŞ DOKUZ SENESI REBIYÜLAHIR GAYETI NE DEĞIN IKI SENE VUKUBULAN

Θ|ΙΕΡ. 267 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 50.5 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι χαρτί πορτοκαλί στην επιφάνεια υπόλειμμα ετικέττας στο 1ο εξώφυλλο. Επένδυση ράχης από μαύρο δέρμα [SELÂNIK KAZISI FAZILETLÜ .... HAZRETLERININ FI ... 74 HİCCEC VE...]
Το βιβλίο εν συνόλω περιέχει 198 σελίδες με αρίθμηση : 1-182 (οι σελ. 174-182 είναι κενές] και αντίστροφα : 183-198

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1274 στην πρώτη σελ.
Στη σελ. 4 χοτζέτια
Στη σελ. 5 ένα βακούφ-ναμέ
και Ιλάμια και αντίγραφα αγωγών
από : αρχές CEM|EVVEL 1274 μέχρι: 28 R|ÂHIR 1275
τέλη Δεκεμβρίου 1857 5 Δεκεμβρίου 1858
ανάποδα από σελ. 174. Αντίγραφα φιρμανίων
από : 15 REBIYÜLÂHIR μέχρι: 4 REBIYÜLÂHIR 1275
3 Δεκεμβρίου 1857 11 Νοεμβρίου 1858
και απόσπασμα άλλου βιβλίου με χωριστή αρίθμηση, που περιέχει:
Μεταβιβάσεις κληρονομιών
από : 9 CEMAZIYELEVVEL 1274 μέχρι: 29 REBIYÜLEVVEL 1275
26 Δεκεμβρίου 1857 6 Νοεμβρίου 1858

282

Θ|ΙΕΡ. 268 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53 X 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι, φαγωμένο στις άκρες, επένδυση από χαρτί EBRÜLÜ και δερμάτινη επένδυση στη ράχη PIRKÖYLÜ (;) FAZILETLÜ HAFIZ ALI EFENDININ HÜCCÜC VE ILÂMAT-I SERIYYE SICCILI DIR FI GURRE-I CEMAZIYELEVVEL SENE 1275.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 188. Η αρίθμηση των σελίδων: 1-178 και αντίστροφα από το τέλος 179-188. Το τετράδιο σελ. 179-176 έχει αποκοπεί από τη συρραφή της ράχης

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημείωση του 1276 στην σελ. 1.
Καταχωρίσεις αγωγών και αποφάσεων (χοτζέτια)
από : 3 CEMAZIELEVVEL 1275 μέχρι: 27 REBIYÜLEVVEL 1277
9 Δεκεμβρίου 1858 25 Σεπτεμβρίου 1860
στο αντίστροφο τμήμα:
Αντίγραφα φιρμανιών
από : τέλη REBIYÜLEVVEL 1275 μέχρι: αρχές ZILHICCE 1276
τέλη Οκτωβρίου 1858 τέλη Ιουνίου 1860

SICCIL-I KISMET DER ZAMAN-I NIYABET-I UMDET UL MEVALI UL AZAM ZIDET UL FUZALA UL KERAM AYED EFENDI ZADE FAZILETLU AHMET RASID MUVAFFAKAN BIL HAYRUL EBEDI MIN GÜRRE-I SENE (1) 272. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 96, κενές οι 45-90. Η αρίθμηση του βιβλίου έχει:
1-90 και αντίστροφα 91-96.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι:

Καταγραφές κληρονομιών και χοτζέτια σχετικά
από : 15 CEMAZIYELEVVEL 1272 μέχρι: 25 REBIYÜLAHIR 1273
23 Ιανουαρίου 1856 23 Δεκεμβρίου 1856

στο τέλος του βιβλίου αντίστροφα:

Ποσά για επιδιορθώσεις διαφόρων κτιρίων στη Θεσσαλονίκη.
από : 25 RAMAZAN 1272 μέχρι: 21 REBIYÜLEVVEL 1273
30 Μαΐου 1856 20 Νοεμβρίου 1856

Θ|ΙΕΡ. 265 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49,5 Χ 18 CM. Στάχωση από χαρτί με επικάλυψη από λεπτό πράσινο διακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη επένδυση στη ράχη.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 50. Μεταξύ σελ. 34 και (αντίστροφα) 50 λείπει δυσκαθόριστος αριθμός φύλλων. Αρίθμηση σελίδων 1-34 και αντίστροφα από το τέλος 35-50.

283

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημείωση του 1276 στη σελ. 1.

Αντίγραφα αιτήσεων και καταχώρηση εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων (κυρίως αγωγές)
από : 7 CEMAZIYELÂHIR 1273 μέχρι: 20 ŞEVVAL 1284
2 Φεβρουαρίου 1857 14 Φεβρουαρίου 1868

Θ|ΙΕΡ. 266 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 51,5 Χ 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι, μαύρο χαρτί με ανάγλυφα άνθη στην επιφάνεια, επένδυση ράχης από μαύρο δέρμα. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση. Ετικέττα: SICCIL UL HÜCCEC VE´L ILÂMATÜ ÜL SERIYE DER ZAMAN-I UMDET UL MEVÂLI-I AZAM ZIDETÜ´L FUZALÂ IL KERAM FAZILETLU MEHMET ATTULLALI EFENDI DAMA MUVAFFAKAN BI´L HAYRÜ´L EBEDI, SENE 1273 MIN GURRE-I CEMÂZIYELEVVEL.EYLÜL SENE 1322. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 108.,κενά φφ. 32. Η αρίθμηση έχει ως εξής: 1-106 και αντίστροφα από το τέλος 107-108.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - Αντίγραφα αγωγών και των αποφάσεων που εκδόθηκαν
από : 5 CEMAZIYELEVVEL 1273 μέχρι: 27 REBIYÜLAHIR 1274
1 Ιανουαρίου 1857 15 Δεκεμβρίου 1857

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

θ|IEP. 262 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, φαγωμένο στην εξωτερική άνω γωνία. Επένδυση από δέρμα πολύ φθαρμένο στη ράχη. Ετικέττα: SICCIL-I KISMET DER ZAMAN-I 'UMDET UL MEVALI UL IZAM VE ZIDET UL FUZALA UL KERAM FAZILETLU MUSTAFA ZEKI EFENDI DAMA MUVAFFAKAN BILHAYR UL EBEDI SENE 1271.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 196, κενές οι 106-186.
Η αρίθμηση των σελίδων του βιβλίου έχει: 1-186 και αντίστροφα 187-196.
Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές ορφανικών περιουσιών - κληρονομικές μεταβιβάσεις
από : 5 CEMAZIYELEVVEL 1271 μέχρι: 29 REBIYÜLAHIR 1272
24 Ιανουαρίου 1855 8 Ιανουαρίου 1856
και: Αντίγραφα firmanιών
από: αρχές CEMAZIYELEVVEL 1271 μέχρι: τέλη CEMAZIYELAHIR 1268
τέλη Ιανουαρίου 1855 (χρονολογία του τελευταίου εγγράφου)
μέσα Απριλίου 1852

* Τα έγγραφ όλα, εκτός από το τελευταίο, είναι του έτους 1271 (1854-55)

284

θ|IEP. 263 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ, καφέ χρώματος. Το δέσιμο της ράχης έχει επένδυση από μαύρο ύφασμα.
Ετικέττα: SICCIL-I HÜCCEC VE ILAMAT UL SERIYE [DER ZAMANI] NIYABET ÜMDET UL MEVALI UL ITTISAM ZIDET UL FUZALA UL KERAM 'AYD(?) EFENDI ZADE FAZILETLU AHMET REZID EFENDININ DAME MUVAFFAKAN BIL HAYR UL EBEDI. FI GURRE-I CEMAZIYELEVVEL SENE 1272.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 112. Η αρίθμηση των σελίδων του βιβλίου έχει: 1-106 και αντίστροφα 107-112. Τα έγγραφα έχουν στην αρχή επικεφαλίδες με κόκκινο μελάνι.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια
από : 3 CEMAZIYELEVVEL 1272 μέχρι: 29 REBIYÜLAHIR 1273
11 Ιανουαρίου 1856 27 Δεκεμβρίου 1856

θ|IEP. 264 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 X 19,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ, δερμάτινη επένδυση κόκκινου χρώματος στη ράχη. Η κάτω εξωτερική γωνία του εξωφύλλου είναι κομμένη. Ετικέττα:

κείο του SEYH MUSTAFA της συνοικίας IKI SERIFE με χρονολογία. 11 Ιανουαρίου 1318

θ|IEP. 280 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι, χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δέρμα κόκκινο στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα: SICCIL HÜCCEC VE EVAMIR DER ZAMAN-I UMDET UL MEVALI UL KERAM FAZILETLU EL-HAC ES-SEYID MUSTAFA EFENDI HAZRETLERI FI GURRE-I CEMAZI UL -EVVEL SENE (1) 270 FI 3 EYLÜL SENE (1) 322. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 180, κενές οι 106-175 και 177-180. Υπάρχει και παράρτημα σελίδων 34 που αποτελείται από 2 τετράδια (σελ. 1-26 και 27-34) με τσαλακωμένα φύλλα και λεκιασμένα από υγρασία.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημείωση του 1270 στη σελ. 1.

Χοτζέτια

από : 1 CEM|EVVEL 1270 μέχρι: 15 REBIYÜLAHIR 1271
30 Ιανουαρίου 5 Ιανουαρίου 1855

το παράρτημα 260 α σελ. 34: Καταγραφή κληρονομιών

από : 7 CEMAZIYELEVVEL 1270 μέχρι: 28 REBIYÜLAHIR 1271
5 Ιανουαρίου 1854 18 Ιανουαρίου 1855

285

θ|IEP. 261 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, η ράχη του βιβλίου απασμένη με δερμάτινη επένδυση. Το πρώτο εξώφυλλο είναι αποκομμένο από το σώμα του βιβλίου μεζί με το πρώτο φύλλο. Ετικέττα: [SICCIL-U'L HÜCCEC] VEL' ILÂMATUL SERIYE DER ZAMAN-I UMDET UL MEVALI-UL-IZAM ZIDET UL FUZALA-I KERAM FAZILETLU MUSTAFA ZEKI EFENDI DAME MUVAFFAKAN BIL-HAYR MIN GURRE-I CEMAZIYELEVVEL SENE 1271 FI 10 EYLUL SENE 1322.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 208, κενές οι 3-9 και 150-201.
Η αρίθμηση του βιβλίου έχει: σελ. 1-201 και αντίστροφα από το τέλος 202-208.
Στο βιβλίο διατηρείται σε αρκετά καλή κατάσταση.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι:

Χοτζέτια

από : 1 CEMAZIYELEVVEL 1271 μέχρι: 15 REBIYÜLAHIR 1272
20 Ιανουαρίου 1855 25 Δεκεμβρίου 1855

και : Αντίγραφα φιρμανιών και άλλων διαταγών

από : 24 CEMAZIYELEVVEL 1271 μέχρι: 19 REBIYÜLAHIR 1272
2 Φεβρουαρίου 1855 29 Νοεμβρίου 1855

θ|IEP. 258 Κωδ.χαρ. διαστάσεων 53 X 18,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι φθαρμένη ελαφρά στις άκρες του πίσω εξωφύλλου· χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων.
Ετικέττα : SICCIL-I KISMET DER ZAMAN-I ´UMDETÜ ´L MEVÂLI UL IZAM ZIDET [UL - FUZALA U] L´KERAM FAZILETLU MEHMET VAHID EFENDI DAMA MURAFFAKAN BI´L - HAYRÜ ´L EBEDI.
MIN GURRE-I CEMAZI-U´L -EVVEL SENE (1) 258
MIN GURRE-I CEMAZIYELEVVEL SENE (1) 269.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 184. Η αρίθμηση των σελίδων του βιβλίου έχει: αντίστροφα από το πίσω εξώφυλλο : 1-18 και μετά κανονικά 19-184. Οι σελίδες 151-184 είναι άγραφες.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α´Αντίγραφα διαταγών (-φιρμανιών και Μπερατίων) - και λίγα χοτζέτια.
από : 25 REBIYÜLAHIR 1268 μέχρι: 29 REBIYÜLAHIR 1270
17 Φεβρουαρίου 1852 29 Ιανουαρίου 1854

β´Καταγραφές κληρονομιών
από : 19 CEM|EVVEL μέχρι: 29 REBIYÜLAHIR 1271
10 Απριλίου 1852 20 Δεκεμβρίου 1854

286

θ|IEP. 259 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 48 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι , με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. ´Υφασμα μαύρου χρώματος στην επένδυση της ράχης. Ετικέττα: SICCIL UL HUCCEC VE´L ILÂMÂT-UL-SERIYE DER ZAMAN-I UMDET UL MEVALI UL ´IZAM ZIDETÜ´L- FUZALÂ-U ´L-KERÂM FAZILETLU MEHMET VAHID EFENDI DAME MUVAFFAKAN BI´L HAYRÜL-EBEDI.MIN GURRE-I CEMAZIYELEVVEL SENE 1269.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη.Αποκολλημένο από το σώμα του βιβλίου το εμπρός εξώφυλλο μαζί με το πρώτο φύλλο. Σελίδες 206, από 190 κ.ε. κενές.Τα έγγραφα που έχουν καταχωρηθεί έχουν κόκκινες επικεφαλίδες.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημείωση χωρίς χρονολογία στην σελ. 1.
Αρχή καταλόγου περιεχομένων με κόκκινο μελάνι, στη σελ. 2.
Χοτζέτια και Ιλάμια (αγοραπωλησίες κ.α.)
στη σελ. 44-48 καταγραφή των δόσεων ενός χρέους των κατοίκων Ασβεστοχωρίου
από : 11 REBIYÜLEVVEL 1269 μέχρι: 27 SAFER 1271
23 Δεκεμβρίου 1852 19 Νοεμβρίου 1854

* Σε χαρτί λυτό διαστάσεων 35 X 28,5 CM : ´Εγγραφο προς το Ιεροδι-

EL HAÇ MEHMET HAZRETLERININ EVAMIRI ALIYE VE HÜCCÜCÜ SERIYE VE DEFATIRI KAŞAM ..... DEFATIR-I LÂZIME KUYUDU SICCILI DIR FI GURRE-I CEMAZIYELEVVEL SENE 1261 AN IPTIDA-I ILA NIHAYET-I FI GURRE-I CEM| EVVEL, SENE 1268.

και : HORTAÇ SUYU MASURE VE ESHAB-I MEYAH DEFTERI DIR BU SICCIL...

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Το τετράδιο σελ. 1-12 έχει αποκοπεί από την συρραφή. Σελίδες 202.

Η αρίθμηση έχει : από το πίσω μέρος 1-16 αντίστροφα και 17-202

Στο βιβλίο βρίσκεται και φάκελος με χαρτί διαστάσεων 34,5 X 21,5 : Έγγραφα " προς το υψηλότατο Ιεροδικείο " Βεβαίωση για το νερό που έτρεχε στο σπίτι κάποιου Χρήστου Μενεξελή.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

σελ. 1-16 : Χοτζέτια (αρχίζει με ακέφαλο έγγραφο) και κληρονομικές μεταβιβάσεις.

από : 15 REBIYÜLAHIR 1268 μέχρι : 20 REBIYÜLAHIR 1268
7 Φεβρουαρίου 1852 12 Φεβρουαρίου 1852

και έγγραφο σχετικά με το νερό του Χαρτιάτη με χρονολογία 19 ZILKADE 1267,(15 Σεπτεμβρίου 1851)

Στις σελ. 17-202 : Σημειώσεις του 1267 σελ. 17-19

και χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών

από : 3 CEMAZIYELEVVEL 1267 μέχρι: 23 REBIYÜLAHIR 1268
6 Μαρτίου 1851 15 Φεβρουαρίου 1852

287

θ|IEP. 257 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια - δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Φαγωμένη η πάνω εξωτερική γωνία του εξωφύλλου. Ετικέττα: SICCIL UL HÜCCEC VE'L ILÂMAT ÜL SERIYE DER ZAMAN-I 'UMDETÜ 'L - MEVÂLI ÜL 'IZÂM ZIDET - UL - FUZALA UL KERAM FAZILETLU MEHMET VAHID EFENDI DAME MUVAFFAKANBI'L-HAYRÜL EBEDI.MIN GURRE-I CEMAZIYELEVVEL SENE (1) 268...

25 EYLÜL SENE 1322 (1906) .Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Κάθε έγγραφο έχει επικεφαλίδα με κόκκινο μελάνι. Σελίδες 186.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια - και έναν πίνακα χρεών αντίστροφα στην τελευταία σελίδα

από : 4 CEMAZIYELEVVEL 1268 μέχρι : REBIYÜLAHIR 1269
25 Φεβρουαρίου 1852 Δεκέμβριος 1852

Στην αρχή του βιβλίου υπάρχει ένας πίνακας περιεχομένων κατά σελίδα και με μικρή περίληψη κάθε εγγράφου.

και στο τμήμα σελ. 172-190:
Φιρμάνια - Διορισμοί - Νομοθετικά διατάγματα
από : τέλη REBIYÜLAHIR 1265 μέχρι: αρχές ŞAFER 1266
τέλη Μαρτίου 1849 μέσα Δεκεμβρίου 1849

Θ|ΙΕΡ. 254 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Επιγραφή στο πρώτο εξώφυλλο δυσανάγνωστη με μαύρο μελάνι .Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 200. Η αρίθμηση των σελίδων : 1-192 και αντίστροφα από το τέλος : 193-200. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Τ Ι :
Σημειώσεις του 1266 στη σελ. 1
τμήμα σελ. 1-192 : χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών - Μπεράτια - Βακούφ-ναμέ
από : 15 ŞAFER 1267 μέχρι: 3 REBIYÜLAHIR 1267
20 Δεκεμβρίου 1850 6 Ιανουαρίου 1851
τμήμα σελ. 193-200 : χοτζέτια - Καταγραφές κληρονομιών
από : 1 ŞAFER 1267 μέχρι: 23 ZILKADE 1267
6 Δεκεμβρίου 1850 19 Σεπτεμβρίου 1851

288

Θ|ΙΕΡ. 255 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα: DER ZAMAN-I.... ÇARSABALI ZÂDE MEVALI-I AZAMDAN FAZILETLU MEHMET SEYID EFENDI,SENE (12)67. Σύνθεση από επάλληλα δί φυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη,σελίδες 76, γραμμένες μέχρι σελ. 66. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Τ Ι :
Σημειώσεις του 1267 στη σελ. 1.
Χοτζέτια - Καταγραφές κληρονομιών [σελ. 2-3 πώληση κτημάτων του τσιφλικιού Καρά-Μπουρνού]
από : 15 SAFER 1267 μέχρι : 3 REBIYÜLAHIR 1267
20 Δεκεμβρίου 1850 5 Φεβρουαρίου 1851

Θ|ΙΕΡ. 256 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι διακοσμητικό χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων .Ετικέττα φαγωμένη κατά την αριστερή άκρη: MEVALI-I FEHAM ME'ALI ITTISAMDAN KADI ZÂDE FAZILETLU

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

Θ|ΙΕΡ. 251 Κωδ.χαρ. διαστάσεων 51,5 Χ 18,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι σε καλή κατάσταση, EBRÜLÜ χαρτί στην επιφάνεια, δέρμα στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων ,ετικέττα: MUDERIS-I KERAM ZEVI UL IHTIRAM-DAN MEKREMETLU SA´DEDDIN EFENDININ HÜCCÜC VE ILÂMAT VE KAŞAM VE SENEDAT-I SAIRE SICCIL-I DIR FI GURRE-I CEMAZIYELEVVEL 1264.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη ,σελίδες 168.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1264-65 στη σελ. 1.
Χοτζέτια και καταγραφές κληρονομιών
από : 5 CEMAZIYELEVVEL 1264 μέχρι: 20 ŞAFER 1265
9 Απριλίου 1848 5 Ιανουαρίου 1849

Θ|ΙΕΡ. 252. Κωδ. χαρ. διαστάσεων 50,5 χ 18,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα: ZEVI UL IHTIRAMDAN MEKREMETLU SA´DEDDIN EFENDININ EVAMIR VE HÜCCÜC VE ILÂMAT VE KASSAN VE SENEDAT-I SAIRE SICCIL-I DIR FI GURRE-I CEM|EVVEL SENE 1264.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 96. Η αρίθμηση 1-18 και αντίστροφα από το τέλος 19-96.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

σελ. 1-18: Βακουφικά έγγραφα - Αντίγραφα φιρμανίων - αναφορές
από : 29 CEM|EVVEL 1264 μέχρι: μέσα REBIYÜLAHIR 1265
3 Μαΐου 1848 αρχές Μαρτίου 1849
σελ. 20 κ.ε. : χοτζέτια και καταγραφές κληρονομιών
από : 5 ŞAFER 1265 μέχρι : REBIYÜLAHIR 1265
31 Δεκεμβρίου 1848 Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1849

Θ|ΙΕΡ. 253 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 53,5 Χ 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Το εμπρός εξώφυλλο είναι αποκολλημένο από το σώμα του βιβλίου ενώ το πίσω συγκρατείται χαλαρά από τη ράχη της οποίας η επένδυση είναι από ύφασμα.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 190. Η συρραφή των τετραδίων έχει χαλαρώσει και η ράχη έχει σπάσει. Η αρίθμηση του βιβλίου έχει 1-171 και αντίστροφα από το τέλος 172-190.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του έτους 1266 στη σελ. 1.
Κληρονομικές μεταβιβάσεις - Βακούφ - ναμέ - Αντίγραφα φιρμανίων
από : 23 REBIYÜLAHIR 1265 μέχρι: 11 REBIYÜLAHIR 1266
7 Μαρτίου 1849 25 Ιανουαρίου 1850

στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα: HU AL FEYAZ MEVALI-I FEHAM ME'ALI ITTISAMDAN DEVLETLU ES SEYID IBRAHIM EDHEM EFENDI HAZRETLERININ DEFATIR-I KASAM VE HÜCCÜC VE ILAMAT VE SENE-DAT-I SERIYE-I MUTEBERE-I MIRIYE AN GURRE-I SABAN SENE 1262 ILA NIHAYE CEMAZIYELAHIR SENE 1263. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192. Κενές και διαγραμμένες οι σελ. 179-197. Το εσωτερικό του βιβλίου σε καλή κατάσταση.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1262-63 στη σελ. 1.

Ένα Φιρμάνι στην σελ. 2. και χατζέτια - κληρονομικές μεταβιβάσεις

από : τέλη REBIYÜLAHIR 1263 μέχρι : 22 REBIYÜLAHIR 1263
αρχές Απριλίου 1847 10 Απριλίου 1847.

θ|IEP. 249 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 51,5 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι, χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 200. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1263 - 64 στις σελ. 1-2

Βακούφ - καμένες και καταγραφές κληρονομιών

από : 5 CEMAZIYELEVVEL 1263 μέχρι: 27 REBIYÜLAHIR 1264
21 Απριλίου 1847 2 Απριλίου 1848

290

θ|IEP. 250 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 51,5 X 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι που διατηρείται μόνο κατά το πίσω εξώφυλλο - χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια καφέ χρώματος. Το εξώφυλλο είναι φαγωμένο στο πάνω μέρος σε ανάλογο σημείο έχουν λερωθεί από υγρασία τα τελευταία κενά φύλλα. Τα δύο πρώτα φύλλα έχουν κοληθεί επειδή ήταν σχισμένα κατά μήκος. Το φ. σελ. 29-30 έχει σχιστεί κατά μήκος και λείπει το μισό. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 36, γραμμένες 17.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αναφορές και αντίγραφα φιρμανιών

από : 12 CEMAZIYELEVVEL 1263 μέχρι: 14 REBIYÜLAHIR 1264
28 Απριλίου 1847 19 Φεβρουαρίου 1848

DIR VE BAZEN DAHI MUDERISIN-I KERAMDAN FAZILETLU DABBAĞ ZÂDE MEHMET BEHIP EFENDININ HÜCCÜC VE DEFATIR VE SENADAT-I SAIRE SICCIL-I DIR AN GURRE-I ZILKADE,SENE (12) 60 ILA NIHAYE MAHARREM SENE (12)61.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Στις σελ. 1-2: Σημειώσεις για τιμές εμπορευμάτων των ετών 1259-60
Καταγραφές κληρονομιών - χοτζέτια
από : 11 ZILHICCE 1259 μέχρι: 10 SAFER 1261
2 Ιανουαρίου 1844 18 Φεβρουαρίου 1845
Στις σελ. 94 και 162 βακούφ-ναμέδες
στη σελ. 91: Τα τσιφλίκια του καζά Βεροίας με τις εκτάσεις των καλλιεργησίμων γαιών, κατά κατηγορία.

θ|ΙΕΡ. 246 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49,5 X 17,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι-χαρτί EBRÜLÜ- δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Τα δύο εξώφυλλα είναι φαγωμένα κατά των ακρων. Ετικέττα: HU AL FEYAZ MUDERISIN-I KERAM ME'ALI... DEVLETLU DABAĞ ZADE MEHMET BEHIB EFENDI HAZRETLERININ HÜCCÜCÜ SERIYE VE SENEDATI SAIRE VE DEFATIRI MUTEBE KUYUDU SICCILI DIR FI GURRE -I SAFER UL HAYIRIYE,SENE 1261.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 190. Η αρίθμηση: 1-117 και αντίστροφα από το τέλος 118-189.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Διαταγές - χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών
από : τέλη SAFER 1261 μέχρι : 5 CEMAZIYELEVVEL 1262
μέσα Φεβρουαρίου 1845 1 Μαΐου 1846
Στη σελ. 25: Καταγραφή νόμου περί βακουφίων.

291

θ|ΙΕΡ. 247 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 X 19 CM. Κολοβό. Σπάραγμα σελίδων 12 που διασώζεται με το 1ο εξώφυλλο από τη στάχωσή του. Το πρώτο φύλλο έχει μικρό σχίσιμο στην κάτω εξωτερική γωνία. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμένα στη ράχη.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια
από: 19 CEMAZIYELEVVEL 1262 μέχρι: 21 CEMAZIYELAHIR 1262
15 Μαΐου 1846 16 Ιουνίου 1840

θ|ΙΕΡ. 248 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55 X 18,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι με χαρτί EBRÜLÜ στην επιφάνεια. Το πίσω εξώφυλλο έχει φαγωθεί σε μικρό μέρος κατά μήκος της εξωτερικής πλευράς. Δερμάτινη επένδυση

εξωτερική γωνία. Το πρώτο και το τελευταίο φύλλο είναι καλύτερα για εξώφυλλα.

Θ|ΙΕΡ. 243 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 Χ 19 CM.Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων .Ετικέττα: ERIP AHMET PAŞA VE DAMADI MEVALI AZANDAN DEVLETLU MEHMET SEYID EFENDI HAZRETLERININ EVAMIRI ALIYE VE HÜCCÜCÜ SERIYE VE SENE DAT-I SAIRE KUYUDU SICCILI DIR FI GURRE-I REBIYÜLEVVEL,SENE 1259.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 200. Στο βιβλίο περιλαμβάνεται και τμήμα σελ.24 ανεξάρτητο. Η αρίθμηση των σελίδων του βιβλίου: 1-85 και αντίστροφα από το τέλος: 86-200.

Π Ε Ρ Τ Ε Χ Ε Τ :

Αντίγραφα διαταγών - χοτζέτια - Σενέτια

από : 21 SAFER 1259 μέχρι: μέσα ZILKADE 1259
23 Μαρτίου 1843 τέλη Νοεμβρίου 1843

σελ. 86-200 : Χατζέτια από : 29 SAFER 1259 μέχρι: 27 ZILKADE 1259
31 Μαρτίου 1843 19 Δεκεμβρίου 1843

το τμήμα 24 σελίδων: Καταγραφές κληρονομιών.

από: 12 CEMAZIYELEVVEL 1262 μέχρι: 27 RECEP 1262
19 Μαΐου 1846 21 Ιουλίου 1846

Θ|ΙΕΡ. 244 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 43,5 Χ 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι, καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα: MEVALI FIHAMDAN DEVLETLU ES SEYID IMBRAHIM EDHEM EFENDI HAZRETLERININ VE BAZEN DABAĞ ZÂDE MEHMET HACIP EFENDI HAZRETLERININ EVAMIRNAME-I SAIRE SICCILI-DIR FI GURRE-I ZILHICCE,SENE 1259. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελίδες 98. Η κατάσταση του βιβλίου είναι πολύ καλή.

Π Ε Ρ Τ Ε Χ Ε Τ :

Αντίγραφα διαταγών - Συνοικίες της Θεσσαλονίκης και η ύδρευσή τους (από σελ. 42)

από : 27 CEMAZIYELÂHIR 1259 μέχρι: 15 RECEP 1262
25 Ιουλίου 1843 19 Ιουλίου 1846

Αναφέρονται και τα έξοδα που έγιναν για τις επιδιορθώσεις τεσσάρων τζαμιών.

Θ|ΙΕΡ. 245 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 Χ 17,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα: HU AL FEYAZ ME'ALI-I FIHAM MECALI ITTISAM DEVLETLU ES -SEYID IMBRAHIM EDHEM EFENDI HAZRETLERININ DEFATIRI KASAM VE HÜCCÜC VE ILÂMIT VE SENEDAT-I ŞERIYE MUTEBERE-I MIRIYE SICCIL-I

DAMADI MEVALI-I AZANDAN DEVLETLU MEHMET SA´ID EFENDI HAZRETLERININ EVAMIRI ALIYE VE HÜCCÜC SERIYE VE SENEDAT-I SAIRE KUYUDU SICCILI DIR FI GURRE-I ZILHICCE ÜL SERIFE SENE 1257. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192. Η αρίθμηση των σελίδων ανάποδα από το τέλος: 1-63 και μετά ξανά αντίστροφα : 64-192

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Διαταγές και Ιλάμια - κατανομές φόρων

(Στη σελ. 3 το διοριστήριο Μπεράτι του Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Ιερώνυμου)

από: 9 RAMAZAN 1257 μέχρι: 19 ZILKADE 1259
25 Οκτωβρίου 1841 11 Δεκεμβρίου 1843

Στις σελ. : 65-192: Χοτζέτια - μερικές διαταγές

από : 13 RAMAZAN 1257 μέχρι: 20 ZILKADE 1259
29 Οκτωβρίου 1841 12 Δεκεμβρίου 1843

Θ|IEP. 241 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49,5 X 17 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτι EBRÜLÜ, δέσιμο από δέρμα στη ράχη, δερμάτινη επένδυση στις ακμές των εξωφύλλων. Η ετικέττα... AHMET PAŞA DAMAD-I..... DEVLETLU MEHMET SEYID EFENDI HAZRETLERININ ZAMANI HÜKUMETINDE KTSMET SICCILERI DIR FI SEHR-I CEMAZIYELEVVEL-I ,SENE 1258.

293

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 200.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών - λογαριασμούς - χοτζέτια

από : 22 CEMAZIYELEVVEL 1257 μέχρι: 5 ŞABAN 1259
12 Ιουλίου 1841 31 Αυγούστου 1843

Θ|IEP. 242 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 X 18,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα: MEVALI-I AZAM ZEVI UL IHSANDAN ERIP AHMET PAŞA VE DAMAD-I DEVLETLU MEHMET SEYID EFENDI HAZRETLERININ EVAMIRI ALIYE VE HÜCCÜCI SERIYE VE SENEDAT-I SAIRE SICCILI DIR FI SEHR-I R|EVVEL SENE 1258.

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192. Η αρίθμηση των σελίδων: 1-97 και αντίστροφα από το τέλος 98-192.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Διαταγές - κατανομές φόρων

από: τέλη REBIYÜLEVVEL 1258 μέχρι: 23 ZILKADE 1259
μέσα Απριλίου 1842 15 Δεκεμβρίου 1843

Στις σελ. 98-192 : Χοτζέτια

από : 17 REB|ÂHIR 1258 μέχρι: 15 ZILKADE 1259
28 Μαΐου 1842 7 Δεκεμβρίου 1843

Θ|ΙΕΡ. 238 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 X 18,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ, δερμάτινη επένδυση σπασμένη στη ράχη.Ετικέττα : MUDERIS-I KERAMDAN PRESEVI EL HAÇ AHMET RAGIP EFENDININ BIR MIKDAR EVAMIRI ALIYE KAYID OLUNAN SICCILI DIR VE DEVLETLÜ MÜDERIS-I KERAM ZEVI UL IHTIRAM ARIP AHMET PAŞA HAZRETLERININ ZAMAN-I HÜKÜMETLERINDE KAID OLUNAN EVAMIRI ALIYE VE DEFATIRI MUTEBETE VE HÜCCÜCÜ SERIYE SICCILI DIR, SENE 1256. ISBU ESNADAN SEVVAL ALMUKEREMIN ONBEŞINCI GÜNÜNDEN 57 SENESI RAMAZANI SEFIRIN ONBEŞTE KADAR.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, χαλαρωμένη η συρραφή. Η αρίθμηση αρχίζει από πίσω ανάποδα : 1-55 και από 56-190. Σελίδες σύνολο 190. Οι σελίδες 56-135 έχουν σκιές από υγρασία στη κάτω εξωτερική γωνία.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

α΄ χοτζέτια

από : 25 ZILKADE 1256 μέχρι: τις 25 RAMAZAN 1257
18 Ιανουαρίου 1841 10 Νοεμβρίου 1841

β΄Διαταγές

από : 23 ŞABAN 1256 μέχρι: 10 RECEP 1257
20 Οκτωβρίου 1840 28 Αυγούστου 1841

294

Θ|ΙΕΡ. 239 Κωδ. χαρ διαστάσεων 49,5 X 16,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, καλυμένο από χαρτί EBRÜLÜ που έχει ξεθωριάσει. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Το πάνω μέρος της στάχωσης έχει φθαρεί με αποτέλεσμα να υπάρχουν σκιές από υγρασία στα εσωτερικά φύλλα του βιβλίου. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμένα στη ράχη, σελίδες 34.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφή εξόδων - Καταγραφή μιας διαταγής (IRADE) κατ΄άρθρο-ένα Κανούν - ναμέ, με χρονολογία 3 REBIYÜLEVVEL 1254 (27 Μαΐου 1838) Διαταγές του έτους 1259 (1843) και των ετών 1257-65 (1841-48)
Στο βιβλίο υπάρχουν και δύο έγγραφα, σε λυτά χαρτιά:

α) Διαστ. 17 X 12 CM. Από τον καζά του πετρίτσι: Απόδειξη πληρωμής τελών καπνού.

β) Διαστ. 31 X 24 CM. Κατάλογος των διαχειριστών των Βακουφίων της Θεσσαλονίκης.

Θ|ΙΕΡ. 240 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 51 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ, δέσιμο από ύφασμα στη ράχη, επένδυση δερμάτινη στις ακμές των εξωφύλλων. Η ετικέττα του εξωφύλλου: ARIB AHMET PAŞA

από : 19 ZILHICCE 1253 μέχρι: 9 SAFER 1255
16 Μαρτίου 1838 24 Απριλίου 1839
Το τμήμα από σελ. 121 κ. ε. περιέχει διαταγές και κατανεμές φόρων
από : 17 ZILHICCE 1253 μέχρι: 7 SAFER 1255
14 Μαρτίου 1838 22 Απριλίου 1839

θ|IEP. 236 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49 X 17,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με διακοσμητικά χαρτί EBRÜLÜ που έχει ξεθωριάσει. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων, κόκκινο δέρμα. Ετικέτα : MUDERIS-I KERAM VEL IHTIRAMDAN KIRIMI ZÂDE DEVLETLU AHMET RESID EFENDININ EVAMIRI ALIYE SICCILI DIR VE BAZEN MUDERISI KERAMDAN DEVLETLU ES SEYID AHMET RAGIP EFENDI HAZRETLERININ EVAMIRI ALIYE SICCILERI DIR DIYU IŞARET OLUNUŞTUR HARERE FI GURRE-I REB|EVVEL SENE 1255.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, συρραφή γερή. Τα φύλλα του βιβλίου έχουν ελαφρά σημάδια από την υγρασία στην κάτω προς τη ράχη γωνία. Η αρίθμηση του βιβλίου είναι 1-109 σελ. και από το τέλος αντίστροφα 110 κ.ε. Σύνολο σελίδες 192
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Τ :
Αντίγραφα φιρμανιών - λογαριασμοί
από : 28 MUHARREM 1255 μέχρι: 28 RECEP 1256
12 Απριλίου 1839 25 Σεπτεμβρίου 1840
Στις σελ. 110-192 : Χοτζέτια
από: 7 ZILHICCE 1254 μέχρι: 11 SABAN 1256
21 Φεβρουαρίου 1839 8 Οκτωβρίου 1840

θ|IEP. 237 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 X 20 CM.Σελίδες 200.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ.Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων . Ετικέττα: MEVALI-I AZAM VACIP UL IHTIRAMDAN MERHUM ABU BEKIR PAŞA ZÂDE DEVLETLÜ IZET BEY EFENDI HAZRETLERININ SICCILI DIR VE KIRIMI ZÂDE AHMET RESID EFENDININ DEVLETLU ES SEYID AHMET RAGIP EFENDI HAZRETLERININ KISMET SICCILIDIR DIYU IŞARET OLUNDU.HARERE FI GURRE-I RECEP SENE 1253.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα χαλαρά στη ράχη Η συρραφή χαλαρά συνδέει το τετρ. σελ. 101-112. Στα πρώτα 15 φύλλα υπάρχει σκιά από υγρασία στο πάνω μέρος τους
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Καταγραφές κληρονομιών - χοτζέτια
από: 25 ZILHICCE 1253 μέχρι : 15 REBIYÜLAHIR 1257
22 Μαρτίου 1838 6 Ιουνίου 1841

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

το τμήμα σελ. 98@00 (αντίστροφα) περιέχει: ανομάτια θ) [illegible]

από 6 SABAN 1251 μέχρι : 25 RAMAZAN 1252
27 Νοεμβρίου 1835 24 Δεκεμβρίου 1836

θ|IEP. 233 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49 X 16,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα: MEVALI-I AZAMDAN KADI ZÂDE EL-HAÇ MEHMET EMIN EFENDININ EVAMIRI ALIYE VE HÜCCÜC SICCILI DIR SENE 1252.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 200. Από σελίδα 59 κ.ε. το βιβλίο γυρίζει ανάποδα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Χοτζέτια
από : 15 ZILHICCE 1252 μέχρι: 29 ZILKADE 1253
23 Μαρτίου 1837 24 Φεβρουαρίου 1838

Σελ. : 59-200: Αντίγραφα φιρμανίων-κατανομές φόρων-λογαριασμοί εξόδων
από : 9 ZILHICCE 1252 μέχρι: αρχές ZILKADE 1253
17 Μαρτίου 1837 αρχές Φεβρουαρίου 1838

θ|IEP. 234 Κωδ. χαρ διαστάσεων 49 X 18 CM.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με διακοσμητικό χαρτί EBRÛLÜ.Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων.

296

Ετικέττα: MEVALI-I AZAM VACIP UL IHTIRAMDAN KADI ZÂDE DEVLETLU EL-HAÇ MEHMET EMIN EFENDININ KISMET SICCILIDIR SENE 1253. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192, κενές οι 182-189. Το τετρ. σελ. 185-192 χαλαρά μόνο συνδέεται με το σώμα του βιβλίου.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1253 στη σελ. 1
Καταγραφές κληρονομιών
από : 22 ZILHICCE 1252 μέχρι: 27 ZILKADE 1253
30 Μαρτίου 1837 22 Φεβρουαρίου 1838
στις σελ. 171-178: χοτζέτια μέχρι 13 SAFER 1254
8 Μαΐου 1838
στις σελ. 190-191: Καταγραφή εξόδων των ετών 1253-54

θ|IEP. 235 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55 X 18,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι, καλυμένο με χαρτί EBRÛLÜ, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελ 280. Το βιβλίο αντιστρέφεται από τη σελ. 121 κ.ε.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αντίγραφα φιρμανιών και άλλων διαταγών

τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 202.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1250 στη σελ. 1

Κληρονομικές μεταβιβάσεις

από : 20 RAMAZAN 1249 μέχρι : (σελ. 196) 5 RAMAZAN 1250
31 Ιανουαρίου 1834 5 Ιανουαρίου 1835

σελ. : 198-199: Καταγραφή εξόδων του 1252-53 (ανάποδα)

Από σελ. 237 άλλο τεφτέρι με καταγραφές κληρονομιών και χοτζέτια

από: 25 RECEP 1252 μέχρι: 2 ZILHICCE 1252
5 Νοεμβρίου 1836 10 Μαρτίου 1837

0|IEP. 231 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 5 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι, καλυμένο με πράσινο λεπτό ύφασμα, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων.

Ετικέττα: VACI UL IHTIPAMDAN DEVLETLU ESNAF MOLLA EFENDI HAZRETLERININ EVAMIRI VE DEFATIRI HÜCC C SICCILI DIR AN GURRE-I RAMAZAN, SENE 1249 ILA SENE 1250. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρρραμένα στη ράχη σελίδες 184. Τα έγγραφα έχουν επικεφαλίδες με κόκκινο μελάνι. Το βιβλίο γυρίζει ανάποδα από την σελ. 104 κ.ε.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1250 - 51

Φιρμάνια και άλλες διαταγές - κατανομές φόρων

από : 23 ŞAFER 1250 μέχρι: αρχές RECEP 1251 (σελ. 103)
2 Ιουλίου 1834 τέλη Οκτωβρίου 1835

Το τμήμα του βιβλίου που είναι γραμμένο ανάποδα περιέχει χοτζέτια

από : 29 ŞEVVAL 1250 μέχρι: 1 SABAN 1251
1 Μαρτίου 1835 22 Νοεμβρίου 1835

297

0|IEP.232 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54,5 X 19,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με διακοσμητικό χαρτί EBRÜLÜ , δέσιμο από μαύρο ύφασμα.

Ετικέττα: ... MEKKE-I MÜKERREME MEVALI-I AZAM VACIP UL IHTIRAMDAN MERHUM CELEBI MUSTAFA PAŞA ZÂDE DEVLETLU ES SEYID EBU BEKIR BEY EFENDININ EVAMIR-I ALIYE SICCIL-I DIR FI 15 CEMAZIYELEVVEL, SENE 1251

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Η αρίθμηση του βιβλίου: 1-97 και 200-98 | σύνολο : σελ. 200.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1251 - 52 στη σελ. 1.

Αντίγραφα φιρμανίων - κατανομές φόρων

από : μέσα RECEP 1251 μέχρι: 15 SEVVAL 1252
τέλη Οκτωβρίου 1835 23 Ιανουαρίου 1837

15 Cemaziyülâhir.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 136, κενές οι σελ. 77-116. Το βιβλίο γυρίζει αντίστροφα από σ. 117-135.
ΠΕΡΙΕΧΕΙ :
Σημειώσεις σχετικές με τιμές προϊόντων στην σελ. 1
- Κατάλογος εσναφίων (επαγγελματικών συντεχνιών)
- Τιμές προϊόντων
- Ανατιμήσεις

Από : 15 Cemaziyülâhir 1248 μέχρι : 10 Zilkade 1277
19 Νοεμβρίου 1832 20 Μαΐου 1861
Από το τέλος ανάποδα : Συνοπτική καταγραφή επαγγελμάτων – πόσα καταστήματα υπάρχουν κατά επάγγελμα και τι πλήρωνε κάθε κατάστημα. 1248-1250 (1832-1835)

Θ / ΙΕΡ 228 Κώδικας χαρτόδετος διαστάσεων 49,50 X 17, 50. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένος με χαρτί ebrülü που έχει ξεθωριάσει. Δερμάτινη ενίσχυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων.
Ετικέττα : Ecille-i kuzat-i keram zeviü-l- ihtiramdan devletlû Mehmet Hilmî Efendi hazretlerinin evamir-i 'aliye sicilidir. Fi gurre Cemaziyülâhir sene 1248.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 132. Η συρραφή είναι χαλαρή στο τετράδιο σελ. 3-38. Τα εξώφυλλα του βιβλίου είναι λίγο μικρότερα από τα υπόλοιπα φύλλα.
ΠΕΡΙΕΧΕΙ :
Αντίγραφα φιρμανίων και άλλων διαταγών - κατανομές φόρων
Από : μέσα Cemaziyülevvel 1248 μέχρι : 5 Ş'aban 1248
τέλη Σεπτεμβρίου 1832 18 Δεκεμβρίου 1833

298

Θ / ΙΕΡ. 229 Κώδικας χαρτόδετος διαστάσεων 54,50 X 19 , καλυμμένος με χαρτί ebrülü και δέρμα στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων.
Ετικέττα : Müderrisin keram vacibü-l-ihtiramdan devletlû Eşref Molla Efendi hazretlerinin evamir ve defatir ve hucec sicilidir. Sene 1249.
ΠΕΡΙΕΧΕΙ :
Σελ. 2-11 : αντίγραφα φιρμανίων και άλλων διαταγών και κατανομές φόρων.
2 Zilhicce 1248 - 25 Şevval 1250
13 Μαΐου 1833 - 24 Φεβρουαρίου 1835
Σελ. 112-188 : ιεροδικαστικές αποφάσεις
23 Ramazan 1249 - 25 Şevval 1250
5 Φεβρουαρίου 1834 - 25 Φεβρουαρίου 1835

Θ / ΙΕΡ. 230 Κώδικας χαρτόδετος διαστάσεων 53,50 X 19. Στάχωση από χαρτόνι που το καλύπτει λεπτό ύφασμα σχισμένο στη ράχη και κατεστραμμένο στο πίσω εξώφυλλο. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων.
Ετικέττα στο πίσω εξώφυλλο, ανάποδα : Müderrisin keram vacibü-l-ihtiramdan devletlû Eşref Molla Efendi hazretlerinin kısmet sicilidir. 'An gurre Ramazan sene 1249.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών

από : 4 REBIYÜLAHIR 1245 μέχρι: 24 ZILKADE 1246
3 Οκτωβρίου 1829 6 Μαΐου 1831

Θ|IEP. 225 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 55,5 X 19CM.Στάχωση από χαρτόνι , δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττα MEVALI-I AZANDAN HALIL EFENDI ZÂDE ES SEYID MEHMET ATAULLAH BEY EFENDI HAZRETLERININ EVAMIRI ALIYE SICCILI DIR FI SENE 1246
και επιγραφή από κάτω :..... SAKIR EFENDI HAZRETLERINI EVAMIRI ALIYE SICCILI DIR BEYAN OLUNMAK ÜÇÜN ISBU MAHALE KAYID VE BEYAN OLUNDA FI, GURRE REBIYÜLAHIR, SENE 1247.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 192. Το δέσιμο του βιβλίου φαίνεται μεταγενέστερο.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Διαταγές

από : 16 ZILKADE 1246 μέχρι : 27 MUHARREM 1248
28 Απριλίου 1831 26 Ιουνίου 1832

Θ|IEP. 226 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49 X 16,5 CM.Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ,δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων.
Ετικέτα: ECILE-I KUZATI KERAM ZEVI UL IHTIRAMDAN DEVLETLU SIRANIZADE ABDULAH ŞAKIR EFENDI HAZRETLERININ KISMET SICCILI DIR HARERE GURRE-I REBIYÜLAHIR, SENE 1247.
Επιγραφή: ECILE-I KUZATI KERAM ZEVI UL IHTIRAMDAN DEVLETLU MEHMET HILMI EFENDI HAZRETLERININ BAZI KISMET DEFATIRI SICCILI OLMAĞLA ISBU MAHALE KAID ŞUD.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη , σελίδες 160, κενές οι 112-159

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Καταγραφές κληρονομιών

από: 27 SEVVAL 1247 μέχρι : 17 ŞABAN 1249
30 Μαρτίου 1832 30 Δεκεμβρίου 1833

Στη σελ. 111 υπάρχει κληρονομική καταγραφή με χρονολογία
15 RAMAZAN 1257 - 31 Οκτωβρίου 1841

Θ|IEP. 227 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 48,5 X 17 CM.Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Ετικέττο: IHTISAB DEFTERLER ILE HARNLARIN KAIDLANNA DAIR OLAN SICCILI DIR AN ZAMANI DEVLETLU MEHMET HILMI EFENDI HAZRETLERININ ILA SENE 1248,

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

Θ|ΙΕΡ. 222 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 52 X 18,5CM. Στάχωση από χαρτόνι. Το εμπρός εξώφυλλο έχει φαγωθεί σε αρκετό βάθος στην κάτω εξωτερική γωνία. Ανάλογη φθορά υπάρχει και στα πρώτα 20 φύλλα. Η δερμάτινη επένδυση της ράχης διατηρείται μόνο κατά μικρό τμήμα. Ετικέττα: MEVALI-I AZANDAN EL HAÇ IMBRAHIM EFENDI HAZRETLERININ EVAMIR-I ALIYE VE BAZI SENEDAT-I AAZIME SICCIL-I DIR FI GURRE-I REBIYÜLAHIR ,SENE 1244

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 152.

Μεταξύ σελ. 146-47 έχουν αποκοπεί περίπου 7 φ. μέλλον κενά. Τα έγγραφα του βιβλίου έχουν επικεφαλίδες με κόκκινο μελάνι.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αντίγραφα φιρμανίων

από : 27 SEVVAL 1242 μέχρι : 2 REBIYÜLAHIR 1245
24 Μαΐου 1827 1 Οκτωβρίου 1829

Στη σελ. 107 τα κάστρα της Θεσσαλονίκης με τα πυροβολικά τους.

Θ|ΙΕΡ. 223 Κωδ.χαρ.διαστάσεων 46,5 X 21 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτι EBRÜLÜ, δέσιμο από ύφασμα στη ράχη. Στις ακμές των εξωφύλλων δέρμα. Ετικέττα: MEVALI-I AZANDAN EL-HAÇ IBRAHIM EFENDI HAZRETLERININ EVAMIR-I ALIYE VE SENEDAT-I SAIRE SICCILI DIR FI GURRE-I REBIYÜLAHIR 1245 VE MEVALI-I AZANDAN HALIL EFENDI ES SEYID MEHMET ATAULLAH BEY EFENDI HAZRETLERININ VAKTI HÜKM-I MÜTE...BAZEN EVAMIR BU SICCILE KAYID OLANMAS OLMAĞLA BEYAN OLMAK ÜÇÜN IŞBU MAHALEYE KAYID OLUNDU FI GURRE-I REBIYÜLAHIR SENE 1246.

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 170.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Διαταγές - φορολογικές κατανομές

από : 29 REBIYÜLEVVEL 1245 μέχρι: 13 ZILKADE 1246
28 Σεπτεμβρίου 1829 25 Απριλίου 1831

σελ. 188-116 περιγραφή της κατασκευής του στρατοπέδου Θεσσαλονίκης.

Θ|ΙΕΡ. 224 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 47 X 21 CM .Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη ενίσχυση στη ράχη σχισμένη και σε καμή κατάσταση, ιδίως στην πάνω πλευρά ετικέτα: MEVALI-I AZANDAN IBRAHIM EFENDI HAZRETLERININ KISMET SICCILIDIR FI GURRE-I R|AHIR SENE 1245. Επιγραφή δυσανάγνωστη κάτω από την ετικέτα.

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 158.

Τα πρώτα 30 φφ έχουν μικρή φθορά από υγρασία στην πάνω προς τη ράχη γωνία.

ακμές των εξωφύλλων.
Επιγραφή: ES SEYID IBRAHIM EDHEM EFENDI HAZRETLERINI KISMET SICCILI DIR, SENE 1243
και από πάνω : HORTAÇ SUYUNU KAIDI BU SICCILDE MUKAYIEDDIR
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 88.
Το τετρ. σελ. 61-88 είναι μικρότερο μέγεθος (44,5 X 18,5 CM) από το άλλο βιβλίο.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών .
από : 2 ZILKADE 1243 μέχρι: 17 REBIYÜLEVVEL 1244
16 Μαΐου 1828 27 Σεπτεμβρίου 1828
το έγγραφο στης σελ. 60 είναι κολοβό.
Σελ. 61-88 Συντεχνίες και επαγγέλματα της Θεσσαλονίκης
Διαταγές Σουλτάνου και χοτζέτια.

θ|ΙΕΡ. 220 Κωδ. χαρτ. διαστάσεων 53,5 X 18,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Επιγραφή: ES SEYID IBRAHIM EDHEM EFENDI HAZRETLERININ EVAMIR-I ALIYE VE BAZI DEFATIR KAID ONUNMUS SICCIL-I DIR,SENE 1244. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 140. Το εσωτερικό του βιβλίου διατηρείται σε καλή κατάσταση.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Σημειώσεις του 1244 στις σελ. 1-3
Αντίγραφα φιρμανιών και άλλων διαταγών.
από : αρχές CEMAZIYELAHIR 1243 μέχρι: 27 REBIYÜLEVVEL 1244
τέλη Δεκεμβρίου 1827 7 Οκτωβρίου 1828
Σημειώσεις διάφορες και αντίγραφα αιτήσεων των ετών 1243-1244

θ|ΙΕΡ. 221 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49,5 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Ετικέτα : MEVALI-I AZANDAN EL-HAÇ IBRAHIM EFENDI HAZRETLERININ KISMET SICCIL-I DIR FI GURRE-I REBIYÜLAHIR SENE 1244.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 160, κενές οι 93-159. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :
Χοτζέτια - καταγραφές κληρονομιών
από : 12 REBIYÜLAHIR 1244 μέχρι: 29 REBIYÜLAHIR 1245
22 Οκτωβρίου 1828 28 Οκτωβρίου 1829
Στη τελευταία σελίδα : σημειώσεις των ετών 1244-45

Στη σελ. 155 : Κατανομή φόρων
Στη σελ. 164-65 : Βαμούφ Ναμέ του έτους 1242 (1826-27)

θ|ΙΕΡ. 216 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 54 X 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Επιγραφή: EVAMIR-I ALIYE VE BAZI DEFATIR-I LAZIME SICCIL-I DIR FI SENE 1241. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 250.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Αντίγραφα φιρμανίων - χατζέτια - κατανομές φόρων
και καταγραφή όλων των χωριών της περιοχής της Θεσσαλονίκης με τα πραϊόντα τους.

από : 15 SAFER 1240 μέχρι: 21 REBIYÜLEVVEL 1242
10 Οκτωβρίου 1824 22 Οκτωβρίου 1826

θ|ΙΕΡ. 217 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 49 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 148. Τα έγγραφα του βιβλίου έχουν τις επιφκεφαλίδες τους γραμμένες με κόκκινο μελάνι.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1242-1243 στις σελ. 1-2
Από σελ. 4 κ.ε καταγραφή φιρμανίων

από : 18 MUHARREM 1242 μέχρι: 21 RECEP 1243
22 Αυγούστου 1826 7 Φεβρουαρίου 1828

θ|ΙΕΡ. 218 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 47,5 X 17 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Η επένδυση της ράχης είναι σπασμένη και αρκετά φθαρμένη. Επιγραφή: KISMET SICCIL-I DIR DER ZAMAN-I ES SEYID IBRAHIM EDHEM EFENDI HAZRETLERI SENE 1242 . Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμένα στη ράχη κατά τετράδια,σελίδες 160.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1242 -1243 στη σελίδα του εξωφύλλου και σελ. 1-2
Καταγραφές κληρονομιών

από : 8 REBIYÜLAHIR 1243 μέχρι: 2 ZILKADE 1243
29 Οκτωβρίου 1827 16 Μαΐου 1828

θ|ΙΕΡ. 219 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 50 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη, φθαρμένη στις άκρες , δέρμα και στις

Kayapınar, L. (2018).Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şeriyye Sicili Kataloğu-2. ABAD, 1(2), 257-316.

Θ|ΙΕΡ. 213 Κώδ. χαρτ. διαστάσεων 47,5 Χ 16,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη, που έχει σπάσει, δέρμα και στις ακμές των εξωφύλλων.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 168.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

- Αντίγραφα διαταγών - Φορολογικές κατανομές - χοτζέτια
  από : τέλη REBIYÜLAHIR 1239 μέχρι : 27 CEMAZIYELEVVEL 1240
  τέλη Δεκεμβρίου 1823 17 Ιανουαρίου 1825
- Στη σελ.: 162-63: Ένας βακούφ-ναμέ για το Μεβλεβή-Χανέ από τον IMBRAHIM PASA, με χρονολογία 27 REBIYÜLAHIR 1239
  31 Δεκεμβρίου 1823
- Εξισλαμισμοί- τιμές εμπορευμάτων στις σελίδες 166-68

Θ|ΙΕΡ. 214 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 46,5 Χ 15,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί EBRÜLÜ, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις ακμές των εξωφύλλων. Επιγραφή: MEVALI AZAMDAN DEVLETLU YENI SEHRI ZADE MEHMET TAHIR EFENDI HAZRETLERININ EVAMIR-I ALIYE SICCIL-I DIR

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμένα κατά τετράδια στη ράχη:

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Σημειώσεις του 1240 στην πρώτη σελίδα
Αντίγραφα φιρμανίων και άλλων διαταγών
από : 10 MUHARREM 1240 μέχρι: αρχές SAFER 1241
4 Σεπτεμβρίου 1824 μέσα Σεπτεμβρίου 1825

Θ|ΙΕΡ 215 Κωδ. χαρ. διαστάσεων 44,5 Χ 20 CM .Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Επιγραφή στο εξώφυλλο : BA'ZI DEFATIRI LAZIME ISBU... SENE 1241. MEVALI AZANDAN DESTUR DEVLETLU YENI SEHRI ZADE MEHMET FAHIR EFENDI HAZRETLERININ KISMET SICCILI DIR FI REBIYÜ-LAHIR 1240. IKI SENE ZARFINDA VUKU BULAN DEFATIRI KASAM SICCILI DIR. SENE 1240 ... SENE 1242.

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 166.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι : Καταγραφές κληρονομιών
από : 3 REBIYÜLAHIR 1240 μέχρι: 3 CEMAZIYELEVVEL 1242
25 Νοεμβρίου 1824 3 Δεκεμβρίου 1826

- Από σελίδα 129 - 165 το βιβλίο αναποδογυρίζει:
  Στις σελ. 138-141: Καταγραφή των ενοικιαστών των βρύσεων του βακου-φίου του MAKBUL IMBRAHIM PASA για το τζαμί της Αγίας Σοφίας με χρο-νολογία: 8 ZILKADE 1242 - 3 Απριλίου 1827.
  στις σελ. 141-154 : Βρύσες της θεσσαλονίκης και τα ονόματα των εκ-μεταλευτών των υδάτων τους.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις τοῦ 1237 στήν πρώτη σελίδα

Καταγραφές κληρονομιῶν

ἀπό: 4 REBIYÜLAHIR 1237 μέχρι:7 CEMAZIYELAHIR 1238

29 Δεκεμβρίου 1821 19 Φεβρουαρίου 1823

Θ/IEP. 210 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 50,5 X 16,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξωφύλλων.Τό βιβλίο ἀρχίζει ἀνάποδα σελ 1-110,μεσολαβοῦν κενά φύλλα,καί μετά ἀντίστροφα σελ. 111-140.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 140.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις τοῦ 1238 στήν πρώτη σελίδα

'Αντίγραφα φιρμανίων - κατανομές φόρων -καί χατζέτια

ἀπό:CEMAZIYELEVVEL 1238 μέχρι:25 SEVVAL 1239

'Ιανουάριος 1823 23 'Ιουνίου 1824

Θ/IEP. 211 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 53 X 18,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξωφύλλων.Στό πίσω ἐξώφυλλο ἐπιγραφή δυσανάγνωστη.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη σελίδες 122.Τό τετράδιο σελ.103-114 εἶναι ἀποκομένο ἀπό τό σῶμα τοῦ βιβλίου. Τό πάνω μέρος τῶν φύλλων ἔχει ἐπηρεαστεῖ ἀπό ὑγρασία καί σέ πολλά σημεῖα ἔχουν μουτζουρωθεῖ τά κείμενα.

304

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις τοῦ 1238-39 στήν πρώτη σελίδα.

Μέχρι τή σελ. 101 : καταγραφές κληρονομιῶν

ἀπό: 26 REBIYÜLAHIR 1233 μέχρι:9 REBIYÜLAHIR 1239

Σελ. 103-109 :Φιρμάνια-κατανομές φόρων-Χατζέτια

ἀπό: μέσα RECEP 1238 μέχρι: ἀρχές MUHARREM 1239

μέσα Μαρτίου 1823 μέσα Σεπτεμβρίου 1823

Θ/IEP. 212 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 48 X 16,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξωφύλλων.Σύνθεση ἀπό δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 60.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιῶν

ἀπό:25 REBIYÜLAHIR 1239 μέχρι:3 REBIYÜLAHIR 1240

29 Δεκεμβρίου 1823 25 Νοεμβρίου 1824

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιῶν

ἀπό: CEMAZIYŪLEV.EL 1236 μέχρι:21 RAMAZAN 1237

Φεβρουάριος 1880 Μάϊος - Ἰούνιος 1882

Θ/IEP. 207 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 44 X15,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι πού ἀποτελεῖται ἀπό συγγελημένα φῦλλα.Γιά τό πίσω ἐξώφυλλο,πού εἶναι φαγωμένο στήν ἐξωτερική πάνω γωνία,φαίνεται πώς ἔχει χρησιμοποιηθεῖ καί παλαιότερο ἔγγραφο. Δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἄκμές τῶν ἐξωφύλλων.'Επιγραφή: EVAMIR VE DEFATIR SICCIL-I DIR FI...ZADE HASAN BEY EFENDI FI GURRE-I REBIYŪLAHIR SENE 1237.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 144.Τά τελευταῖα 3-4 φ. ἔχουν φθαρεῖ στό ἀνάλογο σημεῖο μέ τήν φθορά τοῦ πίσω ἐξωφύλλου.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις καί ἐξισλαμισμούς τοῦ 1237-38 στήν πρώτη σελίδα.

'Αντίγραφα φιρμανίων καί ἄλλων διαταγῶν-κατανομές φόρων

ἀπό:REBIYŪLAHIR 1237 μέχρι:25 REBIYŪLEVVEL 1238

τέλη Δεκεμβρίου 1821 10 Δεκεμβρίου 1822

Θ/IEP. 208 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 47 X 16,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι .'Επιγραφή: HŪCCUC SERIYE SICCIL-I DIR FI ZAMA'I MIR ALEM ZADE EFENDI FI GURRE-I REBIYŪLAHIR ,SENE 1237.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 92.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις τοῦ 1237 στή σελίδα 1-3

Χοτζέτια καί κατανομές φόρων,ἀντίγραφα φιρμανίων ,λογαριασμοίκαί καταγραφή δημευμένων περιουσιῶν τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Χαλκιδικῆς

ἀπό: 3 CEMAZIYELEVVEL 1237 μέχρι:20 MUHARREM 1238

26 'Ιανουαρίου 1822 8 Δεκεμβρίου 1822

Σημειώσεις τῶν ἐτῶν 1238-39 στίς δύο τελευταῖες σελίδες

Θ/IEP. 209 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 46,5 X16 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι καλυμένο μέ χαρτί EBRULI,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη,σπασμένη στό πάνω μέρος.'Επιγραφή: KISMET SICCIL-I DIR DER ZAMAN-I MIR ALEM Z DE HASAN BEY EFENDI FI GURRE-I ZILHICCE ,SENE 1237.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες

Θ/ΙΕΡ. 204 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 43,5 Χ15,5 CM.Στάχωση άπό χαρτί ,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τῶν έξωφύλλων .Έπιγραφή μισοσβυσμένη καί δυσανάγνωστη στό πρῶτο έξώφυλλο.Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 170.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Έξισλαμισούς ,τιμές έμπορευμάτων καί άλλες σημειώσεις στή σελίδα τοῦ έξωφύλλου.

Άντίγραφα φιρμανίων καί άλλων διαταγῶν-κατανομές φόρων

άπό: 10 SAḤBAN 1234 μέχρι: 13 REBIYÜLEVVEL 1236

4 Ἰουνίου 1819 19 Δεκεμβρίου 1820

Στίς σελ. 176-161,άνάποδα: Φορολογικές κατανομές -πληρωμές έξόδων

άπό: 19 MUHARREM 1235 μέχρι: 10 SAFER 1236

7 Νοεμβρίου 1819 17 Νοεμβρίου 1820

Θ/ΙΕΡ. 205 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 42'15 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τῶν έξωφύλλων.Έπιγραφή μισοσβυσμένη καί δυσανάγνωστη .Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 190.Τό βιβλίο διατηρεῖται σέ καλή κατάσταση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις τῶν ἐτῶν 1235-36,στήν πρώτη σελίδα.

Άπό σελ. 2.: Χατζέτια -λογαριασμούς-φιρμάνια-κατανομές φόρων

άπό 27 ZILḤICCE 1234 μέχρι: 20 SAFER 1237

17 Ὀκτωβρίου 1819 16 Νοεμβρίου 1821

Στίς σελ. 175-179: Άντίγραφα φιρμανίων

άπό: 17 REBIYÜLAḤIR 1237 μέχρι 25 REBIYÜLAḤIR 1237

11 Ἰανουαρίου 1822 19 Ἰανουαρίου 1822

Άπό τή σελ. 182:λογαριασμοί-φόροι άπό τίς άρχές τοῦ REBIYÜLAḤIR 1236 / άρχές Ἰανουαρίου 1821/

Στή σελ. 190 : Σημειώσεις καί τιμές προϊόντων τοῦ ἔτους 1235 καί 1237.

Θ/ΙΕΡ. 206 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 42 Χ15 CM.Σέ πολύ κακή κατάσταση.Χωρίς στάχωση,τά έξώφυλλα πού σώζονται,παράταιρα καί μικρότερα,δέν άνήκουν στό βιβλίο. Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 158. Τά φύλλα τοῦ βιβλίου εἶναι πολύ μαυρισμένα καί φαγωμένα στό πάνω μέρος ,σάν νά ἔχουν καεῖ.Τό δεύτερο φύλλο ἔχει ἀποκοπεῖ καί διατηρεῖται μόνο ενα μικρό του ὑπόλειμμα.

Περιέχει:

Σημειώσεις τοῦ 1231-33 στή σελίδα 1.

καί καταγραφή κληρονομιῶν

ἀπό: 2 REBIYÜLAHIR 1231 μέχρι:29 REBIYÜ EVVEL 1233

2 Μαρτίου 1816 6 Φεβρουαρίου 1818

B/IEP. 202 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 54 X 18,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἄκμές τῶν ἐξωφύλλων πού ἔχει φθαρεῖ.Σχισμένη στικέτα στό πρῶτο ἐξώφυλλο.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 164.Ἡ συρραφή εἶναι χαλαρωμένη καί τό τετράδιο σελ. 145-160 εἶναι ἀποκομένο ἀπό τό σῶμα τοῦ βιβλίου.

Περιέχει:

Σημειώσεις τῶν ἐτῶν 1231-32 στή σελ. 1.

Ἀντίγραφα φιρμανίων καί ἄλλων διαταγῶν- κατανομές φόρων /μέχρι σελ.47/

ἀπό: 25 REBIYÜLEVVEL 1231 μέχρι: ἀρχές MUHARREM 1232

24 Φεβρουαρίου 1816 τέλη Νοεμβρίου 1816

Σελ. 48: ἀρχή ἑνός φιρμανιοῦ -άλαγή τοῦ καδῆ.

Ἀπό σελ. 53: Ἀντίγραφα φιρμανίων-κατανομές φόρων

ἀπό: ἀρχές ZILHICCE 1231 μέχρι:27 REBIYÜ H[illegible] 1233

τέλη Ὀκτωβρίου 1816 5 Μαρτίου 1818

Στή σελίδα 164:λογαριασμοί πληρωμῶν τῶν ἐτῶν 1231-32.

B.IEP. 203 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 52,5 [illegible]19 C[illegible].Στάχωση ἀπό χαρτόνι,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἄκμές τῶν ἐξωφύλλων.Ἐπιγραφή στό ἐμπρός ἐξώφυλλο: SICCIL EVAMIR-I FI ZAMAN-I EV LI-I E[illegible]AM H[illegible]ATI ZADE E[illegible]MET ...EFFENDI MA ZAMAN-I [illegible]ISI ZADE ÜMDET ÜL KA[illegible]AT YUSUF EFENDI , SENE 1233,[illegible] REBIYÜLAHIR SENE1233.Στήν ἐσωτερική πλευρά τοῦ ἐμπρός ἐξωφύλλου:SICCIL UL EVAMIR SENE 1233.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 200.Τά φ. σελ. 179-200 εἶναι ἀνάποδα.Σχιές ἀπό ὑγρασία στήν πάνω πλευρά τῶν φύλλων τοῦ βιβλίου.

Περιέχει:

Ἀντίγραφα φιρμανίων καί ἄλλων διαταγῶν-κατανομές φόρων

ἀπό:21 MUHARREM 1233 μέχρι: 20 SEVVAL 1234

30 Νοεμβρίου 1817 12 Αὐγούστου 1819

Θ/IEP. 199 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τῶν έξωφύλλων.Έπιγραφή μισοσβυσμένη καί δυσανάγνωστη στό έμπρός έξώφυλλο.Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 224.

Περιέχει :

Κληρονομικές μεταβιβάσεις

άπό: 13 REBIYÜLAHIR 1229 μέχρι:29 SEVVAL 1229

25 Μαρτίου 1814 14 Όκτωβρίου 1814

Θ/IEP. 199 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 X16 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι καλυμμένο μέ διακοσμητικό χαρτί,ίδιο δέσιμο στή ράχη.Έτικέτα :SICCIL AL MAHFUZ A DEFATIR AL S ,E N 1229.Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια,χαλαρά συνδεδεμένα στή ράχη . Σελίδες 110.

Περιέχει :

στζέτια

άπό 27 REBIYÜLEVVEL 1229 μέχρι S ZILHICCE 1229

19 Μαρτίου 1814 18 Δεμβρίου 1814

Θ/IEP. 200 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. τάχωση άπό χαρτόνι καλυμένο μέ διακοσμητικό χαρτί ξεβαφιασμένο,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη .Έτικέτα : SICCIL AL MAHFUZ LI EVAMIR EVAMIR UL ALIYE VEL'DEFATIR UL ...SENE 1229-30. Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 143.

Περιέχει :

Έξισλαμισμούς τοῦ ἔτους 1229-30 στήν πρώτη σελίδα

Ένναν VAKIF-NAME στίς σελ. 14-15

Έξισλαμισμό τοῦ 1229 στήν τελευταία σελίδα,

καί άντίγραφα φιρμανίων καί άλλων διαταγῶν-κατανομές φόρων

άπό 19 REBIYÜLAHIR 1229 μέχρι: 7 REBIYÜLEVVEL 1231

10 Άπριλίου 1814 6 Φεβρουαρίου 1816

Θ/IEP. 201 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 54 X18,5 CM. Στάχωση άπό χαρτόνι,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τῶν έξωφύλλων ,έτικέτα: SICCIL UL DEFATIR UL KISMIYE -T-UL ASKERIYE VEL S LED E I MEVLANA YUSUF PASA ZADE E ETL MEH ET NA IF E HARERE , FIGURRE- ES IR,SENE 1231-1232. Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 244.

Θ/ΙΕΡ. 195 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 43 X16 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι,δερμάτινη έπένδυση ,φαγωμένη στίς άκρες,στή ράχη καί στίς άκμές τών έξωφύλλων.Τό κάτω μέρος τοῦ πρώτου έξωφύλλου εἶναι φαγωμένο,τήν ὕδια φθορά παρουσιάζουν καί τά δύο πρώτα φύλλα.'Ετικέτα: SICCIL UL MAHFUZ UL DEFTER UL KASAM FI TARIHI , SENE 1227-1230-1232.Σύνθεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη ,σελίδες 236.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Εξισλαμισμούς καί λογαριασμούς τοῦ 1227-31 στήν πρώτη σελίδα.

Καταγραφές όρφανικῶν περιουσιῶν - χοτζέτια

άπό: 3 SABAN 1226 μέχρι:25 REBIYÜLEVVEL 1227

23 Αὐγούστου 1811 8 'Απριλίου 1812

Θ/ΙΕΡ 196 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 40,5 X 15,5 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι ,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη καί στάς άκμές τών έξωφύλλων.'Ετικέτα: SICCIL UL MAHFUZ UL DEFTER UL KASAM FI TARIHI , SENE 1227.Σύνθεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 164.Τό βιβλίο διατηρεῖται σέ καλή κατάσταση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιῶν - χοτζέτια

άπό: 10 REBIYÜLAHIR 1227 μέχρι: 5 SAFER 1228

23 'Απριλίου 1812 7 Φεβρουαρίου 1813

Θ/ΙΕΡ. 197 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 40,5 X 16 CM. Στάχωση άπό χαρτόνι καλυμένο μέ διακοσμητικό χαρτί EBRULI,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τών έξωφύλλων.'Ετικέτα: MEVALI AZAMDAN FAZILETLU ES SEYID ABDUL KERIM EFENDININ HÜCCÜC VE KISMET-I ASKERIYE SICCIL-I DIR,SENE 1228.Σύνθεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 330.' πό τή σελ. 199 κ.έ. τά φύλλα εἶναι άπό διαφορετικό χαρτί."Ιχνη άπό ὑγρασία στό κάτω μέρος τῶν φύλλων ,άμαυρωμένα τά κείμενα στίς τελ. 20 σελίδες.'Η φθορά ἔχει πάρει μεγάλη ἔκταση στά τελευταῖα 4 φ.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις τῶν ἐτῶν 1226-1234 στήν πρώτη σελίδα

Χοτζέτια

άπό :άρχές MUHARREM 1228 μέχρι: 5 REBIYÜLEVVEL 1229

άρχές 'Ιανουαρίου 1813 25 Φεβρουαρίου 1814

Ἀπό: 6 REBIYÜLEVVEL 1225 μέχρι: τέλη RECEP 1226

11 Μαΐου 1810 ἀρχές Αὐγούστου 1811

Θ/IEP. 192 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 53,5 X 19 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξωφύλλων.Ἐπιγραφή στό ἐξώφυλλο: SICCIL UL MAHFUZ... ...SENE 1225.Παρακάτω τό ὄνομα MEHMET SEYID EFENDININ. Σύνθεση ἀπό ἑπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη ,σελίδες 148. Τά πρῶτα 30-40 φ. ἔχουν σκιά ἀπό ὑγρασία στήν πάνω πλευρά.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Στή σελ. 1. :Ἐξισλαμισμοί καί τιμές προϊόντων .MUKATA'A τοῦ Γαζῆ Ἐβρενός Χανέ-κεσάν ,Χαρτιάτη, Λιβαδίτσι.

Κατανομές φόρων -ἀντίγραφα φιρμανίων καί ἄλλων διαταγῶν

Ἀπό: 3 REBIYÜLAHIR 1225 μέχρι:21 RAMAZAN 1229

8 Μαΐου 1810 27 Αὐγούστου 1815

Θ/IEP. 193 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 53,5 / 19 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι καλυμμένο μέ διακοσμητικό χαρτί μέ σχηματοποιημένα φυτικά μοτίβα,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξωφύλλων. Σύνθεση ἀπό ἑπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 65.Μεταξύ τῶν σελίδων 64-65 ἔχουν ἀποκοπεῖ κενά φύλλα.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἐξισλαμισμούς τοῦ 1227 στήν πρώτη σελίδα

Ἀντίγραφα φιρμανίων - κατανομές φόρων

Ἀπό: 8 SABAN 1225 μέχρι: 27 SAFER 1230

28 Αὐγούστου 1811 8 Φεβρουαρίου 1815

Θ IEP. 194 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 48,5 X 16,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξωφύλλων,ἐπιγραφή δυσανάγνωστη. Σύνθεση ἀπό ἑπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 172.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἐξισλαμισμούς τοῦ 1227-28-29 στήν πρώτη σελίδα

Φιρμάνια - κατανομές φόρων

Ἀπό : 26 ZILHICCE 1225 μέχρι: ἀρχές ZILHICCE 1230

11 Ἰανουαρίου 1812 ἀρχές Νοεμβρίου 1815

Β΄σελίδες 157-232, ἀντίστροφα ἀπό τό τέλος:

Σημειώσεις τοῦ 1224,τιμές προϊόντων ,στή σελίδα 167.

Καταγραφές κληρονομιῶν μέχρι: 28 ZILHICCE 1224

6 Φεβρουαρίου 1810

0 /IEP. 190 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 53 X 18,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἄκμές τῶν ἐξωφύλλων.Ἐπιγραφή :SICCIL EL SANI...NAFIʿ ZADE ALI EFENDI HAZRETLERI ,SENE 1225.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 96.Ἡ ἀρίθμηση τῶν σελίδων τοῦ βιβλίου : 1-44,καί ἀντίστροφα ἀπό τό τέλος 46-89.Οἱ σελίδες 45-49 εἶναι ἄγραφες.

Περιέχει:

Α΄σελ. 1-44 : Ἀντίγραφα φιρμανίων καί κατανομές φόρων

ἀπό : ἀρχές ZILKADE 1224 μέχρι:19 REBYÜLEV.EL 1225

μέσα Δεκεμβρίου 1809 24 Ἀπριλίου 1810

Β΄σελ. 46-89 : Καταγραφές κληρονομιῶν - χατζέτια

ἀπό: 24 ZILHICCE 1224 μέχρι: 24 REBIYÜLEVVEL 1225

30 Ἰανουαρίου 1810 29 Ἀπριλίου 1810

311

B/IEP. 191 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 37,5 17 CM.Ἀκέφαλο καί καλοβδ,χωρίς ἐξώφυλλα.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 78. Ἴχνη ἀπό ὑγρασία στήν ἐξωτερική πάνω γωνία τῶν φύλλων.

Περιέχει:

στή σελίδα 1 : χατζέτι τῆς 3 CEMAZIYELAHIR 1204 /18 Φεβρουαρίου 1790/

κληρονομικές μεταβιβάσεις ἀπό: 10 REBIYÜLAHIR 1204--25 Φεβρουαρίου 1790

μέχρι: 22 REBIYÜLEVVEL 1205 --29 Νοεμβρίου 1790

B/IEP. 191[a] Κόδ. χάρ. διαστάσεων 36,5 CM X 17 CM.Στάχωση διαλυμμένη ,σάζεται μόνο τό πρῶτοἐξώφυλλο .Δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἄκμές τῶν ἐξωφύλλων.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη ,ἡ συρραφή διαλυμμένη.Σελίδες 112.Τά φύλλα τοῦ βιβλίου εἶναι ἐπηρεασμένα ἀπό τήν ὑγρασία στή πρός τή ράχη πλευρά τους.

Περιέχει:

Καταγραφές κληρονομιῶν καί χατζέτια

SICCIL HÜC_ÛC-I SERIYE VE DEFATIR-I KISMIYE-T-UL ASKERIYE VE L' BELEDIYE FI ZAMAN-I MEVLANA MUSRIP EFENDI ZADE FAZILETLU ABDURAHMAN EFENDI HAZRET-LERI HARERE FI SURRE-I RECEP UL FERD ,SENE 1222.Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλ-λα συρραμένα στή ράχη κατά τετράδια,σελίδες 56.'Η συρραφή της ράχης είναι χαλαρωμένη.Σημάδια άπό ύγρασία στήν πάνω πρός τή ράχη γωνία τών φύλλων τοῦ βιβλίου.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

άπό: 10 RECEP 1222 μέχρι: 23 CEMAZIYELAHIR 1223

13 Σεπτεμβρίου 1007 16 Αὐγούστου 1808

B/IEP. 188 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 53 X 18,5 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι καλυμ-μένο μέ χαρτί EBRULI ,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τών ἐξω-φύλλων.'Ετικέτα: KIL UL EVAMIR UL ALIYE VEL'DEFATIR UL LAZIME FI ZAMAN-I MESREB EFENDI ZADE FAZILETLU ABDURRAHMAN EFENDI HAZRETLERI FI GURRE-I RECEP SENE 1222.Σύνδεση άπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σε-λίδες 122.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Αντίγραφα φιρμανίων-κατανομές φόρων καί χατζέτια

άπό: 7 CEMAZIYELAHIR 1222 μέχρι: 27 CEMAZIYELAHIR 1223

12 Αὐγούστου 1807 20 Αὐγούστου 1808

B/IEP. 189 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 49,5 X 18 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι,δερμάτι-νη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τών ἐξωφύλλων.'Επιγραφή μέ μαῦρο μελά-νι στό ἐξώφυλλο : SICCIL UL MAHFUZ EVAMIR ALIYE VE DEFATIR UL LAZIME EL KASAM FI TARIHI ,SENE 1223-1224.Σύνδεση άπό ἐπάλληλα δίφυλλα συρραμένα στή ράχη κατά τετράδια,σελίδες 232.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Α'σελίδες 1-166: 'Εξισλαμισμούς τοῦ 1223-24 στήν πρώτη σελίδα

Φιρμάνια - φορολογικές κατανομές

/ Τό πρῶτο ἔγγραφο εἶναι Χάτι-Χουμαγιούν γιά τά μοναστήρια τοῦ 'Αγίου Ὄρους/

άπό: 21 SABAN 1222 μέχρι:13 ZILHICCE 1224

23 'Οκτωβρίου 1807 19 'Ιανουαρίου 1810

...Σημειώσεις τοῦ 1203-7 στή σελ. 1.

...Σελ. 2-48 : φιρμάνια καί φορολογικές κατανομές

ἀπό : 4 RECEP 1220 μέχρι: SEVVAL 120[illegible]

1 Μαρτίου 1791 ...άΐος .. 'Ιούνιος 1791

...Σελ. 50-101 : Καταγραφές κληρονομιῶν ἀπό :RECEP 1220 :Σεπτ.-'Οκτωβρ. 1805

...Σελ. 102 κολλαβό ἔγγραφο:Τό προηγούμενο μέ χρονολογία 24 CEMAZIYELAHIR 1221 :9 Σεπτεμβρίου 1805

...Σελ. 103 ἀκέφαλο χατζέτι μέ χρονολογία: 17 CEMAZIYELAHIR 1221

1 Σεπτεμβρίου 180[illegible]

...Στή σελίδα 107 κλείνει μέ χατζέτι τῆς 27 CEMAZIYELAHIR 1221

11 Σεπτεμβρίου 1806

...'Αντίστροφα στή σελ. 110 διάφορες σημειώσεις χωρίς χρονολογία.

θ/IEP. 126 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 53 X 10,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι καλυμμένο μέ διακοσμητικό χαρτί,βερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἄκμές τῶν ἐξωφύλλων.'Ετικέττα σχισμένη στή μέση: ... MEVLANA ME..MET RASID EFENDI GURRE-I 1221.Σύνδεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 142.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

...'Εξισλαμισμό τοῦ ἔτους 1221-22 στήν σελ. 1

... Σελ. 2-53: 'Αντίγραφα φιρμανίων - κατανομές φόρων

ἀπό: 4 CEMAZIYELEVVEL 1221 μέχρι:10 CEMAZIYELAHIR 1222

20 'Ιουλίου 1806 15 Αὐγούστου 1807

...Σελ. 85-141/ἀντίστροφα/ :

α'Ἐξισλαμισμούς -τιμές ἐμπορευμάτων 1221-27 ,στή σελ.85

β'Χατζέττια -καταγραφές ὀρφανικῶν περιουσιῶν-καί κατανομές φόρων ἀπό σελίδα 117 κ.ἑ.

ἀπό: 12 RECEP 1221 μέχρι: 24 CEMAZIYELAHIR 1222

25 Σεπτεμβρίου 1806 29 Αὐγούστου 1807

...Μεταξύ τῶν σελίδων 116-117 λείπουν φύλλα.

θ/IEP. 127 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 49,5 X 17,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι ,βερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη,πού εἶναι κατεστραμένη ἀπό μιά ἀπό τις τρῆμα.'Ετικέττα:

Ἀπό: 10 RECEP 1219 μέχρι :25 CEMAZIYELAHIR 1220

21 Ὀκτωβρίου 1804 20 Σεπτεμβρίου 1805

Ἀπό τή σελίδα 105 κ.ἐ. τά φύλλα εἶναι κιτρινισμένα καί μουτζουρωμένα ἀπό τήν ὑγρασία στήν πάνω ἐξωτερική γωνία,μέχρι τή μέση.Ἀπό τήν σελ. 120 κ.ἐ. ἔχουν προσβληθεῖ κατά τήν πάνω πρός τή ράχη γωνία.

Θ/ΙΣΡ. 103 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 50 X 13,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι καλυμμένο μέ χαρτί EBRULI,ἐπένδυση ράχης ἀπό ὕφασμα. Ἐτικέττα: SICCIL UL EVAMIR UL ALIYE VEL DEFATIR-I SIGGIL UL LAZIME FI ZAMAN MEVLANA FAZILETLU ES SEYID MEHMET EFENDI HAZRETLERI FI GURRE-I RECEP UL FERD SENE 1217. Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα συρραμένα στή ράχη,σελίδες 96."Ιχνη ἀπό ὑγρασία στίς σελ. 73 κ.ἐ. ἰδίως στήν πάνω πλευρά τῶν φύλλων.

Περιέχει:

Φιρμάνια-κατανομές φόρων

Ἀπό: μέσα CEMAZIYELAHIR 1219 μέχρι:19 SAFER 1220

μέσα Σεπτεμβρίου 1804 19 Μαΐου 1805

Θ/ΙΣΡ. 104 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 45,5 CM X19,5 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι καλυμμένο μέ χαρτί EBRULI,δερμάτινη ἐπένδυση στή ράχη καί στίς ἄκμές τῶν ἐξωφύλλων.Ἐτικέττα: SICCIL UL EVAMIR MAHFUZ HAIRI EFENDI FI SENE 1220 FI RECEP UL FERD.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 164.

Περιέχει:

...Τιμές προϊόντων καί ἐξισλαμισμούς τοῦ ἔτους 1221-22

...Φιρμάνια -χατζέττια καί λογαριασμούς πληρωμῶν καί φορολογικές κατανομές

Ἀπό: 25 CEMAZIYELEVVEL 122 μέχρι:μέσα CEMAZIYELAHIR 1221

21 Αὐγούστου 1805 τέλη Αὐγούστου 1806

Τό τελευταῖο ἔγγραφο εἶναι καλοβό.

...Στή σελ. 142 : Οἱ πράξεναι τῆς Θεσσαλονίκης

...Στή σελ. 152,ἀντίστροφα: Ἱεροδικαστική ἀπόφαση μέ χρονολογία

τέλη ZILHICCE 1220 :μέσα Μαρτίου 1806

Θ/ΙΣΡ. 105 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 45 X16 CM.Στάχωση ἀπό χαρτόνι καλυμμένο μέ χαρτί EBRULI ,ἐπένδυση ἀπό ὕφασμα στή ράχη.Σύνθεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα συρραμένα στή ράχη,σελίδες 110.

Περιέχει:

Β/ΙΕΡ. 181 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 46,5 X 16 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη,πού είναι φαγωμένη στίς άκρες,καί στίς άκμές τών έξωφύλλων. Έτικέττα: SICCIL UL EVAMIR UL ALIYE VEL DEFATIR UL LAZIME FI ZAMAN-I MEVLANA FAZILETLU ES SEYID MEHMET EFENDI HAZRETLERINDEN HARERE FI GURRE-I REGEP UL FERD , SENE 1218.Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 84,γραμμένες οί 72

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Άντίγραφα σουλτανικών φιρμανίων -κατανομές φόρων

άπό: 23 SEVVAL 1217 μέχρι: 27 CEMAZIYELAHIR 1219

6 Φεβρουαρίου 1803 3 Δεκεμβρίου 1804

Β/ΙΕΡ. 182 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 49,8 X 18,5 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι καλυμμένο μέ χαρτί EBRULI,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη .Έτικέττα: FAZILETLU YUSUF EFENDININ SENEDAT-I SERIYE VE SAIRE SICCILLDIR FI GURRE-I SEVVAL , ENE 1219. Σύνδεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 138. Στό βιβλίο περιέχεται καί τμήμα μέ σελίδες μικροτέρου σχήματος.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

...Στή σελ. 1. σημειώσεις τοῦ 1219.

...Άπό σελ. 2-23 χατζέτια άπό 2 RECEP 1219 μέχρι:26 CEM/ AIR 122

7 Όκτωβρίου 1804 2. Σεπτεμβρίου 1805

...Σελίδες 24-31 κενές

β΄τμῆμα

Τά φύλλα αύτά έχουν προσβληθεῖ άπό τήν ύγρασία στήν πρός τή ράχη πάνω γωνία

...Σελίδα 32: Κατανομή φόρων 26 CEMAZIYELAHIR 1222 : 30 Αύγούστου 1807

...Σελ. 35:καταγραφή φόρων τοῦ ἔτους 1212 : 1797-98

...Σελ. 43:Χατζέτι καί διαταγές σουλτανικές τοῦ 1211-1212: 1796-97

Ή τελευταία χρονολογία τοῦ τμήματος αύτοῦ εἶναι τό ἔτος 1212.

γ΄τμῆμα

...Άπό τή σελ. 57 άκέφαλο ἕνα φιρμάνι.Φιρμάνια ,κατανομές φόρων,χατζέτια μέχρι τή σελ. 74 πού τελειώνει μέ χατζέτι τῆς 22 CEMAZIYEL IR 1217

20 Όκτωβρίου 1802

δ΄τμῆμα

...Σελ. 75: Δύο σημειώσεις τοῦ ἔτους 1209-1221

...σελ 78 κ.έ. καταγραφές κληρονομιῶν

Θ/ΙΕΡ. 178 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 49 X 18 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι καλυμμένο μέ διακοσμητικό χαρτί μέ σχηματοποιημένα φυτικά μοτίβα.Δερμάτινη έπένδυση στή ράχη,πού είναι φθαρμένη στήν πάνω άκρη καί στή μέση,καί στίς άκμές τών έξωφύλλων.Έτικέττα: SIC.IL KISMET UL ASKERIYE VE'L BELEDIYE VE SENEDAT UL SERIYE UL AHMEDIYE FI ZAMAN-I YUSUF ZADE ES SEYH EFENDI FI GURRE-I RECEP UL FERD ,SENE 1216.Σύνθεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη Σελίδες 82.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

άπό:6 RECEP 1216 μέχρι: 15 CEMAZIYELAHIR 1217

12 Νοεμβρίου 1801 13 Δεκεμβρίου 1802

Θ/ΙΕΡ. 179 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 47,5 X17,5 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι καλυμμένο μέ χαρτί EBRULI ,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τών έξωφύλλων. " Τεφτέρι τοῦ Μεχμέτ-Ναζήμ έφέντη τοῦ έτους 1217" Σύνθεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 114.Τοῦ πρώτου φύλλου άζζεται μικρό μόνο ύπόλειμμα καί τό κενό φ. σελ.111-112 είναι σχισμένο μέχρι τή μέση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Αντίγραφα φιρμανίων - κατανομές φόρων

άπό: 3 RECEP 1217 μέχρι: 3 CEMAZIYELAHIR 1218

30 'Οκτωβρίου 1802 20 Σεπτεμβρίου 1803

...Στή σελ. 52:Πίνακας τιμαριούχων τής 'Ακροπόλεως Θεσ/νίκης

...Στή σελ. 53:Τιμαριούχοι τοῦ κάστρου Καλαμαριᾶς,τοῦ Βαρβάρη,κατάλογος τῶν μπερατλήδων ,καί τῶν έξαιρουμένων άπό φορολογίες.

Θ/ΙΕΡ. 180 Κάδ. χάρ διαστάσεων 50 X 17,5 CM.Στάχωση άπό χαρτόνι καλυμμένο μέ χαρτί EBRULI ,δερμάτινη έπένδυση στή ράχη καί στίς άκμές τών έξωφύλλων. 'Επιγραφή δυσανάγνωστη .Σύνθεση άπό έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη,σελίδες 184.Μικρή φθορά άπό ύγρασία στό πάνω μέρος τών φύλλων σελ. 103 κ.έ.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών καί χοτζέτια

άπό: 13 RECEP 1217 μέχρι: 20 CEMAZIYELAHIR 1218

9 Νοεμβρίου 1802 7 'Οκτωβρίου 1803

ANADOLU ve BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

1-Yayınlanması istenen makalenin Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Yönetim Kurulu tarafından belirlenen yazım kuralları çerçevesinde yazılmış olması şarttır. Eserdeki imlâ ve bilgi hatalarını düzeltmek yazarın sorumluluğundadır.

2.Yayınlanması için gönderilen makaleler Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu tarafından incelenmek üzere hakemlere gönderilir.

3.Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu hakemlerden gelen raporları inceleyerek makalenin yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verir. Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu hakem raporlarından bağımsız olarak makaleyi yayınlamama hakkını saklı tutar.

4.Hakemler tarafından düzeltme istenen makaleler yazarlarına geri gönderilir. İstenen sürede geri dönmeyen yazarların Editör Kuruluna ulaştırılmayan çalışmaları yayından düşürülür.

5.Editör Kurulunda onaylanan çerçeve dâhilinde düzeltmesi yapılan makaleler Yönetim Kurulu'na sevk edilir.

6.Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Yönetim Kurulunca yayınlanması onaylanan makaleler yayınlanmak üzere sıraya alınır.

7.Yazar, Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu tarafından kendisine tebliğ edilen (makale düzeltme süresi, yazım kuralları vs.) hususlarını zamanında yerine getirmek zorundadır. Aksi takdirde makale basım süreci durdurulur ve o tarihe kadar tahakkuk eden (dizgi ve mizanpaj giderleri. vs.) harcamalar yazardan tahsil edilir.

YAZIM KURALLARI

Yayın dili: Derginin yazım dili **Türkçe**dir. Bununla birlikte **Almanca**, **Fransızca, İngilizce** ve **Rusça** yazılar da yayımlanabilir.

Yazım kuralları: Dergimize gönderilecek yazıların aşağıdaki biçimsel özellikleri taşıması yayım birliği açısından zorunludur.

Başlık: İçerikle uyumlu, **10-12** sözcüğü geçmeyecek biçimde büyük koyu harflerle, **11** punto yazılmalı ve sayfa ortasında yer almalıdır.

Yazar adı ve adresi: Yazar(lar)ın adı **(küçük)** ve soyadı **(büyük)**, başlığın altında **ortalanmış** olarak **11** puntoyla yazılmalı; unvanı**,** çalıştığı kurum, haberleşme ve e-posta adresleri ise normal karakterde harflerle dipnot olarak belirtilmelidir.

Öz ve anahtar sözcükler: Türkçe ya da yabancı dillerdeki makaleler **120--150**sözcük arasında öz içermelidir. **Türkçe** ve **İngilizce özet** ilk sayfada önce Türkçe özet ardından İngilizce özet gelecek şekilde sıralanmalıdır. Özet **10 punto**, tek satır, sağdan ve soldan **1 cm** içeride yer almalıdır. Özet bölümü, yazar adının hemen altından **12 nk** boşluk bırakılarak başlamalıdır. Özetlerin altında **3-10** sözcük arasında büyük harfle başlayan anahtar sözcükler bulunmalıdır. Özet başlığı **10 punto koyu** yazılmalı ve sayfa ortasında yer almalıdır.

Ana metin: Yazı Microsoft **Word** yazılım programı ile boyutları **16,5 / 24 cm** olan sayfa üzerinde **Times New Roman 11 punto** ile **1 cm** satır aralıklı ve **üstten 2,5 cm, alttan 2,5 cm, soldan 2,5 cm, sağdan 2,5 cm** kenar boşlukları ve **20 sayfa**yı geçmeyecek biçimde tek sütun halinde hazırlanarak teslim edilmelidir. Paragraflar **0 cm** girinti ile başlamalıdır. **Anametin**, **özet bölümünün** hemen altından **6 nk** boşluk bırakılarak başlamalıdır.

Bölüm başlıkları: Yazıda yer alan konu başlıkları Giriş'ten itibaren numaralandırılarak **koyu** ve **sol marj**dan başlamak üzere yazılmalıdır.

Şekil ve Tablolar: Şekil adı, şeklin altında, tablo başlığı tablonun üzerinde yer almalıdır. Şekil ve tablo numaraları 1, 2, 3, ... gibi verilmelidir.

Alıntı ve Göndermeler: Kaynaklara göndermeler metin içi kaynak gösterme ya da numarasız yazar-tarih sistemi **APA biçemi** olarak adlandırılan yöntem göz önüne alınarak veya klasik usulde sayfa altı numaralandırılmış dipnot şeklinde yapılmalıdır. **APA** internet sitelerinden derlenen temel bilgiler aşağıdaki gibidir. Ayrıntılı bilgi almak için: http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx sitesine başvurulabilir. Bu sistemde, metin içinde sözü edilen kaynaklara başvuruda bulunulurken yazarların soyadları ve yayın tarihi yine metin içerisinde, ilgili yerde belirtilir. Dolayısıyla, kaynak gösterimi için dipnot kullanılmasına ya da a.g.e. gibi ifadelere gerek yoktur. Özetleme biçiminde yapılan alıntı ve aktarmalarda sayfa numarası belirtilmez; sayfa numarası ya da numaraları, yalnızca doğrudan alıntılarda tam olarak verilir. **3** satırı geçen alıntılara, ana metne göre sadece soldan **1 cm** girinti verilmelidir. Dipnotlar, ancak çok gerekli olduğunda, metin içerisinde belirtilen görüşe açıklama getirmek amacıyla ve az sayıda kullanılmalıdır.

Ana Başlık Boyutu	11 pt, ortalanmış, kalın
Kağıt Boyutu	17 x 24 cm
Ana Metin Üst Kenar Boşluk	2,5 cm
Alt Kenar Boşluk	2,5 cm
Sol Kenar Boşluk	2,5 cm
Sağ Kenar Boşluk	2,5 cm
İlk satır girinti	0 cm
Yazı Tipi	Times New Roman
Yazı Tipi Stili	Normal
Normal Metin Boyutu	11 pt
Paragraf Aralığı	3 nk
Satır Aralığı	1 cm
Dipnot Metni Boyutu	9 pt
Alıntı Metni Boyutu	10 pt
Alıntı Kenar Boşlukları	Soldan 1 cm
Öz Yazı Tipi	Times New Roman
Öz Yazı Tipi Stili	Normal
Öz Kenar Boşlukları	Sağdan- Soldan 1 cm
Öz Metin Boyutu	10 pt
Öz Başlığı	10 pt, ortalanmış, Kalın

Örnekler:

Kitap:

Halil İnalcık, Osmanlı İmparatorluğu-Klasik Çağ, 1300-1600, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, 11. bs., s. 115.

Sonraki atıflarda: İnalcık, a.g.e., s. 123.

Yazarın birden fazla eseri olması halinde, sonraki dipnotlarda: İnalcık, Klasik Çağ, s. 123.

Makale:

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Osmanlılarda İlk Vezirlere Dair Mütalea", Belleten, c. III/ sy. 9 [veya III/9] (1939), s. 101.

-Kaynakça: Makalelerde kullanılan kaynak ve araştırmalar makale sonunda bu başlık altında gösterilmelidir. Kaynakça, bu başlık altında yeni bir sayfadan başlamalı ve 9 punto yazılmalıdır. Sadece metin içinde atıfta bulunulan kaynaklar yer almalı ve yazarların soyadına göre alfabetik olarak düzenlenmelidir:

İnalcık Halil, Osmanlı İmparatorluğu-Klasik Çağ, 1300-1600, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

Uzunçarşılı İsmail Hakkı, "Osmanlılarda İlk Vezirlere Dair Mütalea", Belleten, c. III/ sy. 9 [veya III/9] (1939), ss. 99-106.

Çeviriyazı Metinlerde Uyulacak Esaslar

Çeviriyazı bir metnin Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi yayınları arasında yer almadan önce aşağıdaki hususlara riayet edilerek hazırlanmış olması veya bunlara göre düzeltilmiş olması gerekmektedir.

a) Tanzimat sonrası matbu metinlerde:

1. Bu tür metinlerde ilmî transkripsiyon değil transliterasyon veya başka bir deyişle "hafifletilmiş transkripsiyon" uygulanır.

Bundan sonra kullanılacak olan "transkripsiyon" kavramı Türkçede kullanılmayan harfler de dâhil bütün harfleri aynen bir başka alfabe ile yansıtmayı; transliterasyon ise daha çok kelimenin bütünlüğünü koruyarak herhangi bir sadeleştirme yapmadan aktarmayı anlatmaktadır.

2. Uzun bütün heceler â, û, î harfleriyle yazılmalıdır. Ör. hâkimiyet; rûberû; cerîde … Kalın okunması gereken ve anlam karışıklığına da yol açabilecek kelimelerde bulunan uzun a sesi için, bu durumu önlemek üzere "ā" şeklindeki imlâ tercih edilebilir. Ör. Gāzî; mukāyese; tekābül , kānûn…

Bu durum, benzer yazılışa sahip Arapça ve Farsça kelimelerdeki okuma yanlışlarını da önleyecektir. Ör. "Yasa" anlamındaki "kānûn" ile "Ocak ayı" anlamındaki "İkincikânûn" (Kânûnisânî) kelimelerinde olduğu gibi…

3. Kelimelerin orijinal sesleri korunmalı, transkripsiyondaki hafifletme işlemi imlâ ile sınırlı kalmalıdır. Ör. Aptülhak Hamit (–) → Abdülhak Hâmid (+)

4. Arapça terkiplerin yazımında İSAM DİA'nde ve MEB. İslâm Ansiklopedisi'nde benimsenen yazım kuralları uygulanmalıdır. Ör. Muhîtü'l-Maârif; Muînü'd-devle …

5. Farsça terkiplerde terkip tiresi her seferinde yazılmalıdır. Ör. Devlet-i Aliyye; hüsn-i muâmele, müdîr-i umûmî … Farsça terkiplerdeki terkip – i'si "-ü" şeklinde yazılmamalıdır. Ör. müdür-ü umûmî (–); hüsn-ü muâmele (–); umûr-u mâliye (–) → umûr-ı mâliye (+) …

"Ve" kelimesine karşılık gelen "ü"ler ise aynen korunur ve kendisinden önceki ve sonraki kelimeye bitiştirilmeden yazılır.

6. Osmanlıca matbu metinlerde Batı sahasına ait şahıs ve şehir adları genellikle okunduğu gibi yazılmaktadır. Tanzimat sonrasına ait bir metnin çeviriyazısında bu tür kelimeler orijinal dildeki imlâsına uygun yazılmalıdır.

Ör. "Mısır'da kalan Fransızların umûr-ı mâliye müdîr-i umûmîsi Posiyelk'a gönderdiği mektup (…)" (–).

"Mısır'da kalan Fransızların umûr-ı mâliye müdîr-i umûmîsi Poussielque'a gönderdiği mektup (…)" (+)

Türkçede yaygın olarak kullanılan yabancı yer ve şahıs adlarında ise Türkçe kullanımı esas alınır.

7. Masdar-ı ca'lîler -günümüz Türkçesinde sık kullanıldığı için tek y ile yazılanlar hariç- çift y ile yazılmalıdır. Ör. Osmâniyye; Cülûsiyye; şahsiyye … Sık kullanılanlara ör. Bahriye; Mülkiye…

8. Nisbet –î'si ile biten kelimelerin sonuna Türkçe olarak ismin –e hâli geldiğinde masdar-ı ca'lîlerle karışmaması için "î" şeklinde yazılmalı fakat bu imlâ masdar-ı ca'lîlerde kullanılmamalıdır:

Ör. "Âmâl-i millîye uygun olarak …" (Burada millî kelimesinin sonundaki –ye, ismin –i hâlini gösterir).

"Âmâl-i milliyyeye uygun olarak …" ("Âmâl-i Millîyeye" imlâsı yanlıştır).

9. Osmanlıca matbu eserlerde vurgulanmak istenen kelimeler ve özel adlar çoğunlukla parantez içine alınarak vurgulanır. Oysa bugün bunun yerine çift tırnak içine alarak vurgulama tercih edilmektedir. Bu bakımdan;

a) Sadece vurgulanması gereken bir (veya birkaç) kelime varsa parantez yerine tırnak içinde yazılmalıdır.

Ör. "(…) nâm-ı âlîleri (Nizâm-ı Cedîd) tesmiye olundu." (–)

"(…) nâm-ı âlîleri "Nizâm-ı Cedîd" tesmiye olundu." (+)

b) Vurgulanmak istenen bir kitap adı ise sadece italik yazılması vurgu için yeterlidir.

Ör. "Tameşvarî (Hadîkatü'ş-Şu'arâ) / "Hadîkatü'ş-Şu'arâ" nâm eser-i bî-hemtâsında (…)" (–).

"Tameşvarî Hadîkatü'ş-Şu'arâ nâm eser-i bî-hemtâsında (…)" (+).

c) Osmanlı alfabesinde büyük – küçük harf ayrımı olmadığı için şahıs, kurum veya yer adı cinsinden özel isimlerde ayrıca tırnak içine almak biçiminde özel bir vurguya gerek yoktur; baş harflerinin büyük yazılması yeterlidir.

Ör. "Şeyhülislâm'ın üstâdı (Münîr Efendi) de çağırılıp meydâna getirildi." (–)

"Şeyhülislâm'ın üstâdı Münîr Efendi de çağırılıp meydâna getirildi." (+)

Dolayısıyla bu gibi durumlarda Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış metinlerde kullanılan parantezler hiç kullanılmamalıdır. Elbette açıklama ve ek bilgi mahiyetindeki cümle veya kelime gruplarında parantez kullanılacaktır.

10. Ana metin içinde geçen Türkçe dışındaki dillerden iktibas edilmiş cümlelerin, metin içine tercümeleri aktarılmalı, gerekiyorsa dipnotlarda orijinal yazılışları kaynak bilgisinden önce verilmelidir.

11. Günümüz Türkçesinde kullanılmayan Farsça kelimelerin imlâsında, günümüzde kullanılanlarda olduğu gibi Türkçe telâffuz esas alınmalıdır.

Ör. nohoft (–) → nühüft (+); dovvom (–) → düvvüm (+) …

12. Osmanlı Türkçesiyle basılı bir metinde geçen her tür Arapça kelimenin yazımında da yaygın Türkçe telâffuz esas alınmalıdır. Ör. Rasûl (–) → Resûl; a'yân → âyân …

13. Arapça kelimelere mahsus bir ses olan ayn harfi, anlam karışıklığına veya okuma hatasına sebep olmadıkça imlâya yansıtılmamalıdır.

14. Tanzimat sonrası matbu metinlerde transkripsiyon değil transliterasyon esas alınacağı için isimleşmiş veya çok kullanıldığı için âdeta birleşmiş Arapça, Farsça terkiplerde kullanılacak apostrof ve tire işaretleri kaldırılmalıdır.

Ör. Abdü'l-Hamîd (–) → Abdülhamîd (+)

Kânûn-i sânî (–) → Kânûnisânî (+); Teşrîn-i sânî (–) → Teşrînisânî (+); Rebîü'l-evvel → Rebîülevvel

Cemâziye'l-âhir → Cemâziyelâhir; Zi'l-ka'de → Zilkāde

Şeyhü'l-İslâm (–) → Şeyhülislâm (+) vb.

15. Türkçe kelimelerin -özellikle fiil kökenli kelimelerin- sonlarında Osmanlı metinlerinde genellikle b harfi ve diğer bazı kelimelerde c ve d harfleri kullanılırsa da çeviriyazı çalışmalarında p, ç, t şeklindeki sert-sessiz harfler kullanılmalıdır. Yine özellikle fiil kökenli kelimelerde Eski Türkçeye ait telaffuzun Anadolu sahasındaki bir devamı olarak Osmanlı imlâsına yansıyan "ü" sesleri "i", "ı" sesleri ses uyumuna göre düzeltilmeli; kapalı e harfi de denen ve genellikle "i" harfiyle yazılan ses ise "e" harfiyle yazılmalıdır.

Ör. idüb (–) → edip (+); konub (–) → konup (+); bitüb (–) → bitip (+); içün (–) → için (+); ağac

(–) → ağaç (+); yiğid → (–) yiğit (+); geçid (–) → geçit (+) …

b) Tanzîmat sonrası yazma Arşiv belgelerinde:

Bu tür metinlerde ilmî transkripsiyon usûlü uygulanır.

c) Tanzimat öncesi matbû veya yazma metinlerde:

Bu tür eserlerin çeviriyazıları hazırlanırken İSAM DİA ve MEB İslâm Ansiklopedisi'nde uygulanan ilmî transkripsiyon usûlü kullanılmış olmalıdır. Bu iki Ansiklopedi arasında herhangi bir uyumsuzluk olursa DİA esas alınır. Kuruma Tanzimat öncesi bir metnin yayını teklif edilirken transkripsiyon alfabesine mahsus harfler bir liste hâlinde eserin başında gösterilmeli; metin boyunca da özellikle Türkçede bulunmayan harflerin yazımında bu alfabe esas alınmalıdır.

d) Rusça, Bulgarca, Yunanca vb. alfabesi farklı dillerde transliterasyon kullanılmalı, kelimelerin aktarımı Türkçe telaffuza göre olmalıdırır.[415]

[415] Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi yayın İlkeleri, Belleten Dergisi ve Humanitas Dergisi yayın ilkeleri çerçevesinde hazırlanmıştır.

ABAD / JABS
JOURNAL OF ANATOLİA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHHED EVERY SIX MONTHS

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

TEKİRDAĞ 2018